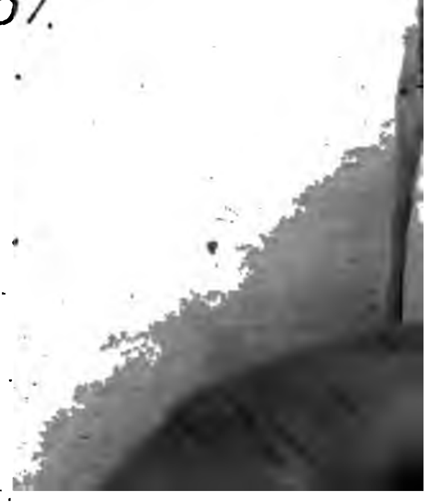

I. 6. 51.

ECCLESIA
MILITANS
REGNUM CHRISTI
IN TERRIS
IN SUIS FATIS REPRÆSENTATA

A MARTINO GERBERTO,

MONASTERII ET CONGREG. S. BLASII IN NIGRA
SILVA ABBATE S. Q. R. I. P.

TOMUS II.

TYPIS EIUSDEM MONASTERII
MDCCLXXXIX.

ECCLESIA
MILITANS
REGNUM CHRISTI
IN TERRIS
IN SUIS FATIS REPRÆSENTATA

A MARTINO GERBERTO,

MONASTERII ET CONGREG. S. BLASII IN NIGRA SILVA ABBATE S. Q. R. I. P.

TOMUS II.

TYPIS EIUSDEM MONASTERII
MDCCLXXXIX.

BIBLIOTHECA·BODLEIANA
DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA

ECCLESIA MILITANS

REGNUM CHRISTI IN TERRIS.

A Sec. XIII. uſque ad præſens tempus.

CAPUT XL.

Sec. XIII. ſub Rudolpho I. vergente, concordia ſacerdotium inter et imperium reſtituta. Aliorum principum opera deinceps et contentio pro fide catholica. Officium Inquiſitionis hæreticæ.

Ex quo tempore Germania noſtra princeps inde a ſeculo X. poſt emortuam Carolingicam Francorum regum et imperatorum ſtirpem, corona imperiali Romæ per ſummos pontifices impoſita ſuperbiit, per quatuor fere ſecula viciſſitudinem ſchiſmatum, quibus modo imperium ac ſacerdotium inter ſe collidebantur, deprehendere licet. Quæ cum eſſent ex diſcordia diſſidiisque ſacerdotii et imperii orta, utrinque perinde tempora inter ſe viciſſim erant calamitoſa et exitialia. Quot ſeculum X. habuit Romæ in ſuo gremio antipapas, tot ſeculum XI. numeravit anticæſares in Germania. Fovit, nutrivitque Fridericus I. ſeculo XII. ſchiſma eccleſiæ Romanæ, et quaſi pœnam talionis in Germania familiaque ſua Hohenſtauſica Sueviæ ſuſtinere

debuit seculo XIII. Fridericus II. dum Philippus, Friderici I. Aenobarbi seu Barbarossae filius, patruus et tutor Friderici II. (quem Henricus VI. imp. filium infantem moriens an. 1197. reliquerat) posthabito pupillo nepote ex fratre, ipse imperium ambit, a procerum parte imperator renuntiatus; sed dum altera Ottonem Saxonem eligit, *Sic ergo divisis contra se regni principibus, regnum Cisalpinum contigit plurimum desolari*, sunt verba Ottonis de S. Blasio scriptoris coaevi, quae omnia fusius describit. Eadem luctuosa tempora prae oculis habens Conradus ep. in chron. Moguntino, „O „ altitudo (exclamat) et profunditas iudiciorum „ iusti iudicis Dei, terribilis in consiliis, super „ omnes filios hominum! Imperator obierat, et „ surgunt duo reges pro imperio litigantes: non „ est, qui a malis imminentibus se abscondat.„

Otto IV. imp. an. 1209. Innocentio III. eiusque catholicis successoribus, et ecclesiae Romanae *obedientiam, honorificentiam, et reverentiam* promittit; electiones liberas permittit, et appellationes ad apostolicam sedem: *Omnia vero*, ut in fine habetur, *spiritualia vobis et aliis ecclesiarum praelatis relinquimus libere disponenda, ut quae sunt Caesaris Caesari, et quae sunt Dei, Deo recta distributione reddantur.* Eadem ad verbum Fridericus II. an. 1213. Quibus utriusque potestatis finibus in tuto res esse potuissent, accedente mox anno 1215. concilii Lateranensis IV. oecumenici decreto, quo iurisdictio circa res, personas et causas ecclesiasticas intra limites iuris scripti et consuetudinis immemorabilis est restricta, hac salutari et

tunc

tunc necessaria undequaque conditione can. 42. addita: „ sicut volumus, ut iura clericorum non „ usurpent laici, ita velle debemus, ne clerici iu„ ra sibi vendicent laicorum. Quocirca universis „ clericis interdicimus, ne quis suam iurisdictio„ nem extendat in præiudicium iustitiæ secularis, „ sed contentus existat constitutionibus scriptis, „ et consuetudinibus hactenus approbatis, ut quæ „ sunt cæsaris, cæsari, et quæ sunt Dei, Deo recta „ distributione reddantur „. Iterum Fridericus II. imper. an. 1220. ab Honorio III. Romæ coronatus constitutionem edidit, qua irritat statuta quævis libertatibus Ecclesiæ contraria, ut habetur C. De SS. ecclesiis l. 12. *Cassa et irrita.* Non diu servavit pacta Fridericus, mox altero anno ab Honorio et deinceps a Gregorio IX. excommunicatus, qui ut sese refragarium matri Ecccleliæ exhibuit, ita etiam rebellem filium passus est.

Gregorius IX. interea, sed frustra, imperium Occidentis, quod Roma suo in arbitrio positum existimavit, ut olim senatus Romanus, Roberto fratri S. Ludovici IX. Francorum regis obtulit an. 1236. Frustra etiam Fridericus anno sequenti Romam aggressus est, Italia et Germania Guelforum et Gibellinorum factionibus undique concussis et conturbatis. Dum Gregorius IX. indicto iterum concilio moritur, qui ad illud Romam contendunt, episcopi capiuntur, et in vinculis detinentur. Cœlestino IV. etiam brevi consumto, Innocentius IV. an. 1242. electus, ut de eo scribit *a)* monachus Paduanus lib. II. chron. „ quæ-

 „ sivit

a) Apud Urstis. hist. Germ. illustr. P. II. p. 590.

„ sivit fere duobus annis, habere paçem cum im-
„ peratore, volens finem imponere tantis malis,
„ sed cum imperator fere totam Italiam possedisset,
„ in superbiam elevatus, verba quidem blanda di-
„ cebat; sed Romanam ecclesiam deprimere, mo-
„ dis omnibus satagebat. Superbiæ quippe spi-
„ ritu inflammatus proponebat, ædem eius auferre,
„ iurisdictiones et possessiones villarum et castro-
„ rum, quibus erat ab imperio prædotata, et ta-
„ liter volebat humiliare superbiam clericorum.
„ Et licet ipse versipellis esset plurimum et astu-
„ tus, tamen quod ex abundantia cordis os loqui-
„ tur, istam sacrilegam voluntatem non poterat
„ occultare. Unde contra se odium prælatorum
„ in toto imperio non modicum excitavit „. A principibus porro imperii in eius locum an. 1245. Henricus Landgravius Hassiæ et Thuringiæ, eoque mortuo an. 1247. Guilielmus comes Hollandiæ electus est imperator, anno sequenti Aquisgrani coronatus, et iterum anno 1250. confirmatus mortuo Friderico II.

Hic se an. 1229. pro expeditione sacra profectus in Syriam, perdita licet an. 1187. urbe, regem Hierosolymorum proclamari fecerat: cum nihil non ageretur (uti seculo præterito XII. a S. Bernardo imprimis, tot etiam ac tantis ab eo patratis miraculis, est actum) ad animandos fideles pro recuperanda terra sancta hoc etiam seculo XIII. quo S. Ludovicus IX. Galliæ rex an. 1248. contra Saracenos profectus an. 1250. ab iisdem captus et in vincula detrusus est, postea etiam an. 1270. mortuus in Africa. Felicior in expeditione sacra

Fri-

Fridericus II. Hierosolymitanus an. 1229. rex coronatus, ea cum Soldano pacta conditione, ut suburbicariis Saracenis templum concederetur ceu Amalecitis.

Græci impp. obfirmato cum Romana ecclesia schismate, tulerunt sua in ditione promiscue Agarenos, Iudæos, Ismaelitas, Armenos excusati a Io. Cabasila Iur. Græco Rom. T. I. lib. V. p. 331. Erepta iam iterum erat Francis Cpolis an. 1261. quam annis 58. tenuerant, per Michaelem Palæologum Græcorum imp. non tamen fuit redintegratus imperii orientalis status, semper in peius ruentis, atque in seipso paulatim concidentis, quidquid imperatores Asiatico fastu agerent ad fimbrias auctoritatis suæ ac potestatis dilatandas etiam in sacra, ut eorum politiam ecclesiasticam eius ævi pluribus exponit anonymus auctor commentarii *de finibus utriusque potestatis ecclesiasticæ et laicæ* nuper Ratisbonæ an. 1781. recusus p. 45. ex Balsamone præsertim sec. XIII. Antiocheno patriarcha schismatico. Breviter vero videre est apud P. Le Quien in Oriente Christ. *a)* enormem illam *mutandi, atque innovandi potestatem* ex Demetrio Chonateno, qui illud certo fieri asserit *ex sacrorum divinorumque canonum serie etc. Atqui*, pergit, *ut uno verbo dicam, solo sacrificandi excepto munere, reliqua pontificalia munia palam imperator repræsentat, et in illis legitime et canonice agit.* Quod eruditus ille, ut Le Quien per ironiam vocat, Bulgarorum archiepiscopus ut confirmet magis, ad hunc modum scribere non dubitat: „ In-

 „ veni-

a) De Patriarch. Cpol. c. 18. n. 14. T. I. p. 145.

„ venitur XIX. libro antiquitatum Flavii Iosephi „ subscriptio imperialis sic habens: TIBERIUS „ CLAUDIUS CÆSAR, AUGUSTUS, GERMANICUS. „ PONTIFEX MAXIMUS, TRIBUNITIA POTESTA- „ TE COS. II. Quoniam igitur unctus Domini est, „ qui pro tempore imperator est, propter unctio- „ nem imperii: Christus autem et Deus noster, „ velut et alia, noster quoque pontifex est factus „ et prædicatur, merito et in pontificalibus gra- „ tiis decoratur „. Sic quemvis infimi etiam sub-sellii theologum scholasticum sequioris huius ævi pudere non debet suæ theologiæ; quam vero seculo XIII. non pauci, ante omnes vero S. Thomas Aquinas doctor angelicus tam digne tractavit, præcipuum sui ævi decus, mortuus, dum in procinctu erat ad concilium Lugdunense œcumenicum, in quo concordia inter Ecclesiam occidentalem et orientalem facta est an. 1274. P. Le Quien in Oriente Christiano dicit T. I. p. 159. mansuram forsitan fuisse concordiam, quæ in hoc Lugdunensi II. concilio Michaele Palæologo imp. et Gregorio X. P. sanctissimo inita est, nisi pactis conventis quibusdam sub Nicolao III. illius paucis post annis successore, Caroli Siciliæ regis instinctu, aliorumque nonnullorum suggestionibus derogatum esset. Quum enim a Patribus indultum es[illegible] symbolum sacrum Cpolitanum apud [illegible] vocis *Filioque* de more suo [illegible] od eis etiam rursum Flo-[illegible] cessit) hanc ipsam vocem [illegible] ssi sunt. Id quod [illegible] omanos sic exaspe-ravit,

ravit, ut nulla deinceps via patuerit, qua ad sinceram nobiscum concordiam instaurandam adduci potuerunt.

Porro in synodo Lugdunensi hac secunda Rudolphus I. etiam Rom. Rex per legatum suum Ottonem Spirae ad S. Guidonem Praepositum, ut Bzovius ad hunc annum narrat, „ omnia iura, privilegia, „ immunitates, libertates, bona, possessiones, „ civitates, et provincias apostolicae sedi a prae- „ decessoribus imperatoribus praesertim Ottone „ IV. et Friderico II. datas concessasque, nec non „ iuramentis et tabulis publicis confirmatas Gre- „ gorio X. pontifici confirmavit, et renovavit „. Apud Lunigium in continuatione spicilegii eccl. extat Rudolphi diploma, quo Fridericianam bullam auream suo etiam nomine publicavit an. 1275. pro clero Germanico Spirae 3. Idus Martii. Aliud apud Raynaldum ad eundem annum legitur, quod incipit: *Ab eo solo, per quem reges regnant* &c. an. 1275. XII. Kal. Nov. datum Losannae, ubi Rudolphus eo anno cum Gregorio X. concordiam sacerdotium inter et imperium eam est pactus, quae sacrosancta apud imperatores semper fuit, qui hucusque iam per plura secula non admodum interrupta sec. XIV. et XV. serie ex Habsburgo-Austriaca stirpe solium imperiale gloriosissime tenuerunt Rudolphi exemplo, qui in litteris encyclicis, quas edidimus in cod. epist. Rudolph. paucis manifestat, quod „ ad id unice sua suspira- „ verit intentio, suscepto divini dispensatione con- „ silii regii diademate principatus: ut pax eccle- „ siis, concordia plebibus, et ubilibet moribus

„ disciplina concrescerent, reipublicæ universali „ statu pacifice reflorescente „. Præter funestissima, quæ animo obversabantur, ac cruenta collisi inter se sacerdotii et imperii vestigia, et terram ubique gentium sanguine madentem, recens adhuc erat tragicus Conradini in expeditione Sicula ultimi surculi infelicis Hohenstaufìcæ gentis interitus an. 1269. publico in pegmate capite plexi cum Friderico Badensi Austriæ duce, dum iam a multis annis deplorandus ille magni interregni status utramque rempublicam horrendum in modum affligeret. „ In utero (ut Rudolphum an. „ 1275. alloquitur *a*) Pisanorum orator) Gemini, „ et tandem in Hierusalem malitia prævalet His„ maelis, dum hostis amicum, alienus domesti„ cum, Guelfus persequitur Gibellinum, filii fiunt „ exules, et in exilium, sede digni, exilio exu„ lantur. Luget Pisana civitas, inimicorum ho„ stili gladio summi pontificis ac regii culminis „ vulnerata. Ad cuius protectionem tanto tene„ ri creditur regia celsitudo, et ad repulsionem „ eius gravaminis ardentius anhelare, quanto a „ suis progenitoribus ipsi celsitudini inhæsit pu„ ritate firmiore, et amplioris est ipsa gratiæ pri„ vilegio sublimata „. Pisani nimirum Conradinum e Germania evocantes, pœnas aliquoties luerunt bello petiti a Carolo Andegavensi rege Siciliæ, qui Conradinum capite plexit, ipse postea a Petro Arragoniæ rege victus, capto eius filio Carolo claudo an. 1284. dum iam biennio ante famosæ illæ vesperæ Sicilianæ, seu Francorum in Sici-

a) Cod. Epist. Rudolph. p. 90.

Sicilia cædes esset perpetrata, ac anno 1287. demum, triennio post mortem patris, filius Carolus claudus liber esset dimissus, anno 1289. Romæ Siciliæ rex, cedente Dangiano rege Arragoniæ, coronatus; ubi nihil tunc magis agebatur, quam ut regnum hoc, pomum eridos inter pontificem et imperatorem, diremptum regeretur ab imperio Germanico.

Nihil vero religiosius fuit Rudolpho, qui nihil antiquius habuit, quam concordiam sacerdotium inter et imperium, his verbis prima statim ad Gregorium X. epistola contestatus: „Confidentes, „ et spiritum fortitudinis assumentes, et ad laudem „ et gloriam Regis regum ob reverentiam sanctæ „ Matris Ecclesiæ, et catholicæ fidei fulcimen„ tum, tam laboriosæ sollicitudinis exercitio, et „ tam onerosæ curæ regimini, ne quod superni „ consilii altitudo decreverat, scissionis aut rup„ turæ dispendio contingeret infirmari, subieci„ mus humeros imbecilles, sperantes, quod no„ bis tam Dei, quam sacrosanctæ matris Ecclesiæ, „ nec non apostolicæ gratiæ plenitudo, atque pa„ terni vestri favoris clementia debeat non deesse „. His animi sensibus turgent aliæ Rudolphi epistolæ, quas singulari opere edidi, quibus præmissi sunt Fasti Rudolphini, in quibus pro modulo meo Rudolphi magnum nomen ac gesta pro utraque republica celebrare allaboravi. Rudolphi patris vestigia premens, seseque in Germaniæ imperio continens, concordiam sacerdotii et imperii conservavit Albertus filius, quem Austriæ ducatu investierat Rudolphus, obtinere tamen filium non

potuit proximum in imperio successorem, eo demum auctum, postquam Adolphum Nassoviae comitem an. 1298. praelio prostravit.

Dici porro vix potest, quam ingenti zelo integritatis fidei detinerentur principes huius seculi; quove rigore leges ferrent contra haereticos, ac vires omnes conferrent ad exterminandas haereses, conspirante utraque et mutuas suppetias ferente utraque potestate ecclesiastica et politica. In codicem Iustinianeum (in quo perinde ac in cod. Theodosiano severae veterum imperatorum contra haereses et haereticos insertae, ut suis locis meminimus, leguntur magno numero leges) relata est Friderici II. constitutio contra Gazaros in Germania, Patarianos, Leonistas seu Waldenses, et pauperes de Lugduno, qui infames declarantur, ac hostes publici, fisco addictis eorum bonis, quin propinqui eorum unquam ad eorum successionem admitti possint: *Cum*, sunt verba legis, *longe gravius sit, aeternam, quam temporalem offendere maiestatem.* Extant imperatoris eiusdem longe severiores adhuc contra quosvis haereticos constitutiones, ut pertinaces extremo supplicio afficiantur, ac igne concrementur; exterriti vero suppliciorum atrocitate atque ad conversionem adducti perpetuo carceri mancipentur ad poenitentiam iuxta canonicas constitutiones: pro disciplina nimirum medii aevi, qua haeretici et schismatici in custodiam sunt detrusi. Extant etiam severae S. Ludovici Galliarum et Alphonsi Arragoniae in Hispania regis contra haereticos leges, memoranturque ipsius etiam comitis Tolosani Albigensium antesignani,

gnani, quem S. Ludovicus rex non solum ad fidem catholicam, verum etiam ad eius defensionem collatis cum pontifice Romano operis adduxit. Alphonsi Arragoniæ regis in hanc rem leges apud Mariana leguntur, quibus se legibus et canonibus adductum esse dicit, membris tamen et vita integra, exilii statuta poena, adeoque minori quidem, quam in Germania et Gallia aut etiam veterum imperatorum constituta erat, severitate: quam unacum poenis canonicis adhibitam in decreto concilii Lateranensis IV. videmus præsentibus ibidem principum in id conspirantium legatis.

Sic etiam cruciatæ seu bella sacra, quæ superiore seculo XII. utriusque potestatis sacræ et profanæ opera ac contentione sunt suscepta, seculo XIII. contra hæreticos geri cœperunt legitima principum vim vi repellentium, cum primi hæretici armati id agerent, quod iam in conc. Lateran. III. sub Alexandro III. can. 27. est notatum, *qui tantam in christianos immanitatem exercent, ut nec ecclesiis, nec monasteriis deferant: non viduis et pupillis, nec senibus et pueris, nec cuilibet parcant ætati, aut sexui; sed more paganorum omnia perdant, et vastent.* Utitur etiam id concilium ad excusandam tuendamque severitatem S. Leonis P. auctoritate de poena mortis a Maximo imp. Priscilliano hæretico inflicta; mitius vero S. Martinus Turon. iudicavit. *Sicut ait Leo*, sunt verba concilii, *licet ecclesiastica disciplina sacerdotali contenta iudicio, cruentas non efficiat ultiones; catholicorum tamen principum constitutionibus adiuvatur, ut sæpe quærant homines salutare*

reme-

remedium, dum corporale super se metuunt evenire supplicium. Quod vero cruciatas seu bella contra hæreticos ineunte hoc seculo iniri cæpta, cum passim iam hæretici in arma ruissent, attinet, in historia Philippi Augusti Galliarum regis Rigordus memorat, Innocentium III. an. 1207. litteras ad regem et cunctos Galliæ seniores dynastas dedisse, ut ducto exercitu in terram Tolosanam et alias contiguas provincias moverent, ad profligandos, qui terras illas occupaverant, hæreticos: contra memoratum Raymundum comitem Tolosanum Albigensium ducem cum frustra omnia essent alia,

Dehinc quia nec papæ monitis, nec regis amico
Consilio comes ille ferus parere volebat,
Ut saltem reprobos cuivis exponeret hosti,
Aut per se puniret eos, ut iura iubebant.
Imo tuetur eos, et eorum prava per ipsum
Secta viget.

Ut Wilhelm. Breton in Philippiade canit.

Nec effectu caruit expeditio hæc, qua quippe territus comes Tolosanus cum suis baronibus et hæreticorum turma Ecclesiæ reconciliatus in concilio Montispesulano hæresin se in sua provincia exstirpaturum spopondit; eos autem Galliis exterminandi, gloria S. Ludovicum regem mansit, rebelles illos utrique tam sacræ quam profanæ potestati: quales notantur in conc. Tarracon. an. 1242. *Inzabattati* tenentes, *potestatibus ecclesiasticis et secularibus non esse obediendum, et pœnam corporalem non esse infligendam in aliquo casu*: ut nempe impune ipsi grassarentur, atque susque deque verterent omnia; quod passim hoc

secu-

ſeculo contigit, neceſſitatemque coercendi licentiam impoſuit. Ut ſec. V. in Africa contra Circumcelliones fuit factum, approbante cum eccleſia Africana S. Auguſtino, *a)* veluti ſeculo hoc XIII. S. Thoma Aquinate. Ut porro Albigenſes et Waldenſes in hoc rebellionis ſpiritu conſpirarunt, illi tamen longe deteriores erant, peſſimi ſcilicet Manichæi, contra quos a primis Eccleſiæ ſeculis ſeveriſſime pœna etiam mortis fuit animadverſum. Hæc aliaque ſec. XIII. hæreſum, ſuperſtitionum et ſacrilegiorum monſtra abominanda, horrendum eſt dictu, quæ in ſuis nocturnis conventiculis ſpurcitias exercuerint, ſacraque chriſtiana profanarint atque proſtituerint pudendum in modum, ut apud Raynaldum ad an. 1204. n. 59. ſeqq. legere eſt. Quæ cum ita ſint, quis non videat, huiusmodi ſcelerum portenta, quæ ad omnis humanitatis everſionem, nec in eccleſiaſticæ tantum ſed etiam politicæ reipublicæ tendebant perniciem, utriusque vindictam, collatis inter ſe operis, expoſtulaſſe, ut pro enormitate ſupplicia adderentur cenſuræ eccleſiaſticæ ſeu pœnis canonicis: quæ illis temporibus pro ratione pœnitentiæ publicæ etiam in diſciplina flagellorum ſeu verberum, atque intruſione in perpetuos quoque carceres conſiſtebant, *ut ibi ſalvent animas ſuas, et alios de cætero non corrumpant*, quæ ſunt iam laudatæ ſynodi Tarraconenſis verba, ubi de perpetuo carcere *iuxta canonica inſtituta* eſt ſermo. Quod autem hæreticos in errore pertinaces attinet, *relinquantur curiæ ſecularis iudicio*, ex ſententia eiusdem concilii. Et ſiquidem in conven-

a) 2. 2. Quæſt. 10. art. 8.

ventibus etiam ecclesiasticis eiusmodi pœnæ sunt constitutæ, ex consilio consensuque aut suggestione principum id factum censeri debet, prout ex concili Trident. sententia omnes domini temporales, etiam principes, reges et imperatores, qui duello christianorum suis in terris locum dant, non solum ipso facto excommunicati declarantur, verum etiam dominio loci, si ab Ecclesia habeant, privati, vel si feudalis sit, ad directum dominum reducto. Duellantes vero excommunicationem, bonorum confiscationem, et perpetuam infamiam incurrant, atque ut homicidæ plectantur.

Mentio adhuc facienda est de officio Inquisitionis sec. XIII. instituto, singulariterque tunc necessario ob occulte grassantes hæreses, quas notavimus, quibus detegendis non sufficiebat ordinaria pastorum, episcoporum imprimis (quibus ob concreditum fidei depositum ea maxime incumbit) cura. Refert Raynaldus ad an. 1204. n. 57. &c. Innocentii III. litteras, quibus archiepiscopo Narbonensi exprobrat negligentiam, sese Albigensibus opponendi, mandatque, ut curas suas conferat in hac re cum Petro de Castello novo, monachisque aliis. Dedit porro eandem ob causam epistolam ad Arnoldum abbatem Cisterciensem, cui pontifex legationem ea de re commisit cum laudato Petro de Castello novo, et Radulpho suis monachis, quibus se (ut Petrus monachus eiusdem monasterii in historia Albigensium narrat) episcopus Osmensis in Hispania iunxit; atque religiosos illos animavit *iniunctæ sibi legationi præ tædio renunciare volentes,*

tes, eoquod nihil aut parum hæreticis prædicando proficere potuissent. At persuasu memorati, quem sibi in ducem acceperunt, episcopi resumto animo, cum Cisterciensis abbas habito sui ordinis capitulo duodecim secum, apostolorum numero, abbates sui ordinis adduxisset cum aliis monachis, quaquaversum dispersi munus suum apostolicum obierunt ingenti zelo, memoratus imprimis Petrus de Castello novo Inquisitorum illorum seu missionariorum parricidio comitis Tolosani protomartyr. Hisce se postea S. Dominicus, qui centum millia hæreticorum ad veram fidem reduxisse dicitur, succenturiavit, cum novo suo instituto ordine, Prædicatorum indito hinc nomine, qui strenue profecto in hoc munere apostolico laborarunt. Fuit etiam an. 1229. celebratum Tolosæ concilium præsente legato pontificio cum metropolitanis Narbonensi, Burdigalensi, et Augustano compluribusque episcopis, abbatibus, comitibus, baronibus, et magistratibus, in quo id primum constitutum fuit, *ut in singulis locis sacerdos unus, et tres laici constituantur, qui diligenter inquirant hæreticos.* Continuatum fuit idem alibi etiam gentium officium sive missionariorum sive inquisitorum in montanis præsertim terris, ubi hactenus latuerunt Waldenses, Sabaudia, Delphinatu et Provincia.

CAPUT

Caput XLI.

Status utriusque reipublicæ Sec. XIV. turbulentus.

Hugo Grotius et nonnulli alii in cap. XX. Apoc. regni Christi cum sanctis in terra epocham ab anno 313. quo Constantinus pacem Ecclesiæ reddidit, persecutionibus in christianos fine imposito, auspicati, ad initium sec. XIV. mille annos Apocal. XX. determinant, quo ipso anno seculari 1300. Othman seu Osman regno Ottomanico seu Turcico, Turcarum satrapa, exordium fecerit, et finem Saracenico, quod exeunte demum seculo XIII. et Italiæ finibus et Nocera penitus fuit expulsum. Prima Turcarum in Europam irruptio notatur vergente iam seculo, occupata an. 1360. Adrianopli: in Hungaria cæso cum sociis Sigismundo rege an. 1396. In scenam etiam Grotius Wicleffum, Io. Huss &c. profert; qui quidem bellum sanctis et eorum venerationi non indixerunt, observante in eundem locum Bossueto *a)* ut Albigenses et Waldenses; quorum vero hæresis seculo etiam hoc decimo quarto et ultra perseveravit; cumque his ipsis præ cæteris caput suæ hæresis Wicleffus sec. XIV. constituit, ut hierarchiam, ministerium sanctum et potestatem sacram a Christo apostolis et eorum successoribus in ordine hierarchico relictam supprimeret, omnem Ecclesiæ in suis hierarchis potestatem ac iudicandi facultatem abiudicando: quos

ipsos

a) T. III. opp. p. 523.

ipsos *sanctos* etiam alibi sacra scriptura κατ' ἐξοχὴν vocat: veluti D. Paulus signanter I. Cor. VI. 1. arguit Corinthios, quod *habens aliquis negotium adversus alterum audeat iudicari apud iniquos, et non apud* sanctos. *An nescitis, quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? et si in vobis iudicabitur mundus, an indigni estis, qui de minimis iudicetis? Nescitis, quoniam angelos iudicabimus? Quanto magis secularia.* Ubi haud obscure in argumentum huius potestatis iudicandi ad illud respicit, quod Christus apostolis suis pollicitus, sessuros eos super sedes duodecim, et iudicaturos duodecim tribus Israel: quod passim de universitate fidelium interpretantur sancti Patres, argumento saltem erga eos, qui legitimam sacrae scripturae interpretationem secundum traditionem statuunt. Narrat Thomas Walsingham *a)* versipellem Wicleffum, ab episcopis ad examen revocatum „ favore et diligentia Londinensium delusisse suos „ examinatores, episcopos derisisse, et evasisse „ subditque, quomodo gratiam captaverit laicorum, „ qui libenter audiunt, quae perversa sunt, praecipue tamen de Ecclesia et personis ecclesiasticis, et libenter impelluntur, ad damna et iniurias inferendas religiosis et clericis. — Domini „ et magnates terrae, multique de populo ipsos „ (Wicleffistas) in suis praedicationibus confoverunt, et faverunt praedicantibus hos errores, „ eo nempe maxime, quia potestatem laicis tribuerunt suis assertionibus ad auferendum temporalia a viris ecclesiasticis et religiosis „. Haec ille ad an. 1377.

a) Angl. hist. p. 209.

Fuit vero ingens ineunte statim hoc seculo utriusque legitimæ potestatis sacræ et profanæ collisio non iam inter ecclesiam Romanam et imperium Romano-Germanicum seu pontificem et regem Romanorum, qui tunc fuerat Albertus I. Rudolphi I. filius, pietatis ac observantiæ erga Ecclesiam Romanam imprimis, sedem apostolicam, Ecclesiæque catholicæ caput, eximiæ. Bonifacius VIII. P. an. 1296. pacis inter Adolphum Romanorum, Philippum IV. Francorum, et Eduardum Angliæ reges arbiter extitit: dum biennio post ab ipso Philippo et Eduardo ad eam sanciendam esset in ipsum compromissum: quam in rem publicas tabulas ex Bonifacii regesto exhibet Odoricus Raynaldus ad an. 1298. Nefastus vero fuit annus secularis 1300. dum Philippus pulcher Galliarum rex nonnullos episcopos carceri mancipat et Ascelinum archiep. Narbonnensem degradatum iudicio ulteriori tradit, offensusque fuit Bonifacii VIII. bulla: *Ausculta fili*, ac si pontifex prophetæ locum: *constitui te super reges et regna* &c. ad literam acciperet, quo tamen loco etiam supra vidimus, S. Bernardum usum in epistola ad Eugenium III. eum vero in libris *de consideratione* ad eundem pontificem, limites potestatis pontificiæ nimis extendere, nemo dixerit. Cum rex Philippus in furore suo pontifici, publice igni data bulla, respondet; pontifex bulla altera: UNAM SANCTAM flammas magis accendere visus est, arrogantia veluti potestatis sacræ, seu spiritualis super temporalem et politicam. Duo nihilominus arbitri minime suspecti, Bossuet in defens. 4. propos. Cleri, et

Fleu-

Fleurius in histor. ecclesiast. ostendunt, non definiri, quod reges quoad temporalia dependeant a papa; sed hoc tantum, neminem fidelium non subesse papæ. Brevi vero non solum composita res est sub Bonifacii VIII. successore Benedicto; verum etiam, Benedicto post octo menses mortuo, eius successor Clemens sedem ob continua cum Romanis diffidia Avenionem transtulit, dumque anno 1377. Romam rediret Gregorius XI. magno illi schismati locus datus est, quod ægre seculo XV. demum extinctum.

Interim seculo etiam XIV. non deerant schismata tam in Ecclesia, quam imperio Germanico. Quid sibi tunc in animum induxerit S. P. Q. R. senatusconsultum prodit, quo se in Henricum VII. ius omne imperii conferre, testatum reddidit stilo asiatico plane huiusmodi: *Ego coronarum corona, mundique caput, confirmo principi potestatem, sibique subiicio civitates, gentiumque nationes. Tueantur aquilæ gloriam meam hac Roma.* Anonymus vero auctor vitæ Balduini Archiep. Trevirensis, *Henricum in imperatorem consecratum fuisse, et ab Ecclesia in monarcham dignissime approbatum esse*, dicit *a*) scilicet an. 1312. apud Lateranum, et anno sequenti in Italia. Henrico brevi in Italia extincto, uno die diffidentibus imperii electoribus 18. oct. an. 1314. Fridericus Austriacus et Ludovicus Bavarus, ambo reges salutati sunt Romani. Hic victo Friderico apud Amphingen in Bavaria an. 1323. Romam ingressus an. 1326. teste laudato Anonymo *b*) absque electorum consilio, et

a) Lib. II. c. 13. *b*) Lib. III. c. 5.

non ab Ecclesia, sed a senatu fuit coronatus; a Ioanne XXII. damnatus an. 1328. in Italia antipapam Nicolaum V. constituit perturbata utraque republica, persuadens sibi, quasi se supremum monarcham super alios æquales sibi in potestate, existere, cum nec nisi partem aliquam Germaniæ imperio suo teneret. Vicissim tamen negari nequit, multa sibi etiam aliquando pontifices arrogasse in imperium Romano-Germanicum, atque adeo ipsum imperatorem electum confirmandum, aut deiiciendum etiam solio imperiali, ad formulas iuris feudatarii, ut apud Aventinum *a)* legere est, rebus maxime exulceratis sub Ludovico Bavaro et Ioanne XXII. interposita ad bullam excommunicationis, quæ tunc temporis passim vibrabatur, appellatione ad concilium generale. Maxima autem invidia penes Curiam Romanam semper erat, quæ certe Benedictum XII. Ioannis XXII. successorem mitiora cogitantem in transversum egit fori contentiosi vitio ac studii iuris academici. Id tunc eiusmodi erat, ut sæpe locum haberet vulgatum illud: *summum ius, summa iniuria.* Studiose Ludovicus Bav. iurisconsultos in Germania, Anglia, Italia, et Gallia, in partes suas vocabat, Bononiensem præsertim et Parisiensem academiam; amplissimamque in utraque republica arrogabat sibi, adulatorum, calamorumque venalium iudicio, potestatem, existimans: „ Christum (ut Bzovius loqui-
„ tur ad an. 1327. num. 2.) adeoque etiam sum-
„ mum pontificem, et reliquos ecclesiasticos im-
„ peratori terreno subiectos: imperatorem papam
„ posse

a) Annal. Boic. lib. VIII.

„ posse instituere, et destituere: seu deponere. „ Papam et episcopos amplitudinem iurisdictionis „ non a Christo, sed ab imperatore obtinere; in „ imperatorem nullam potestatem habere. Uni- „ versam simul collectam Ecclesiam orthodoxam „ nullam potentiam coactivam ad castigandos pu- „ niendosque peccantes posse exercere. Beatum „ Petrum non plus, quam alios apostolos a Chri- „ sto accepisse. Omnes sacerdotes, quicumque „ illi fuerint, papam, patriarchas, archiepi- „ scopos, episcopos, et simplices presbyteros, „ æqualis iurisdictionis et auctoritatis esse, pa- „ pam nullum dominium in imperio in tempo- „ ralibus possidere: imperialem dignitatem imme- „ diate ab ipso solo Deo esse &c „. Quod ta- men ipsi præcipuo suo hyperaspistæ contrariatur Marsilio Paduano, qui totus aristotelicus, repu- blicanus nimirum, in libro, quem inscripsit: *De- fensor pacis*, in eo est, ut, a populo esse potesta- tem omnem, ostendat. „ Dicamus, (inquit,) „ secundum veritatem atque consilium Aristotelis „ III. Polit. c. 6. legis effectivam primam et pro- „ priam esse populum, seu civium universitatem, „ aut eius valentiorem seu voluntatem, in gene- „ rali civium congregatione per sermonem ex- „ pressam, præcipientem seu determinantem ali- „ quid fieri, vel omitti circa civiles actus huma- „ nos sub poena vel supplicio temporali . . . Am- „ plius, quo ab eadem auctoritate debent leges „ et alia, quæ per electionem statuuntur, susci- „ pere additionem vel diminutionem &c. Eadem „ auctoritate promulgari, seu proclamari leges

„ debent post eorum institutionem. (Et cap. 13.)
„ Dicamus secundum veritatem et sententiam Ari-
„ stotelis Politicæ c. 6. potestatem factivam in-
„ stitutionis principatus, seu electionis ipsius ad
„ legislatorem sive civium universitatem, quemad-
„ modum ad eundem legislatorem diximus, per-
„ tinere 12°. huius principatus quoque correptio-
„ nem quamlibet, etiam depositionem, si expe-
„ diens fuerit propter commune conferens, ei-
„ dem similiter convenire. Nam hoc est unum
„ de maioribus in Politia, quæ ad multitudinem
„ civium universim ex dictis Aristotelis III. Polit.
„ c. 6. pertinere conclusimus „. Operam Marsilio etiam impendit Ioannes Iandunus Perusinus, uterque Natali Alexand. teste aristotelicus magis quam christianus, politicus magis, quam catholicus, ex illorum nimirum numero hæreticorum, qui post annum Christi millesimum, postquam iam mille annis regnum Christi in terris ab apostolis constitutum fuit, Ecclesiam ipsam ac datam ei a Christo potestatem supplantare cœperunt, ac insuper illam depauperandam, omnibusque facultatibus spoliandam existimarunt, ut de Marsilio Alvarus Pelagius in celebri opere *De planctu Ecclesiæ a)* testatur: „ Insuper quod dicit impius,
„ subdolus, et sophista, quod Ecclesia tempora-
„ lia habere non potest, falsum est, quia necdum
„ laici, sed etiam clerici possunt habere tempora-
„ lia et proprium. Sed illa de antiqua hæresi tra-
„ xit: hi sunt enim hæretici, qui condemnant
„ proprium habentes in hoc mundo 24. quæst. 3.

„ *Qui-*

a) Lib. I. c. 68.

„ *Quidam.* vers. *Apostolici.* Alii etiam sunt, qui „ dicunt, quod a tempore Silvestri papæ, qui re„ cepit donationem a Constantino, de qua 96. „ dist. *Constantinus.* Ecclesia non fuit in statu „ salutis „. De quibus nos supra. Qui hoc seculo eo temeritatis progressi sunt, ut palam ecclesiam Romanam Babylonem et meretricem diceret Petrus Ioannes Olivi: Ioannes de Rupe scissa vero, *de duobus Antichristis* vaticinatus est desolationem terrarum, generalem conculcationem cleri, et reductionem totius orbis ad fidem Christi. Anonymus porro in Apocal. curiam papalem esse Antichristum contendit. Contra illos vero (quos modo notavimus, anteriorum in seculis proximis hæreticorum recoxisse errores sec. XIV.) constitutionem, quæ extat apud Raynaldum *a)* publicavit Ioannes XXII. P. cui an. 1330. Nicolaus antipapa traditus renuntiavit pontificatui. Sub successore Ioannis Benedicto XII. Andronicus imp. Cpolitanus de concordia inter utramque ecclesiam egit an. 1338. eiusdemque unionis causa Cantacuzenus imp. legatos ad Clementem VI. misit an. 1350. Felicius vero sub Clementis VI. successore Innocentio VI. Carolus IV. imp. Romæ an. 1355. imperii diadema suscepit, postquam ibidem an. 1346. coronam iam acceperat, qui antea eodem anno contra Ludovicum Bavarum electus concordiam demum iterum sacerdotium inter et imperium restituit, pontificique iuramento, quæ sequuntur, promisit: „ Quod præstabo, et concedam omnes obedien„ tias, promissiones, concessiones, donationes, „ ratifi-

a) T. XV. ad an. 1327. n. 28. p. 326. &c.

„ ratificationes, confirmationes et cætera omnia, „ quæ olim assumerentur, sive post summis pon- „ tificibus reperirentur, præstitisse, fecisse, confir- „ masse &c„. Extat eius tenoris diploma Caroli IV. datum Pragæ an 1359. et confirmatum an. 1377. postquam iam anno 1368. imperator expeditione in Italiam refractarias urbes in papæ potestatem redegisset: atque Gregorius XI. Romam rediisset an. 1376. quo Wenceslaus Caroli filius Romanorum rex fuit electus, an. 1378. mortuo patri in imperio suffectus, S. Ioannis Nepomuceni parricida, an. 1400. imperio depositus.

Caput XLII.

Militia anceps Ecclesiæ occidentalis, et fatum orientalis capta Cpoli Sec. XV.

Id equidem ignavia Wenceslai factum est feliciter, quod substituto ei Ruperto R. R. schisma in imperio non fuerit ortum, dum econtra inveteratum illud in ecclesia Romana iam feculo præterito, nunc est confotum contentione illa a Christo in apostolis repressa: *Quis eorum videretur esse maior?* Controversiam illam de superioritate concilii supra papam inter schismata natam, et ad fovenda in Ecclesia schismata factam, Ioannes Gerson primus movisse creditur, zelo abreptus perverso ad turbandum politicum regimen, perinde ac ecclesiasticum. Is dum in regulis moral. tit. *de decalogo*, casum ultro dat, quo liceat, papam etiam occidere, idem quoque ipsum in opusculo

con-

contra adulatores consid. 7. de principe statuit, haud veritus ad Ciceronis auctoritatem provocare, ac Senecæ illud in Tragœdiis, ad rem afferre: *Nulla Deo gratior victima, quam tyrannus.* Ausus est etiam, sensa illa sua proferre in sermone ad regem Galliarum nomine universitatis Paris. habito: quæ universitas, cuius ipse erat cancellarius, cristas tunc maxime extollebat, suaque auctoritate facile, Gallorum imprimis, in partes trahebat animos, commotos olim adeo in sedem Romanam ob dissidium inter Bonifacium VIII. et Philippum IV. qui iam animi motus recruduerunt ob exactiones pontificum vicinorum Avenione residentium, reservationes præsertim beneficiorum aliaque onera ad sustentationem illorum, etiam schismaticorum, pontificum imposita. Accedebat scandalum et perturbatio in Ecclesiæ regimine ob schisma illud Avenionense, unde potestatem secularem principum in auxilium implorandi occasio enata, negotiaque pleraque ecclesiastica evocandi sub prætextu conservandæ libertatis, corrigendi abusus, tuendæ possessionis &c. Observat hoc Genebrardus *a)* in Clemente de translatione sedis pontificiæ; „ Denique, (ait,) hæc sedis apostolicæ translatio valde fœdavit antiquam Ecclesiæ „ faciem. Nam præter inauditas dispensationes, „ et sanctorum canonum enervationes periit illud „ divinum ius, secularia secularibus, et regularia „ regularibus tribuenda, maxime in Gallia, dum „ pontifices huius transmigrationis plusquam babylonicæ (nam observantiam regularem, disci-

 „ pli-

a) Chron. lib. IV.

„ plinam ecclesiasticam pene totam, iura denique „ confudit, corrupitque) patriæ et principibus „ impie favere gestiunt.„

Hinc M. Charlas *a*) earum originem a tempore huius schismatis repetit, quando an. 1438. in conventu Bituricensi sanctio pragmatica procusa est, „ Ecclesiaque Gallicana, quæ, ut se a summorum pontificum exactionibus et beneficiorum reservationibus liberam servaret, ad potestates seculares recurrit, potestatis secularis facta est serva, et cum Romani pontificis iurisdictionem moleste ac graviter tulit, suam a laica fere omnino absorptam gemuit „. Nec abludit Richerius, dum de appellationibus ab abusu agens dicit apud citatum M. Charlas, hanc rationem procedendi originem præbuisse ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, quales nempe ipse sibi in animum induxit. B. Bossuet in *defens. declarationis cleri Gall.* (cui M. Charlas idem imputat) non diffitetur, acta ab eo allata docere, regios magistratus post pragmaticam sanctionem iura ecclesiastica acrius invasisse, inductis etiam illis appellationibus, quæ ab abusu vocantur: non quod pragmatica sanctio quidquam tale dixerit; sed quod magistratus regis pragmaticæ sanctionis tutelam, sibi commissam, ad omnia ecclesiastica extenderent. Quod idem de declaratione cleri Gall. an. 1682. ut suo loco videbimus, abnui omnino nequit.

Sed ad seculum XV. revertendum, quando mutata est identidem Prothei instar facies, malumque

a) De libertat. Eccl. Gall. lib. I. c. 16.

que in caput recidit, exasperatis semper magis rebus, auctoque ac multiplicato schismate ab ineunte seculo XV. ut nec in conciliis Pisano et Constantiensi redintegrari potuerit. Illud acephalum fuit a cardinalibus convocatum, quorum pars erat ab obedientia Gregorii XII. pars autem steterat a Benedicto XIII. uterque vero concilio refragabatur: nec obtinere in concilio Constantiensi potuit Ioannes XXIII. Alexandri V. in Pisano electi successor, ut pro oecumenica synodo Pisanus conventus decerneretur, licet magna contentione concertationeque res ageretur.

Neque vero in concilio Constantiensi, pro constanti in Ecclesia usu, reique exigentia, viritim hierarcharum, penes quos legitima a Christo apostolis, et eorum successoribus data residet potestas, collecta sunt vota, sed insueto hactenus, et ut alia tunc, ad fovenda in Ecclesia Dei schismata apto more, per nationes quinque omnino, quarum una huic, alia alteri obediebat pontifici: et sic tandem novus prodiit pontifex Martinus V. deposito Ioanne XXIII. quem Germani cum Italis agnoscebant, depositis item Gregorio Gallico et Benedicto Hispano. Sed nisi spontanea pontificum cessione schisma non fuit extinctum; uno Benedicto detrectante, ab Hispanis tandem deserto. Seculo XIV. iam in Gallia agitabatur consilium de subtractione ab obedientia papis contendentibus exhibenda, quod an. 1398. in synodo praesulum Gallicanorum conclusum, et imperatum, male etiam postea cessit, quando cardinales ab obedientia Benedicti et Gregorii se subtrahunt, Pisisque, aucto

schis-

schismate, novum duobus an. 1409. addunt pontificem: quo anno etiam Francoforti eam ob caussam conventus fuit habitus, fluctuante diu ex omni parte Germania, dum indifferens esse vult; mala vero præsentanea ex statu hoc indifferentiæ non poterant non sequi, nisi electoralis unio an. 1446. ostium redeundi ad positivam obedientiam aperuisset, abiecto neutralitatis monstro.

Quod de ecclesia Gallicana modo notavimus, idem longe gravius seculo mox sequenti experta est Germanica, quanto cum periculo ecclesiastica violetur auctoritas, lacessaturque regnum Christi Ecclesia militans in terris, atque obedientia detrectetur et obsequium fidei, quod ut primum vicario Christi in terris, ita etiam deinde denegatum est concilio œcumenico ab iis, quos hic indigitamus, illis gloriantes antesignanis, quorum hæresim abominata est Ecclesia, atque non obstante diro schismate, quo hæc ipsa Ecclesia militans inter se scissa erat, unanimi consensu, ut mox videbimus, redintegrata communione inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, proscripserunt illi, quibuscum Christus in suis apostolis promisit se futurum usque ad consummationem seculi, damnaruntque inter alios Ioannem Huss, qui Pragæ Wicleffi recoxit errores, et pertinax Constantiæ crematus fuit, ob fugam attentatam salvo conductu a Sigismundo imp. privatus, quin uspiam legatur, ut Io. Cochleus in historia Hussitica notavit, *de violata sibi fide publica adversus papam, regem aut concilium expostulasse.* Wicleffi errores iam ante concilium Constantiense damnasse

Ioan-

Ioannem XXIII. in concilio Rom. discimus ex eius bulla edita a Labbeo: cui altera eiusdem Ioannis XXIII. iungitur in bulla Martini V. confirmatoria concilii Constantiensis, quam primus ex regesto authentico edidit Emmanuel Schelstrate inter acta et gesta Constantiensis concilii subnexa tractatui *de sensu et auctoritate decretorum Constantiensis concilii sessione quarta et quinta circa potestatem ecclesiasticam editorum*: cuius nimirum potestatis communio inter summos Ecclesiæ pastores pontificem et episcopos labefactabatur, visumque est auctoramentum ex confirmatione Martini V. accrescere illis, qui ex obliquo tunicam Christi inconsutilem scindere, religioni sibi non ducunt, collisionem inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos faciunt, ac contentionum semina spargunt, hierarchiam ecclesiasticam inter se committendo in successoribus apostolorum, pro quibus Christus in ultima sua oratione ante passionem et sacrificium crucis pro-redemptione humana, ut *unam sanctam, catholicam et apostolicam* Ecclesiam sibi sponsam assereret, tam ardenter rogavit Patrem: unum hoc specialiter orans; *ut sint unum*, quod isti nunc unitatis vinculum susque deque vertere contendunt, illos ipsos obvertentes successores apostolorum, pro quibus facta est illa Christi deprecatio, atque ad id quidem obtendunt augustum illum hierarchicum consessum, in quo vel maxime locum habere debet illa unitas, unioque hierarchici corporis in singulis suis membris hierarchicis cum suo capite, centro unionis ecclesiasticæ, Romano pontifice. Nec veretur ad-

versa

versa pars, in partes vocare ipsum caput Ecclesiæ post extinctum demum feliciter magnum illud schisma ad novorum schismatum nutriendum fomitem; ac si papa rata habuerit, quæ tempore schismatis quando plura capita Ecclesiam acephalam reddiderunt, actitata sunt adversa huic unioni communionique inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos. At vero bulla Martini V. a Schelstratio auspicato in lucem atque apricum protracta articulatim de verbo ad verbum refert p. 295. quinque concilii Constantiensis decreta, quæ ille confirmanda censuit: nimirum damnationem 45. articulorum Wicleffi; secundum decretum est de communione sub unica specie: tertium continet damnationem 30. articulorum Ioannis Huss: quartum declarationem synodi ac præcautionem, ne per salvum conductum hæreticis aut suspectis de hæresi datum iurisdictio ecclesiastica frustretur, impunitatique via aperiatur: quintum tenorem condemnationis Hieronymi de Praga. Sic etiam acta sess. XLV. p. 299. ex MSS. cod. ab eodem deinceps allata ostendunt, his se continere confirmationem pontificis, quæ ad fidem pertinent. „Quod „(declarat) omnia et singula determinata, con„clusa et decreta in materiis fidei per præsens „sacrum generale concilium Constantiense conci„liariter tenere, et inviolabiliter observare vole„bat, et nunquam contravenire quoquo modo, „ipsaque sic conciliariter facta approbat, et rati„ficat, et non aliter nec alio modo„. Ea nimirum, quæ in bulla confirmationis articulatim proposita modo audivimus. Observatque Schelstra-

tius

tius *a)* cum Patres sess. XL. ederent professionem fidei, quam Romani pontifices iuxta antiquam consuetudinem ante consecrationem emitterent, inter omnia concilia generalia, quæ decreta de fide ediderant, unum Constantiense omitti: qua re Patres Constantienses innuere voluerint, se futurum pontificem adstringere non potuisse ad decreta fidei in concilio statuta, nisi sedis apostolicæ iudicio fuissent confirmata. Quod vero decreta sess. IV. et V. attinet, acta iam memorata *b)* sess. XLV. ostendunt, Patribus haud refragantibus pontificem repulisse, dum legi prohibuit appellationem regis Poloniæ ad futurum concilium: quo iam memoravimus germen licentiæ illius, qua hæretici Ecclesiam inde a sec. XI. cœperunt in sua legitima potestate et facultatibus impetere: ultra omnem modum antiquissimorum schismaticorum Ecclesiam catholicam calumniis proscindendo: ordinem præsertim ecclesiasticum ac hierarchiam in divinis prærogativis suis, iuribus et facultatibus lacessendo, ac veluti capite minuendo. Cum cæteris Wicleffistarum et Hussitarum erroribus in conc. Constantiensi sunt damnati illi etiam, qui statum et hierarchiam ecclesiasticam attinent. Sed ab eodem ipso concilio unitati ecclesiasticæ iuxta leges communionis potestatis sacræ inter summos Ecclesiæ pastores pontificem et episcopos apostolorum successores sess. IV. et V. nequaquam fuit consultum: quin imo novo schismati in concilio Basileensi occasio fuit præbita, locusque datus. Quod ipsum etiam nonnisi spontanea abdicatione Feli-

a) Differt. III. c. 4. p. 198. *b)* Id. p. 301.

Felicis V. fuit sublatum, agente Friderico III. imp. cum antea status imperii Germanici acephali nec Eugenio, nec Felici adhærerent, quod neutralitatem, palliatam schismatis obstetricem, appellabant novo in Ecclesia exemplo. Quale etiam Bohemorum erat, ut rebelles armis usum calicis extorquerent: frustra eorum in concilio Basileensi, paulatim dilapso, communione tentata.

Concilium Basileense cum, post lectas sess. I. Martini V. et Eugenii IV. bullas de transferendo Senis Basileam concilio, mox sess. II. concilii Constantiensis memoratos canones repetiisset, confirmassetque, Eugenius, quo res vergeret, intelligens, dissolutionem agitat: quod dum rescciunt Basileenses, mox sequentibus sessionibus non solum suis decretis obicem ponere conatibus papæ allaborant, verum is etiam sess. VI. de contumacia accusatur, quod intentatam dissolutionem revocare detrectet. Proximis sessionibus sub gravibus minis citatur, iteratoque ei dies condicitur: tum vero excommunicationis sententia in eos fertur, qui concilium transferre tentarent: etsi causam Eugenii sess. VI. singulari oratione, quæ in actis concilii *a*) legitur, episcopus Tarentinus egisset: tum etiam deinceps varii tractatus concordiæ inter Eugenium et Basileenses haberentur, ab ipsoque Eugenio, instante apud eum Sigismundo imp. Romæ, dum a pontifice coronaretur, oblata concordia esset, reiecta a Basileensibus sess. XI. Tunc demum pontifex bullam edit, sess. XIII. lectam, qua omnia gesta Basileensia revo-

a) Conc. Germ. T. V. p. 782. &c.

revocat. Nihilominus dum Sigismundus Basileæ adest, fit reconciliatio ea conditione, ut omnia contra Eugenium et cardinales R. E. pontifici adhærentes decreta revocarentur, pontificisque præsides admitterentur. Factum id sess. XIV. dum mox sequenti quotannis concilium dioecesanum, et singulis trienniis provinciale celebrandum statuitur: atque interim vices episcopo Tarentino committuntur ab Eugenio, usque dum legati pontificii advenirent, quod frequenti sessione XVII. præsente Sigismundo imp. multisque principibus contigit. At dum non solum mox sequenti sessione XVIII. iterum decreta sess. IV. et V. concilii Constantiensis, frustrata pontificii præsidii auctoritate, innovarentur, proximisque sessionibus in præiudicium R. S. agere pergerent, ea de re pontifex per legatos Patres monet, ac ab illis vicissim monetur, ut revocet, quæ contra concilii decreta egisset; simulque annatas pro beneficiorum collatione, electionum confirmatione, postulationum admissione aut præsentatione datas tanquam simoniacas reprehendunt, abrogantque.

Dum interim pontifex, atque ipsi etiam Basileenses, agunt de Græca schismatica Ecclesiæ catholicæ reunienda, contentio iterum oboritur, atque ipsi Basileenses sess. XXV. in diversa abeunt de loco, pro futuro concilio, eligendo, aliis Basileeam aut Avenionem, aut aliquam Sabaudiæ urbem, urbem Italiæ Florentiam vel Utinam statuentibus aliis; sessione XXVI. per seditionem duo sibi contraria ea de re eduntur decreta. Hisce præsidentes novum addiderunt, statueruntque, bul-

lam concilii card. S. Petri ad Vincula, (qui erat unus ex legatis pontificiis, aucto tumultu mox discedentibus) archiepiscopo Panormitano, et episcopo Burgensi esse credendam, qui litteras decretorum ab ipsis factorum signarent, et debitae executioni mandarent. Miserunt quoque Basileenses legatos Cpolin, atque etiam naves. Ut porro pro advehendis 700. Graecis necessarios corraderent sumtus, indulgentias plenarias promulgarunt pro omnibus, qui tantum contribuerent, quantum pro victu unius septimanae insumendum esset. At etiam pars altera, quae urbem Italiae cum pontifice pro concilio statuerat, suos quoque cum pontificiis concordes misit nomine concilii legatos Nicolaum de Cusa ex Leodiensi archidiacono cardinalem, et Ioannem de Ragusa generalem Dominicanorum, cum legatis Eugenii amicissime exceptos ab imperatore: qui, repudiatis navibus, quas Basileensium pars adversa miserat, Eugenii naves conscendens cum patriarcha Iosepho, metropolitis et episcopis an. 1438. Venetiis appulsi inde Ferrariam concesserunt, destinatum concilio generali locum, praesente iam ibi ipso Eugenio P. cum cardinalibus, magnoque episcoporum occidentalis Ecclesiae numero, qualem orientalium simul et occidentalium concursum nulla retro aetas viderat: cum in prioribus oecumenicis conciliis, in Oriente celebratis, desideraretur copia Patrum occidentalium, et in occidentalibus paucis adessent orientales, ut iam augustior conventus esse non potuerit ipso praeside summo pontifice primum Ferrariae, urbem au-

tem

tem illam peste infestante, anno sequenti Florentiæ, facta illic felicissime utriusque ecclesiæ unione. Quibus auspicatissime ita procedentibus, cum plerique etiam episcoporum, qui hactenus Basileensibus adhæserant, se coniungerent, relicta Basilea, frequentissimo, celeberrimoque utriusque ecclesiæ concilio consociato suo capiti Romano pontifici, quem Græci sine omni cunctatione concilii præsidem ante ipsam factam unionem venerati sunt; residui nihilominus Basileenses superos acherontaque moventes, nulla præsidii pontificii habita ratione, ausi sunt Eugenium P. sess. XXVII. ad suum tribunal citare, ut intra sexaginta dies compareat: sess. XXVIII. irritare creationem cardinalis, quam in persona patriarchæ Alexandrini fecerat, quod esset contra suum decretum, quo id pontifici vetuerant, instaurato iterum decreto, non licere pontifici, a concilio absenti id facere. Ulterius etiam progressi sess. XXIX. (cum Iuliano card. secessionem faciente, sua sibi auctoritate præsidem Lud. Alemannum card. Arelatensem iuramento sibi adstrictum elegissent,) non dubitant, revocare decretum de Florentia vel Utino pro concilio generali, per ipsos præsidentes, Basileæ factum, ac irritum declarare, et Eugenium contumacem: sessioneque XXX. revocare Eugenii contra concilium gesta, et damnare Ferrariensem synodum: sess. XXXI. Eugenium ab administratione pontificatus suspendere: dum interim felix, faustumque Ferrariæ auspicium accepisset celebrata IV. Id. Ianuarii A. S. MCCCCXXXVIII. sessione prima, in qua com-

muni decreto ante alia statutum est: „ factam per „ Eugenium P. ob causas iustas, et necessarias at„ que urgentes, ad removenda impedimenta, „ quae unioni cum Graecis tractandae interpone„ bantur, propellendumque imminens schisma „ translationem legitimam et canonicam esse, ac „ proinde Ferrariense concilium oecumenicum le„ gitime congregatum esse &c. Tum vero sess. II. „ Basileae post translationem concilii legitime, et „ necessarie factam sub nomine generalis conci„ lii remanentes, quoniam sanctissimam Graeco„ rum unionem omni studio perturbant, audent„ que sua temeritate Romanum pontificem inique „ iudicare, omnes et singulos, etiamsi cardinales „ patriarchae, archiepiscopi, episcopi et minoris „ dignitatis sint, cuiuscunque ordinis excommu„ nicatos esse, ac beneficiis dignitatibusque omni„ bus privatos esse &c.

Neque vero ex ordine episcoporum (qui iam inde, dum rumpi coeperat communio inter summos Ecclesiae pastores, pontificem et episcopos, diffluentes, ad parvum numerum redacti fuerant) plures quam septem cum uno cardinali Basileae remanserant, ad quos pertinuit constanti Ecclesiae observantia ius suffragii in conciliis, succedente collegio episcoporum collegio apostolorum, quibus Christus suam potestatem Ecclesiamque regendam commisit. Ex his ipsis vero episcopis Basileae residuis plerique, ut mox videbimus, ad hoc ipsum ius et praerogativam ordinis episcopalis provocabant contra attentata eorum, qui ex minore ordine presbyterorum magno quidem numer-

ade-

aderant, doctores graduati, aliique prælati et canonici, atque auctoritatem sibi suffragii arrogabant, Basileæ. Ubi processum est, frustra intercedentibus principibus ipsis, ac eorum legatis, regis etiam Galliarum, Hispaniarum, item Angliæ et Portugalliæ per litteras et nuntios: legatis etiam Electorum Germaniæ Basileam missis, et regis Galliarum post celebratum Bituricis provincialium suorum conventum, rogantibus Basileenses, ut a processu contra Eugenium cessarent: Dominico demum card. Tarraconensi Basileam adventante. Nihilominus isti auctore cardinali Arelatensi rem maturandam statuunt: tametsi „ prælati Hispanicæ nationis asse„ rerent, se probationi criminationum contra Eu„ genium non assensuros: et Panormitanus præ„ sul, qui alias accelerationem iudicii persuadere „ consueverat, nunc supersedendum omnino cen„ sebat: affirmabatque, Italicis et Hispanicis non „ consentientibus, quasi media parte concilii, „ nihil ab aliis statui posse: quod quidem a Gal„ licis et Germanicis non admittebatur: cum di„ cerent, eos nullo modo pares, sed vix quartam „ partem, quibus respondebat Panormitanus, „ non prælatos, quibus illi maxime abundarent, „ non habere potestatem statuendi in conciliis, et „ proinde se esse eis æquales, cum non essent „ inferiores numero prælatorum. Fit tandem „ congregatio generalis ad IV. Calendas Maias, „ in qua cum proponeretur, an admittendæ es„ sent criminationes Eugenii, oratores regum „ Hispaniæ et Arragoniæ, ducisque Mediolani, „ et Barchinonensis episcopi nomine Ecclesiæ Hi-

„ ſpanienſis, archiepiſcopus Mediolanenſis nomine Italiæ, cuius ſe primatem dicebat, intercedunt, prohibentque, ne id fiat. Quodſi fiat, atteſtantur, neque ſe, neque principes conſenſuros. Sed dum his non moverentur alii, iamque decretum admiſſionis articulorum, iubente præſidente legeretur, omnes prædicti e concione diſceſſerunt „. Prout habent *a*) Auguſtini Patricii acta huius concilii. In iisdem poſtea *b*) actis memoratur legatio Baſileenſium ad conventum Francofordienſem procerum imperii, an. 1439. inde autem ob peſtem Moguntiam translatum: cuius legationis princeps fuerat Ludovicus ex ducibus de Teck patriarcha Aquileienſis cum poteſtate et inſignibus legati a latere. Totis viribus legati illi ſæpius cum principibus et legatis cæſaris ac regum, unitatis reſtituendæ ſtudioſis, convenientes acriter petitionibus principum reſiſtebant. Inſuper, ut concilii decreta a cæſare et principibus ſuſciperentur, omnem moverunt lapidem, imprimis contra Eugenium P. „ At principes et legati cæſaris paci et quieti ſtudentes inſtabant, ut a iudicio contra pontificem ſuperſederent, permitterentque Patres, concilium transferri, ut dictum erat „. Additur, tractatam per plures dies fuiſſe, diſceptationem, et nihil tandem a Baſileenſibus potuiſſe obtineri. Memoratur mox iam laudatus Nicolaus de Cuſa, qui *Eugenii cauſam tutabatur, ubique prædicans, Baſileæ non eſſe concilium generale.*

Perin-

a) T. IV. conc. Germ. p. 528. ſupplem.
b) p. 832.

Perinde etiam si antiquum constantem celebrandorum conventuum ecclesiasticorum seu conciliorum ordinem spectemus, is non magis in hoc conventu Moguntino conspicuus dici potuit: ubi præterquam, quod communio hierarchica auctoritasque inviolata haud fuerit; conventus is erat, seu comitia principum imperii Germanici procul a forma illa ac usu, qui sub regno Francico obtinuit, quando ecclesiastici et politici regni proceres simul convenerant, utrimque, quæ sui fori erant, pertractantes, ac suis in consessibus mutuis se consiliis et opera iuvantes. Erant tunc equidem Moguntiæ ex ordine hierarchico præter Basileensium legatos, quorum caput patriarcha Aquileiensis nobilitate generis quidem illustris, et cardinalem S. Petri ad Vincula, qui cum legatis cæsaris advenerat, Moguntinus, Trevirensis, Coloniensis, principes, electores et archiepiscopi. Triumviri isti, etsi variis tempestatibus pro temporum illorum iniquitate iactati, Coloniensis quoque et Trevirensis ob *neutralitatem* a Germaniæ principibus susceptam ab Eugenio exauctorati, reconciliati tamen iterum, perinde ac Moguntinus communionis inter summos Ecclesiæ pastores pontificem et episcopos, nec in hoc conventu immemores, studiosos se in tollendo schismate Feliciano commonstrarunt. Aderat porro conventui Moguntino Pataviensis, Lubecensis, et Augustensis episcopi, præter hos, qui cæsaris erant legati, Turonensis archipræsul, et Trecensis episcopi Gallorum, Conchensis Hispanorum, Albigaunensis, Mediolanensis oratores, et aliorum

principum Germaniæ legati complures, qui cuius ordinis fuerint, non meminerunt a) acta concilii.

Tot vero hierarchas non numerabant Basileenses: quibus veritis (ut eadem acta habent,) ne criminationes Eugenio obiectæ sufficerent ad deiiciendum illum pontificatu, videbatur iugulandus uno fere syllogismo, conclusionibus videlicet octo per theologiæ professores excussis, quibus asserebatur, Eugenium hæreticum, atque in hæresin relapsum esse. Octo illas conclusiones, totidem veritates catholicæ fidei vocantes, multis argumentis munitas ad legatos suos Moguntiam miserunt: ubi, dum instantibus legatis conventus Germanorum suscepit quidem Basileensia decreta *præter ea, quæ ad iudicium contra papam quoquo modo spectarent* &c. eo ipso etiam Germanica natio reiecit duas illas primas, quas, contendebant, esse veritates fidei catholicæ, scilicet potestatem generalis concilii supra Romanum pontificem, et quemlibet alium esse. Pontifici item non licere dissolvere generale concilium præter eius consensum. Cuiusmodi vero habendum sit Basileense, vel illud declarat, quod postremum fuit, cum multis diebus pro rebus componendis frustra disceptatum esset, spemque facerent Basileenses legati consensus in translationem concilii: si iisdem legibus, consuetudinibus, atque ordinationibus continuandum foret, quibus Basileæ hactenus celebratum est: et siquidem non se dederet Eugenius, professus veritates, quas venditabant, desereretur. Ad hæc vero per Conchensem episcopum responsum est:

» Pri-

a) L. c. p. 833.

„ Primum a pontifice non posse concedi: quo-
„ niam non liceret illi, præiudicium facere omni-
„ bus episcopis, quibus a Basileensibus fit iniuria;
„ cum inferioris ordinis viri voces habeant in
„ concilio, quod solum ad episcopos spectat. Al-
„ terum vero principes nunquam concessuros,
„ ut qui nihil magis cupiant, quam a iudicio
„ contra pontificem abstineri. Tandem rebus
„ infectis legati domum reversi sunt. „

Narratur deinceps *a*) magnas acerrimasque inter Basileenses contentiones actas fuisse, *cum illas octo veritates legitimo decreto approbare vellent*, legatis omnium principum aperte contradicentibus, atque vehementer incensis. Erant ex his oratoribus plures episcopi, qui, dum aliter persuadere non posset Panormitanus præsul, secessione facta inter se conclusere: „ non esse concluden-
„ dum, et asserentes omne ius concilii apud eos
„ esse, quoniam inferiores non haberent pote-
„ statem, ineundi suffragia in conciliis generalibus,
„ et maxime in rebus fidei, neque vocem habe-
„ re nisi consultivam tantum: atque in tantum
„ exarsit, ut colluviem illam copistarum conci-
„ lium appellaverit: affirmaveritque, flagitium fie-
„ ri ab Arelatensi, qui cum tribus episcopis ti-
„ tularibus contra omnes concilii prælatos vellet
„ statuere „ Dum tandem instante Arelatensi, et quibusdem ex suis, ferventeque multitudine tres primæ conclusiones in generali congregatione sunt approbatæ, non minor deinde concertatio

 fuit,

a) P. 434.

fuit, cum in publica sessione solemni decreto illas sancire voluerunt.

Quæ hic atque hucusque retulimus, ex summa conciliorum Basileensis, et Florentini (quam Augustinus Patritius can. Senensis iussu Franc. Piccolominei card. an. 1480. conscripserat) apud Harzheimium *a*) edita hausimus. In actis porro sessionis XXXII. quod episcoporum in suffragiis ferendis prærogativam attinet, his conformia, at multo copiosius leguntur, atque articulatius apud Urstisium in *chronico Basileensi*, qua in urbe servantur MsS. acta huius concilii, unde Urstisio haurire facile fuit, nec homo Zwinglianus seu Calvinianus aliquid in favorem ordinis episcopalis interpolasse, censendus est. Is vero Panormitani de hac re sermonem latius deductum *b*) affert, et postquam consentientem ei Ludovicum Pontanum protonotarium Romanum laudasset, recenset conspirantem episcopi Catanensis ex Sicilia, et Bossanensis oratorum regis Arragoniæ, Dertosani item et Girondensis Panormitano succinentium sententiam, et mox prolixam eiusdem refutationem ab Arelatensi cardinale præside factam, contra Panormitanum singillatim; qua vero apologia perinde ac ea, quam de eadem re fecit sessione sequenti, in antiquitatibus rerum ecclesiasticarum admodum ignarum sese demonstrat. Dici vero non potest, quantus ad sermonem Arelatensis ortus fuerit tumultus: dumque memoratus Ludovicus Teccensis dux patriarcha Panor-

mitanum

a) Supplem. T. V. conc. Germ. *b*) Lib. V. Bas. chron. c. 30.

mitanum et Pontanum protonotarium de timenda Germanorum animositate commonuit, clamant hi cum Mediolanensi archiepiscopo ad comitem de Thierstein concilii advocatum, libertatem sibi eripi. Instante nihilominus Arelatensi, ut conclusio duodecim virorum (deputatorum scilicet ex singulis nationibus) legeretur, Panormitanus cum Arragonensibus episcopis obsistit: contendens, rem hanc episcoporum esse, penes quos resideat potestas definiendi. Dum sese Alphonsus episcopus Burgensis mediatorem interponit, Ludovicus vero Lausanensis, et Nicolaus Grossetanus epp. apud Arelatensem conclusionem urgent, is undique constrictus litteras producit, quibus significaretur, Eugenii P. legatos in Galliis eo rem de superioritate papæ supra concilium deduxisse, ut nisi obex poneretur, facile prævalerent; unde tres ex octo, quas venditabat, veritates priores promulgare festinat. Agitur rursus generalis conventus: Lubecensis episcopus, orator cæsareus, cum principum legatis, magna ex parte episcopis, cumque concilii advocato seorsim consilia ineunt; et dum Arelatensis promulgatio veritatum prædictarum innotescit, illico re percepta promulgationi isti intercedunt episcopus Lubecensis, advocatus, archiepiscopus Turonensis regis Galliarum, et episcopus Conchensis regis Castiliæ oratores; omnes indignati, legatos non expectatos, et infulatos prælatos esse posthabitos. Acerbius in Arelatensem invectus archiepiscopus Mediolanensis palam eum alterum Catilinam appellavit. Rem quoque pluribus Panormitanus, improbare se tan-

quam

quam archiepiscopum et legatum, est contestatus, concilii auctoritatem alias semper se verbis et operibus tuitum esse: sic autem vereri se, illud prolapsurum. Atque hinc ratio se manifestat duorum huius viri doctissimi sermonum, quos I. Dom. Mansi edidit *a*) quorum alter longus et verbosus habitus in conc. Basileensi pro honore et conservatione concilii; alterius fragmentum tantum superest *b*) *de suprema papa auctoritate supra concilium.* Panormitanum Arelatensis in responsione maxime impetivit, et hierarcharum contradictionibus nihil obstantibus, proxima sessione XXXIII. tres illas, ceu de fide essent, declaravit primas conclusiones, videlicet: concilium generale legitime congregatum esse supra papam; illudque non posse a quocunque transferri, et pertinaciter has veritates impugnantes esse hæreticos, adeoque eas esse fidei catholicæ veritates ab omnibus affirmandas, cum frustra, ne id fieret, legati principum intercessissent, nullus etiam ex Hispanicis episcopis aut prælatis adesset, ex Italicis unus Grossetanus, et abbas Dunensis. Prævidens vero Arelatensis episcoporum absentiam, per presbyteros reliquiarum arcas ex urbe comportari curavit, ponique in eorum locum: haud reveritus etiam, mox proxima sessione Eugenium IV. P. M. papatu deponere, Amadeo Duce Sabaudiæ in Romanum pontificem postea electo: dum interim principes imperii Germanici, neutralitatem sex annis pro pallio schismatis amplexi, redeuntes ad obedientiam Eugenii, apud eum simul et

Ba-

a) Supplem. concil. T. IV. 1352. edit. Labbe.
b) p. 1418.

Basileenses sub Friderico imp. pro novo concilio generali congregando instant. Qua de re edidi *a*) habitam an. 1444. in concilio Basileensi sermonem Nicolai abbatis S. Blasii legatione imperatoris perfuncti, pro tollendo item schismate, restituendaque Eugenii IV. P. M. obedientia: quod feliciter factum Felice V. antipapa sponte cedente, diffluente vero nivis instar conciliabulo Basileensi, de quo iuvat hic rerum ordinem ex epilogo summæ *b*) Augustini Patritii, qua potissimum usi sumus, adscribere, quod ad rem attinet: „Post „primam, (scribit) cum Eugenio reconciliatio„nem hoc concilium satis frequens fuit, ita ut „aliquando prælati circiter centum infulati ad„essent, inter quos undecim cardinales Roma„næ ecclesiæ connumerabantur, multaque sancta „et optima instituta sunt edita: sed crescente in „dies dissensione, cum apostolicæ sedis dignita„tem omnino prosternere conarentur, optimus „quisque discessit: ita ut cum iudicium contra „Eugenium intentarent, vix viginti, aut trigin„ta ad summum infulati adessent, et in eius de„positione septem tantum Episcopi interfuerunt. „Admittebantur siquidem ad definitiones, et san„cienda decreta, non modo episcopi, et ab„bates, sed theologiæ, iuris utriusque, et alia„rum doctrinarum professores, quos graduatos „appellant: tum ecclesiarum canonici, et paro„chialium rectores, iurati tamen omnes: ita „ut non minoris esset auctoritatis simplicis cano„nici, quam episcopi cuiuspiam sanctissimi suf-

„ fra-

a) Cod. probat. hist. Silv. Nigr. p. 152.
b) Suppl. T. V. conc. Germ. p. 869.

traordinariæ, ac in Ecclesia prius inauditæ ansam primum præbuerunt tempore magni schismatis variæ illæ per nationes et regna obedientiæ, prout huic aut alteri pontifici paruerunt. Potuitque res esse salutaris ad unionem restituendam mutuis consiliis tempore schismatis; vicissim vero etiam perniciosa adversis regnorum ac regum principumque studiis sacra involantium, atque usurpantium sibi iura sacrorum, cuius rei tot in hoc opere occurrunt in detrimentum religionis, hierarchiæ quam maxime a Christo institutæ exempla, incentiva ad fovendas hæreses in Ecclesia et schismata, quorum exemplorum plena est historia ecclesiastica: ac quidem seculo hoc XV. contra communionem potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores pontificem et episcopos, quorum utrorumque iura violata vidimus in concilio Basileensi, imprimis Ecclesiæ capitis Romani pontificis: cuius, exemplo inaudito ausuque incredibili omnem sibi, eoquod concilium sit supra papam, arrogavit iurisdictionem et in ipsum pontificem auctoritatem, quidquid luberet iubendi, prohibendi, coercendi, in ius vocandi, diem dicendi, in ordinem redigendi, suspendendi, deponendi, diris devovendi, atque adeo Ecclesiam veluti capite minuendi. Ut vel hinc constet, quam exitialis sit hoc demum seculo excogitata illa controversia inter schismata nata, et ad facienda fovendaque schismata vergens, non semel proscripta facta illa inter apostolos contentione: *Quis eorum videretur esse maior. Vos autem non sic* o hierarchæ, quibus Christus unam suam dilectam sponsam concredi-

dit

lit Ecclesiam, *quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulcra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.* Cant. VI. 9.

Felicius in concilio Florentino cessisse visa est mio Græcorum schismaticorum ipso præsente imperatore, Armenorum item atque Iacobitarum et bissinorum Æthiopum, nisi florentissima illa olim cclesia, atque etiam imperium orientale veluti rmino suo fatali seculo hoc XV. tandem propinquasset, superbiente iam et cum schismate constante a sec. V. per suum milliarium quasi, regia be Cpoli, veluti nova Roma a Constantino M. tructa, dum a fine porro sec. IV. separatum ab occidentali latino imperium Græcum constitueretur. peræ pretium fuerit, excidium huius imperii pta Cpoli verbis P. Le Quien in eruditissimo pere, *Orbis christianus* a) inscripto hic referre: Expugnata illa est a Sultano Machumete II. anno mundi, ut Græci numerant, sexies millesimo trecentesimo sexagesimo primo, vulgaris vero æræ nostræ 1453. die vigesima nona mensis Maii, feriæ tertiæ post pentecostes hebdomadem sacram initio. Muselmanni illi sine mora in christianorum templa impie more suo grassati sunt; illudque imprimis, quod Dei Sapientiæ æternæ dicatum erat, miserandum in modum direptum, profanatumque est, ac deletis, quotquot in eo erant christiani ritus vestigiis, in suæ superstitionis delubrum, quod Moschitam dicunt, sive adorationis domum, illud converterunt. Ea vero interim fuit per civita-

a) T. I. c. 19. p. 145.

„ tem omnem christianorum incolarum strages, „ ut mox civibus penitus vacua appareret. Quam „ amplissimae civitatis ruinam Sultanus ut sarciret, „ ex diversis provinciis, quas Turcica sua gens „ subiugarat, colonos undique, ipsosque christia- „ nos accersere non dubitavit, a quibus incole- „ retur „. Narrat porro, Mahometem post alias expeditiones Constantinopolin reversum, ut christianos sibi conciliaret, palam significasse, velle se, ut in urbe sacros conventus de more *pristino* agerent per ecclesias, quas illis adire concedebat. Ubi vero rescisset, a multo iam tempore vacare sedem Cpolitanam, episcopis et clero permisit, patriarcham eligere. Cumque ordinationis peracto ritu pontifices ad imperatoris audientiam novum patriarcham deduxissent, imperator illum solito gentis Turcicae more pronus in terram adoravit: pretioso etiam pro more pileo veloque, nec non mandya seu pallio donatum, ac baculo, quem Δικανικὸν vocant, in manus dato, argento deaurato undique tecto, ab aulae primariis per civitatem in equo egregie phalerato vectum, ad ecclesiam deduci iussit. Imprimis vero eidem patriarchae litteras immunitatis dedisse, memorat Le Quien subscriptionibus regiae auctoritatis munitas, quibus illum ab omni exactione et calumnia tutum esse iubebat: „ ut nihil quid- „ quam ab ipso tributi exigeretur, nec ulla vis „ illi a quocunque adversario vel inimico afferre- „ tur: quin et a vectigalibus, publicisque con- „ tributionibus ipse, omnesque successores eius, „ christianae legis antistites in perpetuum liberi et

„ immu-

„ immunes essent „. Itaque Gennadius, quem tunc vocatis a clero Cpolitano vicinarum metropolium præsulibus ex monasterio extractum (ut fere fit, factumque fuit in Oriente) patriarcham elegerunt, eiusque successores pristino more ecclesiastica negotia gesserunt: ac patriarchæ deinceps consuetas habere synodos cœperunt, vocatis a se, aut sede vacante a clero ad eas, ut olim, ditionis suæ metropolitis et episcopis, quorum consiliis, calculisque ecclesiæ totius suæ causas tractant, et finiunt. Quod vero electionem et promotionem patriarcharum attinet, res in dicto libertatis statu mansit sub Gennadio hoc II. Isidoro II. Ioasaph. I. et Marco patriarchis, dum Trapezuntinorum, quibus postea urbis portio incolenda data erat, factio Marco insidias struxit, oblataque Sultani filio pecunia mille aureorum impetrarunt, ut Marco eiecto, Simeon Trapezuntinorum in sedem Cpolitanam intruderetur: quo exemplo labes simoniaca in alias etiam sedes est illata. Ad extremum agens P. Le Quien c. 20. de Cpolitani patriarchatus decrementis, in Florentina synodo ideo nihil durabile, quod concordiam initam spectat, confectum esse dicit, quod ad eam nimirum Græci contentionis potius et vincendi animum attulerint, quam unitatis, pacisque christianæ stabiliendæ studium: ad hæc, novorum iurgiorum occasionem auxisse profana Gregorii Palamæ deliria, illudque imprimis fanatici illius Thessalonicensis archiepiscopi præcipuum doctrinæ caput, quo Deum lucem sibi coævam, a suimet substantia diversam prorsus, inhabitare, eiusque

item operationem re ipsa ab ipsius essentia distinctam esse, sibi imaginabatur. Hanc in plenariis suis conciliis, Ioanne Cantacuzeno imp. acriter agente, ineptissimeque suo more urgente, approbatam, et sub anathematis pœna tenendam definitam sententiam, Ioannes II. Palæologus imp. dum in Italiam ad synodum cum suis pergeret, voluit, ut studiose ipsi declinarent, unde novæ concordiæ, quam imperator vehementer optabat, obices iniicerentur, nova oblata disputandi materia, de qua nostri nondum satis audierant. Nec reticenda hic, quæ idem Le Quien ultimo ex Io. Gobelini commentario de Pii II. papæ gestis refert, illius pontificis tempore Moysen archidiaconum Antiochenum, virum Græcis et Syriacis litteris eruditum, magni apud orientales nominis ad ipsum pontificem Romanum a tribus patriarchis Antiocheno, Alexandrino, et Hierosolymitano, aliisque plurimis christianis missum, cuius legatio huiusmodi fuerit: venisse olim ad pontificem Eugenium imperatorem et patriarcham Cpolitanum, et in concilio Florentino, nomine orientalis ecclesiæ de unione cum occidentali, de processione spiritus sancti, de igne purgatorio, de pane azymo, de primatu Romanæ Ecclesiæ, et aliis plerisque, de quibus antea disceptaverant, convenisse. Decretum deinde factum, quod patriarchæ, qui miserant, non susceperunt, satore zizaniorum impediente. Deinde bono commotos spiritu, conventu subditorum habito, suscepto per omnia decreto, soli Romano pontifici se commisisse, velleque illi tanquam Christi vicario

obtem-

obtemperare. Audivisse autem pontificem legationem, et privatim et publice: et collaudatis patriarchis, scripta, quæ Moyses attulerat, in latinum translata, in archivis Romanæ Ecclesiæ recondi iussisse, ipsumque legatum ad propria remisisse &c. Quod hic Moyses indigitat, decretum satore zizaniorum concordiam impediente, patriarchas non suscepisse, contigit hoc haud dubie in pseudosynodo Cpolitana paucis post reditum Græcorum annis celebrata; in qua etiam Orientis patriarchæ Metrophanem Cpolitanum, qui Florentinam synodum commendabat, et apud suos sancitam in ea concordiam propagare studebat, anathemate Arsenii Cæsariensis suggestionibus perculerunt; at nullas in eo decreto diras animadvertit Le Quien in Romanum pontificem, latinamque Ecclesiam intortas; ut quidam in vulgus sparserunt, quotannis etiam Græcos pontifices anathema in Romanam Ecclesiam in cœna Domini palam pronuntiare.

Caput XLIII.

Mutata a Protestantibus Sacra, et hierarchia Ecclesiæ militantis regni Christi in terris abiecta Sec. XVI.

Cum ingente voluptate percipio, agitari de unione Russicæ ecclesiæ saltem, Græcis schismaticis addictæ hactenus, cum Romano-catholica consilia, quod magnis semper votis optavi, atque SS. P. N. Pio VI. dum an. 1782. Germaniam adiisset,

supplex ea de re fui, quippe, quæ videatur non tantis difficultatibus exposita; nec tanto est discrimini obnoxia, quale hactenus toties iam, nostra etiam nuperrime non semel ætate, tentatus Protestantium ad gremium Ecclesiæ reditus subiit semper, ac subiturus est, nisi ante omnia de infallibili iudice, ac irrefragabili iudicio conveniatur, quo necessario standum sit: secus enim dum accedere, aut etiam recedere vel uno in capite liberum est, fides vacillat, nihilque durabile esse potest. Quod secum perpendens magni nostra memoria nominis vir Matth. Pfaffius *a)* „ cum ideæ „ (inquit) hominum circa religionem tam diver- „ sæ sint, et unus hanc, ille aliam religionem „ veram esse existimet, nec sit in his terris infal- „ libilis quidam iudex personalis, qui controver- „ sias decidat, nil restat aliud, quam ut mutua „ charitate nos invicem toleremus. „

Est hæc una apud Protestantes sacra anchora, tolerantia inquam, non politica tantum in mutua, salva lege suprema amoris Dei super omnia, charitate, sed theologica etiam in fide, secus ac se res habet apud nos, apud quos est una salvifica fides, una catholica Ecclesia magistra fidei, cuius fidei unitas nec cum libertate conscientiæ, quam depereunt, nec cum tolerantia consistere potest illa, quam cum dispendio veritatis requirunt. Eandem tamen tolerantiam nec ipsi Protestantes præstant aliis, ubi magistratum sive politicum sive ecclesiasticum agunt; ac principi (velint nolint fateri) contra libertatem conscientiæ, nisi promiscue

a) Iur. eccles. l. V. c. 1. §. 6. p. 247.

cae omnium religionum licentiam dent, potestatem tribuunt illam omnem, qualem flagitat religio quæcunque dominans, quomodocunque determinent ius in saçra, seu circa sacra, quod iis negant, qui illud, ex ore divino in evangelio acceptum, tribus integris primis seculis, antequam ullus princeps Christo nomen daret, et deinceps sub christianis principibus usque ad sua Protestantium tempora in possessione tenentes exercuerunt, et contra refragarios quoscunque vindicarunt, in christianam religionem ac fidem catholicam ringentibus inferi portis, frementibus omnibus seculi potestatibus sub Roma debellatrice illa sanctorum, atque etiam, ut vidimus, ex parte sub christianis impp. donec fata illa subiit Roma, quæ S. Ioannes in Apocalypsi sua divina descripsit, capite XX. autem regnum illud Christi in terris militantis Ecclesiæ.

Cuius regni auspicium, ut supra retulimus, cum Bossuetus in caput XX. Apoc. ab ipsis apostolis fecisset, et post mille annos terminum quemdam sec. XI. statuisset, (quo ex tempore, ut supra vidimus, fundamenta hierarchiæ a Christo instituta in suis apostolis concuti ab hæreticis cœperunt) addit tamen, nihil impedire, quominus alii similes statuantur, qui ad ultimatum præparent, consummationis seculi nimirum. „ L'apostasie, (subdit) „ de Luther tient beaucoup de ce caractére, com- „ me nous l'avons demonstré ailleurs „. Quam in rem, „ ab anno 410. (ut in cap. XX. Apoc. „ commentatur Calmetus) quo Roma ab Alarico „ fuit capta, et quo, ut ita dicam, interiit super-

„ ba civitas et bestia, quæ illius symbolum erat,
„ usque ad an. 540. pluribus vicibus oppugnata,
„ expugnataque fuit. Inde vero ad annum 1540.
„ mille circiter elapsi sunt anni, ac sub illud fer-
„ me tempus novissimæ eruperunt hæreses, pro
„ quibus tantum sanguinis Europa fudit, et quæ
„ altissimum Ecclesiæ vulnus intulerunt. „

Classicum cecinit Lutherus, dum an. 1520. Wittenbergæ publico in foro ius canonicum concremavit. Eodem anno iam proscriptus ab imperatore, et citatus ab eodem Wormatiæ ad comitia comparens, doctrinam suam concilii generalis iudicio submittere visus est. Missus in Germaniam a pontifice legatus Hieronymus Aleander id apud imperatorem egit, ut nova hæresis, a pontifice damnata, imperio proscriberetur, quod et tunc a cæsare factum fuit Wormatiæ, consensu electorum, principum ac statuum imperii edito, atque mox etiam typis vulgato edicto contra Lutherum refragarium, a pontifice legitime damnatum, qui sparsas a diversis diversas, easque iam pridem ab Ecclesia damnatissimas hæreses in unam sentinam congestas suis etiam adauxerit. Sed Lutherus deinceps semper audacior totum Ecclesiæ systema, omnem hierarchicam potestatem abiiciendo, susque deque vertere connisus est, quam Ecclesia semper eo usque in successione apostolica conservavit, conservabitque, prout contra ipsos Protestantes in conc. Trident. sess. XXIII. c. 6. est definitum: *siquis dixerit, in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, qua constat ex episcopis,*

scopis, presbyteris, et ministris, anathema sit. Exiltimarunt sese Protestantes expedire posse ab hac potestate hierarchica, in medium producta sacra scriptura ceu cynosura et iudice, sed quando ad arbitrium et decisionem res venit, aliter Lutherus, aliter Zwinglius, aliter Calvinus, et, ut rem palam edicam aliter principes, et arma deciderunt. Motus seditiosi rusticorum, Anabaptistarum, et a Carolostadio excitati, qui propius Lutherum attingebant, eiusque cum Zwinglio contentiones, multos tum principum cum etiam virorum doctorum avertebant a Lutheranismo: unde ordinum imperii, etiam novæ doctrinæ faventium, qui iam causas has ad comitia Norimbergæ an. 1524. trahebant, inter se discordiæ, quæ in comitiis Spirensibus an. 1526. sedatæ videbantur, atque cuiusque status (dum interim Ratisbonæ pontificius legatus card. Campegius id a cæsaris fratre Ferdinando ducibusque Bavariæ obtinet, ut Wormatiense decretum in suis ditionibus servandum statueretur) arbitrio in suo territorio reformatio relicta usque ad pleniorem cognitionem a concilio generali vel nationali, ab imperatore, nulla pontificis facta mentione, indicendo. Motibus nihilominus anabapticis, ac contentionibus cum Zwinglio ingravescentibus maior pars statuum censuit, libertatem reformandi esse restringendam, modumque ponendum, ne in infinitum cresceret licentia dogmatizandi. In comitiis Spirensibus an. 1529. a maiore parte procerum decretum fuit, ut edictum Wormatiense, prout alicubi vel sit, vel non sit iam receptum, sic ibi maneat ad futurum usque concilium.

Hoc cum ageretur in comitiis Spirensibus an. 1529. visumque esset, rem in statu, quo tunc erat, relinquendam esse usque ad concilium ab imperatore simul et pontifice convocandum, ab electore Saxoniæ et Landgravio Hassiæ interposita est protestatio, indeque Protestantium nomen cœpit, novum profecto et ignobile, et, si res propius spectetur secundum nativum etymon, magis quam ipsum hæretici nomen aversandum. Quod vero qui ipsi sibi delegerunt, quei recusare possunt nomen? Nomen inquam, ut dici solet, et omen, in partes scilicet euntium sectariorum, quos latine dicimus. Porro in his comitiis Protestantibus dies 15. Aprilis anni sequentis dictus, præstolando, an velint ad futurum usque concilium cum catholicis in eadem fidei summa convenire, edictumque a cæsare, ut ab omnibus anabaptistæ pellantur et sacramentarii, ac ecclesiastica bona suis dominis restituantur, acceptare. Sed a Protestantibus non est acceptatum hoc edictum, postea etiam ab imperatore bellis constricto cum Wormatiensi edicto in comitiis Ratisbonensibus usque ad futurum concilium suspensum. Interim a Protestantibus confessio fidei cusa est per Philippum Melanchtonem, atque in comitiis Augustanis an. 1530. proposita, *Confessio Augustana* dicta; Carolo V. ibidem *amicabilem dissidii compositionem diversis gradibus tentante*, ut apud card. Pallavicinum in hist. conc. Trident. lib. III. legere est. Secuta sunt an. 1532. comitia Norimbergæ, ubi Pax Religionis prima facta dici potest: nempe, ne quisquam alteri litem propter religionem moveret, contro-

versiæ-

versiæque cum Protestantibus, fidem concernentes, usque ad proximum concilium intra annum indicendum essent in suspenso.

Agitata deinceps ultro citroque de indicendo concilio consilia; sed dum a comitiis Spirens. concilium iam a pontifice indictum non visum. fuit esse præstolandum, tractatus vero de religione priores in comitiis ad finem eiusdem anni habendis reassumendos (concessa statibus utriusque partis libertate, formulam reformandæ fidei ad consultandum proponendi) pace interim Religiosa prorogata, siquidem conveniri non posset, usque ad generale vel nationale concilium,. obnitebatur quidem pontifex, sed frustra, apud Carolum V. ne dissidia religionis in conventu nationali componerentur. Qui etiam, cum de concilio Tridentino Bononiam transferendo ageretur, donec Tridentum reductum esset, famosum illud *Interim* an. 1548. protulit, Protestantibus et catholicis invisum, et ipsi componendæ rei tam studioso Melanchtoni, ut tamen inter fidei dogmata, a ritibus et adiaphoris distinguenda, liberalior esset. Qua in re in utramque impegit partem: natumque inde est certamen illud, inter Protestantes adiaphoristicum appellatum, Matth. Flaccio in Melanchtonem insurgente; reiectumque in eorum conventibus habitis *Interim*, etiam quod temperamentum attinebat illud quoad adiaphora. Catholicis principibus, cum a Carolo V. imperatore in comitiis imperii proponeretur, displicere desiit libellus, quod sibi in animum inducerent, mentem cæsaris non esse, quidquam inter catho-

licos

licos immutandi, sed tantum sectarios intra certos rerum credendarum limites cohibendi, ut a vera fide non longius, aut gravius aberrent, ac deinde difficilius in viam rectam possint reduci per concilium generale, quod quidem semper pro cynosura ultimatoque in rebus fidei habuit catholicus princeps Carolus; nihilominus vero hic expertus est evangelicum illud: *Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, et alterum diliget: aut unum sustinebit, et alterum contemnet.* *a*) Quod ille tot cruentis contra Protestantes bellis commonstravit, frustranea quidem suscepta opera, controversa religionis capita in comitiis imperii componendi, atque adeo in palatio, in quo plerumque semper male cessisse, siquando ad illud religionis causæ essent revocatæ, hactenus vidimus: intelleximusque, nec eo adduci, iussum etiam ab imperatore, potuisse S. Ambrosium, cum de sola ecclesia hæreticis tradenda res esset; quanto magis detrectaturus id strenuus præsul censendus est, si de fide actum fuisset Ecclesiæ, quod S. Martinus teste Sulpitio Severo *b*) palam Maximo imp. edixit: *novum esse et inauditum nefas, ut causam Ecclesiæ iudex seculi iudicaret.* Novum sane et inauditum erat usque ad seculum protestanticum, ut iurisdictio ecclesiastica hierarchiæ a Christo institutæ adempta, potestati seculari consignaretur, atque in causis fidei arbitrium iudicio privato committeretur, unde frustrari omnem operam, consequens fuit, in conciliandis tot circa religionem factionibus, quæ non

solum

a) Matth. VI. 24. *b*) Hist. Sacra l. II. c. 50.

ſolum Eccleſiæ catholicæ adverſabantur, verum etiam mutuis inter ſeſe factionibus, quales exordio ſtatim ſe prodiderunt inter Lutherum et Zwinglium, de quibus incertum, quis eorum primus novandi ſuſceperit ſtudium: fuitque inter præcipuas cauſas diſſenſio inter ipſos Proteſtantes, cur concilio Tridentino præſentes ſe ſiſtere detrectarent, aut comparentes ad unitatem fidei ſinumque Eccleſiæ revocari non potuerint. Interim dum proceſſu temporis concilium Trident. proſpere ageret, atque Carolus V. magis iam, quam antea, ei patrocinaretur, non obſtantibus inter ipſum et regem Galliæ atque adeo ipſum pontificem diſſidiis, imperator a Proteſtantibus hoſtili animo petitur: ſuſpicione etiam inter ſtatus orta de affectata ſucceſſione imperii hæreditaria in ſua familia; cum tamen ſui deinceps ſucceſſores *a)* neque coronari Romæ in imperatores (de alia monarchia univerſali res eſſe non potuit contra apertam prophetiam Dan. II. de 4. monarchiis: *donec abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus, et percuſſit ſtatuam in pedibus eius ferreis, et fictilibus, et comminuit eos*) voluerint. Ad Caroli V. qui imperium inſcio ac invito Rom. Pont. depoſuit, et ad Maximiliani I. (qui perperam dicitur titulum Pontificis Maximi, quem imperatores chriſtiani ab anteceſſoribus gentilibus ad ſe transmiſſum aliquamdiu geſſerunt, affectaſſe) exemplum provocarunt Maximiliani II. oratores, confirmationem ſuæ electionis a pontifice petere, et de obedientia iusiurandum præſtare recuſantis, ut Sarpius in hiſt.

a) Vid. Sarp. Hiſt. conc. Trid. lib. V.

hist. conc. Trident. narrat lib. VIII. contestatum quidem Maximilianum, sibi ad voluntatem papæ quidvis promittendum, et iurandum; sed ratione habita principum, et cæterorum Germaniæ Protestantium, ne ipsos ultro offenderet, velle sibi prius declarari, quibus verbis utendum esset; attamen cum inter se non convenirent, existimatum Romæ commodum temperamentum, ut de obedientia fidem daret, non qua imperator, sed qua rex Hungariæ et Bohemiæ.

Prosequitur hanc rem Io. Schilterus *a*) nihil non agens, ut ius sacrorum imperatori, statibusque imperii afferat, toties incassum in comitiis imperii ad concilianda religionis dissidia tentatum armis etiam ac cruentis bellis, quibus demum extortum est, quidquid contra avitam religionem obtentum, eiusmodi secuta pace, de qua, utut *pax religiosa* dicatur, quandoquidem in ea, nulla ratione habita Ecclesiæ militantis regni Christi in terris, fidei integritas in discrimen est vocata, iurisdictioque eccl. suspensa, merito illud Ierem. XIV. 19. ingeminatur: *Exspectavimus pacem, et non est bonum: et tempus curationis, et ecce turbatio:* post tot conventus tum statuum, cum etiam doctorum in mutuis colloquiis adversarum partium nobiscum ac etiam inter se exasperatis semper magis rebus, ut fatetur memoratus Schilterus, qui „cum maxima spes esset (ait) fore, „ut in colloquio Wormatiensi altero an. 1557. „habito de controversiis religionis, inter pontificios et nostrates tandem conveniretur„ internam

a) De libert. Eccl. Germ. lib. VII.

nam tamen dissensionem cum Calvinistis spem frustrasse.

Refert alias complures domesticas controversias ac colloquia, earum caussa frustra habita etiam coram principibus, quibus ius sacrorum adscribunt, quique tamen illud non nisi armis et potentia asserere potuerunt sibi. Conati quidem sunt primo ius illud principum circa sacra ex scriptura probare; sed quidquid sit de veteris testamenti apud Israelitas theocratia, facile vel ipsi Protestantes perspexerunt, ad rem eam non esse: dumque nihil prorsus de hoc iure principum circa sacra in novo testamento, ut ipsi fatentur, repererunt, ad iudicium cuiusque privatum, et corruptum dictamen iuris naturæ et rationis humanæ recurrere necesse fuit, cuius tamen lumen illi in statu naturæ lapsæ tantum non penitus extinctum statuerunt, atque oculos rationi ipsi clauserunt, cum in sacris scripturis ius circa sacra tam aperte a Christo ordinatum in evangelio, et ab iis, quibus illud datum est, ab apostolis nimirum, et eorum successoribus exercitum (teste ipsa scriptura in Actibus nimirum apostolorum, et eorum epistolis) constanter quoque deinceps ad sua usque tempora, non viderant in Ecclesia militante regno Christi in terris.

Rem hanc Henr. Dodwellus ineunte hoc seculo graviter exprobravit a) *in paraenesi ad exteros tam reformatos quam etiam pontificios: qua iura episcoporum vetera, eorundemque a magistratu seculari*

a) De nupero Schismate Anglicano n. 45. p. 203.

culari independentia omnibus asserenda commendantur. Suos vero nominatim allocutus: „ Ad vos
„ ergo (ait) Ecclesiæ reformatæ proceres, impri-
„ mis nostra sese convertit oratio, liceat, quæ-
„ so, vestra pace ea profiteri, quæ boni publici
„ pacisque studium extorsit etiam invitissimis.
„ Tyrannidis ecclesiasticæ profligandæ studium
„ in errorem contrarium potuit incautos impelle-
„ re. Ne rectoribus ecclesiasticis, quod æquum
„ erat, planeque necessarium, concederetis,
„ episcoporum cum potestate abolevistis plerum-
„ que nomen, quod tamen nos a Deo duc-
„ tum ostendimus. Etiam cum retinuistis nomen,
„ quod latine tantundem valeret, Superintenden-
„ tium. Vix puto, quicquam magis obstitisse,
„ quominus processerit pro voto reformatio. E-
„ rant enim sane multi admodum etiam ex ad-
„ versa parte, quibus necessaria videbatur refor-
„ matio, modo iusta fuisset reformantium aucto-
„ ritas. Id tamen intelligebant, quanto corpo-
„ ris politici periculo futurum erat, si zelo ma-
„ gis quam sano consilio incitatus quisque po-
„ testatem sibi arripuisset, ad quam non fuerat le-
„ gitime vocatus. Sic enim fore metuebant, ne
„ quicquam salvum esset, quod non reformatio-
„ nis obtentu abdicaretur. Itaque ferenda potius
„ ea scandala censebant, quam ut ita reformaren-
„ tur; qui lubentissime reformantes fuissent adiu-
„ turi, si et æquis limitibus, et iusta auctoritate
„ muniti, scandala, pro sua quisque ditione amo-
„ vissent. Accessitque ad augendam periculi su-
„ spicionem, quod legitima atque ordinaria voca-

„ tione

„ tione destituti ad extraordinariam confugere „ coacti fuissent. Intelligebant enim viri pruden„ tissimi, quantam sceleratis portam aperturus es„ set prætextus ille quidlibet audendi, siquidem „ sine extraordinariæ vocationis extraordinariis „ argumentis admitteretur. „

Fefellit porro ipsos ratio, dum iugi etiam experientia, et conditione humanæ naturæ edocti, secum haud perpendunt, nihil sine legitima auctoritate, subordinatione et ordine, ordinatum, sibi consentiens, constans et stabile esse posse in Ecclesia, quod caput imprimis attinet ipsam fidem, cuius utique arbitrium per ipsum palladium suum, libertatem conscientiæ, principi consignare non poterant. Unde „ postquam, (ut memorati iam „ M. Pfaffii verbis *a)* rem edicam,) ante annos „ ducentos sacra reformarentur, contigit, ut „ quævis fere ecclesia, a Romanis sacris quæ seces„ sit, peculiarem sibi faciem pingeret. Et in Ger„ mania quidem, ubi Martinus Lutherus divino „ nutu primum sacra mutavit, ordo episcopalis „ sublatus, ius sacrorum et absolutum principi„ bus summisque magistratibus redditum, et col„ legiale ad ipsos devolutum est. Sublata itaque „ episcoporum dignitas, sublata legis diœcesanæ „ præcipua iura, sublata iurisdictio episcopa„ lis &c. „

Idem tamen in differt. *de successionis episcopalis apud Protestantes pretio* (quod magnum statuit, Ib. p. 369. et nihil non ad restituendam epi-

a) Iuris ecclef. lib. II. c. 6.

scopalem dignitatem agit) responsionem electorum a parte Electoris Saxoniæ et coniunctorum principum ad conventum Augustanum affert, in qua dicunt, quantum in ipsis fuit, auctoritatem et iurisdictionem episcoporum hactenus fulcire se, et stabilire conatos fuisse &c. Subdit Pfaffius, non abludere prorsus Lutheri libellum Germanicum ad clerum, eo tempore Augustæ congregatum, scriptum. Fidissimus Lutheri achates Phil. Melanchthon, quid futurum abiecta hierarchia sit, haud difficulter prospexit, ad Camerarium scribens: *Video, qualem simus habituri ecclesiam dissoluta politia ecclesiastica. Video postea multo intolerabiliorem futuram tyrannidem, quam antea unquam fuit.* Non hic de consistoriis, quæ tunc necdum ordinata erant, loquitur Melanchthon, seu synedrio, quod ipsum apud Rob. Parkerum *a*) dicitur *papatu deterius*, cum idem antea *b*) dicat, superintendentem ordinis tantum conservandi causa esse in Germania, recensitis ecclesiis, in quibus obtinent. De episcopis Melanchthoni sermo est. In alia quippe ad eundem paulo ante III. kal. sept. data epistola Augustæ Vindelic. an. 1530. durantibus comitiis, „Quidam legati (scribit) mirifice mihi succensent, quod videor restituere „ episcoporum regnum. Et mox altera die: Hoc „ male habet quosdam immoderatiores, reddi iu- „ risdictionem, restitui πολιτειαν ecclesiasticam: „ hoc interpretantur restitutionem dominationis „ pontificiæ. Neque ignoro, cur tantum abhor- „ reant ab hoc consilio. Ægre patiuntur civita- „ tes

a) De politeia eccl. lib. I. c. 34. p. 107.
b) P. 79. 80. 82.

„ tes, reduci in urbes illam episcoporum domi„ nationem. Et sapiunt, sed quo ore eripiemus „ eis, si nobis permiserint, doctrinam? Quid, „ quod omnia, quae largiti sumus, habent eius„ modi exceptiones, ut hoc metuam, ne episco„ pi existiment, offerri ῥήματα ἀντὶ ἀλφιτῶν. Sed „ quid potuimus aliud? Quamquam, ut ego, „ quod sentio, dicam: Utinam, utinam possim „ non quidem dominationem confirmare, sed „ administrationem restituere episcoporum. Vi„ deo enim, qualem simus habituri ecclesiam dis„ soluta πολιτεια ecclesiastica. Video multo into„ lerabiliorem futuram tyrannidem, quam antea „ unquam fuit „. Et in epist. pridie Nonas sept. data: „ Quo iure (ait) licebit nobis dissolvere „ πολιτειαν ecclesiasticam, si episcopi nobis con„ cedant illa, quae aequum est, eos concedere? „ Et ut liceat, certe non expedit. Semper ita „ sensit ipse Lutherus, quem nulla de causa quidam, „ ut video, amant, nisi quia beneficio eius sen„ tiunt, se episcopos excussisse, et adeptos liber„ tatem minime utilem ad posteritatem: qualis „ enim, cedo, futurus est status ad posteros in „ ecclesia, si omnes veteres mores sint aboliti, si „ nulli certi sunt praesides? „ Nec mutavit sententiam, sed post septem annos in conventu Smalcaldico an. 1537. de ipso pontifice R. statuit Melanchthon: „ Si evangelium admitteret, „ posse ei, propter pacem et communem tran„ quillitatem christianorum, qui iam sub ipso sint, „ et in posterum sub ipso futuri, superioritatem „ in episcopos, quam alioqui haberet iure huma-

„ no, etiam a nobis permitti „. Sed quid sibi vult conditio: *Si Evangelium admitteret?* Quasi vero pontifex aut nos pontificii respueremus evangelium, tantum in hoc a Protestantibus diversi, quod nos eius interpretationem ab infallibili iudicio Ecclesiæ accipiamus, quale illi, libertate conscientiæ cuique relicta, nullum firmum habent quoad symbola, et confessiones fidei, ac multo minus quoad arbitria privata doctorum: quales erant utique Lutherus, Zwinglius cum aliis novatoribus, qui suam interpretationem aliis obtrudere voluerunt; imo principi et magistratui cuique in suo districtu arbitrium reliquerunt, ac ius reformandi.

Principi quibus gradibus in Saxonia primum ius circa sacra in manus traditum sit ab an. 1520. usque ad Pacem Religiosam an. 1555. qua, extortum illud Ecclesiæ, principibus protestantibus addictum est, Laurentius Moshemius prosequitur *a)* de Lutheranis; de aliis vero etiam Protestantium sectis egerat iam cap. I. ubi Zwinglium fatetur, captandæ benevolentiæ causa nimiam circa sacra potestatem magistratui detulisse. Postea *b)* de presbyteranis, et episcopalibus in Anglia (ubi dum reges hierarchis potestatem suam circa sacra extorserunt, ipsi sua etiam circa politica frustrati sunt) agit Moshemius, et iam citatus Pfaffius *c)* huic ordini admodum addictus, de Danis et Suecis episcopis, penes quos Lutheranismus viget et Augustana confessio; nec ut in Anglia ordinantur

a) Allgemeines Kirchenrecht der Protest. c. 4. p. 542.
b) §. 14. p. 149. *c)* §. 17. et 18.

dinantur episcopi: ubi inverso ordine presbyteriani ius circa sacra principi negarunt, indigne ferentes, quod caput Ecclesiæ se gerat rex, ab episcopalibus ideo in synodo Londinensi redarguti, ut aput Pfaffium *a*) videre est. Quod mireris, memoratus etiam Rob. Parkerus, dum principio statim probat, politeiam esse partem regni Christi, nullam tamen subordinationem agnoscit, presbyterianorum causam agens. Ex vita vero Matthæi Parckeri refert sæpe citatus Pfaffius *b*) Calvinum ad Eduardum VI. et Elisabetham reginam scripsisse, se cum suis hierarchiam episcopalem Anglicanam lubentissime agniturum, eamque et suis in ecclesiis introducturum, si possit. Refert porro *c*) cum episcopi Anglicani contra propositionem synodi Dordracenæ de æqualitate ministrorum Ecclesiæ secundum ius divinum protestarentur, et caussarentur, omnes in Belgio religionis turbas ex eo oriri, quod episcopis destituerentur, theologos Belgas respondisse, se et ecclesiam Anglicanam et ordinem episcopalem facere maximi, eumque cupere in ecclesiis suis stabilitum, etsi id pro præsenti rerum statu fieri non possit: imo Bogermannum præsidem expresse reposuisse: *Nobis non licet, esse tam beatis.* Notat porro *d*) Pfaffius unum ex Calvinistis episcopum, qui et titulum et præcedentiam quamdam singularem aliis cum prærogativis habeat, Berolinensem nempe illum a rege Borussiæ Friderico I. creatum, atque adeo neutiquam ordinatione ecclesiastica institutum.

 Nihil

a) P. II. p. 10. *b*) De successi. episc. c. 3. p. 376.
c) Ibid. p. 377. *d*) p. 105.

Nihil adeo divini habet politeia ecclesiastica apud Protestantes; est vero apud nos tum ex ipsa ordinationis continua serie inde ab apostolis hierarchia constituta, prout iam meminimus, hoc quo orti sunt sec. XVI. Protestantes, a concilio Tridentino definitum, non quoad ipsam tantum hierarchiam, verum etiam, ut habetur Sess. XXV. de Reform. c. 20. *Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione et canonicis sanctionibus constitutam.* Immunitatem conservatam fuisse etiam apud Protestantes, admodum probat *a)* laudatus Moshemius. Pfaffius vero *b)* quod statum oeconomicum concernit ministrorum, *cedro digna* iudicat illa Thomasii utut ministris Ecclesiae infensissimi, *aurea plane verba*, quibus agnoscit, magnum piaculum fore, si aut principes aut populus christanus paterentur, ministros cultus divini deterioris esse conditionis, quam sunt alii officiales in republica. Bona vero Ecclesiae, dum specialiter de illis tractat *c)* non aliter consideranda vult, quam bona certi cuiusdam collegii, et certae societatis, cui a fundatoribus, veris dominis et possessoribus, in proprietatem sunt addicta, aut alio iusto titulo legitime acquisita, dominio quieta possessione, aut etiam publicis tabulis firmato: ficulneumque esse agnoscit illud Carpzovii, qui ait, bona Ecclesiae nullius esse, cum Ecclesiae sint, et collegii illius, quod Ecclesiam conficit. Affert tamen postea *d)* inter theses Carpzovianas sequentes; undecimam nimirum hanc: *De bonis et reditibus Ecclesiae neque*

a) C. 2. §. 13. *b)* p. 325.
c) Iur. eccles. lib. IV. c. 2. p. 189. *d)* p. 196.

que vectigalia, neque tributa exiguntur, neque alia onera illis imponuntur. Et duodecimam: *Excepto summo necessitatis casu nequidem collectis extraordinariis clerici et bona Ecclesiae gravantur.* Nec silentio praeterit, quod Christ. Thomasius in dissertatione elegantissima, ut vocat *a)* *de officio principis evangelici circa augenda salaria et honores ministrorum Ecclesiae* asserit; „ Quod principes „ evangelici eorumque ministri in primis etiam „ reformationis initiis non ubique piam intentio- „ nem reformatorum pari intentione secundave- „ rint, sed in opere reformationis emolumenta „ temporalia magis respexerint, vel ex tot „ querelis de bonis ecclesiasticis, et horum „ secularisationis abusu perspicuum esse potest. „ Hinc factum, ut politici iura principum in prae- „ iudicium cleri nimis extulerint, et nunquam, „ vel certe rarissime de officio principum erga „ ministros Ecclesiae tractaverint „. Notat, ipsum Lutherum deplorasse hunc abusum, ut et de aliis constat, qui nempe Ecclesiam fructum bonorum illorum non retulisse a principibus illis, doluerunt, quibus auctores ad diripienda monasteria, aliaque bona ecclesiastica fuerunt. Paulo ante laudatus Henr. Dodwellus *b)*. in paraenesi haud diffitetur, quantam sibi contumeliam fecerint primi statim novatores, nec quicquam habentes, unde factam iacturam compensarent, *ignobiles ipsi apud reformatos, et in ordinem vulgarium ministrorum redigendi.* „ Non dico (pergit,) haec „ quam alienos fecerint a reformatione illos, quo-

a) P. 203. *b)* De nupero schismate Anglic. n. 45. p. 206.

ſcopatus, abbatiæ et eccleſiæ collegiatæ erant penes militiæ præfectos ac duces (haud veritos dicere *mon evêché*, *mon abbaye*, *mes prêtres*, *mes moynes*, ut in ea remonſtratione habetur) a quorum manibus non tam facile extricare licebat, ut alibi gentium.

Nec iniuria ad ſimpliciora principia, quam factum in memoratis ephemeridibus acad. Berolin. an. 1787. meminimus, ex ſententia D. Dargent regis Boruſſiæ conſiliarii intimi (quam expoſuit prima Iunii eius anni in generali academiæ conſeſſu) revocari ex parte magnatum queant progreſſus prætenſæ reformationis, ad unicam ſcilicet captandi lucri cauſam. Brevi profecto extinctus eſt amor Heinrici VIII. Angliæ regis erga Annam Bolenam, unde ſchiſmatis occaſio eſt arrepta, neutiquam vero invadendi bona eccleſiaſtica cupiditas deflagravit, poſtquam rex ita ſeſe in caput eccleſiæ Anglicanæ, inaudito exemplo ipſis Proteſtantibus improbato, erexit, ut ſibi arrogaret eccleſiaſticam poteſtatem in ſpiritualia æque ac temporalia; ut tamen hic etiam demonſtraverit, non illam, ſed hanc ſolam ſibi cordi eſſe. Cum primum enim eſſet per Cramerum archiepiſcopum facta viſitatio regia auctoritate, mox ſecuta eſt monaſteriorum deprædatio. Nec obſtante orta poſt mortem Annæ Bolenæ rebellione an. 1536. cum fruſtra expectaretur mitigatio exactionum et deprædationum eccleſiarum et monaſteriorum, an. 1539. eam ſpoliationem conſummavit rex eccleſiarum ac monaſteriorum, et an. 1545. collegiorum et hoſpitalium, teſte Sandero. Quod autem fidem attinet

net *a*) non solum nihil in dogmatibus orthodoxæ fidei (pro qua ipse contra Lutherum calamum stringens a Romana sede axioma protectoris fidei commeruit) sibi immutandum duxit, verum ea quoque legibus firmavit, etiam sanguinariis. Brevi ante mortem pœnitens facti, quod promiscuam in lingua vulgari S. Scripturæ lectionem indulserit, cum iam mala inde exorta, ut tunc in pleno Parlamenti consessu fuerat confessus, perspexisset, fassus palam, nunquam elanguisse magis charitatem morumque sanctitatem, ut apud Sanderum de schismate Anglicano legere est; doluitque, quod tam parum decretorum suorum ratio habita fuerit, editis tam severis pro fide orthodoxa legibus. At vero, quæ apud And. Duchesne *b*) authentica leguntur documenta, produnt Heinrici hypocrisin in iis', quæ cum Protestantibus Germaniæ actitavit, qui eum protectorem ac ducem expectabant, ea inter alias primaria conditione, ut publicam redderet in regno suo doctrinam evangelicam, ut ipsi dictitabant, in confessione Augustana expositam, *c*) quam ille sic acceptavit conditionem, tantum ut peteret clausulas nonnullas mutari, ac quædam, conventu consilioque mutuo doctorum habito mitigari in illa confessione, eiusque apologia. *d*) Et licet studium, conciliandi sibi imperatorem, a subscriptione illius consociationis absterreret regem, fecit tamen illam Cromwellus eius nomine. Proximus equidem morti an. 1547. restitui ecclesiam Franciscanorum, quos eiecerat,

Lon-

a) Vid. Bossuet hist. de variat. lib. VII.
b) Hist. d'Angleterre &c. P. II. lib. XX. p. 58. seqq.
c) Ibid. p. 60 *d*) Ibid. p. 67.

Londini iussit, atque ecclesiam parochialem instituti, ubi celebrata missa Ruffensis episc. regis sacellanus populum hortatus est, ut deinceps religionis catholicæ sacra ibidem celebrarent: ipseque rex audita missa viaticum ritu catholico sub una specie accepit. Extremo etiam decumbens morbo conventum prælatorum habuit, *a*) deliberaturus de suo in ecclesiam Romanam reditu. Sed enim aliis satis libere loqui verentibus, aliis regi adulantibus, episcopus Vintoniensis inprimis regem de salutari consilio avertit cum aulicis, dum timerent, reddenda esse ecclesiastica bona, quibus a rege ditati fuerant, levi, ut nobilitatem sibi conciliaret, venditis pretio.

Celebratissimus superiore seculo Angliæ scriptor Henr. Spelmannus singularem exaravit librum de sacrilegis et sacrilegorum punitionibus, qui cum iam esset imprimi cœptus, ut Gibson editor operum eius posthumorum testatur, suspensa fuit editio. Cuius rei causam ignorans Gibson probabilem hanc reddit, factum nimirum id in gratiam fuisse maioris et minoris nobilitatis, cuius deprædationes in illo opere revelabantur. Memorat plagulas impressas et MSſ. periisse an. 1666. in Londinensi incendio. Est tamen præ manibus prospectus seu epitome illius operis ex editione Anglicana an. 1698. in linguam Gallicam translata, ex parte saltem Msc. operis in bibl. Bodleiana servata, cuius hæc est Gallica inscriptio: *Histoire et fatalités des sacrilèges vérifiées par des faits et des exemples tirés de l'histoire ecclesiastique et profane &c.* ut legitur in memorata epitome. *b*) Ubi cap. VII.

ea

a) Ibid. p. 84. *b*) Ed. Bruxell. an. 1787.

ea quae ad Henricum VIII. attinent, recensentur: prout in Spelmanni opere tractabantur per paragraphos, ex quorum primo aliqua hic excerpere iuvat.*a*)

a) Le premier présente le détail des sommes immenses que Henri VIII. avoit trouvées dans les coffres de son Pére. Ce roi avare lui avoit laissé plus de deux millions de livres sterlings. Le produit des Monastères, dont il s'appropria les biens, lui rapporta au moins quarte fois au delà des revenus de la Couronne; sans y comprendre des trêsors d'argent monnoyé, de vases sacrés, de vaisselles, de pierreries, d'*ex Voto* tirés des dépouilles des Monastères. En ajoutant à tout cela les Annates et les dîmes, on ne comprend pas comment cet océan de richesses put être épuisé en si peu d'années et dans un temps de paix. Il est hors de doute que la malediction de Dieu s'appésantit sur toutes ces déprédations, quand on réfléchit que quatre ans après que Henri eut détruit, et dépouillé trois cents soixante et seize Monastères, et fait rentrer toute leur substance dans ses trésors, il se trouva tellement à sec, que le Parlement vaincu par ses importunités, dût lui abandonner dans son trent-unième Statut, les Monastères qui restoient au nombre de six cents quarante-cinq. Mais cette ressource sacrilège fut épuisée en moins d'une année, et il fallut y ajouter de nouveaux subsides. Enfin tout s'évanouissant entre les mains de ce dissipateur, on lui accorda les grands revenus des chevaliers de saint Jean de Jerusalem tant en Angleterre qu'en Irlande. Qui eut cru qu'après l'invasion de mille vingt-un Monastères, de quatre-vingt-dix Collèges, de cent dix-huit Hôpitaux religieux, de deux mille trois cents soixante et quatorze Cantuaires et Chapelles, dont les Fonds, les rentes, les épargnes et meubles montoient à une somme inestimable, l'usurpateur verroit jamais la fin de tant de richesses et de trésors accumulés. Rien cependant de plus certain; puisque l'année après la saisie des biens de l'ordre de Malthe, on fut dans le cas pour subvenir aux besoin de l'Etat, de lui passer *un grand subside*, car c'est ainsi qu'il est qualifié au livre des Statuts. Enfin après avoir tué la poule, qui lui pondoit des œufs d'or, et dissipé les œufs précieux, qu'il en avoit recueillis, il se réduit à des situations, qui la lui firent regretter inutilement. p. 24.

Post

nobilitate, feminis etiam nobilibus et civilibus &c. computante Sandero, primatum a se usurpatum agnoscere recusantibus neci datis, martyrum numerum auxit cum proximis suis successoribus.

Accidit idem non solum in Europa occasione pseudoreformationis in pleraque regna introductæ, verum etiam alibi terrarum in ea recens detecta orbis terraquei parte, in qua Deus defectum, quam catholica religio passa est apud nos, resarcire voluit, America inquam, missis illuc apostolis, ex quibus complures in munere apostolatus sui pro fide gloriosam martyrii coronam reportarunt: quos aliis iungens sæpe laudatus Pastorinus observat *a*) hæc recentioris ætatis id habere singulare, quod ultra octingentos vel nongentos annos non fuerint audita martyria: nulla scilicet ratione eorum habita, qui post priora tempora persecutionum ac martyriorum, Mahumedanorum exemplo, schismata et hæreses inter christianos armis sustentantes, promoventesque in eos etiam innumeros sævierant, quin ad martyrum illorum censum pertineant, de quibus S. Ioannes, *b*) postquam commemorasset aperuisse agnum sigillum quintum, *vidi*, subdit, *subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, et propter testimonium, quod habebant; et clamabant voce magna dicentes: usquequo domine, sanctus et verus, non iudicas, et non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra? Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: et dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi*

a) Cap. VIII. *b*) Apoc. VI. 9.

conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi.

Sic sancti martyres in coelis, quibus radii divinitatis in operibus providentiæ, et gratiæ perspicui sunt, Deum vindicem implorant in patria, nos autem, ut Christus in cruce pro crucifigentibus, et Stephanus pro lapidantibus orare pro persequentibus iubemur. Dumque cernimus ad tubam quintam apertum puteum abyssi: et ascendisse fumum putei sicut fumum fornacis magnæ, et obscuratum esse solem de fumo putei: rogemus benignissimum numen, ut dissipet fumum putei fornacis huius magnæ, cuius illi flammam pro luce habent, nec vident, obscuratum esse solem et aerem de fumo putei, ac tenebricosum suum, quod sibi in sacra usurparunt, regnum. Quando Christus apostolos lucem mundi professus est, a) *non potest*, subdit, *civitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt:* secus igitur ad factum, atque a Deo promissum est, novatores statuere debent; Christum nempe civitatem, id est, ecclesiam in monte positam tot seculis absconditam esse sivisse, atque lucernam, quam posuit super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt, sub modio reliquisse toto illo tempore, quo defecit ex horum sententia Ecclesia Dei vivi, ex sententia apostoli b) *columna et firmamentum veritatis.* Verbis Christi modo ex Matthæo allatis mox subiungit Lucas XI. 34. ea, quæ Matthæi VI.

a) Matth. V. 14. b) I. Tim. III. 15.

22. etiam leguntur: *Lucerna corporis tui est oculus tuus, si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.* Quam fuerit simplex oculus Protestantium, pauca, quæ attigimus, manifestant ex confessione propria, cupiditatem nimirum lucri et carnis, illud in secularibus, hoc in ecclesiasticis potissimum apostatis cælibatus pertæsis apparuit: *a)* accessit novitatis studium plus sapientium, quam oportet sapere. Quod totum quid est nisi concupiscentia oculorum, concupiscentia carnis et superbia vitæ? quam quidem omnium manifestissime antesignani pseudo-reformationis manifestarunt, plus se sapere præsumentes, quam tota etiam retro Ecclesia, eamque proprii iudicii in fide licentiam infimæ plebeculæ ac mulierculis tribuentes. Huius igitur licentiæ funestos effectus non potuit non eventus pro conditione filiorum Adam docere: statimque se in ipsis antesignanis pseudo-reformationis in diversa abeuntibus, seseque mutuo condemnantibus, demonstravit: dum libertatem sentiendi, quam quisque sibi apud Protestantes sumsit, aliis negarunt, solo forte post secula Friderico Borussiæ rege in hoc etiam unico licentiam, quam sibi sumsit, aliis plenam indulgente: latissima quidem ad variationes aperta porta, ut nulla eas supplementorum volumina identidem multiplicata ad Bossueti de hac re libros, capere possint: eæ vero in sacrosancto apud catholicos Ecclesiæ debito fidei obsequio, quo solo, ut est *b)* *unus Dominus*, *una fides* tuta præstari potest,

locum

a) Rom. XII. 3. *b)* Eph. IV. 5.

ocum habere non possunt. Protestantium econ-
ra quivis in se suscepta discussionis propriæ obli-
atione, quasvis variationes disquirere ac diiudicare
er sese obstringitur, ut videat, ne lumen, quod
i se esse putat, tenebræ sint: neve, dum male
bi oculatus videtur quis, terribili se illa Christi
onstringat sententia: *a) si cæci essetis, non haberetis
eccatum. Nunc vero dicitis: quia videmus. Pec-
atum vestrum manet.* Quod hactenus lugemus
i iis, qui lucernam fidei super candelabrum Ec-
lesiæ, ut videant omnes, qui in domo sunt, cer-
ere nolunt, *et non egerunt pœnitentiam ab ope-
ibus suis, b)* in Ecclesiam Dei, *c)* quam *Christus
ilexit, et se ipsum tradidit pro ea, ut illam sancti-
caret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut
xhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non haben-
em maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi:
ed ut sit sancta et immaculata.* Nihil non egit
ia hæc mater Ecclesia ad revocandas seculo hoc
XVI. in ovile dominicum, dum tot ac tantos si-
i constituunt peculiares greges, aberrantes oves.
Celebratum hanc ob causam fuit generale Tridenti-
um concilium, quod inchoatum an. 1545. de-
num an. 1563. post tot rerum discrimina et ma-
ima obstacula undequaque sese ingerentia ali-
quando etiam interruptum, atque aliorsum trans-
atum, pluribusque suspensum annis, feliciter ab-
solutum: quod inter celeberrima profecto connu-
merandum vix ante se habuit, nec facile post se
relinquet augustius.

a) Ioan. IX. 41. b) Apoc. XVI. 11.
c) Eph. V. 26. &c.

Nihil non egit Carolus V. imp. ut in partes etiam traheret Protestantes, conciliaretque identidem invitatos, atque exspectatos. Petiit orator cæsareus, cum sess. XIII. ageretur de sacra Eucharistia, incideretque quæstio de ea sub utraque specie sumenda, ut articulus hic in eorum adventum differretur, ut et ipsi super hoc articulo possint audiri. Sperabatur nimirum, posse Protestantes (secus ac postea effectus respondit sub Ferdinando imp. facultatem hanc sub certis conditionibus a pontifice pro Germania impetrante) ad religionis concordiam revocari, si nonnulla, quæ per Ecclesiæ potestatem liceret, illis indulgerentur, præsertim laicis usus calicis, et sacerdotibus coniugium: quæ cæsar in libello *Interim* dicto usque ad concilii definitionem, et Paulus III. tribus Nuntiis, quos ad preces imperatoris in Germaniam ablegaverat, facultatem dedit, utrumque concedendi cum certis conditionibus, si qui peterent. Nec illibenter annuit oratoris cæsarei petitioni ad procrastinandam sessionem ad diem 25. Ianuarii an. 1552. dum interim urgeret imperatoris mandatum, ut, sicut in comitiis Augustanis communi consensu decretum fuit, se Tridentum conferrent ad concilium.

Oportuit vero sollicitos eos habere propria eorum discordia, quam sibi prævidebant in christiano orbis theatro de decori futuram; succurrit vero Melanchthon, qui iussu Mauritii Saxoniæ Electoris, articulos, quos possent omnium nomine Patribus exhibere, brevi complexus est scripto. Sed cum illi legitimam Ecclesiæ auctoritatem in deci-

ecidendis infallibili iudicio, sine quo in contro-
ersis de genuino veroque scripturæ sensu quæ-
ionibus nihil certi assertique haberi potest, cau-
s fidei non agnoscerent, frustra omnia erant:
æsertim quod Protestantes, in pace Passaviensi
dem anno in comitiis facta, inducias peterent
liberandi, quonam modo controversiæ essent
mponendæ, an in concilio generali, vel natio-
li, vel colloquio, vel conventu cæsareo seu co-
itiis? Id quidem postea in comitiis Augustanis
. 1555. in quibus Pax Religiosa inter proceres
cta est, Ferdinandus R. Rom. multis adhorta-
s omnes ad unitatem fidei., egit, obtinuitque,
: iterum de dictis illis quatuor, componendi con-
oversias fidei, modis deliberaretur. Dicitur pa-
s conditionibus lacrimans subscripsisse, quas im-
rator non subsignavit, pontifex vero usurpatam
risdictionem incompetentem indignissime tulit.

Erat interea temporis concilium Tridentinum
spensum per decennium prope ab ultima sessio-
habita an. 1552. usque ad initia an. 1562. quo
mum prima iterum sessio fuit celebrata; turba-
m rebellione Mauritii Saxoniæ Ducis contra
iperatorem, quem Oeniponti, ubi, ut rebus
ncilii propius consulere posset, residebat, nihil
nentem subito perruptis faucibus Tyrolensibus
ruit, atque concubia nocte relicta cœna, urbe,
gam arripere in Carinthiam compulit Mauritius,
ucis post Oenipontum horis ingressus consumtis
ularum imperatori paratarum reliquiis. Acci-
runt hæc sub. Iulio III. P. sub quo eiusque post
larcellum successore Paulo IV. cum aula cæsarea

 discor-

discordante, ob bella et simultates perpetuas cum principibus summis, prosperis rerum cursibus ingentia fuerunt iniecta impedimenta.

Pio IV. deinceps horum successori vere pio patri nihil antiquius fuit, nihil sanctius, quam ut afflictis Ecclesiæ rebus occurreret redintegrato atque tandem ad felicem exitum perducto Tridentino Concilio. Usus ad hoc fuerat Romæ opera nepotis sui S. Caroli Borromæi, cui id negotium fuit, ut quidquid difficile ac periculosum incideret, legati ad ipsum per literas referrent a concilio, ubi tot emergebant vix non ineluctabiles difficultates, tumultus, ac certamina tum Patrum inter se, cum oratores principum inter, atque per ipsa principum adversa studia, conatus etiam subinde dissolvendi conventum; quæ vero pontifex quævis superavit obstacula S. Caroli sanctis conspirans consiliis ac studiis, et ad optatum tanti operis pervenit finem: quod quamprimum (electus anno 1559. cum esset mortuus superiore anno Carolus V.) in successore Caroli Ferdinando nactus fidelissimum adiutorem, ferventissimis publicis supplicationibus per urbem et orbem catholicum auspicatus currente adhuc anno primo pontificatus, re, prout oportuit, mature cum cardinalibus deliberata, bullam Romæ publicavit, in qua concilium, omni suspensione sublata, Tridenti celebrandum ad diem resurrectionis dominicæ proximum an. 1561. indixit, Nuntiosque varios apostolicos extraordinarios ad principes acatholicos perinde ac catholicos cum bulla ac litteris invitatoribus transmisit.

Erant

Erant tunc multi principes acatholici cum Electore Palatino et Saxone congregati Naumburgi in Saxonia ad ineundam de rebus credendis concordiam inter se cum suis theologis discordantes. Ad hunc ergo conventum ex Ferdinandi imp. consilio accesserunt duo Nuncii apostolici, Zacharias Delphinus episc. Pharensis, et Ioannes Franciscus Commendonus ep. Zacyntinus, quorum ille in Germaniam superiorem, hic in inferiorem destinatus: cum vero singulis tum bullam pontificiam cum litteras detulissent, responsum post duos dies omnium nomine tulerunt, quo inter alia contestabantur principes, nullam in pontifice potestatem se agnoscere vel ad concilium indicendum, vel ad aliud quidvis statuendum. In terra solum cæsarem ab illis haberi pro suo domino, cum suis se oratoribus, qui in loco adessent, acturos de re proposita. Cum hinc Commendonus accepto responso sine mora ad cæteros, quos ibi non convenerat, properaret, antequam urbe discederet, Dux Wismariensis ei significari fecerat, Wismariam ne accederet, nihil sibi esse cum pontifice negotii. Nihilo plus cum aliis confici poterat, rege Daniæ Commendonum, perinde ac Elisabetha Angliæ regina Martinengum abb. regno prohibente.

Is cum in reditu Romam e Belgio Electores Trevirensem et Moguntinum archiepiscopos, qui prius Coloniensi concilio aderant, conveniret, et nonnullos alios episcopos, magnas ac varias difficultates eos pati in adeundo concilio reperit vel ex senectute, vel invaletudine, vel ho-

ſtilium in gregem incurſionum metu: quamobrem etiam epiſcopi Germani cum iam in ſeſſ. VI. abſentium tergiverſatio accuſata eſſet, habiti pro excuſatis ſunt; at vero nihilominus poſtea cum adventantibus certatim epiſcopis aliis ante ſeſſionem XII. conventus differrentur, ut Germani quoque poſſent diſcuſſioni rerum intereſſe, Moguntinus vero abſentiæ neceſſitate obtenta ſuo loco procuratorem ſe miſſurum promitteret, Creſcentius legatus neutrum admittere voluit, dictitans: cum propter Germanos in urbe Germaniæ concilium inſtitutum ſit, neminem minus habere abſentiæ cauſam, quam Germanos, unde factum, ut is Tridentum poſtea accederet, ac paulo poſt Trevirenſis, ac Colonienſis etiam ſeſſioni XIII. adeſſet. Cum vero ad ſeſſionem vigeſimam varia capita reformationis in diſquiſitionem venirent, Eyſtettenſis ep. ſuffraganeus, qui non pridem advenerat, verbis multis et acerbis poſtulavit, ut epiſcopi Germaniæ prius vocarentur, et exſpectarentur: immemor vel ignarus, eos per Nuntios apoſtolicos iam antea vocatos ob hoſtium metum ſeſe excuſaſſe.

Solus cum is eſſet tunc primum adveniens in ſynodo epiſcopus Germaniæ, isque ex ſuffraganeis, de quibus abolendis aliquando inter Patres diſceptabatur; mirum videatur, potuiſſe aliquando in quæſtionem venire (quod in ſynodo Conſtantienſi inauſpicato caſu atque eventu primum actitatum, qui in transverſum egit potiſſimum ſynodum Baſileenſem) ut per nationes vota fierent, quod ante ſeſſionem XXIII. inſinuabant oratores cæſarei et

ante

ite sessionem XXIV. Hispanus, excitatis insuper :atoribus aliis, opponente legato pontificio, id esprobatissimo totius antiquitatis mori contraum, quæ iam solita fuerit seculis quindecim quæones et causas in conciliis decidere non pro naonum, sed pro capitum numero.

In concilio porro Tridentino consulto evitatæ nt disceptationes de superioritate papæ vel conlii in schismate natæ, et ad fovenda in Ecclesia hismata factæ; quam quæstionem ipsi Galli stuiose declinabant: unde licet ex decem partibus atrum novem voluerint, confirmari decretum conlii Florentini de potestate pontificis supra uniersalem Ecclesiam, synodus tamen omisit iteratam icere definitionem; cum tamen nulla gravius opeosiusque esse ante sessionem XXIII. disceptata quæio, quam divina hierarchici ordinis institutio, ird. Lotharingo imprimis Ecclesiæ Gallicanæ par's agente: qui nihilominus ad finem concilii inr acclamationes solennes, quas ipse concepit, et ro veteri more præivit, mox in prima nominavit eneque precatus est *Beatissimo Pio papæ et Domio nostro sanctæ universalis Ecclesiæ pontifici* &c. uius profecto piis concordibusque cum S. Carolo lor. susceptis potissimum studiis cum cæteris hiearchis in communione potestatis ecclesiasticæ inter summos ecclesiæ pastores pontificem et episcoos in acceptis ferendus est felix, faustusque ceebratissimæ huius œcumenicæ Tridentinæ synodi progressus atque exitus auspicatissimus.

Non possum non alterum incomparabile de Ecclesia seculo hoc XVI. optime meriti pastoris exemplar S. Carolo Borromæo hic iungere S. Franciscum Salesium: ac quidem ex eo primum, ne S. Carolus avunculo suo Pio IV. P. cum invisum sit nepotum pontificiorum nomen, indulsisse aliquid videatur immensis illis laboribus, quos impendit concilio Tridentino, nulli alteri conciliorum œcumenicorum secundo, in amplitudine vero rerum cæteris superiori, quod tam prosperum felicemque exitum habuit in communione summorum Ecclesiæ pastorum, episcoporum et pontificis: cuius quidem divinas in sede Petri prærogativas post adversa proxime antecedentis sec. XV. exempla in tuto ponere, tanto maioris operis fuit, quo maiores machinæ contra petram hanc, super quam Christus ædificavit Ecclesiam suam, sunt adhibitæ seculo hoc XVI. Qua de re S. Franc. Salesius *a)* „ Omnem, (inquit,) mo-
„ vent lapidem, ut, quantum possunt, inquinent
„ fontem evangelii, ne Petrus ibi reperiat cla-
„ ves suas. Nihil intentatum relinquunt, ut nos
„ avertant ab obedientia, quæ debetur Christi
„ vicario. Quid autem fecerunt? Dixerunt: S.
„ Petro promissionem a Domino factam nomine
„ totius Ecclesiæ sic, ut nullum peculiare privi-
„ legium concessum fuerit ipsius personæ. Si igi-
„ tur hoc interpretandi modo non pervertitur
„ scriptura, nunquam ab aliquo in alienum sen-
„ sum detorquebitur. Nonne enim Petro locu-
„ tus est Dominus, et quomodo clarius mentem
„ suam

a) Discur. 32. de l. Eccl.

„ suam exprimere potuit, quam his verbis: *Ego* „ *tibi dabo claves regni cœlorum.* Cum enim „ antea locutus fuisset de Ecclesia, dum ait: *Portæ* „ *inferi non prævalebunt adversus eam;* quidnam „ obstat, quominus adiunxisset, et dabo illi cla- „ ves regni, si illas immediate dare voluisset Ec- „ clesiæ? At vero non dixit: *dabo illi*, sed *da-* „ *bo tibi.* Quodsi liceat, sic clara loca explica- „ re, nihil omnino in scriptura reperitur, quod in „ omnem sensum detorqueri non possit „. Hæc itaque sunt, quæ S. Carolum ad tantos labores et studia suscipienda in concilii Tridentini moderatione pro dignitate sedis apostolicæ coniuncta cum totius Ecclesiæ, cuius tum undique fundamenta concutiebantur, conservatione, constrinxerunt. Quibus vero perfunctus immensis curis, nihil pensi habens affectam valde avunculi Pii IV. P. valetudinem ad suam ecclesiam Mediolanensem properans, paucis, dum ingressus est urbem, post diebus mox primum concilium provinciale celebravit, cuius et reliquorum tum provincialium cum dioecesanarum synodorum acta, quæ typis vulgata prostant, argumento sunt summæ eius curæ, et vigilantiæ pastoralis, quibus non solum vigorem dare saluberrimis concilii Trident. decretis constituit, verum etiam utrumque clerum et fidelem populum ad rectam disciplinæ ecclesiasticæ normam, morum, vitæque christianæ integritatem reducere, omni conatu totisque viribus est annisus, intrepidus et inconcussus ad quævis obstacula, quæ ei undique fuerunt, in ipsa maxime atque ab ipsa regis Hispaniarum aula a primoribus ministris,

et guberrnatoribus urbis obiecta, contra quæ cum ipse per se non prævaleret, in ditione principis constitutus, Romanæ sedis imploravit tutelam, ad violata Ecclesiæ iura ac immunitatem vindicanda: sacris etiam interdicto demum, cum frustra essent omnia alia, quæ summa, qua erat, animi moderatione adhibuerat consilia, supremo provinciæ moderatore eiusque fautoribus. Dispar in hoc erat S. Francisci Salesii sors, qui cum propitium haberet in suis sacris moliminibus non solum principes Sabaudiæ, in cuius provincia Anisii sedes episcopalis, Geneva deturbata, sita erat, verum etiam Henricum IV. et postea Ludovicum XIII. Galliæ reges, tanto infensiores sibi hæreticos habuit, reddiditque, ad quorum conversionem totis viribus incumbens, ope principum fuerat usus, missionarii officio ei commisso a suo antecessore episcopo Genevensi. Iussus etiam a Clemente VIII. conversioni Theodori Bezæ Calvini discipuli ac successoris in ministerio Genevensi operam dare, quem dicitur ad lacrymas etiam commovisse, non vero ad salutem: non semel Genevæ cum illo congressus etiam cum vitæ periculo, alias etiam non semel vitæ eius ab hæreticis structis insidiis, parato veneno, alias strictis gladiis, ne quid de calumniis et obtrectationibus dicam. „ At ille nullo infamiæ metu, nullo insi-„ diarum strepitu, nullo vitæ discrimine adduci „ potuit, ut tentatam fidei catholicæ restitutionem „ aliqua ratione omitteret „ sunt verba bullæ canonizationis eiusdem. In qua complura ab eo patrata miracula recensentur, quibus etiam in eius vi-

ta

:a legitur illustrem reddidisse missionem suam pro convertendis hæreticis. Coadiutor electus episcopalis, missusque ab antecessore Romam, tum eam ob causam, cum etiam alia ob negotia catholicæ fidei, bullas seu litteras apostolicas inde retulit, conversionem hæreticorum concernentes, quas Taurini duci Sabaudiæ exhibendas accepit a pontifice, cui æque ac S. Franc. Salesio cordi fuit, ut fides catholica ubique per ditiones principis postliminio restitueretur, atque redintegraretur. Igitur sanctus apostolico, redux ab apostolica sede, animatus fervore resumsit pristinum opus, missionemque suam prosecutus est, non obstantibus belli turbis inter ducem et regem Galliarum, utrique acceptus, Henrico IV. ei etiam insignem episcopatum ultra, cum esset Parisiis, offerente; qui postea Parisiensem cathedram detrectavit, unice lætus de accepta a rege potestate, in agro Gexensi, qui in Gallorum ditione erat, de catholica religione habendi conciones, quarum et efficacia, qua pollebat summa, plurimos ad fidem Ecclesiamque catholicam reduxit, structis ibi ei a ministris vitæ insidiis, quod duos nobiles viros Gexenses ad Ecclesiæ gremium revocasset.
„ Et tantum abfuit (ut in laudata iam bulla ca-
„ nonizationis narratur) ut propterea ab incœpto
„ desisteret, ut constantius desudaverit in con-
„ cionibus habendis, quarum vi Divione, Gra-
„ tianopoli, Parisiis et alibi plures insignes viros
„ fidei catholicæ restituit, ac præcipue Claudium
„ Burcardum Lausannæ publicum theologiæ pro-
„ fessorem, Franciscum ducem Diguerianum

„ Del-

quare, inquit, *quæ ante imperatores christianos in synodis conscripta sunt, ad ordinem aut ornatum facientia, habent aut solam consilii vim, aut obligant per modum pacti. Neque hæc tamen obstant, quo minus facultas aliqua legislativa ecclesiis, pastoribus, presbyteris, synodis concedi possit humana lege.* Hanc autem, postea *a*) dicit, iurisdictionis partem primum obtigisse episcopis, postquam imperatores christianam fidem amplexi sint. Quæ nemo non intelligit, quam sint sacrosancta religione christiana, eiusque divino auctore Christo Iesu indigna, indigna etiam refutatione; quæ merito inepta, dicit auctor anonymus *de finibus utriusque potestatis ecclesiasticæ et laicæ*, plura huiusmodi etiam excerpta dans ex Puffendorfio, *de habitu religionis christianæ ad vitam civilem.* Illud vero ab impietate abesse non putat, in quo summam vim summi imperii circa sacra statuit Grotius, *quod in eius arbitrio sit, quænam religio publice exerceatur.*

Est vero palladium illud ex pace Westphalica a Protestantibus reportatum, ut cuius est regio, illius etiam sit religio; ut sicut post pacem Religiosam Protestantes ius episcopale, ceu avito illo catholicorum episcoporum suspenso, sibi arrogarunt, principes hoc iam veluti indignati, ex iure territoriali, quod enorme sane ac omnibus limitibus solutum statuitur, ius sibi circa sacra usurpent, ne foeminis quidem pudentibus, sese Ecclesiæ caput gerere, uti accidit sub Elisabetha regina in Anglia. Dum adolescente hoc sec. XVII. card.

a) Cap. IX. n. 11.

card. Iacobus Perronius archiep. Ebroicensis in Gallia an. 1616. orationem evulgavit de papæ auctoritate in Ecclesia, et obsequio debito regum erga ipsum, Angliæ Iacobus I. rex contrarium scriptum edendum quidem duxit; nihilominus vero in monitoria præfatione ad christianos principes pro iuramento fidelitatis, ut habetur in edit. opp. an. 1689. dicit, *episcopos esse in Ecclesia debere, tanquam institutionem apostolicam ac ordinationem divinam semper se sensisse.* Cum his vero non conveniunt, quæ mox sequuntur, posteriori aut aliena manu addita, *politici duntaxat ordinis causa* se in episcoporum, et ecclesiasticæ hierarchiæ defensionem semper incubuisse. Carolo regi, an. 1649. a Scotis in Anglorum potestatem tradito, hæc etiam a senatu seu parlamento proposita est conditio, ut episcopale regimen, et novam liturgiam aboleret; sed, ut iam annotavimus, Angliæ rex sacra sibi arrogando, sua iam caret auctoritate; episcopi vero ibidem suam, quam quidem Puritani, atque ex his Rob. Parckerus de politia eccl. tyrannidem vocant, sustentant, egregie imprimis a Guilielmo Beveregio defensam.

Ab Anglicano systemate, quod politiam ecclesiasticam attinet, parum abesse multis videntur, Pragmatici Gallicani, qui a fidei quidem definitionibus principum cognitionem submovent, sed disciplinæ curam propemodum omnem ad eorum imperium revocant, ut de illis Petrus de Marca a) in prolegomenis ad libros de concordia sacerdotii et imperii loquitur apud laudatum anonymum

a) p. 58.

de finibus utriusque potestatis, qui Petri huius de Marca, et Bossueti auctoritate congreditur contra hos *libertatum Gallicanarum consarcinatores*, ut vocant. Eos nominatim recenset l. c. Petrus de Marca: suntque probe notandi, ne si forte nomen libertatum ecclesiæ Gallicanæ audias, in errorem abducaris ob hos libertatum Gallicanarum, Græcis schismaticis ex sententia anonymi nostri haud dissimiles auctores, de quibus iam an. 1660. episcopus Augustodunensis in comitiis cleri Gall. proposuit, ut constituerentur ad eos solide refutandos viri docti.

Nihil remiserat clerus Gallicanus seculo hoc XVII. de suo vigore, quem semper pro domo Dei, quæ est *Ecclesia militans regnum Christi in terris*, ostendit, in conventu generali e. g. anno 1615. non solum omnem lapidem ad receptionem concilii Tridentini movendo, verum etiam palam profitendo, se ad illud acceptandum in conscientia obstringi, iuramento etiam idcirco ad sacra evangelia præstito a tribus cardinalibus, quinquaginta episcopis, et triginta ex clero minori: ex quo tam seculari, quam regulari usque ad annum famosæ declarationis 1682. fere omnes scriptores tam theologos quam canonistas infallibilitatem pontificis defendisse, testatur Pet. Ballerini. *a)*

Ed. Richerius vero facultatis Sorbonicæ syndicus, dum edito an. 1611. *de potestate ecclesiastica et politica*, libro non solum hierarchicæ, sed etiam regiæ auctoritati se iniurium exhibuerat,

a) Append. de infallibilitate Pontif. §. XII. p. 288.

rat, statum monarchicum non tantum Ecclesiæ oppugnando, omnem vero principatum a subiecti populi consensu suspendendo, Romam sibi, et a clero Gallicano in conciliis etiam provincialibus damnatus, atque a sacra facultate exauctoratus, aulamque regiam in se concitavit, a M. Charlas inter alios magni nominis scriptores toto lib. IV. tract. de libert. Eccl. Gall. refutatus. Ubi recte in prooemio notavit ille, magnum illustrissimorum antistitum Gallicanorum odium potius, quam robur ex Richerianæ doctrinæ præsidio conciliari. Conventus porro generalis in encyclica an. 1626. ad archiepiscopos et episcopos hortatur „ ut honorent S. sedem apostolicam et Ecclesiam Romanam, promissis Dei infallibilibus, atque apostolorum et martyrum sanguine fundatam„: admonet demum „ ut coerceant refractarios, qui in dubium revocare audent auctoritatem tam sacram, tot divinis humanisque legibus stabilitam, viamque, quam secuturo populo orthodoxo monstraverint, ipsi ineant primi„.

Anno 1650. episcopi 85. congregati, cum turbas ex Ianfenii libro, *Augustinus*, inscripto excitatas compescere non possent, rem ad Innocentium X. P. deferentes, in hæc verba scripserunt: „ Maiores causas ad sedem apostolicam referre, solemnis Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri, pro iure suo postulat: æquissimæ huic legi obsequentes, de gravissimo circa religionem negotio Sanctitati tuæ scribendum censuimus„. Delata autem pontificia in hac causa constitutione apostolica ad

clerum Gallicanum, hic iterum congregatus, ad eundem Innocentium X. an. 1653. rescribens inter alia, contestatur: „ Ecclesia catholica persua-
„ sum semper habuit, iudicia pro sancienda regu-
„ la fidei a summis pontificibus lata super episco-
„ porum consultatione (sive suam in actis relatio-
„ nis sententiam ponant, sive omittant, prout
„ illis collibuerit) divina æque et summa per uni-
„ versam Ecclesiam auctoritate niti: cui christia-
„ ni omnes ex officio ipsius quoque mentis *obse-*
„ quium præstare teneantur „. Ipse etiam rex Lu-
„ dovicus XIV. obsequentem se sedi apostolicæ
„ in controversia Iansenistica filium præstitit, om-
„ nemque ad reprimendos motus movit lapidem.

At dum rex pontificem renitentem haberet in negotio regaliæ, eius auctoritatem omni modo reprimere studuit. Iuvat, quod regaliam attinet, rem B. Bossueti verbis hic ascribere in hist. univ. ad annum 1682. *a*) Ad eius epistolam 94. T. IX. p. 305. de hac re narratur inter alia de episcopis Alethensi et Apamiensi, quod a pontifice appellantes in causa Iansenii, in negotio regaliæ ipsi postea ad pontificem recurrerint. Sequitur ibidem p. 310. epistola cleri Gallicani in hac causa ad In-

a) L'origine de ce differend étoit, que le roi cherchant toutes sortes des moyens pour aceroitre ses finances, s'étoit laissé persuader, d'étendre indifferemment le droit regale sur toutes les eglises de son royaume, dont plusieurs avoient été jusques-là exemptes. Le droit le rendoit maître des tous les revenus des évêches et des abbayes la premiére année de leur vacance, et le méttoit en état de jouir de toute l'autorité, et toutes les prérogatives annexées à la dignité du prelat vivant, excepté celles, qui regardent les functions spirituelles. &c.

no-

nocentium XI. huiusque ad eundem clerum responsio, in qua illud propheticum usurpans p. 342. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*: „ Quamquam, (subdit,) adversus vos ipsos potius pugnatis, dum nobis in ea causa resistitis, in qua vestrarum ecclesiarum salus et libertas agitur, et in qua nos pro iuribus et dignitate episcopali in toto regno tuenda, ab aliquibus ordinis vestri piis et fortibus viris appellati, absque mora insurreximus, et iam pridem in gradu stamus, nullas privatas nostras rationes secuti, sed debitæ ecclesiis omnibus sollicitudini, et intimo amori erga vos nostro satisfacturi „ Conqueritur porro pontifex, quod nec unus esset, qui se murum opposuisset pro defensione domus Israel. Sequitur p. 356. epistola cleri Gallicani responsoria ad eundem pontificem, in qua se de pacto cum rege in negotio regaliæ inito excusant, causati, iam a suis antecessoribus rem ad consistorium regium esse delatam.

Acta sunt hæc in eodem conventu cleri Gallicani, in quo edita est celebris declaratio illa anni 1682. postquam an. 1681. episcopi Parisiis congregati in processu verbali extinctam propemodum iurisdictionem ecclesiasticam essent conquesti, de Romano pontifice autem hæc professi: „ Caput Ecclesiæ est: centrum unitatis: obtinet ille in nos primatum auctoritatis et iurisdictionis sibi a Christo Iesu in persona S. Petri collatum. Qui ab hac veritate dissentiret, schismaticus, imo et hæreticus esset „. In memorata equidem declaratione statim in exordio incessit cle-

rus Gallicanus eos, qui libertatum Gallicanarum obtentu primatum S. Petri, eiusque successorum Romanorum pontificum a Christo institutum, iisque debitam ab omnibus christianis obedientiam, ac sedis apostolicæ, in qua fides prædicatur, et unitas servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus gentibus maiestatem imminuere non vereantur. Sed, utinam! in hac ipsa declaratione, facta in comitiis iussu regis coactis contra Innocentii XI. potissimum, quæ formidabantur, molimina, non etiam principia in schismate magno olim nata, huic unioni sacræ adversa, fuissent inserta, ipsi quoque legitimæ contraria ecclesiasticæ potestati, dum ea stabiliri intenditur contra hæreticos, quorum etiam reuniendorum consilium in animo habuisse dicuntur.

Vix vero prodierat sæpe dicta declaratio, dum ecce Innocentius XI. P. per litteras in forma Brevis 11. April. an. 1682. omnia in memorato conventu acta rescidit, cassavit, interdixit, et perpetuo irrita esse declaravit. Mox etiam ubique gentium calamum in eam declarationem strinxerunt in orbe catholico sacrorum præsules, aliique doctores: ac quidem e nostris card. Cœlestinus Sfondrati in Germania; card. de Aguirre, et Roccabertus archiep. Valentinus Dominicanus in Hispania: D. Zelepechimi archiep. Strigoniensis in Hungaria: in Belgio Dubois et alii doctores academiæ Lovaniensis: Em. Schelstrate bibliothecarius Vaticanus, ibidemque Romæ, ac per Italiam cardinales Ursi, Lucini, de Blanchis, archiep. Mansi, Roncaglia, Pet. Ballerini presb. Gonzalez Ies. M.

Char-

Charlas presbyter Galliæ: ubi ipse clerus Gallicanus declarationem suam illam revocavit, specialiter ipsi 4. episcopi eiusdem declarationis auctores: utque revocarent, quicumque ad episcopatum promoverentur, conventum cum Innocentio XII. quando ipse rex revocavit Edictum suum. Henr. Dodwellus ineunte hoc seculo a) in *paranesi ad exteros tam reformatos, quam etiam pontificios, qua iura episcoporum vetera eorundemque a magistratu seculari independentia omnibus asserenda commendantur*, causam illius controversiæ in Ludovicum XIV. reiiciens, clerum Gallicanum incessit, quod non antea revocaret, „ quam idem „ propositionum auctor princeps revocare iu„ beret. Quis inde non intelligat (pergit) quam „ non sit iuris sui clerus ille, etiam in causa re„ ligionis, si ad regem conferatur, qui de suis „ adversus pontifices libertatibus adeo gloriatur. „ Non possunt pro principis arbitrio propositio„ nes ipsæ e veris falsæ fieri. Et nequidem cleri „ poterant mutari de iisdem propositionibus sen„ tentiæ, hoc solo argumento, quod regi visum „ esset, eas revocandas. Si falsæ illæ fuissent propo„ sitiones, cur, quæso, pontificibus opponeban„ tur? Si vero non, cur postea revocabantur? Cur „ autem ipso iubente rege, si rex ipse clerum, „ cum de religione ageretur, iudicem agnovisset? „ Id certe faciendum erat, si fidus cleri amicus „ esse vellet, ipsiusque religionis: laici ergo nul„ li sunt, quibus tuto credi possunt Ecclesiæ iu„ ra, si vel id maxime licuisset. „

a) De nupero schism. Anglic. n. 51. p. 231.

Neque vero satis sibi ipse cavet ecclesiasticus status, principiis venditatarum potissimum a tempore magni schismatis conciliique Basileensis libertatum abductus. Observare licet, eos, qui se tutos ex una parte praestare volunt, ne quid innovetur ausu, ut timent, Romanae sedis (cui nihil antiquius esse debet, ac fuit semper antiqua observantia canonum, quorum primarius sedes apostolica est custos) in Gallia perinde etiam contra concilia, eaque oecumenica (quae tamen potestati pontificiae opponunt) hoc libertatis scuto uti, si quid videatur adversum imprimis constitutionibus regni ac regis, quibus libertatem suam concreditam iam sustinet Gallia ecclesiastica, curiis etiam regiis obnoxia tum quoad personas, tum quoad res ecclesiasticas: dumque a curia Romana sese, contenderunt, a tempore praesertim magni schismatis expedire canonistae Galli, seculo hoc XVII. a scriptoribus libertatum a Puteano editis, laicis omnibus causidicis et officialibus regiis, volentes nolentesque passim sunt abrepti. Quid est aliud, quod hactenus studia et conatus cleri Gallicani pro receptione concilii Tridentini, quos paulo ante ab ineunte hoc seculo impensos memoravimus, sufflaminavit?

Ad haec vero quid ab exteris ultramontanis et aliis sperare, aut aequo iure postulare possunt Galli, quando Constantiense ac Basileense concilium in scenam producunt? Petrus de Marca *a)* disceptationem illam de superioritate papae aut concilii prae-

a) Lib. III. de concordia sacerdotii et imperii c. 7. n. 1.

præ oculis habens, parum eam Gallorum referre fatetur: „qui, (ut ait,) libertates perinde tue-
„ mur, si de concilii generalis novis decretis, ac
„ si de Romani pontificis constitutionibus agatur.
„ Quin etiam receptos mores et consuetudines ec-
„ clesiæ Gallicanæ nostro usui çommodas adeo re-
„ tinemus, ut, etsi canone concilii generalis de-
„ stituamur, quo illæ firmatæ sint, tamen ab iis
„ nobis discedendum esse, non censeamus. Qua-
„ re non est, quod hæreamus in ea regula, quæ
„ Romanis stomachum movet, et quæ rebus no-
„ stris nōn prospicit, ut par est. Fruatur sum-
„ mus pontifex aut æquo iure cum conciliis ge-
„ neralibus, aut superiori. Illud unum in foro
„ expendetur, an nova constitutio, vel novum
„ rescriptum rebus Gallicanis consulat, aut no-
„ ceat? Si receptos canones vel receptos mores
„ infringat aliquo pacto, eius ratio non habebitur,
„ nisi consensu publico accedente „. Me non monente, quivis animadvertit, sermonem hunc esse hominis e foro potius, quam e clero, laicum magis sapere et pragmaticum, quam ecclesiasticum et hierarcham id genus, quos *Spiritus sanctus posuit episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* a) Et, ut alibi loquitur b) idem apostolus: *sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. Hic iam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* Libertatem ostentat Petr. de Marca a legibus ecclesiasticis solutam, quam ipse hactenus clerus Gallicanus veris ac genuinis libertatibus ip-

 sius

a) Act. XX. 28. b) I. Cor. IV. 1.

sius Gallicanæ ecclesiæ sensit tam perniciosam, universimque Ecclesia catholica experta est posterioribus seculis passim tam exitialem, experiturque proh dolor! fere ubivis, in ipso etiam suo gremio et alibi gentium iam multo amplius, quam in Ecclesia Gallicana, opera et contentione pragmaticorum, quos vocant: quorum numero Petrus de Marca, dum libros de concordia sacerdotii et imperii scribebat, accenseri poterat. Nec diffitetur idem ipse in epist. ad Innocentium X. data, cuius fragmentum refert Steph. Baluzius in eius vita, operi de concordia sacerdotii et imperii præfixa, se eo libro principis partes pro muneris sui ratione fovisse, præsidemque potius egisse, quam episcopum. Erat nempe, cum opus illud scriberet, curialis præses; retractavit vero postea, quæ oportebat, in variis libellis et epistolis, satisfecitque Romanæ sedi, cuius violaverat auctoritatem, in schedula etiam, quam Baluzius operi præfixit præfato, declarans; „ quidquid præter „ canonum et decretalium mentem in Gallia cir„ ca res ecclesiasticas agitur, id fieri ex privile„ giis apostolicis, non autem mero iure regio, „ ut quidam autumabant, Marcæ persuasum esse „. Memorat Steph. Baluzius eius amanuensis in ipsius vita, eundem retractationem suam coram notario et testibus die 19. Augusti an. 1647. solemniter fecisse, correctionem promisisse, et sibi demandasse. Accusat vero Fagetus Petri de Marca cognatus Baluzium, quod, neglecta hac expressa ultima voluntate, mortuo illo, libros eius incorrectos ediderit. Est vero in ipso exordio operis

notabilis locus, dum Petrus de Marca sic præcise admodum loquitur: „Secundum sententiam meam, „ omniumque Gallorum assero, præcipuum pri„ mumque libertatis ecclesiasticæ fundamentum „ apud nos esse, ut principatus apostolicæ sedis „ locum suum obtineat „. Qui vel ea, quæ memoravimus, memoria recolit, facile animadvertet, clerum maiorem Ecclesiæ Gallicanæ in conventu, et declaratione eius conventus an. 1682. complures vero ex clero minore, cumprimis in controversiis Iansenisticis, cynosuram hanc præ oculis non habuisse.

Res autem quam vera sit et pragmatica, hucusque magis magisque persensit clerus Gallicanus, præsensit vero, et alta mente repositum habuit magnus Bossuetus; licet is non solum calamum suum accomodasse dicatur declarationi an. 1682. iussu regio factæ, verum etiam eodem constrictus mandato volumina quidem implevit pro eius defensione, a se tamen impetrare non potuit, ut publicaret, continuo retractans, dum viveret, opus, libros etiam eiusdem operis integros supprimere paratus, lubenti animo eiusdem declarationis revocationem, regio consensu factam, suscipiens, ita in prævia dissertatione ad Galliam orthodoxam (quod tamen non perfecit opus) effatus: *abeat ergo Declaratio, quo libuerit; non enim eam, quod sæpe profiteri iuvat, tutandam hic suscipimus:* licet hic etiam Gallorum partes tueatur, eoquod doctrina illa, cum ultramontanis controversa, reprobata a Romana sede non fuerit, atque adeo ipsi visa sit cum sedis apostolicæ defensione esse con-

iuncta

iuncta, cui se devotum passim declarat, haud diffitens, quid ex necessitate unionis cum centro hoc unitatis atque Ecclesiæ catholicæ capite ei debeatur. Intima certe hac unione cum centro unitatis ecclesiasticæ Romana sede Ecclesia Gallicana in celebri illa Iansenistica controversia a schismate præservata est, quod turba contendentium inter se theologorum minabatur frustra quidem, integra nimirum persistente communione legitimæ potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, Ill. Bossuet necessitatem huius communionis concentratæ veluti ad unam cathedram in unione sedis apostolicæ ob oculos ponit exemplo Anglicanæ ecclesiæ, ubi populus illudit, et illuditur: dum ex una quidem parte est ordo episcopalis sed sine capite, quod rex esse contendit, non contentus suprema sua politica potestate, ut est apud nos catholicos utraque in suo ordine suprema, a) seu *ambæ potestates supremæ, et principes in suo ordine coniunctæ, et amicæ, non una per se subdita subordinataque*, ut rem verbis Bossueti explicem, qui in oratione funebri habita reginæ Angliæ causam omnem discissæ Ecclesiæ in reiectam Ecclesiæ auctoritatem reiicit, qua semel abiecta, deiectoque portu via ad omnem licentiam est aperta sine ullo freno.

Nec iam sectæ tantum sunt multiplicatæ, sed etiam, dum nullus est tutus portus, aut secura cynosura, plena vero libertas et independentia, indifferentia quædam omnium religionum animos occupavit usque ad Deismum et Atheismum. „Fru-

„ stra

a) Def. 4. prop. cleri Gall. P. V. l. II. c. 37.

„ stra reges Angliæ, (inquit Bossuetus,) stabili-
„ to episcopatu in suo regno perniciosam licen-
„ tiam cohibere se posse existimarunt. Quid enim
„ valent episcopi, qui ipsi auctoritatem cathedra-
„ rum suarum abiecerunt, atque reverentiam,
„ quæ successioni debetur, quando illi palam præ-
„ decessores suos condemnarunt? Quid est (per-
„ git) episcopatus, qui se separat ab Ecclesia,
„ cuius est episcopatus, et de ea sede, quæ est
„ eius centrum, ut se contra naturam ad regiam
„ potestatem ceu ad caput teneat? Duæ hæ po-
„ testates diversi ordinis, mutuo sese impediunt,
„ conficiuntque, quando inter se confunduntur:
„ mansissetque maiestas regia inviolatior, si con-
„ tenta sacratis iuribus, non sibi iura et auctori-
„ tatem Ecclesiæ usurpasset „. Quis vero est, aut esse potest, qui sacram Ecclesiæ auctoritatem cum dignitate, integritate præsertim fidei, consensuque doctrinæ et disciplinæ sacræ sustinere se posse confidat, nisi ea sit legitimæ potestatis ecclesiasticæ communione ad centrum unitatis colligata, qualem una sancta, catholica, et apostolica Romana Ecclesia ostentat? Quod tribunal qui abiecerunt, ac dignum sibi ipsis Protestantium nomen indiderunt vano libertatis conscientiæ prætextu, nequaquam tamen se ipsos, sed principes potius iudices, suis rebus studentes, constituerunt. Rem supra laudati Schilteri verbis edicamus sic a) loquentis: „ Imperio circa sacra nonnulli ita abusi ab
„ adversariis inculpantur, quasi bona ecclesiastica
„ non melius administrata, sed secularisata et di-
„ lapi-

a) De lib. eccl. Germ. lib. VII. c. 14. §. 11.

„ lapidata quandoque. Populus vero a cultibus
„ superstitiosis liberatus, omnem divinum cultum
„ negligere adsuevit, ad Atheismum ubique fere
„ pronus: ut dum hæc inter sese comparamus,
„ parum absit, quin fateri habeamus, ecclesias
„ Germanicas ante superiorem reformationem mi-
„ nus fuisse infelices, quam in præsenti esse co-
„ gnoscuntur: quoniam penitius rem consideranti,
„ difficile est iudicare, utrum regnum Christi in-
„ ternum, quod ecclesiarum omnium anima est
„ ac vita, minus remotum ab isto ecclesiæ Germa-
„ nicæ statu fuerit, an ab hodierno, proh dolor„!
In medium proposita est S. scriptura, quam utraque pars veneratur; apud nos catholicos vero nemo sibi privatim arbitrium in eius interpretatione arrogat; quivis quiete et placide degit; cogitatum suum in infallibilem auctoritatem iactando, vere libertate illa christiana suæ conscientiæ gaudet, quam frustra Protestantes ceu palladium depereunt, inextricabilibus sese proprii examinis controversorum dogmatum difficultatibus committendo, nunquam de veritate certi, nunquam securi, dum non nisi fallibili suo iudicio stant, tanto maioris fallaciæ, et erroris periculo, quo est diversior in rebus controversis opinantium infinitorum sententia, prono proh dolor! ad indifferentismum cursu, aut scepticismum illum, quem ad finem seculi XVII. induxit infelix ille pestilensque inter alios scriptor Pet. Bayle, ineunte adhuc hoc seculo XVIII. quod est iam (cum fuerit præteritum indifferentium et scepticorum in suis auctoribus) irrisorum religionis ferax.

CAPUT

Caput XLV.

Status hodiernus Ecclesiæ periclitans.

Versamur in seculo, in quo nunc sibi demum velut cum Phrygibus sapere videntur homi-
ies suffeni et iactabundi, plenis buccis, buccinis-
jue extollentes lucem, quæ suo demum hoc ævo
ccensa sit: quasi nunc demum facta sit lux, at-
jue ante se omnia tenebricosa fuerint, bruta, stolida
t stupida. Ast studiose nos lucem a tenebris di-
;ernere monet Christus: *Vide*, inquit, *ne lu-
ien, quod in te est, tenebræ sint.* Terribile vero
st illud dictum Christi *a*) postquam oculis cor-
ioris ac mentis donasset cæcum natum, qui est
ymbolum miseræ, qua nos nascimur filii Adæ,
)nditionis: *In iudicium ego in hunc mundum ve-
i, ut, qui non vident, videant, et qui vident,
eci fiant. Et audierunt quidam ex Pharisæis, qui
ım ipso erant, et dixerunt ei: numquid et nos
ıci sumus? Dixit eis Iesus: si cæci essetis, non ha-
eretis peccatum: nunc vero dicitis, quia videmus.
'eccatum vestrum manet.* Quod apostolus con-
titutos a se episcopos Timotheum et Titum de
avendis pseudodoctoribus, magistris prurienti-
ıus auribus, monet, in tanta licentia et libidine,
juidvis in medium proferendi, asserendique, nunc
rel maxime locum habere debet, nobisque, quod
le Corinthiis ob pseudoapostolos, et doctores
:imuit, maxime timendum, *ne*, ut ait *b*) *sicut ser-
pens Hevam seduxit astutia sua, ita corrumpantur
sensus*

a) Io. IX. 39. *b*) II. Cor. XI. 3.

sensus vestri, et excidant a simplicitate, quae est in Christo. Noluit benignissimum Numen in statu naturae, ut vocant, purae nos quasi nobismetipsis relinquere, sed ipse fieri dignatus est noster magister, et per gratiae lumen doctor et ductor esse in statu naturae integrae, sesemet primis parentibus per revelationem communicando. Sed dum illi a serpente seducti, scientiam boni et mali, veri et falsi quasi sibi propriam habere volunt, affectantes esse sicut dii, in eum nos secum caecae ignorantiae statum abduxerunt, ut videntes non videant, et intelligentes non intelligant homines, ex paradiso quasi in labyrinthum proiecti, in quo circa lumen veritatis perplexi palpamus, nobisque nos relinquentes a recto aberrantes in puteum interitus prolabimur devii, degeneresque alios etiam nobiscum in foveam abducimus. *Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus caelestis, eradicabitur. Sinite illos: caeci sunt, et duces caecorum: caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt.* a) Dixit haec Christus, dum ei referunt apostoli, quod Pharisaei in eius sermone fuerint scandalizati: sicut nunc Ecclesiae Christi non solum ab iis, qui, quia durus ipsis fuit divinus per ipsam propositus sermo, retro abierunt, contigit: verum etiam a filiis suis, qui de mensa eius communicant, et bonis coelestibus sunt imbuti; ut merito pia mater Ecclesia conqueri cum psalmista b) possit: *Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset, absconi-dissem*

a) Matth. XV. 13. b) Psal. LIV.

*issem me forsitan ab eo. Tu vero homo unani-
nis: dux meus, et notus meus: Qui simul mecum
ulces capiebas cibos: in domo Dei ambulavimus
um consensu.*

Est hoc inauditum anterioribus temporibus fa-
inus huius seculi, scelusque in piam matrem Ec-
lesiam, ut quæcunque eius hostes evomuerunt,
am sint, qui recoquant ex ordine etiam ecclesi-
stico, et religioso, ut possit dicere: *filii matris
neæ, pugnaverunt contra me.* Totum sapientiæ
tudium ponitur in maledicendi, carpendique pru-
itu, invido proscindendi dente, insidiandi, inhi-
ndique. Volant undique schediasmata, clamores
igentes scriptiunculas proletarias replent, in vul-
us sparsas, orbem ac Ecclesiam; ecclesiastica et
cclesiasticos, religiosos et religiosa profliganda,
æscindenda. Ad hæc iam fere recidunt præsen-
s ævi studia, ac eruditionis fama dictatoria: vo-
) hoc, nolo hunc, nego, pernego, nego totum:
uod vulgariter dicimus, unum stultum posse plus
egare, quam centum sapientes probare. In hac
loriola laurea velut in mustaceo quæritur: si quis
acultate polleat, quidvis in dubium vocandi, vi-
uperandi, cachinnis et ludibrio res etiam sanctis-
imas excipiendi, exponendique. Ad hoc huic
Chami progeniei opportuna sunt infensissimorum
Ecclesiæ hostium viperina dicta et scripta, quæ re-
petuntur, recuduntur, et continuo ingeminantur.
At quomodo sic sibi constat ille, qui appingitur,
affingiturque color: ut resecatis illis ad vivum om-
nibus, quæ constitutos extra Ecclesiam, nævis
equidem, ut sunt res humanæ, suis haud desti-

 tutam,

tutam, fratres aversos offendunt, via ad reditum complanetur?

Improbanda haud foret, quin imo laudanda summopere contentio, reuniendi dissidentes in religione christianos, si sincera sit intentio, nihilque subsit fermenti Pharisaici. Sed id tamen gigantibus illis, qui in se suscipiunt totum orbem christianum reformandum ingenti studio, et contentione, æqui bonique verti nequit, quod animadvertere nolint commune hactenus irenicorum huiusmodi studiorum fatum, ut in utramque impingant partem: quod expertus nuperrime nimis sero animadvertit Iustinus ille, ut se scripsit, Febronius Ictus, ostentans inustum stigma in fronte, indignatus theologi, vel canonistæ, vel episcopi, qualis est saltem in partibus, nomen et characterem, dum iuris, qualequale illud sit, consultum se nominat Nic. Honthemius suffraganeus Trevirensis auctor libri singularis profecto: *De statu Ecclesiæ, et legitima potestate Romani pontificis ad reuniendos dissidentes christianos.* Qui mox in adversa pagina hoc, ex D. Chrysostomi hom. IV. in epist. ad Hebr. ad populum suum dicta, ponit lemma: *Melius est, ut vos me suspicemini audacem, sævum, et arrogantem, quam ut vos faciatis ea, quæ Deo non placent.* Quævis operis pagina prodit, merito vereri se audaciæ, sævitiæ, et arrogantiæ suspicionem ob Romanum pontificem, quem impetit *audax iuris peritus*, ut ipse alicubi Innocentium III. vocat. Titulus ac frons pacem ostentat, studium præsefert et contentionem ad *reuniendos dissidentes in religione christianos;* cum totum

tum

tum opus compositum potius sit, ad dissidia in ipsa Ecclesia catholica cienda. Qua igitur fronte mox e regione huius paginæ dedicare audet opus *Clementi XIII. summo pontifici, primo in terris Christi vicario?* Vult adeoque Febronius potius audax, sævus et arrogans erga communem Ecclesiæ patrem et caput (usurpatis sibi arroganter profecto verbis S. Chrysostomi erga suum populum, ad quem ex officio verba faciebat) videri, *quam ut vos*, o summi pontifices! *faciatis*, *quæ Deo non placent.* Iam non hic memorem legem charitatis. *a)* *Si autem peccaverit in te frater tuus*, *vade*, *et corripe eum inter te*, *et ipsum solum.* Febronius voluminosum a se opus non nisi multorum annorum clandestina lucubratione compositum, typis vulgatum mox in orbem protrudit, atra bile et multo felle tincto atramento scriptum; quod audax sane, ne iterum, quæ ipse sibi episcopi ad subiectum ei populum arrogat, verba repetam, summo pontifici dedicans sic infit: „ Iunctus cathedræ Petri, tanquam centro catholicæ unionis, a quo separari nunquam permissum est: motus profundo respectu erga Romanam sedem, tanquam in Ecclesia primam: plenus sincera veneratione erga eum, quem divina providentia locavit in apostolico throno, quemque submisse colo ut successorem principis apostolorum, qui primatum in universa Ecclesia divinitus institutum legitime tenet. &c. „

Audire ego mihi hic Petrum sæpe videor, tam ardenter pollicitum., se non negaturum magistrum:

a) Matth. XVIII. IV. 15.

giſtrum: *etſi omnes fuerint ſcandalizati in te, ego nunquam ſcandalizabor*, qui tamen poſtea ter Chriſtum negavit; donec eum reſpexit Dominus, isque reatum ſuum flevit amare. Fecit et hoc Febronius, ſed demum poſtquam *per quindecim annos dimicaverat*, ſunt verba epiſtolæ Ill. Honthemii, quam facta ſua retractatione ad me perſcripſit, et *arma illa ſua ad ſacratos Pii VI. pedes non invitus proiecit.* Atque ſic iam ad ſe reverſus dicere cum Petro vinculis liberato potuit: *Nunc ſcio vere, quia miſit Dominus angelum ſuum, qui eripuit me de manu Herodis. &c.* Cum antea neſciret, quid diceret his verbis, quibus dedicationem ſuam ad Clementem XIII. auſpicatur: *iunctus cathedræ Petri, tanquam centro catholicæ unionis, a quo ſeparari nunquam permiſſum eſt.* Quis enim cathedræ ſe iungi neceſſario debere exiſtimet, de cuius fide certus non ſit? *Quis centro catholicæ unionis* iunctum ſe eidem non fide integerrima committat? ſecuritate omnimoda non cohæreat, *a quo ſeparari nunquam permiſſum eſt?* Adeoque ei iunctus tam infallibiliter tutum ſe cenſere debet, quam infallibile eſt divinum oraculum, quo relinquere hoc centrum permiſſum non eſt, et hinc piaculum eſt, non adglutinari, obſequi ac revereri *ut ſucceſſorem Principis apoſtolorum, qui primatum in univerſa Eccleſia divinitus inſtitutum, legitime tenet.*

Cum hac vero Febronii tam aperta confeſſione quomodo conciliari queant varia, quæ in ipſo opere habet, aſſerta? Veluti ſchiſmaticum illud, prærogativas Petri non eſſe affixas Romæ: et inficetum illud ac paradoxum Marſilianum, et Riche-

rianum,

anum (quod hodie Protestantes iterum recoxe-
unt, postquam viderunt, quam absone principi
eu domino territoriali competere ius dicatur cir-
a sacra) clavium potestatem originaliter esse penes
ollegium seu corpus Ecclesiæ: quod, quæso, ubi-
am substitit, quando Petro primum singulariter,
: deinde cum collegio apostolorum potestas ligan-
i et solvendi fuit collata? Et quidem quod da-
im est Petro singulariter, verbis de futuro est
ctum: *Tibi dabo claves regni cælorum &c. Tu
Petrus et super hanc Petram ædificabo Ecclesiam
ieam. &c.*

Quam vero singula, quæ in medium affert
ebronius ad reuniendos dissidentes, nata sint ad
sam Ecclesiæ unitatem sufflaminandam in suo cen-
o, nemo non videt: veluti appellatio adversus
apam refractarium ad concilium generale, flabel-
im illud Ianseniftarum in Gallia; concilia natio-
alia ad determinanda iura S. Sedis cum consilio
lo schismatico, constituendi patriarcham per na-
ones, cathedram nimirum contra cathedram:
ubtractio obedientiæ, qua schisma illud magnum
venionense tamdiu in Ecclesia fotum est, et pro-
ractum: resistentia adversus pontificem ac reten-
io bullarum pontificiarum: interventio principum
um potestate reformandi; quæ ex eodem Fe-
ronio selecta examinavit, et quam absona sint,
ovissimus auctor Gallicus *de l'autorité de deux
uissances* D. Pey canonicus metropolitanæ eccle-
iæ Parisiensis solide et breviter demonstravit. *a)* Ip-
e vero mox in front Febronius totam suam

 structu-

a) T. II. P. III. c. II. §. 2. art. 3. p. 306. &c.

structuram, seu cathedram contra cathedram Petri, super petram a Christo solidatam, destruxit, dum eandem cathedram Petri *pro centro unionis catholicæ, a quo separari nunquam permissum est*, agnoscit, tunc quidem verba dans, postea autem in sua revocatione ex animo, *non invitus* recognoscit cum ecclesia Gallicana, quam male deperierat, ac perperam sistit in contentiosis illis inde a tempore schismatis Avenionensis scriptoribus Gersone imprimis, postea Quesnellianis, toto cœlo aberrantibus ab illis, qui, ceu successores apostolorum in collegio episcoporum, constituunt ecclesiam Gallicanam, fueruntque ipsi delatores apud sanctam sedem Iansenii et Quesnelli; quæ factio paucos habuit ex ordine episcopali, ac nescio, an hodie ullum patronum: unde ipsemet Febronius causam eorum conclamatam esse *a)* dicit: „Licet enim, „(ait) nondum esset ultimato et in forma con„demnatus (Iansenista) agnoscere tamen debet, „adesse modo omnia materialia prævidendæ dam„nationis in futuro concilio generali &c.„

An non vero Honthemio ipsa hæc agnitio ac professio bonum æquumque præiudicium insinuare debuisset pro summo pontifice contra præiudicia illa, quæ seculo XV. ut supra vidimus, in causa fuerunt, ut quasi cathedra contra cathedram statueretur, tribunalque pontificis, id est Petri, cum tribunali concilii (seu collegii episcopalis succedentis collegio apostolorum, at non excluso Petro) committeretur, revocata veluti contentione illa: *quis eorum videretur esse maior*, inter apostolos

a) De statu Eccl. T. I. c. 6. §. 8. n. 17. p. 434.

stolos iam non semel a Christo redarguta, mota scilicet controversia: An concilium sit supra papam &c. Quam nisi suam fecisset clerus Gallicanus in declaratione an. 1682. paulo ante memorata, causa Ianseniana finita fuisset brevi S. Augustini sententia illa in causa Pelagiana: *Iam hac de causa concilia missa sunt ad sedem apostolicam: inde etiam Rescripta venerunt; causa finita est; utinam aliquando finiatur error!* Atque hinc recte M. Charlas optimum sumi argumentum statuit ad probandum, iudicium summorum pontificum circa quaestiones fidei esse irreformabile, ex eo, quod nihil unquam ab ipsis sit propositum toti Ecclesiae, tanquam fide divina credendum, in quo a conciliis oecumenicis reformandum fuerit illorum iudicium; quin etiam eorumdem sententia, tanquam ex Petri cathedra pronuntiata, semper cum reverentia suscepta sit. „ Certe (subdit idem „ auctor,) periculum mali, quod per tot secula „ nunquam contigit, non usque adeo metuen„ dum erat, ut illustrissimi episcopi Gallicani, „ omissis veris et praesentibus ecclesiarum suarum „ malis, huic incerto, vel potius nunquam futu„ ro remedium praeparare curarent „. Caeteras profecto per orbem catholicum ecclesias, recta in hac re imbutas fide, haeresis Ianseniana necquicquam commovit, quae hactenus ecclesiam Gallicanam secum, imo cum aliis, commisit. Quos errores adversa Gallorum pars notat in Romanis pontificibus, ipsi fatentur, ceu eclypses esse, non diu perseverantes, fide ac sede Petri indefectibili, ut Ben. Bossuet fatetur in ipsa, post mortem eius

edita, defensione declarationis cleri Gallicani. At in proposita causa iam aberrasset Ecclesia Romana ultra duo secula, si epocha repetatur a Baio, longe ultra seculum, si ab Iansenio, per seculum fere iam, si a Quesnello.

Ipso anno seculari 1700. episcopi Gallicani, ut superiore seculo in causa Ianseniana, iam in consobrina Quesnelliana a sede apostolica iudicium, turbis invalescentibus, flagitarunt, in angustias redacti. In ipsa causa Ianseniana cum an. 1701. a 40. Sorbonæ doctoribus probaretur famosus casus conscientiæ, an. 1703. proscriptus a Clemente XI. quo asserebatur, obsequiosum silentium absque interno animi assensu sufficere, ut subscribatur præscripto formulario, seu illud eludatur potius: nova opus fuit constitutione: VINEAM DOMINI SABAOTH. Neque tulit pontifex, examini subiici bullam; nec admissi appellantes a bulla UNIGENITUS, an. 1713. ab eodem Clemente XI. promulgata, qua Quesnelli errores proscripti sunt, quatuor aut sex episcopi (aliis nonnullis hæsitantibus, nonnemine suspendente iudicium) qui appellationis libellum vulgarunt an. 1717. cui quidem paulo post Sorbonæ doctores non pauci subscripserunt, eorum numero primum aucto, sed paulatim iterum decrescente, post instructionem imprimis illam pastoralem, in qua venenum doctrinæ in bulla UNIGENITUS damnatæ detegitur, in comitiis cleri Gallicani a quadraginta episcopis factam, paucis tunc episcopis cum archiepiscopo Noallio, sed moderate admodum tergiversantibus, accedente identidem magis ad priorum numerum

clero,

clero, ac quidem maiore ordinis episcopalis vix non omni, longe etiam potiore parte academiarum, cleri item tam regularis, quam secularis in Gallia. In reliquis vero orbis catholici partibus Germania, Hungaria, Polonia, Flandria, Sicilia, Hispania, Italia omnis tam clerus maior, quam minor secularis et regularis, quidquid sit de nonnullis doctoribus, ultro bullæ UNIGENITUS detulit: ita ut, si statueretur etiam fallibile Romani pontificis per se iudicium, esset iam infallibile consensu Ecclesiæ per orbem dispersæ. Id quod dubium non relinquit de futuro iudicio Ecclesiæ in concilio generali congregatæ.

Silent modo appellantes ad concilium eiusmodi generale, huius pro temporum circumstantiis ac rerum congregandæ difficultates perspicientes, nec mutire audentes post solemnem actum, quem *Iustitiæ* vocant, a rege an 1756. pro receptione bullæ susceptum. Ipsi etiam Ultraiectini schismatici in Belgio (quo Quesnellus Bruxellis dilapsus carcere, cui iussu archiepiscopi Mechliniensis inclusus fuerat, aufugit, an. 1719. mortuus) unionem desiderantes cum Ecclesia Romano-catholica, erga sacram sedem in plerisque æquiores reverentioresque sunt. Febronius autem cum larvatus adhuc Ultraiectinam illorum schismaticorum synodum anni 1763. neque approbat, neque improbat, in commentario suo in suam retractationem aliter sentit, constitutionique UNIGENITUS, ut dogmatico sanctæ sedis et universalis Ecclesiæ decreto, defert. *a)*

a) Posit. XXVI. p. 166.

Utinam ſic etiam ad ſe redirent Ultraiectini, agnoſcerentque divinam providentiam circa Eccleſiam ſuam a ſeculis illis, queis diviſo inter plures reges et principes imperio, illam ſedem, quæ debet eſſe centrum unitatis, fecit Deus a ſubiectione principum liberam, quod iam a Nicolao III. c. *Fundamentum* 17. V. *Decet namque.* de Elect. in 6. eſt animadverſum, fuit ſemper prærogativa illa velut ſacra anchora ab illis epiſcopis agnita, qui in aliorum principum ac regum ditionibus verſantur, ab eccleſia Gallicana nominatim, ut vidimus. Quæ etiam præcipuum caput libertatis conſtituit in primatu illo divinitus a Chriſto inſtituto, non honoris tantum illa ambitione, a qua ille ſuos apoſtolos abſterret; non quod maioritatis locum non habeat dignitas, ſed ut, qui maior eſt, ſit ſicut miniſter Eccleſiæ, nimirum ſponſæ Chriſti: prout ſupra ex S. Chryſoſtomo explicavimus breviter diſcrimen dominatus regum gentium et hierarchiæ eccleſiaſticæ in communione legitimæ poteſtatis eccleſiaſticæ inter ſummos Eccleſiæ principes epiſcopos, et pontificem maximum Eccleſiæ caput. Quare an. 1728. deputati ad hoc a clero Gall. epiſcopi per litteras regi declararunt:
„ Comme intereſſant la foi catholique, ſavoir que
„ I. Ch. a inſtitué dans ſon Egliſe une forme de
„ monarchie viſible dont St. Pierre eſt le chef:
„ que I. C. a voulu que St. Pierre, et les ſucceſ-
„ ſeurs fuſſent ſes vicaires ſur la terre, et ſe re-
„ preſentaſſent en la qualité de Chef, et que le
„ pape ait de droit divin un primauté d'honneur,
„ et de iurisdiction „. Quin imo gloriatur ipſa

mo-

monarchia Gallicana ad præsentem usque diem, nde ab origine sua, Francorum regnum tutum emper fuisse Romanorum pontificum perfugium.

Reges porro et imperatores Francici, quam iierarchico ordini reverentiam et obsequium etiam n sua inauguratione iuratam præstant, atque erga Ecclesiam præstiterunt fidem, eandem usque d præsentem diem inviolatam servarunt, qui sese in elici impotentia versari gaudent, et gloriantur, leges violandi, uti palam profitetur Ludovicus XV. n responso an. 1766. ac novissimo edicto 1770. quæ auctor laudatus *a*) de auctoritate utriusque potestatis, sacræ nimirum et politicæ, citat, deinceps vero hinc inde eiusdem regis declarationes iam ab anno 1731. affert *b*) quomodo id sibi cordi sit, ut potestas sacra integra sua, quam a Deo accepit, fruatur auctoritate tam in doctrina fidei, quam in regulis morum et disciplinæ, in condendis eam in rem canonibus pro ministris Ecclesiæ et fidelibus in ordine ad religionem &c. Idem christianissimus rex non solum hæc anno 1766. repetiit, verum etiam primam hanc ac præcipuam sibi incumbere obligationem declaravit, impediendi, ne iura hæc Ecclesiæ divinitus accepta in quæstionem vocentur *c*) „ Notre premier devoir est, d'em„ pecher qu'on mette en question les droits sacrés „ d'une puissance, qui a reçu de Dieu seul l'auto„ rité de decider les questions de doctrine sur la „ foi, ou sur la regle des mœurs; de faire de

„ ca-

a) De deux puissances P. I. c. 5. T. I. p. 210.
b) T. II. p. 278. *c*) L. c. T. III. p. 163.

„ canons ou de regles de discipline, pour la con-
„ duite de ministres de l'Eglise et des fideles. „

Quæ si Febronius attendisset, non tam procaciter, quod tam frequenter facit, ad exemplum et auctoritatem ecclesiæ Gallicanæ provocasset. Eminentissimus card. Bathiani edidit an. 1782. in sua remonstratione p. 137. recusa an. 1787. responsum cleri Gallicani ad denunciationem Febroniani operis factam a 1775. clero Gallicano a serenissimo Clemente archiep. Trevirensi, apud quem is suffraganei munere fungebatur, eoquod auctor suffragio cleri Gallicani abuteretur in pluribus opinionibus contrariis doctrinæ ecclesiæ Gallicanæ quam Em. præses card. de la Roche Aymon sess. 127. examinandam proposuit. Recusum est responsum illud nuper post secundum supplementum libri Gallici inscripti *Veritable Etat du different élevé entre le Nonce apostolique, et les trois Electeurs ecclesiastiques* sub titulo *coup-d'œil sur le Congrès d'Ems tenu en* 1786. unde nos partem dogmaticam adscribere, operæ pretium ducimus: ubi postquam dictum esset, Febronianum opus vix cognitum paucis Galliæ theologis, subditur:
„ Que loin d'avoir aucune autorité, il passe parmi
„ ceux, qui le connoissent pour favoriser les opi-
„ nions nouvelles, pour être inexact sur les ob-
„ jets de la plus haute importance, et surtout
„ pour s'ecarter du langage dont le clergé s'est
„ toujours fait une loi lorsqu'il a été dans le cas
„ de s'expliquer sur la primauté d'honneur et de
„ jurisdiction, qui appartient au successeur de S.
„ Pierre et l'autorité de l'Eglise de Rome centre

„ de

„ de l'unité, et mere et maîtresse de toutes les égli-
„ ses. Que la doctrine du clergé de France, sur
„ tous ces objets, consignée dans les declarations,
„ et expositions de ses assemblées est le desaveu
„ le plus formel, qu'il soit possible, d'opposer à
„ ceux, qui osent sans fondement s'appuyer de
„ son autorité : qu'il faudroit, pour s'en prévaloir,
„ tenir le même langage que lui, d'après la doctri-
„ nes des Peres et des anciens canons, et que
„ pour tirer avantage du silence de l'Eglise de Fran-
„ ce, il faudroit que l'ouvrage de Febronius y fut
„ assez connu et repandu pour avoir mérité de
„ fixer son attention „. Fuit quidem Febronius in Gallicam linguam conversus a religioso exule et extorre a suo ordine, sed in Germania, ubi ab episcopis publice fuit proscriptus, nihilominus tamen non sine damno serpens ac periculo apud utrumque statum ecclesiasticum et politicum, dum in suo opere Febronius se (ut repetam, quod ipse sibi in fronte libri veluti *Saulus adhuc spirans minarum* usurpat,) audacem, sævum et arrogantem ostentat, legitimam ecclesiasticam potestatem secum in summis Ecclesiæ pastoribus committendo, eamque violentis exponendo manibus summarum potestatum : nihil veritus, palam summo pontifici quasi in faciem edicere, se de huius primatus iure tractare præsumpsisse, eiusdemque terminos delineare aggressum, *ultra quos quidquid suscipitur, sanctæ nostræ religioni exitiosum esse intelligitur.* Enimvero horum se numero feliciter expedivit, personatus Febronius, reverendissimus Honthemius. Is dum larvam suam deposuit

er-

retractando Febronium, animi certe obstinati a se suspicionem est amolitus, etsi Fenelonii docilitatem non omnino assecutus fuisse videatur omnibus, notatus a suo archiepiscopo in litteris ad pontificem summum an. 1781. de mobilitate quadam animi, magis utique, quam hæreticorum pertinacia indulgenda.

Habitus fuit an. 1769. concipiente potissimum et parturiente simul atque obstetricante Febronio conventus deputatorum ab Electoribus ecclesiasticis, in quo gravamina, quæ in anterioribus imperatorum electionibus contra abusus quosdam tribunalium apud Nuntios apostolicos in Germania sunt facta, iam ad abolitionem Nuntiaturarum vergebant, tametsi Benedictus XIV. indulgentissimum se ea in re præbuisset (aliquanto etiam ultra ea, quæ in concilio Trident. *a*) de ordine appellationum sancita fuerant) atque optimus pontifex a vi inferenda concordatis Germaniæ sese maxime abhorrere, ostenderet, contestatus: „ Pessimi exempli „ novitatem esse, qua sacrorum canonum sanctiones parvipenduntur, et concordata inter „ SSmam sedem et nationem Germanicam inita et „ firmata violantur. „

Conquievisse res visa est, donec an. 1782. præsente pontifice Viennæ, Nuntio apostolico iurisdictio, qua hactenus usus fuerat, decreto cæsareo ablata fuit: dumque redux pontifex per Monachium petitioni Electoris de mittendo in ditiones Palatino-Bavaricas Nuntio apostolico annueret,

iam

a) Sess. XXII. c. 7. XXIV. c. 5.

iam non in eo res stetit, quod tribunal Nuntiaturarum in Germania spectabat, imperatorque suo exemplo metropolitis Germaniæ suum condixerat patrocinium litteris an. 1785. unde illi anno sequenti ex curiis suis singuli deputarunt ad conventum ad aquas Embsenses agendum, Elector Moguntinus Valentinum Heimes suffraganeum, Trevirensis Ios. Ludov. Beck officialem, Coloniensis Georg. Hen. de Tautphæus consil. int. archiep. Salisburgensis Io. Mich. Boenicke consil. consistor. qui iam non in eo, quod agebatur, sibi hærendum existimarunt, et imperatoris et metropolitarum abusi auctoritate, omnes prætergressi limites, totum pene a Deo in statu hierarchico constitutum, atque inde a S. Bonifacio Germaniæ apostolo servatum apud nos ordinem, susque deque habere præsumserunt. Hi igitur prætetulerunt, redintegrare a Christo datam episcopis potestatem, quæ quantacunque est (de qua, multa in concilio Tridentino facta conquisitione, nihil articulatius definitum est) ipsorum episcoporum personæ inhæret. Quare immerito anonymus ille, qui præterito anno in Spirensem episcopum calamum strinxit, irreverenter etiam passim non solum Romanos pontifices, verum etiam ipsum Tridentinum concilium perstringit, in eo etiam, quod legatis episcoporum in concilio Tridentino suffragium non fuerit concessum. Id tamen ab anonymo hoc, cum ex tenore definitivo sententiarum, quo utuntur commissarii Emsenses, contrarium potuisset videri, gratanter accipimus, quod in præfatione profitetur, nullum ex eorum assertionibus (positionibus nem-

pe

pe seu thesibus ad ventilandum poni solitis) praeiudicium fieri: „ Vorgreifung und Neuerung war „ sie nicht, sondern nur vorläufige Berathung und „ Vorbereitung, eines Werks, das gemeinschaft„ lich zu seiner Vollkommenheit gebracht wer„ den solte „. Postremum hoc *Gemeinschaftlich* sic ego in sensu catholico accipio, ut transigenda sint huiusmodi negotia in communione potestatis ecclesiasticae inter summos Ecclesiae pastores, episcopos et pontificem; quem tamen, quomodo sibi in animum inducere potuerunt, fore concessurum, ut a privatis quatuor doctoribus (hoc enim solo charactere, uno excepto episcopo in partibus, Febronii socio, sunt insigniti) omnibus suis propemodum iuribus spoliaretur? Quod egisse videri possunt commissarii hi; quidquid praeseferant de Romani pontificis primatu in Ecclesia ceu centri unitatis, a Deo ad id requisita iurisdictione instructi, cui catholici canonicam obedientiam debeant ac reverentiam; dum vero omnem recursum ad Romanam sedem quorumcunque dioecesanorum ab episcopi nutu, exemtiones autem quascunque a pontifice datas a licentia procerum etiam imperii Germanici suspendunt, religiososque ordines quoscunque a nexu superiorum suorum exterorum liberant: episcopis facultatem omnem dispensandi in legibus universalibus Ecclesiae atque pontificis tribuunt, etiam in sacramentis, si non videri queat poenitentiae quoad reservationem casuum contra expressum Tridentinum canonem, saltem matrimonii: cum in materiis sacramentorum tamen tutior semper sit tenenda sententia. Haud minus est, quod ha-

betur

betur in punctationibus, ut vocant, eiusdem confessus de facultate dispensandi in voto continentiæ ordini diaconatus et subdiaconatus annexo, atque solemnibus votis ordinum religiosorum et aliis dispensationum generibus, quarum facultatem singulis quinquenniis hactenus Roma petebant, obtinebantque episcopi; has autem facultates quinquennales prorsus cessare volunt isti: liberam item dispositionem relinqui volunt episcopis circa pias fundationes, eas pro libitu cuiusque episcopi contra voluntatem fundatorum, atque destinatum ab ipsa fundatione finem: bullas pontificias non nisi ex arbitrio episcoporum suscipiendas, uti etiam declarationes congregationum Romanarum saluberrimo consilio institutarum, Nuntios apostolicos facultatibus quibusvis a pontifice instructos abesse Germania volunt, uti etiam notarios seu protonotarios apostolicos. Pro libitu porro restrictum sciscunt aut abrogatum, quidquid iuris hactenus in Germania pontifici fuit in dignitatibus, ac beneficiis ecclesiasticis, etiam secundum Concordata Germaniæ, mutuo pacto firmatum; de annatis item &c. quasi suo et episcoporum solo arbitrio transigendum: atque iuramentum ab episcopis summo pontifici præstari solitum restringendum &c. ut mox articulatius videbimus.

Etsi vero punctationes hæ conventus Emsensis clementer a Cæsare susceptæ sint, iam tamen is ingens iisdem fecerat præiudicium data ad Moguntinum anno antecedenti 1785. epistola, qua, quod beneficia attinet, ad claram omnino litteram standum inhærendumque sciscit Concordatis natio-

nis Germanicæ: cum vero illud maxime, quod de ipsis his punctationibus ad quatuor Germaniæ metropolitas perscribit, ut non solum cum episcopis exemptis et non exemptis res transigantur, verum etiam cum singulis imperii statibus, quorum in territoria dioeceses singulæ sese extendunt. Ea cuiusmodi sint, nemo non videt, quot in imperio Germanico dominorum serva futura sit Ecclesia.

Est vero præ oculis epistola Electoris Moguntini ad suos suffraganeos, et alios quosdam episcopos Germaniæ, nunc primum data, in qua nihil de his punctationibus, sed de sola nova Monacensi, perpetuisque illis per Germaniam apostolicis Nuntiaturis. Dudum autem mihi mens Clementissimi Electoris Moguntini comperta est, quam semper is alienus fuerit ab eiusmodi innovationibus legati munere Viennæ functus sub suo antecessore: qui ipse ille etiam, nunc quam maxime opportunum, ecclesiastici vigoris an. 1764. documentum præbuit, Romanæ sedis iura ut salva essent, et integra ab usurpationibus tribunalium secularium: „ Quoad „ ea, quæ in derogationem libertatis iuriumque „ apostolicæ sedis ex laicis imperii tribunalibus „ hactenus emanarunt, ea omnino pro iuribus „ tolli curabo; neve unquam imposterum in exem- „ plum trahi possint aut debeant, omni sollici- „ tudine obsistam. Manu propria subscripsi Eme- „ ricus Iosephus princeps Elector „. Quod nimirum singulare semper fuit sacrosanctæ huic Moguntinæ, sedi S. Bonifacii Germanorum apostoli exemplo, ut eius successores veluti hæreditario te-

nerent

nerent devotionem præcipuam erga ſedem apoſtolicam. De Electore Trevirenſi quid dicam? Quo nemo maius teſtimonium dare potuit iis, quæ s egit ad Febronium in orbitam atque ad revocationem ſui operis inducendum, quod archiepiſcopus non dubitavit *partum ſatanæ* vocare, quo *beatiſſimi Petri*, ſunt eius verba, *apoſtolicam ſedem penitus evertere, et petram, ſupra quam Chriſtus Dominus ædificavit Eccleſiam ſuam, omni adhibito conatu tentat ſuffodere.* Quæ aliaque ad rem leguntur *a*) in ſupplemento ſecundo ad librum Gallice editum ſub titulo VERITABLE ETAT &c. a nobis iam laudato, ubi etiam locum inſignem *b*) affert auctor, ex eiusdem ſereniſſimi Electoris Trevirenſis de prærogativis Romanæ ſedis epiſtola paſtorali edit. Pariſienſis an. 1782. cui conſona eſt epiſtola paſtoralis *c*) Germanice edita Treviris an. 1780. integro volumine. Maximilianus vero Ioſephi II. auguſtus germanus, Colonienſis Elector, quam devotum ſeſe exhibuerit, obſervantemque erga Pium VI. P. cum ad Viennam diverteret, ipſe teſtis non ſine tenero animi affectu recordor. Nec compertum eſt aliquid, punctationibus Emſenſibus eum aut cæteros collegas ſuos inſiſtere, ultra cauſam perpetuarum Nuntiaturarum, Colonienſis imprimis ac noviſſimæ Monacenſis, cum connexis quibusdam diſpenſationum facultatibus.

Mirum, dum primum lucem publicam aſpexerunt punctationes, curſum mox, fatumque varium habuerunt in volantibus hodie undique ſchediaſmatis, ultro citroque ſparſis. Nec locus aqua-

 rum

a) p. 120. ſeq. *b*) p. 71. *c*) p. 220.

rum Emsensium Lutheranus inculpatus est relictus, atque insolens occasio concursus ad alia omnia varii, a re tali ac tanta alieni, ad huiusmodi balnea: unde esse sarcasmum rumorem illum existimo sparsum præterito anno, fore, ut brevi conventui Emsensi contradictorius sit habendus apud aquas Spadanas, vel Aquisgranenses. Id vero animos imprimis commovit, quod conventus hic ex quatuor compositus hominibus Pythagoricum illud: αὐτὸς ἔφα tanto sibi supercilio usurpasse sit visus, ac si universum collegium apostolorum in suis successoribus congregatum cum suo capite ex cathedra pronuntiasset. Præseferunt punctatores isti, incumbere se sub auspiciis potentissimis maiestatis cæsareæ ad restituenda postliminio primigenia episcoporum iura, quæ iisdem tanquam apostolorum successoribus ipso ore dominico data competant, habuerintque primis Ecclesiæ sæculis, quorum vero in punctationibus vix unum reperias (etsi non agatur de lana caprina, in punctatorum præsertim munere) caput, quod ad primitivam illam missionem apostolicam referendum sit, a Christo in Evangelio factam. Minime vero eo referri possunt facultates illæ, ad quas pleræque punctationes redeunt, quæ sunt potius ad destructionem per indulta et dispensationes, quam ad ædificationem disciplinæ, et legum ecclesiasticarum, ab iis, quos Christus posuit, regere Ecclesiam Dei, successu demum temporis in Ecclesia constitutarum. Quæ si sint leges particulares ecclesiarum particularium, non autem generales Ecclesiæ universæ, per eos, quorum auctoritate sunt conditæ pro re-

rum.

rum et temporum circumstantiis mutationem subire possunt: quo sensu dici potest S. Cyprianus cuivis episcopo *in solidum* curam Ecclesiæ suæ tribuisse; errore tamen iuris et facti in causa rebaptizationis hæreticorum deceptus. Quæ apostolis data est potestas ordinis et iurisdictionis in universum orbem ad constituendam Ecclesiam, ea cum apostolis exspiravit, dum singularum dioeceseon sunt constituti limites, excepta sede Romana D. Petri, cui præter communem cum collegio apostolorum potestatem ligandi et solvendi, Christus dedit singulariter claves regni cœlorum, fundamentum insuper Ecclesiæ constituendo, adversus quam portæ inferi non sint prævaliturae. Quod hactenus experientia felici compertum habemus, dum undique cecidisse vidimus Ecclesias reliquas ab apostolis satas; tum vero integras non solum provincias, et regna, sed etiam orbis partes, Asiam, et Africam cum magna Europæ portione, quæ communione Ecclesiæ Rom. exciderunt, inconcussa semper Petri sede. Unde merito quisque cum S. Hieronymo ad Damasum P. scribente dicat: „ Ego nullum nisi Christum sequens, Beatitudini „ tuæ consocior. Super illam Petram ædificatam „ Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum „ agnum comederit, profanus est... Quicunque „ tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Chri„ sti non est, antichristi est.

Hæc se profiteri mecum dicent punctatores etiam Emsenses, principio statim Romanum pontificem superintendentem quasi (*Oberaufseher*) et primatem professi. Sed, si ita dicere fas sit, superin-

I 3 tendentem

tendentem illi significatu protestantico, etsi iurisdictionis aliquam rationem pontifici tribuant, accipiunt, non plenam illam tamen ἐπισκοπὴν, unde illi, quorum causam sibi videntur propugnare punctatores, episcopi vocantur: ut sicut hi, quod Ecclesiæ universæ attinet regimen, in partem sollicitudinis in suis episcopatibus vocati sunt, ita Romanus pontifex in sede apostolica, successioneque Petri episcopatum (ἐπισκοπὴν) totius Ecclesiæ in plenitudinem potestatis hæreditaverit. Anterior vero hæc vox est plenitudinis potestatis pseudodecretalibus illis Isidorianis, quibus punctatores usurpationes illas, ut vocant, Romanæ sedis in præiudicium iurium episcopalium primigeniorum adscribunt, de quibus iam locuti sumus, ostensumque abunde est, eas ex genuinis monumentis sec. IV. et consarcinatas esse, et, ut hoc solum hic opportune commemorem, comparuisse primum eas in Ecclesia Moguntina circa finem seculi VIII. sub Riculpho archiepiscopo, post S. Bonifacium Germaniæ apostolum, ex cuius epistolis, cura Rev. Wurthweinii suffraganei Wormatiensis nuperrime editis, palam cumprimis erit, quam in plerisque punctationibus iniurii sint Romanæ sedi, quamve multa perperam pseudodecretalibus tribuant, atque ob eas Romanos pontifices incessant, ubi earum ratio primum sec. IX. haberi cœpit, ipso Nicolao I. P. tunc in scriniis Romanis eas, cum ab ipso peterentur, haud reperiente. Quid? quod novissime Spitlerus in historia iuris canonici earum auctorem Benedictum levitam, diaconum Moguntinum, cuius etiam

addi-

additiones ad collectionem capitularium Andegisi habemus, faciat; applaudente anonymo (qui nuperime ad art. XXII. congressus Emsensis lingua vernacula historiam appellationum in tribunalibus ecclesiasticis edidit) quod collectionem illam sub ementito nomine Isidori, sive Mercatoris, sive Peccatoris concinnaverit levita ille, cum tamen nomen Isidori sine fraude a S. Isidoro Hispalensi acceptum esse videatur; non quod ille auctor sit pseudodecretalium; sed quod adhucdum in Hispania supersit collectio S. Isidori, dispertita in duas partes, quarum prima continet canones conciliorum Græcorum inde a Nicæno I. concilio, deinde Africanorum, Francicorum, Hispanicorum, dum secunda pars continet Decretales summorum pontificum, sumto exordio a duabus epistolis S. Damasi ad Paulinum Antiochenum, post quas sequitur epistola S. Siricii, a qua collectio Dionysii exigui exordium sumit. Sequuntur in collectione S. Isidori aliorum pontificum epistolæ usque ad S. Gregorium M. S. Isidoro coætaneum. Unde id saltem palam fit, quo loco in Hispania decretales summorum pontificum fuerint habitæ genuinæ illæ: quales etiam nonnullæ pontificum Romanorum epistolæ, plenæ vigoris apostolici habentur inde a Clemente I. S. Petri discipulo præter confictas illas Clementis, Lini, Cleti, Lucii, Melchiadis in collectione Isidoriana, ex qua diffiteri nemo potest, antiquam disciplinam quoad iudicia ecclesiastica immutationem accepisse; sed fere in iis capitibus, in quibus antiquam revocare hodie disciplinam, vix non esset impossibile, non tantum

contentione, aut vitio Romanæ sedis, quam reli-
qui etiam per orbem catholicum status hierarchici,
præsertim in nostra Germania mutata rerum et
personarum facie, ac temporum circumstantiis.

Dependet res, quod auctoritatem R. P. attinet a notione iurisdictionis, quam, ut iam diximus, punctatores ad aquas Emsenses secundum systema ecclesiasticum Protestantium sibi potius effinxerunt, quam Ecclesiæ catholicæ. Unde etiam est quod omnes omnino exemptiones abrogatas esse velint: quæ dudum ante pseudodecretales pontificum Romanorum in Ecclesia obtinuerunt, in conciliis ipsis iam inde a seculo V. firmatæ. Ex iis anonymus in additamentis ad librum Gallice scriptum, inscriptumque VERITABLE ETAT a nobis identidem citatum memorat *a*) Arelatense an. 455. et Carthaginensia duo, alterum a. 525. alterum a. 534. in hanc ipsam Emsensium punctationem: ibidemque *b*) remonstrationes in medium profert archiepiscopi Mechlinensis, card. et archiep. Strigoniensis regni Hungariæ primatis, ipsiusque Electoris Trevirensis factas imperatori: cuius exemplo etiam punctatores uno concidunt ictu omnem nexum, quem religiosi ordines erga suos superiores extra diœcesin aut territorium habent, habueruntque nonnulli ordines ab ipsa fundatione, unacum exemptione illa, qua, præterquam quod conservationi communibusque utilitatibus ordinis consulant, possint in diversis diœcesibus et regionibus per orbem christianum subsidio esse in cura anima-

a) Coup-d'œil sur le Congrès d'Ems p. 146.
b) p. 147. seqq.

animarum, aut etiam munere apostolico missionum apud fideles vel infideles nationes. Male vero sibi constant punctatores, suisque consulunt hierarchis, a quibus sunt deputati, dum eas exemptiones probant, quæ per leges imperiales auctoramentum habent, reiectis illis, quæ a legitima ecclesiastica potestate sunt constitutæ, ipsoque summo pontifice, cui tanquam primati Ecclesiæ canonicam obedientiam non abnuunt. Et siquidem hoc ad conciliares canones restringunt, præsto sunt etiam concilia generalia, Lateranensia sub Alexandro III. et Innocentio III. Lugdunense, Viennense ac Tridentinum, in quibus non solum legitime constitutæ sunt exemptiones, verum etiam rite ordinatæ, communionique potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, conformatæ in concilio præsertim Tridentino: in quo materia hæc de exemptionibus operosissime fuit disputata, atque diligentissime discussa, tandemque sic demum decisa *a)* ut sollicite abusibus omnibus, qui aut irrepserunt, aut evenire possent, cautissime prospiceretur, imprimis iuribus episcoporum, quod curam animarum attinet, ac cætera episcopalia munia, tutius relictis superioribus regularibus iis, quæ ad observantiam regularem spectant, earum rerum magis gnaris atque etiam studiosis, quam episcopis aut eorum curiis, quas sæpius novercam sunt experti; nec in ipsis semper episcopis paternum satis affectum. Vid. Tit. Decretal. *de excessibus prælatorum.*

 Quod

a) Sess. V. et XXI. de Reform.

Quod latum posterioribus demum seculis dispensationum in legibus ecclesiasticis campum attinet, quem totum punctatores episcopis vindicatum volunt; dum tamen ipsi scriptores Galli Petrus de Marca, Fleurius post Thomasinum ius dispensandi in legibus ecclesiasticis summo pontifici reservent, conservatum hactenus in Gallia perinde ac aliis catholicis regionibus ex avita observantia: tum etiam quod pontifici totius Ecclesiæ cura commissa est, quam exerceat, dum conciliorum præsertim œcumenicorum rara sit, ac forte hodie pene nulla spes aut facultas: atque ipsa etiam provincialia concilia dudum in desuetudinem venerint, ad quæ anterioribus Ecclesiæ temporibus huiusmodi causæ fuerunt relatæ, in difficilioribus casibus relatione ad Roman. sedem haud infrequenter facta: ita tamen ut remotioribus Ecclesiæ seculis nullas legum ecclesiasticarum dispensationes deprehendere liceat, nisi postea quam leges iam infractæ fuissent. Quod tamen, multiplicatis cum tempore ecclesiasticis legibus, mirum adeo non est, tulisse mutationem. a) Ut vero ea

a) Mentem suam de hac re an. 1782. Clemens Elector Trevirensis in epist. ad Card. archiep. Mechliniensem sequentibus declaravit verbis. „ Plus j'ai réfléchi, dit S. A. E., „ & consulté sur les dispenses qu'on veut nous faire accorder, plus j'y ai trouvé d'inconvéniens & de danger, „ en admettant même que, lorsque le recours à Rome est „ impossible, les Evêques peuvent dispenser (ce que je „ ne crois pas, si ce n'est peut-être dans le cas d'une „ véritable & urgente nécessité.) ; il me semble encore que, „ vu l'atteinte, qu'ils porteroient par-là aux droits du „ Saint-Siege, qui est le centre de l'unité, auquel malheureusement on ne tient presque plus ; vu encore le „ scandale qui résulteroit de leur complaisance dans les

ea dispensandi in legibus generalibus facultas episcopis promiscua esse iam non potest, ita nec penitus demi valet: quando obversatur iusta legis epikia pro personarum, rerum ac temporum circumstantiis, quas illi propius inspicere possunt, in casibus praesertim particularibus, in legibus e. g. abstinentiae et ieiunii, dummodo tamen caveatur periculum, ne in desuetudinem lex veniat aut despectum: neque superentur limites avitae observantiae, introductaeque consuetudinis, nec non observantiae et auctoritatis, universalis legum ecclesiasticarum custodis, Romani pontificis, praesertim in re sacramentaria poenitentiae e. g. et matrimonii, de quo in concilio Trident. diu disceptatum est, an episcopis concedenda in impedimentis matrimonii dispensandi facultas. Qua de re etsi in decreto *a*) abstrahatur, nec fiat absoluta pontifici reservatio, usus tamen constans ius illud Romanae sedi hactenus asseruit, nec ipsis diffitentibus punctatoribus. Quare de hac re episcopis cum pontifice conveniendum est, prout Viennae factum an. 1782. cum praesentibus tunc Hungaricis et Germanicis episcopis, illis veluti coactis in synodum cum pontifice. SSmus P. N. Pius VI. P. M. postquam in epistola an. 1787. data Maximiliano Electori Coloniensi suae sedis in hac re iura ex antiquitate

„ circonstances actuelles, ils devroient tenir ferme & s'a-
„ bandonner pour les suites à la divine Providence „. Eadem adhuc pluribus edisserit in epistola eodem anno ad fratrem suum Albertum Sax. Ducem data. Vid. Reflex. sur les 73. articl. du pro Memoria pres. à la Diete de l'empire &c. à Ratisbonne 1788. p. 142.

a) Sess. XXIV. de reform. cap. 5.

tiquitate ecclesiastica, canonibus conciliorum, Colonienfis etiam novissimi an. 1536. ob oculos posuisset, „Si nunc (subdit) dispensari inciperet a te
„ Ven. Frater, iure proprio, quid aliud ageretur,
„ nisi ut sedes ap. suo spoliaretur iure, quod ab
„ antiquissimo tempore sola semper exercuit,
„ cuiusque exercendi tenuit non interrup-
„ tam, sed constantem, receptamque in Ecclesia
„ possessionem. Qui certe tam inveteratus posses-
„ sionis titulus, etiamsi alia deessent in suo pri-
„ matu constituta fundamenta, valere per se ipse
„ plurimum apud omnes deberet. Neque hic con-
„ tra obiici ullum imperatoris edictum potest,
„ cum eiusdem extet Nobiscum satis iam pervul-
„ gatum Concordatum. Ex eodem patet, inter
„ utrosque Nostrum convenisse, ut eæ dispen-
„ sandi ab impedimentis facultates, quæ antea
„ a sede apostolica concedebantur suarum ditio-
„ num episcopis, extenderentur imposterum etiam
„ ad divitum matrimonia, ita tamen, ut in præ-
„ fixos arctiorum graduum limites non transcur-
„ rerint „. Ibidem igitur agnoscitur ad summos pontifices dumtaxat pertinens, seu privativa ipsorum iurisdictio in impedimentorum matrimonialium dispensationibus, quoniam, eadem ut conceditur episcopis ex pontificia delegatione ipsisque pontifici adhuc reservatur usus concedendarum in arctioribus gradibus dispensationum Atqui vero præmissis his, legitime S. C. M suarum ditionum episcopis *universis diœcesani* fecit declarari, ipsis nunc liberum relinqui, u facultates dispensandi circa impedimenta matri-

monii

monii in gradibus prohibitis consanguinitatis et affinitatis, in quantum hæ in gradu quarto et tertio, nullatenus tamen tangente secundum, ipsis hucusque pro pauperibus concessæ erant, etiam pro nobilibus et ditioribus ad dies vitæ impetrare, atque hac ratione ipsi etiam in formula consueta dispensare possint.

Pergunt punctatores dilatare fimbrias suas, ac quasi ex cathedra confidenter statuere, pertinere pariter ad potestatem cuiusque episcopi, obligationes, quæ ex sacris ordinibus oriuntur, tollere, *utenturque hac licentia ex urgenti ratione archiepiscopi et episcopi respectu sub-et diaconorum.* Causam hic facile subodoratus nobis aperuit anonymus ille, qui lingua Gallica stricturas edidit *a)* in punctationes conventus Emsensis: profertque ex Thomasino *b)* exemplum Casimiri Poloniæ regis, qui monasticam vitam sec. XI. Cluniaci professus, et diaconus, a pontifice dispensationem obtinuit. Quam etsi ipse Thomasinus *dispensationem novam* prorsus, et priori ætate inauditam vocet; inde tamen, quod Poloniæ proceres abbatem Cluniacensem primum convenerint, sed remissi ab eo, ut „supremum in terris tribunal, supremamque „potestatem, sedem videlicet apostolicam Romæ, „et vicarium Christi adirent, et necessitate pu„blica regni declarata, principem Casimirum „reddi deposcerent „; ut ex Longini hist. Polon. narrat: adnotat equidem, haud videri usque adeo tunc præiudicatum vulgo fuisse, non posse gravissimas

a) Coup-d'œil sur le Congrès d'Ems p. 165.
b) De Beneficiis P. II. l. III. c. 27. n. 3.

ciliumque Tridentinum statuerat, ipsi in viris ad annum 25. in feminis ad quadragesimum usque prorogent. Qua in re insigniter punctatores fefellit ratio, non attento duplici, Deo sacratarum virginum, in antiquiore Ecclesiæ disciplina discrimine, de quo copiose agit Thomasinus in veteri et nova disciplina *a)* de beneficiis: quod nunc iterum recusum Moguntiæ opus consuli *b)* poterit. Ubi post alia can. 19. concilii Agathensis citans, quo statuitur, *sanctimoniales, quamlibet vita earum, et mores probati sint, ante annum ætatis suæ* 40. *non velentur*. Annotat vero Thomasinus: „De „ consecrationis utique velo interpretandus est „ hic canon, non de religiosæ professionis. Vo„ cantur enim sanctimoniales ante susceptum ve„ lum, de quo hic agitur: ætas 40. anorum de„ signata est, tum in conciliorum canonibus, tum „ in legibus imperatorum ad diaconissarum con„ secrationem. De his ergo agere Agathensis „ synodus existimanda est, non universim de mo„ nialibus. Infra docebimus, id in Gallia quoque „ inolevisse tunc, ut filios rudes adhuc monaste„ riis offerrent, addicerentque ii, quorum in po„ testate erant, constringerentque impuberes eo „ vinculo, quod dissolvi postea non posset. Non „ ergo monastica ibi professio in an. 40. diffe„ rebatur „. Quod mox de Gallia probat, parvulos in monasteria an. æt. 10. vel 12. assumtos fuisse: pluribus autem deinceps *c)* capp. 56. &c. agit *de impuberibus utriusque sexus, quos propria voluntas vel paterna devotio monasteriis dicabat*. Sic

in

a) P. I. lib. III. c. 52. *b)* T. III. p. 409.
c) Ib. p. 421. seqq.

ı regula S. Benedicti *a)* statuitur: *Si ipse puer mi- ore ætate est, parentes eius faciant petitionem, uam supra diximus. Et cum oblatione ipsam pe- tionem, et manum pueri involvant in palla alta- is, et sic eum offerant.*

Quod anonymus *b)* in punctationes Emsenses ım subodoratus fuerat, facultatem promiscue piscopis datam, dispensandi in votis solemnibus, d destructionem status monastici tendere; nihil utem ad ruinam monasteriorum virginum esse ccomodatius, quam statutam ætatem 40. anno- um ad professionem virginum; id nemo non vi- let, facile futurum, si ex sententia punctatorum piscopis facultas sit, pro lubitu pias fundationes n alias convertendi; siquidem, quod iam ab ex- erientia habemus, brocardicon hoc ad fundatio- ıes monasteriorum extendatur. Ex ungue leo- ıem, vel potius, persequentem illum, ut habet abula, Leonem. Hierarchæ illi, qui in Germa- ıia amplum territorium, immediati imperii prin- cipes, tenent, ipsi tamen sibi hic non satis con- sultum habent, dum aliis pessime consulunt iux- ta illud, *summum ius, summa iniuria.* Ad unum omnes miseri Adami filii paradiso pulsi ad possi- dendam terram (neque enim quisquam hominum id sibi usurpet: Hæc omnia mea sunt, et cui vo- lo, ea do) ius acceperunt, ut rerum, quas possident, proprietatem teneant, a qua sine iniu- ria depelli nemo queat, aut deturbari, nisi quis præadamita, aut aliter, quam communi humani generis fato, in hanc terram devenisset. Quanta

a) c. 59. *b)* Beleucht. der Bad. Emsischen Punctation. p. 49.

vero est hæc rerum catastrophe, ut personæ, quarum res sub principibus christianis semper, ceu Deo sacræ, immunitate gaudebant, iam nec earum quidem proprietate gaudeant? Ex decreto conc. Tridentin. *a)* ut argumento ad hominem utar, omnia monasteria (præter ea Minorum de observantia, et Capucinorum, qui vocantur mendicantes primæ classis, qui omnium facillime in communitate sustentantur) capaces sunt possidendi bona immobilia. „ Quodsi (subditur) aliqua loca „ ex prædictis, quibus auctoritate apostolica bo„ na possidere permissum erat, eis spoliata sint; „ eadem omnia, illis restituenda esse decernit „. Fundatores quicunque bona sua, quibus cum pro suo libitu disponere potuerunt, et reipsa disposuerunt, passim muniti publicis tabulis et auctoritate, non in genere, sed in particulari ad hos aut illos usus seu fines, hoc aut illud institutum, fundationes fecerunt; alias bona illa ac facultates comisissent vel ecclesiasticæ vel politicæ potestati, ad disponendum de illis pro lubitu earum. Illi vero, qui tunc et successu temporum ad utendum fruendumque bonis et facultatibus illis semel sunt legitime admissi, ius acquisitum habent, quo sine iniuria spoliari non possunt: siquidem corpus habent (manus licet mortuas hodie,) et de corpore sunt perinde ac alii in communitate cives, ad quos bona legitimo titulo devenerunt, sive illa ex prima fundatione sint, sive deinceps legitimo quocunque titulo acquisita. Si a fine fundationis deflexerunt, ad illum revocari possunt,

neutiquam

a) Sess. XXV. c. 3.

neutiquam vero ad alium, quam a fundatoribus intentum destinari, aut alio quocunque demum modo de eorum sustentatione provideri: quin in solidum, non ex parte tantum, in possessionem immissi legitime, inviti illi deturbari nequeunt. Christi vicariis in terris illud hic accomodari potest, quod Christus *a*) illi, qui ab eo petiit, dicere fratri suo, ut dividat secum hæreditatem; *at ille dixit illi: Homo, quis me constituit iudicem, aut divisorem inter vos?* Eorum est invigilare et curare, ne alienentur, dissipentur, aut in alienum usum convertantur bona ecclesiastica, non ut ipsi faciant, quod ne ab aliis fiat, prospicere deberent. Punctatores demum id, quod ad hoc maxime attentionem excitare potest, ad calcem reservarunt: archiepiscopos nempe et episcopos posteaquam potentissimo Sac. Cæs. Maiestatis adiutorio in possessionem iurium suorum fuerint reducti, et a capitalibus adversus Romanam curiam gravaminibus liberati, tunc demum eos posse, secumque constituisse, quam primum emendationem disciplinæ Ecclesiæ per omnes partes communibus axiomatis suscipere ad profectum curæ animarum, ordinanda ea, quæ pro collegiis et monasteriis necessaria videbuntur, ad abusus radicitus evellendos.

Sed ante hæc adhuc, quæ pontificem attinent, tot ac tanta habent, quæ statuant, et quidem talia, ut memoria eorum excidisse videatur, quod principio edixerant, Romanum pontificem esse, ac manere superintendentem et primatem totius

a) Luc. XII. 13.

Ecclesiæ, centrum unitatis, atque ad hoc a Dei requisita iurisdictione instructum esse, catholicosque omnes semper eidem canonicam obedientiam cum plena reverentia debere. Nihil vero his obstantibus, facultates illas quinquennales (quibus nempe per singula quinquennia hactenus archiepiscopi et episcopi indulta quædam plura vel pauciora Roma petierunt, obtinueruntque) deinceps non solum non amplius esse requirenda, atque in iis, quæ facultates illæ continent, nisi obsint canonica obstacula, pro lubitu fore dispensandum verum etiam dispensationes, quæ Roma obtinentur, pro nullis habendas fore, rotunde enunciant. Quod quid aliud est, quam pontificem omni potestate iurisdictionis, et auctoritate spoliare, dum mox etiam omnem vim et obligationem detrectant quibusvis Romanis bullis, brevibus, aliisque indultis papalibus, sine prævia episcoporum acceptatione: sine qua etiam nullæ declarationes, decisiones seu consulta et ordinationes Romanarum congregationum, quocunque nomine veniant, in Germania nullatenus recipiantur. Saluberrime institutæ sunt Romæ congregationes peritorum, atque in rebus, quæ ad munus suum attinent, versatorum vel ipso usu materiarum ac praxi de sacris ritibus, interpretatione conc. Trident. de propaganda fide: iam vero, quæ in istis congregationibus operose disquiruntur ac studiose, vel ideo quod Roma veniant, reiecta sint? cum potius ob expensas etiam, quæ in his congregationibus earumque collaboratoribus faciendæ sunt, non solum gratiæ agendæ, sed etiam habendæ sint iu-

re

re merito Romanæ sedi, huiusmodi pro tota Ecclesia in se suscipienti curas et labores: quandoquidem ipsum conc. Basileense, antequam huiusmodi congregationes essent institutæ, loco annatarum prospiciendum censuit Romanæ curiæ de subsidiis pecuniarum ob expensas, in communem Ecclesiæ utilitatem Romæ fieri solitas. Id equidem episcoporum est, cum non omnia omnibus locorum et aliis circumstantiis congruant, hoc perpendere in rescriptis etiam pontificiis, bullis ac brevibus, ad decenter suggerendum pontifici, si quæ obstacula aut difficultates singulares obveniant, prout dudum Alexander III. ad archiep. Ravennatem rescripsit, habeturque *a)* in corpore iuris canonici: „ Qualitatem negotii, pro quo tibi scribi„ tur, diligenter considerans, aut mandatum no„ strum diligenter adimpleas, aut per litteras „ tuas, quare adimplere non possis, rationabilem „ causam prætendas „. Rectæ hæc fiunt, si rite observentur leges communionis potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos; qui tamen sibi caveant præsertim in rebus maioris momenti, sive ad disciplinam universalem, imprimis vero dogmata et fidem Ecclesiæ, attinent, ne inde exempla sumant, unde potius absterreri debeant ipso cleri Gallicani exemplo, qui hoc seculo satis iam perpendit, quam male prætextu libertatum Ecclesiæ Gallicanæ maiores sui vergente seculo superiore sibi consuluerint: quod valde verendum est, ne idem aliquando in Germania contingat. Antiquissima etiam

 exempla

a) C. 5. de Rescriptis.

exempla absterrere deberent episcoporum Asiaticorum in causa paschatis, et Africanorum in causa rebaptizationis hæreticorum: imprimis vero totius Ecclesiæ orientalis, paulatim in schisma collapsæ æmulatione sedis Romanæ; cuius iam igniculos quosdam in Cpolitanæ I. et Chalcedonensi conciliis generalibus, sed invito Occidente, ac reclamante sede Romana, deprehendere licet.

Pergunt Emsenses dictatores, quod modum dictatorium loquendi attinet, quem illi nec in papa loquente ex cathedra ferrent: Nunciaturæ, aiunt, in futurum omnino cessant. Vidimus hactenus eadem illos velut plenaria auctoritate suorum principum, Germaniæ metropolitanorum, complura capita ita pronunciasse, ac si decisæ res essent, atque definitæ: cum unum hactenus a tribus annis habiti congressus agitetur contra pontificem a quatuor archiepiscopis de Nuntiaturis; at longe aliter, quam a punctatoribus. Non diffitentur archipræsules, ius competere pontifici, Nuncios per orbem catholicum mittendi, quo utique functum munere ipsum S. Bonifacium M. Germaniæ apostolum non ignorant. Nec cum punctatoribus statuunt, Nuncios apostolicos nihil aliud esse posse quam legatos papales; largientes id pontifici, ubi de causa fidei catholicæ, unitate doctrinæ, evitando schismate in Ecclesia, aut aliis emergentibus gravioribus Ecclesiæ caussis res agitur, posse a Romana sede mitti Nuncios, legatosque a latere; de perpetuis tantum Nuntiaturis est quæstio, quales a sec. XVI. in Germania esse cœperunt. Neque statim illi præiudicatam caussam esse voluerunt, ac etiamnum vo-

lunt,

lunt, ut ex laudatis novissimis litteris Eminentissimi Electoris Moguntini ad suffraganeos suos et alios episcopos palam fit, quæ adhucdum ad rem conciliandam pacificeque transigendam cum pontifice præseferunt animum. Quod ut ex voto cedat consilium, eo ardentius apud Deum flagitant quique unitatis et pacis ecclesiasticæ atque communionis inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, studiosi, quo dolentius coram cernunt afflictis animis, ob rem hanc universum imperium Romano-Germanicum commoveri. In spem vero conciliandorum Ecclesiæ hierarcharum eo fidentius erigimur, quo alieniorem optimi maximi pontificis animum esse, compertum est, a minuendis fratrum suorum episcoporum auctoritate ac iuribus, ut potius ea sarta tectaque voluerit, mittendo Monachium nuper Nuncium, prout litteris ad p. m. Lud. Iosephum episcopum Frisingensem est contestatus, ad cuius dioecesin pertinet Monachium Bavariæ metropolis: dum eidem Nuntio expresse in mandatis dedit, „Ut sibi, „scribit ad episcopum, tecum et cum aliis episco-„pis conveniret, utque omnium vestrum eam ip-„se haberet, quæ par est, rationem. Hunc in „modum, nostræ voluntati Ecclesiæque et impe-„rii legibus obsequens, tibi proximiorem habe-„bis, qui nostro nomine defendat, et tueatur „iura tua, et bene de ipsa religione mereberis, et „populis eam conservabis utilitatem, quam S. Se-„des iisdem cum proprio etiam impendio præ-„stari per suos Nuncios curat, quorum utilitas „ab ipso Hontheim admittitur, et fatetur in hi-

„ storia Trevirensi T. II. ad Differt. Seculi XVI.
„ §. 10. p. 540 „. Non igitur tunc memoria Honthemii exciderat, qua se fide Romano pontifici iuramenti sacramento, dum episcopus ordinaretur, obstrinxerat.

Videbimus mox punctatores, ad nodum hunc Gordium animum advertentes, pro more suo superiores quibusvis, quæ nodum nectere possent, Alexandri M. gladio eum solvere. Is tamen illis præsto non est in proximis punctationibus, quæ rem beneficiariam spectant, in quibus imperator sanctam esse vult Concordatorum Germaniæ fidem; quod punctatores latere non potuit, cum eorum Congressum litteræ cæsareæ in hanc rem integro antecesserint anno. Primum de re beneficiaria caput quasi peremtorium perinde ac fere alia dictata Emsensium punctatorum, attinet beneficiorum pluralitatem, in qua dispensandi omnimodam potestatem penes episcopos esse, præcise decernunt, pseudodecretales iterum inclamantes: cuius imputationis falsitatem palam fecit iam citatus anonymus *a*) Thomasini verbis, *b*) qui ex a Costa observat, „ Ante Innocentium de pluralitate bene-
„ ciorum solitos episcopos dispensare. Enimve-
„ ro inde manaverat, illa accumulandi, sine fine li-
„ bido, cui Alexander III. mederi percupiit, nec
„ potuisse se, professus est. Eas dispensationes apo-
„ stolicæ sedi reservavit Innocentius III. et exin-
„ de rariores aliquamdiu fuerunt „. Factum id in concilio Lateranensi œcumenico, ut idem anonymus

a) Beleuchtung der Bad - Emſ. punctationen. p. 63.
b) De. benef. l. III. c. 7. n. 1.

rmus annotat, simulque quid deinde in eadem provisum sit (dum etiam in dispensationibus ontificiis excessus fierent) in Lugdunensi gen. inc. an. 1274. confirmato utroque decreto in nc. Tridentin. *a)* additis aliis saluberrimis in hac cautelis *b)* magis adhuc constrictis Lateranen-, et Lugdunensis conc. decretis.

Porro quis non miretur, punctatores in subquentibus punctationibus, varia Concordatom Germaniæ capita spectantibus, Concordata a, quæ *ex una et alia partibus Romanæ Ecclesiæ dictæ nationis* (Germanicæ) *nominibus... hinc de approbata, conclusa, acceptata, et concorta fuerunt* &c. levi reiicere brachio, atque bfodere. Idem porro fere fatum habere sont passim Concordata, quod Decretales, ut, iidquid querelæ est contra Romanam sedem l curiam, iisdem imputetur plerumque imerito ab iis, qui forte nec pseudo-decretales, c Concordata aspexerunt oculis. Sunt, quæ r antiquos canones, vel antiquam consuetunem Ecclesiæ Romanæ reservantur: quæ pleque omnia tanquam primigenia iura ab aliis erarchis reclamari nequeunt: ea e. c. quæ in Conrdatis de confirmatione electionum tam abbam quam episcoporum, de annatis et taxis Roanis, de reservationibus, et mensibus papalibus abentur.

Acta primum res est in comitiis Moguntinis n. 1439. de quibus egimus supra cap. 42. cum

 illic

a) Sess. VII. c. 4. et 5. *b)* Sess. XXIV. c. 17.

illic legati conc. Basileens. adessent receptionem decretorum suorum flagitantes: „ Neque (ut de „ hac re *a*) loquitur Iac. Abel) in iis adoptandis „ studium suum desiderari passa fuit natio nostra. „ Potjus in iisdem adhuc comitiis memorata Basi- „ leensia decreta partim simpliciter, partim cum „ certis modificationibus singulari Ecclesiæ Ger- „ manicæ bono magis adhuc attemperatis ab Al- „ berti II. Romanorum regis oratoribus. . . accep- „ tabantur, nullo papæ interventu „. Concordata illa ab Orixio et Würdtwein *b*) novissime edita. Nominatim vero Basileensia singula notantur decreta, quæ pro suo placito acceptanda sunt visa, repudiatis aliis. Unde fere accidit hic, quod factum in conventu Bituricensi a Gallis, ubi retractata pro libitu eadem Basileensia decreta. Id vero singulari divina providentia contigit, ut quæ præcipua Basileæ contra communionem potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores ad divisum inter se reddendum regnum Christi in terris tam sæpe sunt agitata, locum in his Concordatis non acceperint. Imprimis enim non solum non acceptarunt decretum *suspensionis sanctissimi D. N. papæ, et aliorum, quæ illam suspensionem concernunt*; verum etiam *circa illud, et alia certa dicti S. concilii decreta stare se* velle, solemniter protestantur *in prioribus nationis Germanicæ protestationibus pridem factis, nec ab illis recedere, donec aliter duxerimus deliberandum*; atque adeo totam concilii auctoritatem proprio isti suo relinquunt arbitrio. Præiudicium quidem mox facere videntur, dum primo loco recensent

decretum

a) Disquis. de iure et off. summ. imp. tribun. &c. p. 57.
b) T. VII. subsid. diplom. n. XLII. p. 336.

decretum per sacrum Constantiense concilium factum, et per sacrum Basileense concilium renovatum de auctoritate et potestate sacrorum generalium conciliorum, temporibusque et modis eadem convocandi et celebrandi, quod est primæ sessionis, et incipit: „ Frequens generalium conciliorum celebratio agri dominici præcipua cultura est „. Sed dum rem restringunt ad primam sessionem concilii Basileensis, eo ipso excludunt decreta sess. IV. et V. concilii Constantiensis, quæ cum cap. *Frequens* in sess. I. conc. Basileensis non coniunguntur; sed primum in sess. II. habetur, in concilio autem Constantiensi demum sess. XXXIX. legitur cap. *Frequens*, itaque a decretis sess. IV. et V. longe remotum. Infra quidem in iisdem Concordatis recipitur *Idem decretum* de collationibus beneficior. *in tricesima prima sessione, et incipit*, PLACUIT DIVINÆ PIETATI; in quo mentio fit aliqua decretorum sess. IV. et V. conc. Constant. sed satis prospectum est communioni potestatis eccles. inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, dum ex hoc cap. PLACUIT illa tantum ad rem esse Concordatorum, expresse notatur, quæ in illo habentur copiose *de collationibus beneficiorum.* Nec vel ipsis punctatoribus Emsensibus decreta illa conveniunt; quippe qui mox in fronte agnoscunt, pontificem esse centrum unitatis veræ utique ac orthodoxæ fidei, in una nempe sancta catholica et apostolica Ecclesia, atque adeo *in his, quæ pertinent ad fidem et exstirpationem schismatis:* quale schisma tempore conc. Constant. in ipsa Romana sede erat; quin tamen unitas fidei inter ca-

put

put et membra Ecclesiæ fuerit concussa; imo in ipso concilio contra hæreticos egregie constabilita, uti semper alias, et nunc et deinceps constanter erit iuxta promissionem Christi: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi*, in apostolis etiam collegio episcoporum Ecclesiæ catholicæ factam, non utique excluso Petro, Petrique legitimis successoribus in sede Romana: quod cum sit centrum unitatis, idque divina ordinatione, divina utique providentia fieri nequit, ut, qui est centro huic divinitus constituto coniunctus, a vera fide in Ecclesiæ unitate aberret. Itaque hoc in tuto posito, reliqua in Concordatis illis principum an. 1439. ad constituendos ministros Ecclesiæ ac hierarchas, annatas et simoniam spectant: quæ ut robur acciperent a Romana sede, solemnis delegatio an. 1447. Romam, dum Germania ab an. 1437. neutralitatem amplexa esset, novum in Ecclesia monstrum, ad restituendam communionem missa est ad Eugenium IV. iam extremo morbo colluctantem. Quatuor, quas legati petierant, datis ab Eugenio bullis, ingenti totius urbis iubilo omnia visa sunt integritati ac concordiæ restituta, quodque dubietatis reliquerat salvatorium eodem datum die ab Eugenio, paulo post defuncto, ne quid sedi suæ præiudicaretur, id Nicolaus V. ipso electionis die, conventus a legatis, secundum leges communionis potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores visus est animo optimo atque æquissimis sustulisse conditionibus: „ Ego (inquit) quæ cum „ natione Germanica meus antecessor fecit, non

„ solum

solum approbare, confirmareque volo, sed exequi, et manutenere omnia. Nimis, ut mihi videtur, Romani pontifices fimbrias suas extenderunt, qui nihil iurisdictionis cæteris episcopis reliquerunt. Nimis quoque Basileenses apostolicæ sedis manus abbreviarunt. Sed ita evenit: qui facit indigna, ut iniusta ferat, oportet. Arborem, quæ in unam partem pependit, qui volunt erigere, in partem adversam trahunt. Nobis sententia est, in partem sollicitudinis, qui vocati sunt, episcopos suo iure minime spoliare. Sic iurisdictionem nostram nos denique servaturos speramus, si non usurpaverimus alienam: „ legitur apud Baluzium *a*) in relatione huius lectionis ad Fridericum III. imp. facta ab Æneas Syl-
), cuius postea potissimum opera sequenti anno oncordata Aschaffenburgensia inter Romanam dem et nationem Germanicam inita sunt an. 1448.
iecta in fine clausula: „ In aliis autem, quæ per felicis recordationis D. Eugenium P. IV. pro natione præfata usque ad tempus futuri concilii generalis permissa, concessa, indulta atque decreta, et per memoratum dominum nostrum papam Nicolaum confirmata fuere in quantum illa concordiæ præsenti non obviant, ista vice nihil extitit immutatum „. Cuius clausulæ perin-
: ac ipsorum Concordatorum legalis interpreta-
o ad utramque paciscentium partem pertinet.
lacet vero punctatoribus, ut quamdiu adhuc Conordata, quæ vellent abrogata, subsistunt, nec sibi
iatio Germanica aliter prospexerit, decreta Basieensia prout ea an. 1439. sub Alberto Moguntiæ sunt

a) T. VII. Miscell. p. 525.

ſunt recepta pro regula Concordatorum; ea vero, quæ in concordia Aſchaffenburgenſi (ut vocant) an. 1448. Romanæ ſedi interim ſint pacta iura, pro exceptione a regula ſint habenda: etſi hactenus, quando de Concordatis Germaniæ fuit ſermo, vulgo exiſtimatum fuiſſet, Aſchaffenburgenſia intelligi ceteris poſteriora, quibus perſuaſum fuit, priora eſſe antiquata. Oſtendit porro P. Zallwein a) quo damno epiſcoporum et capitulorum Concordata illa abrogarentur, dum forte metropolitani aliquid lucrarentur; ita ſcribens in ſede metropolitana rector academiæ Saliſburgenſis. At cautiores hic quid intendant punctatores, obſcurum non eſt. Volunt vero interim, donec abrogentur Concordata, illa decreta Baſileenſia revocentur in uſum, quorum Barthelius a natione Germanica, *generoſa quadam reverentia*, ceſſionem factam fuiſſe, aſſerit. Hæc quidem ille ante, quam Orixius *Concordata nationis Germanicæ integra* in lucem protraxerat, ut tamen horum Concordatorum apud ſcriptores conſervata fuerit memoria: veluti ſec. XV. apud Aug. Patritium in hiſt. conc. Baſil. et Florent. apud Labbeum conc. T. XIII. et Harzhemium Conc. Germ. T. V. §. LXXXVI. apud Cochlæum ſec. XVI. in hiſt. Huſſitarum lib. IX. apud Oderic. Raynaldum ſec. XVII. in contin. Baronii editis quoque eam in rem bullis Eugenii IV. confirmatoriis: noſtro vero hoc ſec. a Baluzio T. VII. Miſcell. edita relatione de hac re ad Fridericum III. et in eiusdem imperatoris vita: quam Kollarius T. II. analectorum ex ipſo autogra-

pho

a) Princip. Iur. eccl. univ. et partic. Germ. T. III. Q. II. c. 3. p. 8.

io auctiorem dedit. Post hæc Spittlerus, profes-
r Göttinganus nuperrime probandum suscepit,
creta Basileensia in Germania auctoritate non
nplius pollere: id quod disertis verbis Æneas
ylvius ad Mart. Mayerum cancell. Mogunt. per-
ripsit, ut apud Bzovium in Annal. eccles. T. XVII.
. 186. legere est his verbis: *Cum dicis decreta
asileensis concilii non custodiri, idque putas iniu-
iosum esse nationi, indignam dicimus esse quere-
m tuam. Propter decreta enim Basileensis con-
ilii inter sedem apostolicam et nationem vestram
issidium cœpit, cum vos illa prorsus tenenda dice-
etis, apostolica vero sedes omnia reiiceret. Ita-
ue fuit denique compositio facta, in qua nos im-
eratorio nomine interfuimus. Ea certam legem
edit, deinceps inviolabiliter observandam, per quam
liqua ex decretis concilii prædicti recepta viden-
r, aliqua reiecta.* Dicta hæc Æneæ ad Concor-
ita Aschaffenburgensia pertinent, nulla priorum
ibita ratione. Atque ita etiam Spittlerus verba
illæ Eugenianæ, qua Concordata principum fir-
antur, interpretanda esse vult, ut confirmatio
ntificia eatenus tantum valeat, donec aliter cum
gato fuerit transactum. Quodsi vero subsit du-
etas, ad pontificem utique magis saltem ut com-
iciscentem attineret verborum suorum interpre-
tio, quam æquitatem cernimus conspicuam ho-
e in doctore lutherano Spittlero, quem superiore
ino refutandum adgressus est B. F. Mols. Idem
um alibi a) instituta quæstione: *An potestas epi-
scoporum*

a) Untersuchung der Frage: In wie ferne streitigkeiten in der Teutschcatholischen Kirche zur Reichstaglichen berathschlagung geeignet seien? pag. ult.

scoporum immediate sit a Deo? asserit, historiam nimis clare contra archiepiscopos et episcopos loqui; quod nempe ecclesiæ nostræ Germanicæ status hactenus semper Romanus fuerit (*Unsere Kirchenverfassung war von jeher römisch*) non attendit, principiis protestanticis abductus, vel ob hanc ipsam originem ab Ecclesia Romana D. Petri, apostolicam esse ecclesiam Germanicam.

Concilium vero Basileense quod attinet, cuiusmodi illud fuerit, supra cap. XLII. depinximus, clero minore (potentia principum imperii quoque Germanici suffulto) ibi prædominante, dum inaudito anterioribus Ecclesiæ temporibus exemplo indiscriminatim eis datum fuit suffragii ius, frustra reclamantibus episcopis, paulatimque diffluentibus, maxime, dum concilium Florentinum instaurabatur, residuis plerisque tumultuarias sessiones deserentibus. In concilio Tridentino, in quo ordinis episcopalis dignitas restituta est, vix semel, nec nisi cum indignatione mentio conc. Basil. iniecta perhibetur. Quæ cum ita sint, consultumne sit ordini hierarchico, auctoritati eiuscemodi insistere? Problema vero esto, an non consimilis casus possibilis sit aliquando in nostra Germania per causas easdem, mutatis per provincias alias rerum aspectibus, qui in aliis eminus iam apparere videntur, conspicui quasi per speculum? An non similis etiam extra concilium abusus et arrogatio contingere queat eorum, qui perinde divinam a se acceptam semel in sacra ordinatione potestatem restringi, aut non posse aut non debere, conclamarent, dum iam particulares eiuscemodi

modi percipiuntur, leguntur que susurri. Scopæ attamen dissolutæ facile quidem franguntur. Sed fabula non est, quod poetæ canunt experientia comprobatum, Iovis fulmina esse frondosis quercubus, quam siccis stipulis aut arundinibus infestiora. Quod nupero bello septennali actitatum est, eis, quorum interest, clam esse nequit, eum attinens, qui cum Triumviris iam in capite libri est: designata vero res inde est, unde novissimum fœdus principum auspicium cepit.

Sed ad punctatores denuo revertamur. Offendit hos quoque iuramenti formula in ordinatione ab episcopis præstari sueti Romano pontifici, quod iuramenti sacramentum non solum S. Bonifacius Germaniæ apostolus, dum in episcopum ordinatus fuit, ipse præstitit Gregorio II. P.; sed etiam ab aliis episcopis, ut iuramento sese constringerent Romanæ sedi, curavit. Non equidem iuramentum illud tunc in consuetudinem abiit, usque ad Gregorium VII. qui illud tum ab episcopis Italiæ, cum etiam Germaniæ in schisma prolapsis exegit. Fuit porro successu temporis aucta iuramenti huius formula; sed nihil obstitit hactenus, quominus eo iuramento obstricti hierarchæ Germaniæ imperii principes utrique statui, quod suum erat, redderent omnes ad præsentem usque diem. Florens apud Thomasinum *a*) ad tit. 8. Decretal. observavit, horum sacramentorum formulis, quæ ibi recensentur, inserta esse capita, quæ suspicantur aliqui ex natura et lege feudorum esse. „Sed ea sa„cramenta (subdit Thomasinus) feudis non pau-

a) De benef. P. II. l. II. c. 46. n. 13.

„ lo antiquiora, simillimum veri est, quanquam „ nec inter doctos constet de origine initiisque „ feudorum „. Sed hactenus nihil sinistri in mentem venit de formula illa iuramenti, prout per totum orbem catholicum typis vulgata in libris ritualibus habetur, eadem integerrima fide et religione ab omnium nationum episcopis praestito iuxta illam sacramento. Videntur punctatores, ubi de annatis atque pecuniis, quas archiepiscopi pro pallio Romam mittunt, cothurnum aliquantum seponere, nec tam praecise totam, quanta res est, pontifici rotunde denegare: prout quidem in concilio Basileensi nomen potius, quam res, abrogatum fuerat: voluntque rerum gnari recompensationis modum, qui propositus fuerat, si non maioris, haud saltem minoris pretii futurum fuisse. Siquidem ibi pro oneribus, quae summum pontificem pro regimine universalis Ecclesiae subire oportet, proque sustentatione S. R. E. cardinalium, et aliorum necessariorum officialium, sedi pontificiae congruum subsidium ante dissolutionem concilii assignandum promittebatur, et in eventum provisorie assignabatur. Sed haec qualiacunque sunt, quoad praestationes eiuscemodi faciendas, altioris subsellii sunt, inter summos Ecclesiae pastores transigenda, ut initis necessitatis, aequitatisque rationibus, ratio decoris sine nota dedecoris habeatur. Agebatur Basileae, et deinceps etiam non semel in SS. concilio Tridentino a legatis caesareis de numero cardinalium minuendo, atque reducendo ad numerum viginti quatuor, cui imperator duos adhuc, conformiter decreto Basileensi, saltem iungebat: qua

ratione

ιtione parceretur ſumtibus faciendis pro eorum ignitate et ſplendore, qui hactenus tum Romæ ım alibi in catholico orbe fuit conſervatus. Sed ıim in ipſa papali aula, et curia non deprehen- itur faſtus cum luxu illo coniunctus, quo vetus .oma profana diffluens periit. Non illic pretioſus : numeroſus aulæ vel aulicorum apparatus: non ıi pompa ſecularis aut prodigalitas in ludis aut ıſibus, luxus in conviviis, nec venatica exerce- ır. Eſt ibi pompa ac ornatus, ſed religioſus; :etioſa ſuppellex auri, argenti, ſerici, ſed in tem- lo; ibique aulæa pretioſiora, quam in aula: ubi ɔntifex ſibi et Eccleſiæ vivit ſolitarius, per ur- :m officiales negotiis religionis pro Eccleſia di- :nti per gradus varios quidem, ac dignitates, ıibus congrua merces et auctoramentum præſte- ır. Cum ſeſſ. XXIV. *de Reformat.* iniecta de ex- :nſis Romam faciendis in epiſcoporum confirmatio- :, ac de annatis in SS. Trident. conc. ageretur, epi- :opus Neucerienſis dixit: *Reum eſſe læſæ maieſtatis, ıi negat, principi laico tributa ſolvenda; gravius 'um errare, qui neget, eſſe pontifici ſolvendos ab cleſiis fructus, omni iure debitos.* Miri hodie ɔſt punctatores in ſparſis undique ſchediaſmatis unt clamores et computationes immodicarum ex- enſarum, ac quaſi immenſarum ſummarum Ro- ıam faciendarum pro diſpenſationibus, annatis, ıalliis; cuiusmodi computus pro ingenio confin- ;unt etiam per ſecula. Sicut nonnemo per 280. ınnos milliones computavit. Oſtendit vero ano- ıymus quidam *a)* ea ipſa computatione quotannis

L 2 vix

a) Hiſtoriſche Bemerkungen über das ſogenannte Reſultat des Emſercongreſſes 47.

vix pendi Romam pretium unius beneficii canonici in Germania. Sed hæç præfiscine dicta sunto, relicta altiori, ut diximus, ad librandas, moderandasque rationes iudicio: salvo utrinque ac integro decore, honorisque ac honestatis existimatione. Sunt, qui iterum hic pseudodecretales inducant, Pelagii decretali in medium prolata; quidam etiam, quod Pallium attinet, indignantur punctatoribus, quod ornatum hunc suorum hierarcharum non penitus excusserint humeris; quem tamen, antequam pseudodecretales in lucem productæ fuerint, S. Bonifacius M. Germaniæ apostolus a Gregorio III. P. acceptum tam reverenter accepit.

Ex iis, quæ passim in hoc opere de pseudodecretalibus a primo eorum ortu in Germania diximus, palam fit, latiorem eas explicasse campum in appellationibus ad Romanam sedem, rerum hierarchicarum, seu hierarcharum (quod spectata eorum dependentia a R. P., quæ non negatur in supplendis defectibus et negligentia prælatorum, quid sit, nemo non videt, utra ex parte excessus fiant, aut præsertim hodie timeri possint) quod est postremum punctatorum Emsensium caput: in quo illi tales rationes ineunt, quæ ad separationem nimiam hierarchiæ patriæ a Romana sede in caussis ecclesiasticis vergant, atque adeo ad subfodiendam communionem potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, fomitem dare possunt, quæ ab ipso Christo instituta, ab incunabulis Ecclesiæ semper sese conspicuam reddidit, ut hucusque videre licuit.

Non

Non equidem caput aliquod fidei apud nos
n Germania attingitur: neque ea omnia in sce-
iam producunrur, quæ nemo, nisi familiarius
talis Romæ etiam consueverit, sibi in animum
nducere potuisset, fore, ut in ipsa Italia, haud
rocul ab urbe Roma sede apostolica iterum ho-
lie moverentur, quæ superiore seculo non so-
um communionem inter summos Ecclesiæ pasto-
es, verum etiam fidem ipsam in controversiis Ian-
enisticis concusserunt. Quas vero controversias
i Gallia inter summos gaudemus Ecclesiæ pastores
onsopitas, videre est in magno Hetruriæ ducatu
evocatas iterum efferbuisse, commotas contentio-
e cleri numerosi tam secularis quam regularis, au-
piciis principis congregati in synodo Pistoiacensi
um suo episcopo, paucis aliis colludentibus, dum
eliquus Italiæ ordo hierarchicus, lata quoque nu-
errime sententia contra Pistoiac. in frequenti me-
ropol. synodo regni Sardiniæ, conspirat cum hie-
archis Hetruriæ, qui in conventu Florent. nubes
las dispulerunt, ut speramus, averteruntque Iovis
la fulmina, sedata tempestate, qua pars adversa in
urbido remigare tentabat, ad disturbandam in Ec-
lesiæ capite communionem potestatis ecclesiasticæ
nter summos Ecclesiæ pastores pontificem et epi-
copos. Fuit et in causa Pistoiacensi efficax Chri-
ti pro apostolis suis Patrem rogantis: *ut sint unum*,
oratio, in eo quoque, quod circa iura hierarchi-
ca summorum Ecclesiæ pastorum pontificis et epi-
scoporum fuit disceptatum variis etiam Patrum
in conventu Florentino studiis, archiepiscopo Pi-
sano eorum sententiam, quod dispensationes R. P.

reservatas attinet, eo flectente, ut ad pontificem recurreretur: quod hactenus facere per facultates quinquennales consueverunt hierarchæ Germaniæ: nec hodiedum punctatores Emsenses in hac re præiudicium, quod intenderunt, facere valuerunt: eas quippe renovari fecit Moguntinus: obtentæ vero a Coloniensi an. 1784. necdum hodie penitus exspirarunt: id quod de Trevirensi inde præsumitur, dum is facultates has pro diœcesi Augustana, cum utrobique eadem sit ratio, petiit; neque secus de Salisburgensi in re præsertim sacramentaria persuasi sumus. Et siquidem divina pietas mentes archihierarcharum eo inflexit, ne in tot aliis capitibus a punctatoribus in transversum agerentur; idem de divina providentia confidimus fore, ut in controverso adhuc negotio de Nuntiis apostolicis idem feliciter eveniat; dum iam percepimus ex Pii VI. P. M. epistola p. 151. quam is promto sit animo, tueri potius, quam quidquam derogare episcopalibus iuribus. Id quod *animo pacifico*, ut verbis S. Basilii in simili causa utar, *dignum est, non unum quidem coniungere, aliud vero disiungere, sed ad eam coniunctionem, quæ prior extitit, ea, quæ sunt separata, reducere.* Fuit hoc argumentum singularis libri a me lucubrati ante triginta annos, dum eminus tantum prospicere liceret (ex iis potius, quæ in vicina Gallia potissimum a vergente ad finem seculo præterito actitata sunt, quam domesticis exemplis, dum apud nos perinde ac in Italia, Hispania et reliquo orbe catholico sibi coniunctissima erat hierarchia) semina illa schismatis, lites et contentio-

nes,

nes, quas hodie coram cernimus inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et hierarchas Germaniæ exasperatas a curialistis, qui in curia et curialistis Romanis carpunt non raro acerrime, ac reprehendunt, insuper odiose pontificum et curiæ pontificiæ facta male vertunt quævis, ac talia, quæ a semetipsis sæpe patrata non animadvertunt. Nescio vero, an simul fuerunt unquam tot ac tanta, quanta uno veluti profusa halitu sunt accumulata a punctatoribus capita controversa, ad disturbandam communionem inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos simul cum capite centro unitatis collegium apostolorum in ordine hierarchico Ecclesiæ catholicæ repræsentantes, unione illa, pro qua Christus in ultima ante passionem oratione rogavit Patrem: *ut sint unum.* Elongant vero isti enormi punctationum adversarum numero spem, quam bonus quisque tanquam certam conceperat, ex promta ipsorum archihierarcharum voluntate, quam ad conciliationem cum sede apostolica hactenus præsetulerunt. Absit vero in Ecclesia sancta pseudopoliticum illud: pete iniquum, ut obtineas iustum, quod forte in mente habitum excusationis loco prætendi queat a punctatoribus.

Putant, illi causam suorum hierarcharum agere, dum contra eam Ecclesiam, ad quam, iudicio S. Irenæi M., quem primum in plaga Occidentis a nobis non admodum remotæ Ecclesiæ Lugdunensis hierarcham reveremur, qui cathedram suam suo sanguine pro Christo consecravit: ad quam, inquam, ex sententia sancti martyris et pontificis propter maiorem principalitatem necesse est omnem

Ecclesiam convenire, quod et ipse Romam concedens, et post eum innumeri hierarchæ fecerunt prima Ecclesiæ ætate ex florentissima tunc potissimum orientali Ecclesia, inviolabilem non solum illic fidei integritatem haurientes, sed etiam tutum in suis caussis perfugium et tutelam, quod quam sacrosanctum tunc fuerit illic terrarum, unus ex his S. Athanasius, qui unice apud Romanam sedem undique ab utraque potestate apud suos, ecclesiastica et politica exagitatus, asylum reperit, testatus: *a fratribus definitum esse consonanter, ut vestra*, sic Iulium P. compellat, *sancta Romana interpelletur sedes, cui ab ipso Domino potestas ligandi et solvendi speciali privilegio super alias concessa est.* Hanc potestatem pleno ille semper iure per Ecclesiam catholicam exercuit per se atque per suos apocrysiarios, legatos seu Nuntios, in caussis præsertim episcoporum, et aliis, quas maiores vocare postea mos fuit, quarum iudicium nec concilium Basileense Romanæ sedi ausum est detrahere, ipso nuperrime rem agnoscente Iosepho II. atque etiam Febronio, ut apud Iac. Abel ea in disquisitione, qua in novissimis controversiis contra Nuntios calamum strinxit, notatur mox *a*) in exordio, et postea *b*) circa finem: „Ad „ harum (inquit) caussarum cognitionem discus„ sionemque S. Pontifex utique pro arbitrio Nun„ tios pontificios delegare potest, neque ulli „ Germanorum in mentem veniet, contradicto„ rem se opponere. Sic recens memoria est pro„ cessus informativi occasione novissimæ coadiu-

„ toriæ

a) §. 1. *b*) §. 139.

„ toriæ Moguntinæ ex delegatione S. pontificis „ a nominato in partibus Rheni inferioris Nun„ tio D. Pacca, nemine contradicente formati „.

Est hic illustrissimus, novum exoriens in cœlo hierarchico primæ magnitudinis sidus Car. Theodorus B. de Dalberg, qui in spem maximam proximi quam maxime seculi anno præterito etiam in coadiutorem Celss. episcopi Constantiensis est electus, cui adeo, ut eram hactenus divinarum dotum admirator, ita deinceps ut Ordinario in diœcesi Constantiensi et metropolitæ in archidiœcesi Moguntina duplici vinculo integerrimæ observantiæ et obedientiæ obstrictus, non solum mihi, sed Ecclesiæ cumprimis gratulor, securus iam vel ex eo, quod modo retulimus felici omine, fore ut integram inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, restituat harmoniam tantopere hodie a pragmaticis nostri ævi illis lacessitam, qui dum in causis contentiosis fere ætatem terunt, assuescunt, in scirpo etiam nodum quærere, summos quoque hierarchas secum committendo.

Quales hactenus punctatores Emsenses sumus persecuti in suo Resultato, ut vocant, ad extremum iam caput delatos de causis fori ecclesiastici contentiosi, Nuntiis apostolicis (hic nullo facto discrimine extraordinariorum, vel ordinariorum seu perpetuorum, de quibus solis modo controversia agitur) omnem prorsus iuris dicendi facultatem abnegantes: tum vero novum quoddam tribunal molientes, quod provinciale synodale iu-

dicium appellant, synodi nomine hic abutentes, dum in provincialibus synodis episcopis tantum semper fuit locus, apostolorum in collegio ac propria persona successoribus. Alias difficultates huius rei ob oculos posuit Christ. Reinfeld hyperaspistes licet conventus Emsensis; ut tamen integrum illud sit, quod de iudicibus in partibus pro tertia instantia constituendis etiam in SS. Concilio Tridentino *a*) decretum est. Cui tantum abest, ut Romana sedes refragaretur, ut etiam Benedictus XIV. an. 1741. facultatem illam ampliaverit, quam concilium Tridentinum ea conditione dedit, ut iudices illi a conciliis provincialibus constituantur, in quorum restituendorum studio exemplum præclarum sese præbet S. Bonifacius Germanorum apostolus: qui id omni conatu viribusque egit, fategitque.

Iam meminimus, promittere punctatores, (quos vidimus hactenus dictatum, qualis falso adscribitur Gregorio VII. ex adverso sibi usurpasse) postquam archiepiscopi et episcopi potentissima C. M. tutela in possessionem iurium restituti fuerint divina ordinatione sibi competentium, et a præcipuis gravaminibus contra Romanam curiam liberati, tunc se emendationi disciplinæ operam dare, apud se constituisse, in omnibus suis partibus, cura nimirum animarum, reformatione collegiorum et monasteriorum suscipienda, et abusibus radicitus tollendis. Anne, ut hæc Athlantico profecto labore effectum eant, anne conducibile erit, si prius non solum in generalibus disciplinæ eccle-

siasticæ

a) Sess. XXV. de Reform. c. 10.

ſiaſticæ capitibus, verum etiam in ſacramentis, et votis Deo ſolemniter factis, ordinibus ſacris, et ſtatui religioſo annexis, indiſcriminatim omnibus epiſcopis diſpenſandi licentia facta fuerit? Cum contrariam e diametro ob rationem huiusmodi reſervationes a pontificibus, conciliis, generali præſertim Tridentino factæ fuerint. An ritus in Eccleſia, aliaque diſciplinæ capita maiorem firmitatem conformitatemque habebunt, ſi cuilibet epiſcopo integrum fuerit, ac liberum de illis diſponere? An non ſacroſanctius eſt, ac integrius, quod egit Tridentinum concilium in ſuis definitionibus de fide, moribus, et diſciplina, tam contra hæreticos, quam etiam diſcolos, refragarios &c. inter fideles, his præſertim depravatiſſimis, ad omnem diſſolutionem, libertiniſmum, et irreligionem proclivibus temporibus? Quid vero ſi abiectis Congregationibus in hunc finem Romæ inſtitutis, poſthabitaque Romanæ ſedis auctoritate, quilibet epiſcopus, imo pro noſtræ ætatis licentia ac libertate, ſublata quin imo vix non epiſcopali ipſa poteſtate auctoritateque, quivis alius quidvis ſtatuat apud ſe, et agat pro lubitu?

Gravamina vero contra Romanam ſedem, dum cauſantur, eorum præcipuum mox dicunt punctatores, ipſa eſſe Germaniæ Concordata, quibus in exequendis iuribus fuerint hierarchæ cæteri impediti, ipſumque SS. Tridentinum concilium hic incuſant: cum tamen ex articulis illis a legatis Ferdinandi a natione Germanica concilio oblatis, quæ apud Lunigium *a*) leguntur, nihil de his habeatur,

ut

a) Spicil. eccl. P. I. p. 490. ſeqq.

ut sæpe laudatus anonymus notavit, observavitque *a*) ex celebri Barthelio, clausulam illam in Concordatis, *nisi in futuro concilio de consensu nationis aliter fuerit ordinatum*, haud eum ob finem appositam fuisse, ac si a generali concilio mitigationem in reservationibus vel annatis exspectarent, sed ne vel papa per se, aut cum concilio, in quo forte nullus aut pauci episcopi Germaniæ adessent, sine nationis consensu adversus Concordata aliquid statuat vel addendo, vel demendo. Quid? quod Orixius consiliarius et professor Moguntinus dicat, clausulam illam spectasse tantum concilium ab Eugenio IV. ob alia nationis Germanicæ gravamina promissum. Vel hinc vero patet, quam lubricum sit, dum punctatores et quidem in termino duorum annorum concilium saltem nationale ad tollenda gravamina cogunt, aut ut per imperium ipsum prospiciatur. Quo utroque casu utraque pars conveniat, necesse erit, mutua auctoritate mutua pacta dissolvendo. Ubi utique integrum erit pontifici, sua quoque proferre gravamina: quæ iudicio doctorum etiam Germanorum a studio partium alienorum modica haud erunt. Id quod de novissimis his temporibus nemo æquus facile inficias ierit. Quid vero in concilio etiam generali (dum nationale, nisi pontifice accedente, partiale foret,) futurum esset in systemate punctatorum, vel inde divinare quadantenus licet, quod factum est tempore concilii Tridentini in causa Protestantium pontificem tanquam partialem inter iudices in concilio detrectantium. Ne quid dicam,

a) Beleuchtung der Bad - Emsischen punctation p. 77.

cam, quid in ipsa Ecclesia futurum sit, posthabita communione inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos: quando tot capita Ecclesiæ erunt, quot episcopi invicem independentes (neque enim metropolitæ arrogant ultra usus receptos aliquid sibi, vel arrogare possunt iuxta principia et declarationem punctatorum, qui initio statim omnia ad formam normamque primorum Ecclesiæ seculorum revocanda volunt) dum quilibet dispensat ac disponit de legibus, ac inolitis consuetudinibus Ecclesiæ soluta dependentia inter se et cum Romana Ecclesia matre Ecclesiæ Germanicæ, tum particulariter quoque iure patriarchali obstrictæ, iure quidem humano, quo nec eget R. S. quidem, dum iure divino tenet primatum Ecclesiæ universæ. Quid vero demum illud, quod punctatores (statuta licet veluti mutua hierarcharum independentia) ac si in ipsos omnes archiepiscopi compromiserint, passim eorum omnium nomine sciscant, transigant, decernant, definiant; dum tamen nec in uno capite integre et totaliter eis cum suis ipsismet conveniat archihierarchis; ut ostendimus de ipsis etiam Nuntiaturis, maxime perpetuis, quam causam solam illi apud comitia imperii urgent et prosequuntur? Qua quæso fronte episcoporum sibi nomen et auctoritatem usurpare ausi sunt? Unus ex illis est hactenus Aug. comes de Styrum episcopus Spirensis qui mentem suam candide et aperte, quod conventum Emsensem attinet, declaravit epistola ad Em. Electorem Moguntinum data, quam hic recensere ad rem est, nuper typis editam, mox in ipsa fron-

te

te posita orat. Missæ (quam collectam, memorat apologista epistolæ, an. 1788. Romæ in missa a pontifice recitari, præceptum esse) ad tollendum schisma: *Deus qui errata corrigis, et dispersa congregas, et congregata conservas: quæsumus, super populum Christianum tuæ unionis gratiam clementer infunde; ut divisione reiecta, vero pastori Ecclesiæ tuæ se uniens tibi digne valeat famulari. Per D. N. I. Ch. Amen.* Mox in præfatione ab editore epistolæ memoratur, plerosque archiepiscopos et episcopos Febronii librum, singularem profecto, e suis diœcesibus proscripsisse, quem punctatores, clausis ad eius revocationem oculis, non sequuntur modo, sed ulterius etiam progrediuntur, ut in memorata præfatione ostenditur, exponiturque consilium et ratio Cels. episcopi Spirensis, ad viam amicabilis tractationis, et remonstrationis, apud sedem Romanam ineundam: positis ob oculos damnis ex dissidio, quod conventus Emsensis tam inter sedem pontificiam et archiepiscopos, quam etiam inter ipsos hos, et episcopos, excitavit: idque in periodo temporis, quo ea statuuntur placita illimitati iuris territorialis, contra quod nullus imperii nexus vel conventio, nullum ius privatum aut immunitas quid prævaleat, quando iura diœcesana, episcopalis iurisdictio, et ecclesiasticæ libertates partim per placitum territoriale, partim per sumtam sibi facultatem, proprios sibi constituendi episcopos, partim per impositum tributum dominicale undique infestantur, supprimunturque; quare necesse sit, ut minorum gentium status archiepiscoporum et epi-

scoporum

scoporum missis pravis dissenssionum exemplis, intime se cum Romana sede, et inter se uniant &c.

Hanc igitur mentem mox initio epistolæ episcopus declarat, ut via pacificæ compositionis et remonstrationis, nimirum apud pontificem ineatur: cumque possessio cuiusvis hominis privati secundum omnes leges iuris naturæ et positivi quemlibet in tuto ponat, idem etiam iustum esse debeat pontifici iuxtra principia iuris gentium, iuris publici et ecclesiastici. Magis hæc in apricum deducuntur in apologia *a*) huius epistolæ contra anonymum, qui præterito anno spissum volumen in ea refutanda epistola implevit. Demonstrat autem apologista, quam pessimi res exempli futura sit, si secundum principia hæc, modumque procedendi principes inter se, vel hi, statusque imperii contra episcopos, iurisdictionemque episcopalem, episcopi item contra archiepiscopos procedant. Id vero, subdit, cumprimis in statu ecclesiastico monarchico-aristocratico locum habere, ne, qui præest statui, possessione sua deiiciatur a natione, ut casus est, Germanica, quæ nexu suo, quo Ecclesiæ catholicæ coniuncta est, in rebus ecclesiasticis nequaquam libera est et independens, sed supremo capiti subordinata adeo, ut de essentialibus primatus iuribus sermo esse non possit. Accidentalia autem si quæ pontifex habet iure ecclesiastico per concilia, generalia etiam, per eadem fore retractanda; si vero ea habet, eoquod concilia provincialia non celebrentur, nisi his restitutis,

a) Ungrund der Prüffung des Fürstlich-Speyrischen Antwortschreiben in betreff der Emser puncten &c. p. 13.

ſtitutis, ea demi pontifici non poſſe: ſi vero ſint iura controverſa, ea ipſo facto demi non poſſe, ſed non ſolum debite pontifici eſſe faciendam remonſtrationem; verum etiam dum ſit diſcuſſio, a poſſeſſione ſua pontificem deiici non poſſe, eo quod parti alteri aliter quam pontifici videatur; inde vel minime, quo hodie ſedis Romanæ auctoritas preſſa ſit, et deprimatur. Quodſi papæ ius decidendi non ſit integrum, cum ſit caput Eccleſiæ, quomodo hoc ius adverſa pars arroget? Cum nec in concilio œcumenico aliquid niſi in unione et conſenſione pontificis cum epiſcopis confici queat, ac definiri. Affertur ibi ad calcem paginæ *a*) extractus literarum Vicariatus Argentoratenſis conſulti in hac re a Vicariatu Spirenſi an. 1787. huiuscemodi: „ Ingenue nobis fatendum eſt, nos „ in illis (punctis Emſenſibus) paucis tantum „ paſſibus exceptis tam nova, tamque dura inveniſſe, ut, ſi admitterentur, non ſolum omnia „ ſusque deque in hierarchia verterentur, ſed etiam „ ingratiſſimæ ſequelæ exitusque pro republica „ chriſtiana infeliciſſimi pertimeſcendi ſint „. Epiſcopus Spirenſis huiusmodi ingratiſſimas ſequelas ex utriusque reipublicæ ſtatu hodierno mox initio epiſtolæ ſtrenue proſecutus, ad ſingularia dein progreſſus, quid ſibi emendandum videatur, etiam ſubinde aperit: e. g. de tollenda exemptione tam ſecularium quam regularium, tam quoad diſciplinam externam quam internam, ut tamen nexus, et ſubordinatio cum exteris ſuperioribus generalibus ordinum permaneat; quod utique dicit ſup-

poſita

a) p. 21.

posita amicabili conventione cum Romana sede: religiosos etiam sibi necessarios esse, dicit, ad subsidium in cura animarum, in qua concilium Tridentinum omnes religiosos episcopis, non obstante exemptione, subiicit. Dispensationes vero in praeceptis abstinentiae et ieiunii, in coelibatu ordinum superiorum, ac votis religiosorum si episcopis permitterentur, agnoscit Spirensis, unitatem seu uniformitatem, in re disciplinari maximi momenti, concuti: consultum vero existimat, ut communi opera agatur apud Romanum pontificem pro minuendis diebus abstinentiae, praesertim sabbati. Piarum autem fundationum mutationem episcopis relinqui, nequaquam consultum ducit; ut tamen bullae et brevia, declarationesque congregationum ante episcopi acceptationem non publicentur. Nuntiis apostolicis, sciscit, non omnem iurisdictionem denegari posse ex ipso quoque imperatoris placito, tantum ne iurisdictioni ordinariae episcoporum praeiudicent, iuxta ac pontifex promisit de nova Nuntiatura Monacensi: Notarios apostolicos immatriculari apud curiam episcopalem, cupit. In pluralitate autem beneficiorum ut facultas dispensandi episcopis relinquatur, eo minus consultum putat, quo certius illae multiplicarentur ex multis, quas affert, rationibus; optat vero, ut a Romano pontifice non nisi raro concedantur. Miratur porro, quod Emsenses punctatores, qui alias huiusmodi res, quae hactenus ad Rom. P. dispensandae conferendaeque pertinebant, extorqueant, eidem brevia eligibilitatis relinquant, ex rationibus tamen facile divinandis. Quoad col-

lationes dignitatum maiorum post pontificalem, menses papales, via facti procedendum negat: estque ab ista sententia, quoad annatas et pallia a cæsare aut concilio nationali solo remedium afferri posse. Dependentiam porro episcoporum ab archiepiscopis moderandam potius, quam augendam vult. Iudicium autem, ut vocant, provinciale synodale omnino reiicit, nec hic quoad appellationes in synodalibus aliquid mutandum existimat; nec demum abusuum emendationem usque ad restitutionem episcopalium iurium primitivorum, qualia esse punctatores opinentur, procrastinandam esse. Speciminis hæc loco sunto compromissi hierarchiæ Germanicæ in personas punctatorum Emsensium. Sunt tamen isti, qui ad calcem totius nationis Germanicæ votum depromunt, ut interventu S. C. M. apud pontificem, quandoquidem sacrosanctum concilium Tridentinum oecumenicum ipsis non satisfacit, promissum in Concordatis concilium ad minimum nationale in termino ad summum duorum annorum ab an. 1786. fixo cogatur.

Unum adhuc, quod bonum quemque ad causam agendam, suscipiendamque defensionem Romanæ sedis merito animare debet, ex apologista mox memorato epistolæ episcopi Spirensis animadvertendum est, hodiernis scriptoribus passim ea, quæ apud alios in eadem occasione et argumento festucam dicerent, dum de Romana curia res est, trabem videri. Idque cumprimis offendit, et offensionibus, præsertim autem scandalo pusillorum locum dat: quod quidquid a seculis actum fe-

re

re a tot summis pontificibus (non plerisque solo nomine sanctissimis) eorumque curia fuerat, zelo potius honoris proprii, quam divini tribuatur, ambitionique magis dilatandæ, quam ex officio exercendæ potestatis. Ex horum numero eximendus non est anonymus ille, contra quem scripta est apologia illa epistolæ episc. Spirensis: cui geminus est, qui eodem anno præterito historiam appellationum apud tribunalia ecclesiastica edidit, et tot alii, qui quævis dicta et facta pontificum in deteriorem partem accipiunt, exaggerant, exagitantque; atque ea singula omni studio in apricum producunt, quibus eorum famæ aliquid detractum iri intelligunt. Iuvat hic adscribere, quæ ex ipsis Protestantibus recensor duorum huiusmodi librorum in Ephemeridibus Gottinganis *a*) præterito anno insolentiæ huius pertæsus annotavit.

a) Götting. Anzeige 39. Stuk, den 8. Merz 1788. Seite 388. Einmal solte bey einer neuen Geschichte des Pabstthums das Absehen nicht mehr blos darauf genohmen werden, die Unrechtmässigkeit der Römischen Gewalt und die Grundlosigkeit der Päbstlichen Anmassungen durch historische Darstellung der Mittel zu zeigen, wodurch sich die Päbste jene zu verschaffen, und diese zu behaupten wusten. Gezeiget muss und kann dies immer noch werden; ja es muss der Natur der Sache nach immer noch Hauptgeschäft der Geschichte seyn; aber jezt sollte sie sichs nicht mehr zum einzigen Geschäft machen, und nicht mehr blos darauf ausgehen, in jedem Umstand, der zur Vergrösserung der Römischen Macht etwas beytrug, einen neuen Beweis von Herrschsucht, Vergrösserungssucht oder gar Raubsucht der Römischen Bischöfe zu finden. Jezt wäre es einmal Zeit, auch unpartheyisch ins Licht zu setzen, wie doch auch die Päbste manchmal durch bloses Glück zu einem Zuwachs von Gewalt kamen, an den sie selbst nicht gedacht hatten, wie sie zu anderen Zeiten durch einen Zusammenfluss von äusseren Umständen unwidersteh-

Attinent hæc potissimum tempora, de quibus notatus modo anonymus ille verba faciens scriptor catholicus verba illa poetæ aptare non exhorruit Romanæ curiæ: *Monstrum horrendum, informe, ingens.* Quantopere nunc, quæso, passim paratragediantur de summa illa duorum millium florenorum Rhenensium, de quibus Æneas Sylvius apud Kollarium in *Analectis monumentorum omnis ævi Vindob.* a) quam ad expugnandos animos consiliariorum Moguntin. *bono animo cæsar solvit*: aç Nicolaus P. postea quidem per Æneam Sylvium remisit. „ Hi ergo (pergit ille) consiliarii, non „ veritatis amore, sed acri dulcedine pellecti ar- „ chiepiscopum Moguntinum ad voluntatem cæ- „ saris inclinabant. Sed nolebat pontifex ille iu- „ ratum fœdus abrumpere sine causa iusta, quæ- „ rebatque modos honestiores „.

Mirum in modum exacerbantur violationes Concordatorum, de quibus cæteroquin tam luculenta tot pontificum habentur, quam mente alieni ab ea re fuerint, testimonia: quorum nonnulla legere

lich gereizt wurden, Forderungen zu machen, auf welche sie sonst nie gekommen seyn würden, und wie sie wider zu andern Zeiten zu ihren scheinbar gewaltthätigsten und übermüthigsten Schritten durch die dringendste Nothwendigkeit und durch das erste aller Gesetze, das Gesetz der Selbsterhaltung, gezwungen wurden: Vorzüglich sollte aber auch gezeigt werden, wie manchmal nicht nur der Geist, sondern auch das Interesse des Zeitalters, nicht nur die Einfalt, sondern auch der Vortheil der übrigen Gesellschaft, oft der Vortheil der bürgerlichen, wie der kirchlichen Gesellschaft, ihre Anmasungen begünstigte, und eben damit ihre Behauptung erleichterte.

a) T. II. p. 122.

legere est apud ipsum Orixium. a) Negari nequit, querelas passim in eam rem fuisse factas a proceribus imperii, ipsam etiam in Capitulationem cæsaream illatas. Ubi tamen id prætereundum haud est, quod, cum an. 1663. de perpetua formula Capitulationis cæs. ageretur, etiam insertas illas fuisse Capitulationi illi perpetuæ querelas. Cuiusmodi alia eiusdem Capitulationis capita, ex usu potius quam veritate in Capitulationibus hactenus fuisse conservata, iam ab aliis sunt notata. Cæterum violationes factas fuisse, haud ideo negaverim, ex supposito etiam aliquando illo falso, privilegia in illis contineri pontificia. Non ita multo tamen post Concordata inita Calixtus III. an. 1457. ad Fridericum III. excusationem affert, quæ in eiuscemodi casibus deinceps potuit habere haud infrequenter locum: „ Non sumus, (inquit,) memores aliquid a nobis concessum contra Concordata prædicta. Quodsi quid tale factum est, ut sæpe in multitudine litterarum ac negotiorum aliqua transeunt neque bene gesta, neque revisa, non est intentionis nostræ, Concordatis ipsis contravenire „. Nihil vero proclivius fuit, quam a Nuntiis apostolicis per regiones longinquas dispersis variis excedi modis, ac usurpationes fieri. Unde tot contra eos non paucos a seculis querelæ acerbæ haud raro ac comminatoriæ, ut nec minis tantum in eos res steterit violatæ inter sacerdotium et imperium concordiæ temporibus. Ea hodiedum omnia, novis exemplis ad posteros transmissis, plenis buccis in apricum deducta, in

a) Concordata nat. Germ. integra T. I. p. 25. &c.

invidiam iusque vocantur. At enimvero hodiernus pontifex Pius VI. ad episcopum Frisingensem scribens, certum eum esse vult: „ Siquis forte „ abusus oriretur, et siquæ proveniret iurium ad „ archiepiscopos, episcopos et principes imperii „ spectantium violatio, promtos nos paratosque „ fore, ad eos auctoritate nostra tollendos „. Non possum non hic ingenuo viri Protestantis eruditissimi B. de Senckenberg testimonio locum dare, quod in sua methodo iurisprudentiæ nobis reliquit *a)* „ Ecclesia Romana (ait) mater christiano„ rum, et orbis inprimis Germanici benignissima, „ data sua sacra auctoritate semper benigne tulit, „ siquis iura sua, ea, qua par est, modestia con„ servare niteretur. Non opus ergo, nec condu„ cit etiam, ut convellantur omnia, ut nexus et „ Ecclesiæ, et imperio utilis ac necessarius dissol„ vatur. Oportet ordinem esse inter christianos, „ oportet esse caput, quod regat; non alius huic „ regimini magis aptus, quam Christi vicarius, „ beatum Petrum continua successione referens. „ Is ab omni ævo ea fuit æquitate, ut oves suas „ balantes exaudiret, ut gravaminibus mederetur. „ Non renixum certe novimus Hadrianum pont. „ M. cum Carolus Magnus non omnia eius po„ stulata admitteret. Transactionem de investitu„ ris conflavit Calixtus II. in quamplurimis Fri„ derico I. cessit Alexander III. nec in cunctis ob„ streperos pontifices experti Philippus et Fride„ ricus, donec ultimus plane ab ipsa fide decli„ nasse crederetur. Summa quæque consecuti sunt „ Rudolphus I. et Heinricus VII. Usurus erat æquo

„ pontifice

a) Addit. IV. §. 3. p. 172.

„ pontifice Ludovicus IV. si sua tantum vindicatum ivisset, et ni mala istorum temporum intervenissent. Certe, quod ille tantopere cupiebat, obtinuit Carolus IV. ut Italiæ dominaretur, et regia potestas penderet a sola Electorum authoritate. Iure adfirmari poterit, ne exemplum quidem esse in omni rerum memoria, ubi pontifex processerit adversus eos, qui iuribus suis intenti, ultra limites vagari animum non induxerint suum „. Scripserat hæc Senckenbergius, antequam in Germania nostra catholica esse videretur, qui inimico animo in sedem apostolicam, Romanum pontificem diceret: *Venient dies luctus patris mei a).* Suspiciebat Senckenbergius in sede Romana sagacem illam ac circumspectam œconomiam, qua iam a seculis identidem a rigore illo in moderando Ecclesiæ regimine remittebat, quem aliquando zelus secundum scientiam illorum temporum dictabat constringendum. Alienus igitur licet a sacris nostris illud tamen ad tribunal confidens, in quo causæ imperii Germanici religione inter se scissi secundum ius fasque alterutrius diribitæ aguntur, in Romano pontifice reveritus caput Ecclesiæ catholicæ, in qua nihil antiquius est unitate, ab eius centro Romano pontifice, experientia inde a prima Ecclesiæ ætate edoctus, nihil non ad eam conservandam exspectavit litandum. Aliam chordam feriens, non ita multo postquam hæc scripserat Senckenbergius, oberravit Febronius. Superos is acherontaque movens libro suo singulari, quem, ut præsefert, in dubium haud vocem,

a) Gen. XXVII. 41.

ad reuniendos ab Ecclesia catholica dissidentes elucubrasse, dum vero, quas machinas adhibet, nihil non hactenus proh dolor! mirum quantum contulerunt præsertim apud punctatores Emsenses ad dissolvendam communionem inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos. Postquam vero Febronius fregisset barbiton, recantassetque, κακόφωνον harmoniæ hierarchicæ ac dissonantem imitari maluerunt punctatores Emsenses, tuba, quæ incentore Febronio an. 1769. frustra inflata fuerat, classicum iterum in conventu Emsensi canendo, sibi victoriam polliciti ac triumphum. Spem sibi et alii indubiam faciebant ex luctu Patris: dici vero possunt, fodisse a) *sibi cisternas veteres, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Nunquid servus est Israel aut vernaculus? Quare ergo factus est in prædam?* Accidit porro, quod post Io. Cabasutium b) pro sua tunc Gallia, nuperrime pro nostra Germania non equidem pari omnino sorte, a nonnemine c) ex Isaiæ illo VIII. observatum est: *Pro eo, quod abiecit populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, propter hoc ecce adducet Dominus super eos aquas fluminis fortes, et multas.*

Dispar est hic admodum hodie non solum cleri minoris sed etiam maioris sors pro conditione varia immunitatis, ac libertatis, quod statum temporalem attinet, et territorialem; quo qui libero gaudent in imperio Germanico, sollicite cavere debent,

a) Ierem. II. 13.
b) Theoria et praxis Iur. Can. lib. III. c. 27. n. 6.
c) Coup-d'œil sur le Congrès d'Embs p. 251. n. a.

bent, ne aliorum iugum aggravent suo etiam exemplo. Neque vero minus periculum iurisdictionis sacræ est hodie, quam profanæ, soluto vel concusso nexu hierarchico in communione potestatis ecclesiasticæ summorum Ecclesiæ pastorum, pontificis et episcoporum. Optandum esset, ut ad omnium hierarcharum notitiam pervenisset monitum illud, quod Benedictus XIV. reliquit in insigni opere de *synodo diœcesana a)* elucubrato ante suum pontificatum, cum esset archiepiscopus Bononiensis, collegis suis episcopis: „Ne in suis „constitutionibus aliquid obrepere sinant, quod „ulla ratione apostolicæ sedis aut auctoritati iniu„riam irroget, aut iura diminuat: ob eam quip„pe coniunctionem et necessitudinem, quam mem„bra cum suo capite habere oportet, maxime de„cet, ut ipsi primæ sedis prærogativas, quæ hac „præsertim tempestate, multorum invidia in dis„crimen vocantur, sedulo defendant, et pro vi„ribus promoveant: suam enim causam agunt, „cum supremi pastoris auctoritatem propugnant, „et sustinent: quoniam, si huius iura evertantur, „paulatim pariter inferiorum præsulum iurisdictio „nutabit, et corruet„. Subdit ad rem insignem Duziacensis concilii locum ex Harduini collectione. *b)* Quam vero doctrinam in tanta quidem hodie synodorum raritate migrandam prorsus animum induxit paulo ante memorata synodus diœcesana Pistoiacensis in Italia. Sed non permisit Christus suarum promissionum memor datæque fidei in suis etiam successoribus (*super hanc petram*

M 5 *ædificabo*

a) Lib. IX. c. 1. b) T. V. col. 1321.

ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non præ valebunt adversus eam) ut cathedræ apostolicæ Petri admotæ cominus in principatu Florentino fortes machinæ eam divinitus firmatam possent concutere, aut ignis diu equidem etiam inibi sub ci nere delitescens in apertam erumpere flammam Ecclesiaque militans regnum Christi in terris com moveri in suo centro, re ad legitimum tribuna delata, atque in communione potestatis ecclesiasti cæ inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem e episcopos, ut supra memoravimus, composita isque ex commotione hac est per divinam clemen tiam sperandus profectus, ut ebullientes illæ Ti beridis quoque ad petræas ripas collisæ aquæ dein ceps in sinu suo sint conquieturæ materno, dum *iam proximus ardet Ucalegon.*

Modo audivimus, parum pensi haberi restitutam divino consilio in SS. concilio Trident. communionem illam inter summos Ecclesiæ pastores successores apostolorum, pro quibus in ultima illa ante passionem oratione Christus oravit, *ut sint unum* Lacessita fuerat unio illa seculo antecedenti XV facta inter apostolorum successores contentione *quis eorum videretur esse maior?* in concilio Constantiensi et Basileensi, in quo, ut supra vidimus collegium illud successorum apostolicorum, episcoporum nimirum, vix non ad nihilum redactum superiorem sustinuit inferiorem cleri ordinem, cu ius suffragii, quod illi anterioribus Ecclesiæ ætatibus nunquam competiit, datum fuit, atque adeo multitudine suffragiorum longe superior vicit.

Fallitur

Fallitur hinc anonymus ille, qui superiore anno, occasione controversiarum de dispensationibus et Nuntiaturis, calamum in zelosissimum hodiernum Spirensem episcopum strinxit: dum, minori clero perinde ac laicis numquam in Ecclesia ius suffragii decisivi fuisse, p. 56. dicit. Animadversione, memoratuque dignus est, quem hic adscribam, locus *a*) vel inde maxime, quod auctor ex eorum sit numero, qui concilio Basileensi (in quo promiscue ius suffragii fuit clero minori, obnitente maiori; quodque, ut suo loco ostendimus, fere ex inferioris subsellii clero post translationem concilii constabat) non solum auctoritatem in praesenti causa prae SS. concilio Tridentino deferunt, (et quidem in posterioribus sessionibus, in quibus, dissoluta

a) „ Was versteht der Verfasser hier unter Katholiken? Ent- „ weder die Laien und geringere Geistliche, oder die Bi- „ schöffe? Jene haben nach katolischen Grundsäzen wohl „ die Freiheit, zu disputieren, aber nie das Entschei- „ dungsrecht in der Kirche gehabt. Und wenn sie es auf „ einige augenblike hætten, was für ein unübersehliches „ Meer von theologischen Wellen und Wirbeln würden „ wir vor uns haben! Sovil Köpfe, sovil verschidene Mei- „ nungen würden entstehen, die kein Mensch vereinigen „ könte. Theologisch- und canonistisches Schulgezänke „ kan also hier keine Norm abgeben, wornach man et- „ was fur streitig haben könte „. Quorsum hæc, si ad actionem concilii Basileensis, posterioribus præsertim sessionibus, exigantur, contendanturque cum memorata paulo ante synodo diœcesana Pistoiacensi perinde ac conventu Emsensi cum suis hysperaspitis. Experti sunt iam sagaces, quod anonymus de abeuntibus in diversa adversaque concertationibus theologorum et canonistarum ait, hierarchæ Galli in causa præsertim Ianseniana: experiuntur Germani in hodiernis controversiis hierarchicis, et Itali ob causam Florentinam in maximi momenti utroque articulo, fidei et disciplinæ, circa constitutam divinitus ecclesiastici regiminis formam.

dissoluta penitus communitate potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, a plerisque pro schismatico habitum est conciliabulo) verum etiam dignitatem eiusdem sacrosancti concilii Tridentini, auctoritatemque deprimere satagunt, fucum facientes ac suspicionem imperitis (quam hactenus passim dispulimus) ex Isidorianismo, ob necdum tunc detectam pseudodecretalium epistolarum fraudem. Hos inter, præter punctatores Emsenses et modo memoratum, etiam anonymus alter (nisi sit unus idemque homonymus, quod inde videri queat, cum uterque perinde disertus sit ac doctus) ille, qui superiore eodem anno historiam appellationum apud tribunalia ecclesiastica in lucem edidit: atque uterque rata vult ea, quæ in concilio Basileensi acephalo (neque enim fas fuit clero illic residuo, proprio marte præsidem sibi constituere contra divinum primatus R. P. ius, communionemque potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos: cum nec ista rata esse potuerint, quæ ipsi legati contra mentem delegantis pontificis egerant) sessione XXXI. sunt decreta de appellationibus, non contenti iis, quæ in SS. concilio Tridentino in variis sessionibus in favorem cathedræ episcopalis de eadem re iudiciaria sunt constituta.

Notatur quidem decretum illud sess. XXXI. *de causis et appellationibus* in instrumento conventus Moguntini an. 1439. sed mox anno sequenti desideratur in concilio Frisingensi *a)* etsi diætæ Moguntinæ

a) T. V. conc. Germ. p. 280.

Moguntinæ fiat mentio, in qua principes „ decre-
„ ta edita in sacra Basileensi synodo cum certis ta-
„ men restrictionibus modificationibusque tempo-
„ rum qualitatibus, ac dictæ Germanicæ nationi
„ accomodis, concorditer acceptarunt „. Quæ
restrictio amplioribus adhuc verbis seu conditio-
nibus in ipso quoque instrumento Moguntino le-
gitur, scilicet: „ Cuilibet nostrum (ut loquuntur
„ principes) singulariter in suis provinciis, dioe-
„ cesibus, ac territoriis congruentibus et accomo-
„ dis factis, et fiendis suis loco et tempore oppor-
„ tunis exprimendis „. prout factum in concilio
Frisingensi, habito pro lubitu selectu, nulla facta
attentione ad numerum aut seriem decretorum vel
concilii Basileensis vel conventus Moguntini, cuius
ceteroquin verba sua facit, ut alias, ita etiam,
ubi ad decreta sess. XXXI. ventum fuit; omissis
omnibus illis, quæ in instrumento Moguntino ad
decretum *de causis et appellationibus* pertinent.
Quam vero libertatem omittendi vel adoptandi pro
lubitu decreta Basileensia (quæ inter erant saluber-
rima complura si cætus ille suis in finibus in
communione potestatis hierarchicæ stetisset, ma-
gnam deploratis illis temporibus Ecclesiæ afferre
utilitatem valuisset) multo adhuc ampliorem in ali-
is conciliis Germanicis tunc temporis habitis, pau-
cis quidem illis, in quibus deinceps mentio aliqua
concilii Basileensis est facta, deprehendere est, *a*)
ipso in concilio Moguntino anni 1451. quod
multo pauciora decreta Basileensia, decretis qui-
dem integris appositis, acceptavit: ac primo qui-
dem

a) T. V. conc. Germ. p. 399.

dem loco *ordinationem sive decretum sacri Basileensis concilii de provincialibus, et diœcesanis conciliis celebrandis editum: de usuris:* Post miserabilem. *de vitio concubinatus:* Quicunque clericus. *de interdictis non leviter faciendis*, addita Bulla Nicolai V. eiusdem item bulla *pro executione Carolinæ* nulla amplius habita conc. Basileensis ratione. Sic sequuntur decreta de reformatione monasteriorum: de fratribus mendicantibus præsentatis: de ostensione Eucharistiæ: de corruptelis et abusionibus canonicorum: demum subditur legati pontificii Card. Nicolai de Cusa, qui Germaniam ad celebranda concilia provincialia et diœcesana obibat, confirmatio, etiam in conc. Moguntino an. 1455. nulla uspiam mentione quidem facta sess. XXXI. Basil. in qua contra mentem omnium hierarcharum et principum Eugenius IV. suspensus fuit: auspicium vero eo ipso tempore cœpit Ferrariæ concilium ex Oriente et Occidente confluentibus hierarchis, Florentiæ postea absolutum. Neque vero in ullo concilio alio eorum temporum legitur decretum Basileense de causis et appellationibus adoptatum, multo autem minus post concilii Tridentini *a)* de ea re decretum: „Ut causæ „omnes ad forum ecclesiasticum quomodolibet „pertinentes, etiamsi beneficiales sint, in prima „instantia coram ordinariis locorum dumtaxat co„gnoscantur ... neque appellationes ab eisdem „interpositæ per superiores quoscunque recipian„tur, eorumque commissio aut inhibitio fiat, nisi „a definitiva, vel definitivæ vim habente, et cu„ius

a) Sess. XXIV. c. 20.

„ ius gravamen per appellationem a definitiva re„ parari nequeat. Legati quoque etiam de latere, „ Nuntii, Gubernatores ecclesiastici, aut alii qua„ rumcunque facultatum vigore, non solum epis„ copos in prædictis causis impedire, aut aliquo „ modo eorum iurisdictionem iis præzipere, aut „ turbare non præsumant, sed nec contra clericos „ aliasque personas ecclesiasticas, nisi episcopo „ prius requisito eoque negligente procedant: ali„ as eorum processus ordinationesque nullius mo„ menti sint, atque ad damni satisfactionem par„ tibus illati teneantur „. Quo quidem nihil gravius pro auctoritate episcoporum decidi poterat, tantum displicet, quod deinceps „ ab his excipian„ tur causæ, quæ iuxta canonicas sanctiones apud „ sedem apostolicam sunt tractandæ: vel quas ex „ urgenti rationabilique causa iudicaverit summus „ pontifex per speciale rescriptum signaturæ sancti„ tatis suæ, manu propria subscribendum, com„ mittere aut avocare „. Ea profecto non Isidoriana, ut clamant, sed antiquæ a primis Ecclesiæ seculis constanter observatæ disciplinæ congrua est conditio, dudumque etiam ante canonem Sardicensem obtinuit, ut appellationes et evocationes ad sedem Romanam fierent: quod quidem anterioribus seculis ab orientali Ecclesia frequentatum constanter fuerat, in ipsa urbe Cpoli constitutis legatis seu responsalibus, de quibus S. Gregorius M. ipse etiam ante pontificatum eo munere perfunctus (lib. II. regest. ep. 7.) *qui nostri sunt*, inquit, *vel fuerint in urbe regia responsales, si mediocris est quæstio, cognoscant, vel huc ad apo-*

stolicam

stolicam sedem, si ardua est, deducatur, quatenus nostra audientiæ sententia decidatur: ut scribit ad archiep. Larrissensem, minatus excommunicationem, quod episcopum Thebanum deposuisset, suffraganeum quidem, sed per Romanam sedem exemptum iurisdictione metropolitica Larissensi. Ecce quo in statu ante pseudodecretales res manserint, donec ab Ecclesia orientali iam cum schismate confligante an. 870. in synodo Cpolitana oecumenica octava ultima appellationum instantia sedibus patriarchalibus est relicta. Qua de re incassum gloriatur memoratus auctor historiæ appellationum, atque insultat Romanæ sedi, quod pati debuerit, appellationem ad Romanam sedem prohiberi sub excommunicationis quoque poena. Nec animadvertit, adversari istum canonem causæ suæ, dum appellationis tribunal apud sedem patriarchalem statuitur: qualis cum sit in Occidente Ecclesia Romana; non tamen est, cur hanc ostentet sedes hæc apostolica prærogativam patriarchalem, quippe quæ est institutionis ecclesiasticæ, cum habeat primatum Ecclesiæ ex institutione divina: non honoris, cuius typhum in suis apostolis Christus damnavit, sed iurisdictionis, dum iuris patriarchalis quoque pars in memorato canone synodi oecumenicæ octavæ agnita est, esse ius ac tribunal appellationum, quod hodie restringere gestiunt in occidentali ecclesia, in sede apostolica Romana. Acciderunt hæc in Oriente, quando adhuc S. Ignatius Cpolitanus iure hoc appellationis ad Romanam sedem est usus fruitusque Sec. IX. a Photio autem restitutam in patriarchatum Cpolitanum

tanum obfirmatum est paulo post schisma Ecclesiæ orientalis, paulatim, ut passim in hoc opere notavimus, inductum æmulatione novæ Romæ, quam dictitabant, contra veterem Romam sedem Petri, cathedra contra cathedram posita, rupta communione inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, quam frustra concutere hactenus in Occidente sunt connisi curiales quidam flamines, incentores novissimarum contentionum, summos Ecclesiæ pastores hoc seculo in Germania, ut præterito in Gallia, cum sede Petri Romana committendo: collatis etiam operis in quibusdam, quos memoravimus, habitis conventibus, non irrito quidem omnino conatu, Deo hierarcharum tamen mentes ad pacis conciliationisque studia inclinante; a) ut vero revocatæ inter hierarchiam seculo XV. contentiones, quibus concilia illius ævi sunt sufflaminata, nos terreant, quibus posthabitis in SS. conc. Tridentino Ecclesia occidentalis inter summa pericula in tuto posita fuit in communione summorum Ecclesiæ pastorum, pontificis et episcoporum; dum econtra Ecclesia orientalis post restitutam eodem sec. XV. in concilio Florentino feliciter eamdem communionem ac factam cum Ecclesia catholica unionem unius fere metropolitæ Marci Ephesini factione eadem excidens, recidivam passa est. Quæ merito terreant eos, qui in animum revocant, quam parvis initiis, dum in syn. Cpolit. I. Cpolitano episcopo πρεσβεῖα τῆς τιμῆς post Romam tantum sunt concessa, res eo tandem devenerit.

a) Quæ hoc cap. diximus ad rem conformiter iis, quæ cap. XLII. de conc. Basileensi retulimus, illustrantur Differtt. Marii Lupi *de parochiis ante an. ch. millesimum.*

Græca Ecclesia equidem sub Mahomedana tyrannide gemit, suis tamen legibus ecclesiasticis ac iure hierarchico canonum utitur sub patriarcharum, metropolitarum et episcoporum gubernio, qui etiam res gravioris momenti in conciliis transigunt; alia ad patriarchæ tribunal revocantur, obvia ab episcopis et presbyterio ordinantur. Sic etiam ad nostra usque tempora Russica Ecclesia regebatur, donec protestantica principia in eam quoque Ecclesiam sese insinuarunt.

Caput XLVI.

Nil sibi constans apud Protestantes.

Nostra ætate secessionem fecit Anglorum factio per ingentes illas concertationes episcopalium, presbyterianorum et independentium. Dum illi nimirum inter se digladiantur, Georgius Fox Quackkerorum, (qui hactenus adduci non potuerunt, ut aliquid sponte sua ad sustentationem status ecclesiastici conferrent) parens, et Thomas Hobbesius diversis viis eundem sibi finem ad subruendam omnem politiam ecclesiasticam proponunt: quorum ille nec docentium quidem in Ecclesia sua invisibili admittit munus; hic vero idem intendens, Ecclesiam cum statu politico confundit, sicque perturbata omnia fuisse vult ad Wilhelmum usque regem ineunte hoc seculo. Fructu econtra haud caruit paradoxum quidem ex multis titulis H. Dodwelli systema hierarchicum, ac parænesis eiusdem de vitando schismate ad vicinos

Protestantes,

Protestantes, in qua eos ex damnis, quæ Anglia perpessa est, quod regem caput Ecclesiæ constituerit, cautos reddere studet, ordinis hierarchici iura et potestatem revocare contendens; „ Plus „ æquo hactenus (scribit *a*) post alia) principibus „ indulsimus, iniquiores autem plerique fuimus, „ qui causam reformationis professi sumus. Dum „ scilicet ab ecclesiasticis metuebamus, principes „ autem propitios habuimus, non satis prospeximus Ecclesiæ conservandæ, cum principes essent „ a nobis in futurum alienores. Id certe consecuti sumus nimia illa cleri insectatione, quæ „ tum necessaria utilisque videbatur, ut et iustis „ iuribus clerum exuerimus, et laicos ubique clero infensos reddiderimus, minusque, quam par „ erat, sacri ordinis reverentes. Erat quidem principibus gratissima potestatis accessio ex illorum „ spoliis, a quibus ipsi olim fuissent spoliati, sed „ media potius via tenenda erat, ut dum cæsari, „ quæ sua erant, asserebamus, ne interim Deum „ Deique vicarios suis iuribus fraudaremur. Nec „ sensimus, dum firma esset inter principes atque „ ecclesiasticos concordia, harum concessionum incommoda. Dum idem utrique volebant, metus erat nullus, fore aliquando, ut *in*vicem „ committerentur. Securi ergo decessorum errores iuribus suis adversos fovebant ecclesiastici. „ Inde audentiores facti laici malignitatem, quam „ in ecclesiasticos conceperant, securius iam atque „ fidentius exercebant, ipsis ecclesiasticis, ut videbatur, auctoribus, et minarum, quæ a laicis

 „ imminebant,

a) Dodw. de nupero Schismate Angl. n. 51. p. 225

to, Christianus Thomasius Puffendorffii discipulus Ecclesiam, super firmam petram a Christo positam super fundamentum apostolorum, penitus deiiciendam sibi proposuit, principi ius absolutum et illimitatum adstruendo, ministeriumque ecclesiasticum, erga quod maximo odii et vindictæ spiritu agebatur, quodque eo usque apud Protestantes immunitate exactionum gaudet, hoc etiam et omnibus aliis iuribus et privilegiis spoliando, sublato omni discrimine bonorum ecclesiasticorum, quæ certatim principes, gavisi hac doctrina, sibi adscribenda duxerunt. Thomasii vestigia pressit in Hallensi ditionis Porussicæ academia I. Henningius Boehmerus et Ioannes Mich. Heineccius, quorum opiniones recensens anonymus ille sæpe laudatus *De finibus utriusque potestatis ecclesiasticæ et laicæ* sequens p. 39. epiphonema interponit: „ Nostra-
„ tibus quibusdam hæc serio perpendenda propo-
„ no, qui contra veritatis, religionis, ac iustitiæ le-
„ ges videntur rebus novis hoc tempore studere;
„ non alia de causa, ut credere licet, nisi quia scien-
„ tia theologica destituti, iurisprudentiam eccle-
„ siasticam tractare aggressi sunt: qui sane theo-
„ logicis disciplinis non probe imbuti, tutius
„ iurisprudentiæ ecclesiasticæ adytis abstinuissent,
„ quoniam sine theologiæ principiis eum præser-
„ tim frequentius necesse est errare, ac labi, qui
„ de finibus seu limitibus potestatum scribere, vel
„ docere alios susceperit „.

Cacoethes hæc, quæ superiore seculo per auctores libertatum Gallicanarum Ecclesiam Gallicanam predidisset, nisi vigilantia et auctoritas hierarcha-

rum

rum obstitisset, nostro hoc saeculo Germanicam Ecclesiam occupavit, abreptam studio et lectione scriptorum illorum, qui vel ius ecclesiasticum Protestantium, ut tractat Boehmerus, vel Ius publicum tradunt ex doctrina eorum cum ecclesiastico, perinde ac Ius naturae et gentium, commixtum quoad externa publica, ut vocant, a Mascovio *a*) definitum ius et auctoritas, quae in imperio universo summae Protestanticae potestati circa sacra competit, ad conservandam conscientiarum libertatem, et pacem imperii publicam, legibus pactisque (in conventu non uno Germaniae mutuo initis Protestantes inter et catholicos) stabilita. Exploserunt plerique nostri seculi Publicistae Protestantes eos, qui ius circa sacra vel episcopale in principes Protestantes translatum ex transactione Passaviensi statuunt, vel eis tanquam membris praecipuis Ecclesiae competere illud existimarunt; quod ius *horridam philosophiam* vocat Boehmerus, qui id principi qua principi (adeoque etiam imperatori Turcarum &c. et cuivis infideli et haeretico principi) asserit cum aliis, quos nominavimus. Dum vero ex pace Westphalica etiam ius reformandi sic accipiunt, ut penes principem sit, pro lubitu statuere exercitium publicum religionis: infidelis aut haereticus princeps utique iure suo utitur, usique fuissent magistratus Iudaeorum et imperatores ethnici comminando apostolis et prohibendo, ne ultra nomen Christi praedicarent: et qui pro fide Christi martyrium subierunt, iure sic videri potuissent a tyrannis ad mor-

 tem

a) Iur. publ. Germ. l. V. c. 3. n. 11.

tem condemnati. An minus horrida est hæc philosophia (theologicum etenim proferre in suam sententiam nihil possunt, ipsi fassi, in scripturis N. T. nihil ad rem esse; quod ipsa Ecclesiæ facies constanter alia fuerit primis præsertim seculis pressæ, nihil curant) quam illa, quæ principi, quidquid competit, qua primario membro deberi putant? quam sententiam natam putat Boehmerus *a*) „ ab erroneo falsoque, (ut ipse dicit,) princi„ pio, Ecclesiæ competere iurisdictionem: quod „ si verum est, Ecclesia quoque separatam rem„ publicam constituere debet, id quod nostrates „ negant „. Attamen illi tantum hoc audent, et quidem nostro hoc demum seculo (quo, si viveret Bossuetus, insigne complementum suis libb. de variationibus hæret. adiungere posset) sic philosophari cœperunt, qui apud monarchas absolutos veluti Thomasius, Boehmerus, Heineccius stipendia merentes, eorumque causam agentes, ad ius territoriale etiam ecclesiasticum revocant; alii aliam hodie præsertim, absurda huius philosophiæ perspicientes, vel non sub absolutis monarchis viventes, rationem ineunt.

Sic Pfaffius Acad. Tubingensis olim cancellarius in Wirtenbergia, ubi statibus ducatus sunt adhuc sua etiam iura, societatem a Christo et apostolis collectam distinctissimam agnoscit *b*) a statu civili vel republica, quæ ex sua suorumque sententia, sola per se ex imperantibus, et parentibus consistit: Ecclesiam vero saltem pro collegio

in

a) Tit. XXXIII. de Maior. et obed. §. 15.
b) Iur. eccl. lib. I. c. 1. §. 6. &c.

n republica habet, in quo princeps, ubi mem-
ırum Ecclesiæ evadit, non ut princeps, sed ut
uditor verbi spectetur. Hinc tamen ius princi-
ɔum circa sacra non penitus negat, sed iura sacro-
um statuit, quæ collegio ut tali competunt; quæ
ɪuod necessitas reipublicæ id requirit, princeps
ibi sumat, ad nutum tamen collegii administran-
la; *quæ*, ait, *et eapropter collegialia dicimus*. Pres-
it Pfaffium difficultas illa de iure principum circa
acra, quæ nunc facit, ut ab ipsis Protestantibus
ıæc sententia deseratur, ut apud Laur. Moshe-
nium videre est in opere posthumo de iure ec-
:lesiastico Protestantium communi *a*) ubi postre-
no de iure ecclesiastico communitatum Luthera-
ıarum singula hactenus recensita systemata exami-
i subiiciens, licet aliter se expedire nequeat, quam
ıt principi iuxta principia domestica cum suis il-
ud attribuat, sententiam tamen illam, quæ prin-
:ipi idem ius vi iuris territorialis adscribit, non
ɔotest non novam agnoscere *b*) primum post pa-
:em Westphalicam natam: quod etiam ius agnoscit
) nec demonstratum esse, nec demonstrari posse,
ısseque omnium periculosissimum a plerisque princi-
ɔibus iam reiectum, ac etiam paulatim a Iurisconsul-
is deseri, ac reiici, subditque: „Die Catholischen
, Fürsten gebrauchen es in ansehung ihrer Evangeli-
, schen Unterthanen, die sie in ihrem Lande haben.
, Sie sagen, wir haben die Superioritatem territo-
, rialem, und sind mithin nach euren eignen
, Grundsätzen Herren über die Kirche in unseren

 „ Staaten.

a) Allgemeines Kirchenr. der Protestanten c. 3. p. 469.
b) p. 577. *c*) p. 578.

„ Staaten. Nach diesem System können die Ca-
„ tholischen Herren ihren Protestantischen so viel
„ Eingrif thun, als sie wollen. Der gelehrte Herr
„ von Ikstätt hat von den Protestantischen Rechts-
„ gelehrten auf unsern Academien dieses System
„ gelernt, und er hat es sehr wohl begriffen. Er weiss
„ die Klagen der Protestanten unvergleichlich da-
„ raus zu beantworten „.

Quibus tamen omnibus non obstantibus, cum aliud apud suos expediens non reperiat Moshemius *a*) pro salute utriusque reipublicæ, neque communitates iura, quæ ipsis competunt, ipsæ administrare queant, Lutheranis principibus summam in spiritualibus rebus potestatem relinquendam demum sciscit, uno addito voto (quod tamen quale sit, et quid sperandum, aut timendum potius, dum manibus armatis iura sacrorum concreduntur, ex Dodwelli parænesi de vitando schismate ad exteros Protestantes discere potuisset) ut iura, quæ indubitato Ecclesiæ competant, apud suos non penitus conterantur, sed confirmentur magis et dilatentur: deinde, quod honori religionis, ministeriique ecclesiastici haud parvum profectum allaturum sit, ut auctoritas et proventus ministrorum augeantur. Ex his nemo non videt, quibus se ipsos constrinxerint vinculis Protestantes, quas in angustias coniecerint, quibus incitarum periculis sese exposuerint, dum iura et facultates Ecclesiæ principis arbitrio et voluntati commiserunt.

Eiusmodi se laqueis irretiunt nostro demum hoc seculo et ætate, quando Galli etiam pragmatici

a) §. 6. p. 579.

tici iam ad saniora consilia sunt revocati, doctores nostrates, dum incauti Protestantium placita Ecclesiæ obtrudere contendunt sub ementita specie libertatum ecclesiasticarum, viri quoque ex ordine hierarchico editis libris, aut etiam hinc inde per quasdam provincias epistolis pastoralibus, ex quibus anonymus quidam *a*) anno præterito amaras querimonias S. catholicæ Ecclesiæ, ob multiplicia accepta vulnera ab effrœni novandi studio, irreligione, irrisione, superbia, adulatione et protervia multorum catholicorum etiam scriptorum edens, tam multa colligere, proh dolor! potuit, dignitati Ecclesiæ Christi sponsæ adversa! Dum nimirum iura hierarchica aut convelluntur, aut perturbantur, atque a communione illa legitimæ ecclesiasticæ potestatis inter summos Ecclesiæ pastores summum pontificem et episcopos cum præsentaneo schismatis periculo fit abscessio, pax quæritur, ubi non est pax: propriis utilitatibus, honori, et auctoritati, aut etiam allotriæ defertur, cum dispendio utilitatis, honoris, et auctoritatis ecclesiasticæ: incaute ac inconsulto ad remedia, malis Ecclesiæ intestinis aliunde afferenda, consilia capiuntur, quæ ad eandem dignitate ac potestate sua deiiciendam vergunt, quam a Christo et apostolis accepit, semperque tum in statu presso, cum etiam illo eluctata conservavit in orbe christiano, christianisque sub principibus, piis munificisque

a) Bittere Klagen der heiligen christcatholischen Kirche über die vervielfältigten Wunden, welche ihr durch die zügellose Neuerungssucht, Unreligion, Spötterey, Stolz, Heucheley und Verwegenheit verschidener catholischen Schriftsteller von Zeit zu Zeit versezt werden.

nificisque erga se filiis, iurium et facultatum contra vim omnem et invasiones tutoribus, iuratis etiam Ecclesiæ advocatis.

CAPUT XLVII.

Inconcussa usque ad consummationem seculi in unitate fidei Ecclesia militans regnum Christi in terris.

Nihil non egerunt posterioribus etiam hisce seculis, quod vidimus agitasse imperatores, cum primum Christo nomen dederunt, ut exortis hæresibus ac schismatibus Ecclesiam redintegrarent; hæreticosque reconciliare, sed plerumque cum suis erroribus, allaborarunt. Id quod multo minus valet, quam in statua illa Nabuchodonosoris Dan. II. 43. ferrum misceri potuit testæ, seu *ferrum mistum testæ ex luto*: prout erant pedes et digiti pedum, quibus quartum regnum, Romanum scilicet imperium designabatur, partim ferrei, partim fictiles. Neque enim cum errore veritas consistere potest, aut cum unitate Ecclesiæ doctrinæ fidei varietas. Ecclesiam Dei vivi dico, quam qui non audierit, *sit tibi*, ait Christus *a*) *sicut ethnicus et publicanus*, quamque apostolus *b*) vocat columnam et firmamentum veritatis. Continetur his irrefragabile testimonium legitimæ ecclesiasticæ auctoritatis, cui omnino deferendum sit. Magisterium hoc generale est, fidem, mores, politiam ecclesiasticam, credulitatem et obedientiam complectens.

Nec

a) Matth. XVIII. 17. *b*) Tim. III. 15.

Nec minor est obligatio in alterutro genere
officii, neque minor reatus, in quo quis se ob-
noxium reddat, an vitam christianam crimine con-
taminet, aut rectam fidem errore: uti vero legi-
tima a Christo instituta atque in Ecclesia relicta po-
testas ad probare crimen nequit, ita nec tolerare er-
rorem in fide. D. Paulus Titum III. 10. ad Ec-
clesiæ ministerium instruens, *Hæreticum*, ait, *ho-
minem post unam et secundam correptionem devita.*
Et ad Timotheum scribens, mox primo capite epi-
stolæ primæ in ipso exordio notat eos, qui con-
tra finem præcepti, charitatis nimirum *de corde
puro, et conscientia bona, et fide non ficta, . . .
aberrantes, conversi sunt in vaniloquium.* Et eo-
dem adhuc capite Timotheum cohortans ad haben-
dam *fidem et bonam conscientiam, quam quidam,*
pergit, *repellentes, circa fidem naufragaverunt.
Ex quibus est Hymenæus, et Alexander, quos tra-
didi satanæ, ut discant, non blasphemare.* Thessa-
lonicenses rogat apostolus I. ep. V. 12. et, *ut noveri-
tis*, ait, *eos, qui laborant inter vos, et præsunt vo-
bis in Domino, et monent vos*, νȣθετȣ̃ντας ὑμᾶς, ca-
stigando ac cohortando: *ut habeatis illos abundan-
tius in charitate propter opus illorum: pacem ha-
bete cum illis.* Porro iisdem Thessalonicensibus
epistola secunda cap. III. 13. &c. iubet: *Quodsi
quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc
notate, et ne commisceamini cum illo, ut confun-
datur. Et nolite quasi inimicum existimare, sed
corripite ut fratrem.* Idem gentium apostolus
sollicite et graviter præmonet, maiores natu Ec-
clesiæ Miletum Epheso evocans Act. XX. 17. 28. &c,

cavetque

cavetque ab instantibus iam tunc periculis ab huiusmodi lupis rapacibus: *Attendite vobis*, ait, *et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Ego enim scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. Propter quod vigilate, memoria retinentes: quoniam per triennium nocte et die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vestrum.* Epistolas ad septem Asiæ Ecclesias S. Ioanni Apoc. II, et III. dictatas iam supra commemoravi: quarum prima statim Angelo, id est episcopo Ephesi ecclesiæ laudi datur cap. II. 6. *Quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi.* Angelo Pergami vero ob eosdem Nicolaitas exprobratur: *quia habes illic tenentes doctrinam Balaam.* Qui nil nisi charitatem spirat idem S. Ioannes in suis epistolis, passim nominat hæreticos antichristos et seductores, moxque addit Epist. II. 8. &c. *Videte vosmetipsos, ne perdatis, quæ operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis, qui recedit, et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic et Patrem et Filium habet. Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus eius malignis.*

Hæc dum tenerrimus dilectionis magister, dilectus Christi discipulus docet, quid de illis tenendum est econtra, qui securitatem dant, quam præstare non possunt? Ecclesia anathema dicit errori, et erranti in doctrina fidei, quem tu ab errore

absolvis?

ɔſolvis? Quid ſi tu illum fallas, illeque falſus
pinione ſua, coram divino iudice reus æternum
ereat? An tu miſeri huius amicus es, ac eum
iligis? An Eccleſia culpanda, quæ a magiſtro
moris S. Ioanne edocta talem non recipit, nec
ıve ipſi dicit, falſam ſecuritatem erranti demen-
lo, ac errorem arguens, damnansque, ut ab eo
bducat, quem tu incurium reddis, et aberrantis
bfirmas animum. Eſt hoc, quod proh dolor!
odie millionibus hominum periculum creat, ac
ıntum quidem in negotio ſalutis æternæ! An non
ı re tanti, ac quantivis momenti tutius ſaltem
: ſequendum, et ſuadendum? O ſi poſſem ego,
uam vellem omnes homines ſalvos, et æternum
eatos! Sed quid iuvat dare ſecuritatem, quam
ræſtare non poſſum? Sic ſæpe interpellatus ab
nicis, conſtanter reſpondi, ne aliquando inge-
ıiſcere contingat; *Amici omnia perdidimus*, di-
ente Domino: *cæcus ſi cæco ducatum præbeat,
mbo in foveam cadunt.* Quærat forte quis quem-
ıiam, an extra Eccleſiam unam catholicam poſſit
ſſe ſalus, et is hoc aiat: quid iuvat, dum ſecu-
um reddere non valet? Quid prodeſt ſententia
mici, ſi alia ſit Dei? iudicium humanum, ſi aliud
it divinum? *Popule meus, qui te beatum dicunt,
pſi te decipiunt, et viam greſſuum tuorum diſſi-
ɔant!* Quodſi hodie non tantus eſſet numerus
ɔorum, qui falſam ſecuritatem ſibi faciunt, et
lant aliis, forſan et infidelibus paganis; non fo-
ret tantus numerus æternæ ſalutis ſuæ incuriorum,
indifferentium, irriſorum, contemptorumque re-
ligionis, ſibi ſuffenorum.

Studioſi

Studiosi hi amatores videri volunt, ac deliciæ generis humani, frena omni licentiæ sentiendi et vivendi laxantes, religionisque suffocantes sensum sermonibus vanis et profanis ad delectandum compositis, de quibus epist. II. præcavens, Timotheum II. 15. sollicite Paulus monet; *Cura te ipsum probabilem exhibere Deo operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. Profana autem, et vaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem. Et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus et Philetes.* Illum iam prima epistola memoravit tradidisse Satanæ cum Alexandro, *ut discant non blasphemare.* Vides hic veram genuinamque charitatem in apostolo gentium, qui tanto ardebat amore, ut optaret, *anathema esse a Christo pro fratribus*; ipse tamen, cum res posceret, anathemata vibrat in fratres, et satanæ tradit, nempe ad correctionem, et salutem, *ut spiritus salvus sit in die Domini*, ut ad Corinthios *a*) scripsit; quibus argumentum charitatis non quærentis, quæ sua sunt, iam dederat in schismate inter eos sui gratia orto, obsecrans *per nomen Domini*, ait, *nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia.*

Eius rei in haud absimili causa Corinthios commonuit postea S. Clemens Pauli discipulus, et Petri in sede Romana successor in epistola *b*) ad eosdem Corinthios prima n. 47. „ Sumite (inquit) „ epistolam beati Pauli apostoli. Quid primum „ vobis

a) I. Cor. I. *b*) T. I. Patr. apost. p. 175.

, vobis in principio Evangelii scripsit? Profecto
, in spiritu ad vos litteras dedit de se ipso, et
, Cepha, et Apollo, quia etiam tunc diversa in
, studia scissi eratis. Sed varia illa animorum in-
, clinatio minus peccatum vobis intulit, propen-
debatis enim in apostolum testatæ sanctitatis, et
in virum ab illis probatum. Nunc vero quinam
sint, qui vos perverterint, et nominatissimi frater-
ni amoris imminuerint decus, animadvertite„.
am prius *a)* eadem comparatione, qua D. Paulus de
nius corporis membris usus addit, *universa con-
irant, et ad conservationem totius una subiectione
tuntur.* Versantur in hoc argumento, singulari Dei
rovidentia scripta Patrum apostolicorum pleraque:
nprimis S. Ignatii M. epistolæ ad unam omnes uni-
atem commendant *b)* Ecclesiæ, scilicet in auctoritate
ierarchici ordinis, subordinationeque ac ordinata
ubiectione: *Ut una fide, una prædicatione, una Eu-
haristia* utantur, sicut Philadelphios obsecrat. Et
paulo ante: *Abstinete itaque ab herbis noxiis, quas
esus non excolit, sed fera hominum interfectrix, non
nim sunt plantatio Patris, sed semen maligni.* Sic
S. Polycarpus Romæ Marcionem hæreticum offen-
dens, *primogenitum diaboli* in faciem dixit. Pergit
vero S. Ignatius: „Fratres ne erretis, si quis eum
„ sectatur, qui se absciderit a veritate, regnum Dei
„ non hæreditabit: et si quis non abscedit a falsiloquo
„ prædicatore, in gehennam condemnabitur. Nec
„ enim a piis discedere oportet, nec cum impiis
„ convenire. Si quis in aliena sententia ambulat,
„ hic non est Christi, neque passionis eius parti-

 „ ceps,

a) n. 37. p. 169. *b)* T. II. PP. apost. n. 3. et 4. p. 73.

„ ceps, sed est vulpes corruptrix vineæ Christi;
„ cum huiusmodi non commisceamini, ne cum illis
„ peccatis, quamvis pater sit, quamvis filius,
„ quamvis frater, quamvis domesticus. Non parcet enim, inquit, oculus tuus super eum. Osores ergo Dei, et vos odisse oportet, et super inimicos eius tabescere: non autem etiam verberare, aut persequi eos, ut faciunt gentes, quæ ignorant Dominum et Deum, sed pro inimicis habere, et ab iis segregari, eos tamen commonefacere, et ad pœnitentiam cohortari, si forte audiant, si forte credant „.

Quantum vero Patres illi apostolici ab omni errore fidei seu hæresi abhorruerint, altera antiquissimorum horumce scriptorum pars prodit contra hæreses, prout S. Iustinus M. in apologia I. ipse testatur, se contra omnes hæreses scripsisse. Hoc vero periit opus, uti etiam quod singulariter contra Marcionem exaravit. Desiderantur quoque, quæ Eusebio teste de schismate scripsit S. Irenæus M. cuius vero prostant libri quinque adversus hæreses: quorum quarto cap. 33. n. 7. „ Iudicabit autem (inquit,) et eos qui schismata operantur: qui sunt inanes, non habentes Dei dilectionem, suamque utilitatem potius considerantes, quam unitatem Ecclesiæ: et propter modicas, et quaslibet caussas magnum, et gloriosum corpus Christi conscindunt, et dividunt, et quantum in ipsis est, interficiunt, pacem loquentes, et bellum operantes. Nulla enim ab eis tanta potest fieri correctio, quanta est schismatis pernicies. Iudicabit autem et omnes

„ eos,

„ eos, qui sunt extra veritatem, id est, qui sunt „ extra Ecclesiam „.

Constat schismatum etiam, proximis deinceps seculis in Ecclesia ortorum, qualescunque ob causas, quæ et ipsa tamen ansam dederunt opportunam, singulari Dei providentia Ecclesiæ suæ prospiciente, ut zelo Dei accensi pastores talia proferrent scripta, quæ semper fuerunt, eruntque pro galea, et clypeo Ecclesiæ Dei contra hæreticos et schismaticos quoscunque. Cuiusmodi est S. Cypriani ep. et mart. liber inter alia eius scripta singularis *de Unitate Ecclesiæ*, ex quo unum locum alterumve ex plurimis in eandem sententiam referam: „ Quisquis, (ait,) ab Ecclesia segrega„ tus adulteræ iungitur, a promissis Ecclesiæ se„ paratur; nec perveniet ad Christi prœmia, qui „ relinquit Ecclesiam Christi: alienus est, profa„ nus est, hostis est. Habere iam non potest Deum „ Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem „. Et post alia non minus gravia: „ Quis ergo sic est sce„ leratus, et perfidus, quis sic discordiæ furore „ vesanus, ut aut credat scindi posse, aut audeat „ scindere unitatem Dei, vestem Domini, Ec„ clesiam Christi „? Sic etiam Antoninum episc. instruens epist. 33. breviter eloquitur: *Quisquis ille est, christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est.* Nec aliter locuti sunt, qui deinceps contra orta schismata, quæ plerumque tam leves, quam etiam speciosas videbantur habere causas, in rigore fidei et morum, pro Ecclesiæ unitate calamum strinxerunt: quale contra S. Cornelium P. Romæ commotum, non potuit S. Cyprianus ita restin-

guere, ut non etiam in Hispania adhuc sec. IV. glisceret: Sic S. Hieronymus contra Luciferianos, qui ob Patrum Ariminensis concilii defectionem Ecclesiam quodammodo ex orbe periisse clamabant: contra schisma Donatistarum imprimis S. Augustinus et iam ante eum Optatus Milevitanus, quos omnes iam alibi in demonstratione veræ religionis, veræque Ecclesiæ contra quasvis falsas recensuimus. Ex his Optatus *a*) generaliter contra omnes hæreticos et schismaticos præscribens: „ Ergo (inquit,) „ Ecclesia una est, cuius sanctitas (quam Donatistæ perditam vociferabantur) de sacramentis colligitur, non de superbia personarum ponderatur? Ergo hanc unam columbam, et dilectam sponsam Christus appellat. Hæc apud omnes hæreticos, et schismaticos esse non potest; restat, ut uno loco sit „. S. Augustinus, cuius contra Donatistas scripta, et acta integrum volumen complent, universalem eandem præscriptionem facit singulariter in libro *de unitate Ecclesiæ* his inter alia verbis: „ Quicunque credunt quidem, quod Christus in carne venerit, et in eadem carne, in qua natus et passus est, resurrexit, et ipse sit filius Dei; sed tamen ab eius corpore, quod est Ecclesia, ita dissentiunt, ut eorum communio non sit cum toto, sed in aliqua parte separata inveniatur, manifestum est, eos non esse in catholica Ecclesia: qui autem est extra Ecclesiam, eo ipso etiam extra viam salutis „. Unum addam locum eiusdem de Symbolo ad catechumenos: „ Siquis ab Ecclesia alienus inventus fuerit, alie-

„ nus

a) De schism. Donat. lib. II. c. 1.

„ nus erit a numero filiorum: nec habebit Deum
„ Patrem, qui Ecclesiam noluit habere matrem:
„ nihilque ei proderit, quod crediderit, vel mul-
„ ta bona fecerit „.

Uti vero schisma charitati, ita quivis error contra puritatem fidei refragatur veritati, quem dum damnat Ecclesia adversantem accepto a Christo fidei deposito, nullam ullo modo in sinu suo tolerat haeresin seu haereticum sibi refractarium. „ Ne-
„ que enim (ut loquitur *b*) S. Cyprianus) Domi-
„ nus noster Iesus Christus, cum in Evangelio suo
„ testaretur, adversarios esse eos, qui secum non
„ essent, aliquam speciem haereseos designavit,
„ sed omnes omnino haereticos, qui secum non
„ essent, et secum non colligentes, gregem suum
„ spargerent, adversarios suos esse ostendit, di-
„ cens „: *Qui non est mecum adversum me est: et*
„ *qui mecum non colligit, spargit* „. Hinc est, quod toties tentata in nostra Germania unio Protestantium semper hactenus incassum cesserit, eritque, quamdiu illi nomen Protestantium non penitus abiecerint, in gremium Ecclesiae simpliciter redeundo, unde exierunt: sunt ex eorum quippe numero, de quibus I. Io. II. 19. *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis.* Igitur si ex animo cupiunt reuniri, ante omnia necesse est infallibile Ecclesiae iudicium agnoscere, et quae ab Ecclesia definita sunt, suscipere. Id quod illis, qui me ad tentatam sub auspiciis Cels. Princ. epi-

 scopi

a) Lib. I. epist. 6. ad Magnum.

ſcopi et abbatis Fuldenſis reunionem Proteſtantium cum Eccleſia catholica invitabant, reſpondi: ut unte omnia concilio Tridentino ſubſcribant, atque confeſſioni Fidei ad mentem eiusdem: deinde iudicio Eccleſiæ ſe ſubiiciant ceu infallibili. Primum enim niſi fiat, in Eccleſiam omnem hæreſim damnantem ſuſcipi non poſſunt: ſine altero, nihil ſtabile eſſe poſſet. Si reſilire ſemper integrum ſit cuique, fruſtra foret omnis unio perinde ac catechiſmi, confeſſiones fidei, ſynodi, pacta conventa apud eos, qui nullum agnoſcunt Eccleſiæ tribunal, arbitrio relicto cuiusque dictamini: fruſtra ipſa ſchiſmatis et hæreſeos appellatio ac ſcelus, quod in alios non cadit, quam refractarios, qualis nemo dici vult, qui ſuo eſt relictus arbitrio; unde lata cuique religioni atque etiam irreligioni ipſi aperitur via, inevitabili aberrandi periculo apud eum, qui erroneo ductus conſcientiæ dictamine, errorem pro veritate habet, tenebras pro luce; neque, ſi etiam ipſa irreligio foret, Iudaiſmus, vel paganiſmus, ſe ipſo arbitro, et iudice in cauſa, ſtringeretur.

Quodſi vero ſaltem religio chriſtiana pro norma ſuſcipiatur, et in ſyſtemate Proteſtantium pro regula fidei ſcriptura, continget deinceps, quod hactenus experti ſunt vel ipſi Proteſtantes ſibi ipſis non concordes, qui nec ipſi ſentiendi licentiam, niſi per confeſſiones et cathechiſmos, ſed contra palladium ſuum libertatis conſcientiæ, ſiſtere potuerunt; minusque poterunt, qui noviſſime ſolum textum biblicum admittendum ſtatuunt: quibuscum facere videntur nuperrimi Hallenſes

lenses et Lipsienses illi quidam, qui sub auspiciis magni monarchæ non sunt veriti, etsi omnem hierarchiam reiiciant, Pio VI. tamen ipsi summo pontifici aliisque orthodoxis Ecclesiæ catholicæ et apostolicæ professoribus obrepere: qui vero ipsi apostolici dici volunt, necdum nati, ausique prodire in lucem. Cum manifesto Christi oraculo ea sit Ecclesia apostolica, quæ ab Hierosolymis incipiens, non hodie demum orta, per apostolos, a Christo in omnem terram ad prædicandum palam *in lumine* super tecta evangelium missos fundata vere apostolica est, eritque usque ad consummationem seculi, quousque se cum ipsis futurum promisit Christus, una catholica; eius autem dum labefactatur auctoritas. nec infallibilis agnoscitur, potiusque relinquitur fallibili humano iudicio proprioque arbitrio religio, quid nisi Babylonica quædam superest confusio linguarum, Deum profiteri sibi videntium, sed nec inter se, nec secum ipsis consentientium, prono ad irreligionem ipsam, quem quotidie accelerari, proh dolor! conspicimus, cursu?

Caput XLVIII.

Ecclesiæ militantis regni Christi in terris tempora novissima.

Sed quid? si quidem hæc ita se habeant, anne novissima illa tempora instare videantur secundi adventus Christi, de quibus Luc. XVIII. 8. *Filius hominis veniens, putas, fidem inveniet in terra?* Non potest esse quæstio, *de die illo vel hora*, quam

nemo scit, neque angeli cælorum, nisi solus Pater. Matth. XXIV. 36. cui Marc. XXI. 32. Filius etiam adiungitur. De illo temporis articulo sermo est, de quo nos mox Christus cum hæc dixisset, attentos, circumspectos, et sollicitos esse voluit *a*) eo ipso, quod diem et horam nesciamus: *Videte, vigilate, et orate: nescitis enim, quando tempus sit.*

Proxime ante passionem suam certiores a Christo facti discipuli de ruina templi accedentes ad eum secreto Petrus et Iacobus et Ioannes, et Andreas interrogabant eum *b*) dicentes: *Dic nobis, quando hæc erunt, et quod signum adventus tui, et consummationis seculi?* Quemadmodum vero illi interrogationem coniungunt de excidio templi Hierosolymitani, et consummatione seculi, ita etiam responsum tulerunt; ut utriusque eventus signa Christus apud Matthæum XXIV. Marcum XIII. et Lucam XXI. partim distincta protulerit, partim etiam coniunctim pro convenientia quadam utriusque eventus: quorum primus quidem non ita multo post adventum suum primum erat futurus in excidio Hierosolymitano: alter autem ante adventum suum secundum ad iudicium extremum, consummationemque seculi. Iudicii huius extremi cum mors hominis cuiusque sit imago, utriusque perinde consideratio semper præ oculis habita, nunquam non utilis est et opportuna. Ubi id considerandum est vel maxime, quod non solum huius iudicii seu consummationis seculi tempus sit incertum, sed etiam signa eiusmodi a Christo apud

tres

a) Marc. XIII. 33. *b*) Matth. XXIV. 3.

tres memoratos Evangelistas sint designata, quæ nos semper in salutari metu detineant, et in officio continere debeant perinde, ac incerta mortis hora, incertumque fatum, ac destinatio post hanc vitam: unde nos Sapiens *a)* monet: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis.* Ante omnia vero nos Christus a seductoribus cautos esse vult *b)* et circumspectos apud omnes tres Evangelistas. *Videte ne quis vos seducat, multi enim venient in Nomine meo dicentes ego sum Christus et multos seducent.*

Quod non de illis solum intelligendum, qui se pro pseudomessia venditarunt, aut venditabunt: de quibus apud Marcum XIII. 8. et Lucam XXI. 5. omisso Christi nomine habetur: *dicentes, quia ego sum.* Sed præcautio ad omnis generis seductores pertinet, qui nunquam defuerunt in Ecclesia militante, eruntque quam maxime illis periculosissimis temporibus, de quibus Christus *c)* quod *surgent pseudochristi, et pseudoprophetæ, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Quæ nobis ad cautelam sunt prædicta. Apostolos autem ipsos Christus præmonuit, non esse incaute post eos eundum, qui *d)* dicerent: *appropinquavit tempus: cum autem audieritis prœlia et seditiones, nolite terreri; oportet enim primum hæc fieri; sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis: surget gens contra gentem, et regnum adversus regnum. Et terræ motus magni erunt per loca, et pestilentiæ,*

 et

a) Eccl. VII. 40. *b)*. Matth. XXIV. 4.
c) Matth. XXIV. 24. *d)* Luc. XXI. 9.

et fames terroresque de cœlo, et signa magna erunt. Eadem apud Matthæum et Marcum memorantur, additur autem, hæc omnia initia esse dolorum. Tunc *a*) sequitur: *Videte autem vosmetipsos: Tradent enim vos* &c. Et apud Lucam: *Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus* &c. *b*) De Iudæis vero: *Væ prægnantibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram, et ira populo huic. Et cadent in ore gladii, et captivi ducentur in gentes, et Ierusalem calcabitur a gentibus.* Quod hodieque gentem et urbem manet fatum.

Apud Matthæum omnia simul comprehenduntur, quæ sunt futura usque ad consummationem seculi, postquam Evangelium in universo orbe prædicatum fuerit. Quod tunc et deinceps factum pro modulo credi poterat secundum notitiam, quæ habebatur terræ inhabitabilis, dum ecce novissimis his seculis demum pars integra orbis America primum detecta fuit; quæ autem omnia tempora complexu suo pervadit Matthæus *c*) *Tunc tradent vos in tribulationem et occident vos: et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et odio habebunt invicem. Et multi pseudoprophetæ surgent, et seducent multos. Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus: et tunc veniet consummatio.*

a) Marc. XIII. 9. *b*) Luc. XXI. 12. 24.
c) Matth. XXIV. 9. &c.

consummatio. Prædicit apostolis, quæ essent passuri mala iam ante excidium urbis Hierosolymitanæ, et postea eorum etiam successores in prædicando Evangelium regni, propaganda fide per orbem, ministerioque sacro in Ecclesia militante sub persecutoribus eiusdem, omnia velut in eorum præludium, quæ Ecclesiam militantem novissimis, extremis præsertim Antichristi temporibus manent mala, *ac tribulatio magna: qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro, sed propter electos breviabuntur dies illi.* D. Petrus epist. I. c. 4. fideles ad patientiam præmuniens: *Charissimi*, ait, *nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat, sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam, quod est honoris, gloriæ et virtutis Dei, et qui est eius spiritus, super vos requiescit. Nemo autem vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut christianus, non erubescat; glorificet autem Deum in isto nomine. Quoniam tempus est, ut incipiat iudicium a domo Dei. Si autem primum a nobis, quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?*

Tales vero, prout a Christo prædictum supra meminimus, novissimis temporibus futuros D. Petrus ep. II. c. III. 3. designat: *Quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicentes: ubi est*

promissio

promissio et adventus eius? Ipse contextus, prout S. Augustinus a) affert totum, et explicat, manifeste prodit, *de perditione mundi* huius in consummatione seculi hæc esse sumenda. S. Iudas apostolus in sua epistola verba etiam S. Petri mutuat V. 17. &c. *Vos autem*, inquit, *charissimi, memores estote verborum, quæ prædicata sunt ab apostolis Domini Nostri Iesu Christi. Qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt, qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes.* Dum *apostolos* nominat, S. Paulum etiam indigitat, qui ubi Timotheum instruit, indefinite novissima tempora accipi possunt pro tempore illo, quod ab apostolis defluxit; quæ hactenus decurrit, decurretque ætas usque ad consummationem seculi; quousque se Christus cum suis apostolis, adeoque eorum successoribus futurum esse promisit, ut nimirum a seductoribus et illusoribus tutam reddant Ecclesiam militantem, conserventque: de quibus D. Paulus I. Tim. IV. 1. *Spiritus autem*, ait, *manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam: prohibentium nubere, abstinere a cibis* &c. Qualis nimirum doctrina erat Encratitarum, imprimis vero Manichæorum, et aliarum impiarum sectarum, quæ inde ab origine christianismi coniugium non continentiæ causa spurcissimi quippe, ac libidinosissimi,

a) lib. XX. de civit. Dei c. 18.

ssimi, et cibos quosdam suapte natura malos aut
eu lege Mosaica vetitos (quod fieri novissimis
iebus forte ad fascinandos Iudæos potest, veluti
uptiæ dum vetantur, et libidini frena laxantur)
eprobarunt, ut a nostris satis est demonstratum
ontra eos, qui cælibatum, (qui semper a pri-
iordio religionis christianæ præcipuum Ecclesiæ
ecus fuit agnitus) et abstinentiam a quibusdam
erto tempore cibis (qualem ipsi Apostoli in pri-
no concilio Ierosolymitano statuerunt) carpunt,
eu Antichristi in Romana catholica Ecclesia doctri-
iam; ut potius contra ipsos hos sycophantas va-
eant, quæ idem apostolus II. Tim. III. prænun-
iat, quod *in novissimis diebus instabunt tempora
periculosa, eruntque homines seipsos amantes, cu-
pidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus* atque
imprimis eis, qui a Christo in Ecclesia constituti
sunt apostoli, et eorum successoribus *non obe-
dientes, ingrati, scelesti etc. semper discentes et
nunquam ad scientiam veritatis pervenientes:* nova-
tores nempe in doctrina ab apostolis in Ecclesia
relicta ceu deposito, quod D. Paulus Timotheum
n utraque epistola *a)* custodire monet contra er-
rores, de quibus I. Io. II. 18. *Filioli! novissima
hora est, et sicut audistis, quod Antichristus venit,
t nunc Antichristi multi sunt, unde scimus, quia
novissima hora est.*

Percurrit vero *Hora* hæc totum illud inter-
vallum, quod inter utrumque Christi adventum
intercedit, per quam intercapedinem incertum
est, qua hora Christus venturus sit, *ut fur* scili-
cet:

a) I. Tim. VI. 20. II. 1. 14.

cet: qua comparatione ipse Christus Matth. XXIV. 43. utitur. Et D. Petrus ep. II. c. III. 10. *Adveniet autem dies Domini ut fur*; et S. Paulus I. Thess. v. 2. *Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet. Cum enim dixerint, pax, et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. Vos autem fratres non estis in tenebris, ut vos dies illa tanquam fur comprehendat.* Sic porro cuique quodvis vitæ suæ momentum novissima dici potest hora, quia nescit, *qua hora Dominus venturus sit. . . Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire: et cœperit percutere conservos suos; manducet autem et bibat cum ebriosis: veniet dominus servi illius, in die, qua non sperat, et hora qua ignorat: et dividet eum, partemque eius ponet cum hypocritis, illic erit fletus et stridor dentium.* a) Duplex hic infidelis servi distinguitur culpa in militante Ecclesia, percutere conservos, et manducare et bibere cum ebriosis; generalius vero est ebrietais nomen vitio luxuriantis naturæ: generalius adhuc Luc. XXI. 34. attendere iubemur *a crapula et ebrietate, et curis huius seculi.* Addit Matthæus violentas percussiones conservorum, quales omnes conditione humana æquales sumus, christiana autem vocatione in libertatem filiorum Dei vindicati. Ad violentiam et oppressiones pertinent bella, cædes ac tyrannis, cuiusmodi nobis maxime de novissimis temporibus in prophetis et evangeliis sunt prædicta, atque breviter Apoc. XX. 7. *Cum*

a) Matth. XXIV. 42. 48.

Cum consummati fuerint mille anni, solvetur *tanas de carcere suo, et exibit, et seducet gentes,* *æ sunt super quatuor angulos terræ Gog et Ma-* *g, et congregabit eos in prælium, quorum nu-* *erus est sicut arena maris. Et ascenderunt super* *titudinem terræ, et circuierunt castra sanctorum,* *civitatem dilectam. Et descendit ignis et devo-* *vit eos* &c. Hæc sunt novissimorum temporum ta ac sors servi infidelis cum hypocritis: qualis axime futurus est homo ille peccati, *cuius est ad-* *ntus secundum operationem satanæ in omni vir-* *te signis et prodigiis mendacibus, in omni seductio-* *iniquitatis a)* ut mox videbimus, *Ita ut*, ipso hristo vaticinante, *in errorem inducantur, si fie-* *potest, etiam electi.*

Diabolus solvendus.

Mala illa prædicta sunt futura soluto satana, ex-pleto illo regno Christi millenario, qui nume-s, ut vidimus, *non quantitatem temporis*, ut m S. Gregorio *b)* rem exprimam, *sed universi-tem, qua regnat Ecclesia, designat.* Quo nimi-m tempore ligatus est Satanas, *ut non seducat* *nplius gentes, donec consummentur mille anni, et* *st hæc oportet illum solvi modico tempore.* Est-e resurrectio illa prima, de qua S. Ioannes mox: *eatus et sanctus, qui habet partem in resurrectio-* *prima, in his secunda mors non habet potesta-* *m; sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regna-* *unt cum illo mille annis: et cum consummati fue-*

rint

a) II. Thess. II. 9. b) lib. XVIII. in Iob. n. 67. et alibi.

rint mille anni, postea solvetur satanas. a) Epocha fixa est, et omnino determinata, manifestumque signum, ac terrificum solvendi Satanæ classicum post regnum illud Christi in terris, quod iam S. Ioannes Apoc. XI. 15 &c. postquam septimus angelus cecinit, denuntiaverat: *Et factæ sunt voces magnæ in cælo dicentes: Factum est regnum huius mundi Domini nostri et Christi eius, et regnabit in secula seculorum: Amen. Et viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Deum dicentes: Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras, et qui venturus es, qui accepisti virtutem tuam, et regnasti. Et iratæ sunt gentes, et advenit ira tua, et tempus mortuorum iudicari, et reddere mercedem servis tuis prophetis, et sanctis, et timentibus nomen tuum pusillis et magnis, et exterminandi eos, qui corruperunt terram.* Versus hic postremus cap. XI. 18. paralellus est cap. XX. 4. de regno militantis Ecclesiæ in communione sanctorum Ecclesiæ triumphantis, donec solvendus sit Satan post mille annos regni huius sanctorum cum Christo; quod hic prædicit S. Ioannes *tempus mortuorum iudicari et reddere mercedem servis suis prophetis, et sanctis, et timentibus nomen tuum pusillis et magnis, et exterminandi eos, qui corruperunt terram:* pertinet hoc primo ad iudicium bestiæ, id est Romæ Ecclesiam persequentis: quod Bossuet in Apocalypsin *b)* ante regnum Ecclesiæ mille annorum statuit, Gog, et Magog autem post illud regnum; epocham vero persecu-
tionis

a) Apoc. XX. 35. 6. 7. b) cap. XI. et XX.

tionis Romæ gentilis in Ecclesiam repetit a cap. XI. Apoc. unde diabolus cap. XII. dicitur descendere, habens iram magnam, sciensque, *quia modicum tempus habet*, quæ eadem verba habentur cap. XX. 3.

Probe autem observandum cap. XII. 13. postquam iam draco *proiectus* esset *in terram*, persequi illum mulierem, id est, Ecclesiam militantem: quin iam cap. V. 9. dictum fuit: *Proiectus est draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur diabolus, et satanas, qui seducit universum orbem: et proiectus est in terram, et angeli eius cum eo missi sunt.* Cap. XX. autem dicitur *draco serpens antiquus, qui et diabolus et satanas* ligatus et missus in abyssum, quem Viegas Luciferum esse dicit, eundemque Ribera, qui primum hominem seduxit, nempe serpens antiquus, princeps huius mundi a Christo proiectus foras, proiectus in terram: illud, dum redemto orbe per sanguinem suum regnum Christi institutum est in terris; hoc dum sub principibus christianis factus est Christus *princeps regum terræ*, ut prædictum fuit Dan. VII. *Et omnes reges servient ei, et obedient.* Et Apoc. XII. raptus dicitur *ad Deum et ad thronum eius, qui recturus erat omnes gentes*, Christus nimirum ad Patrem rediens iuxta parabolam a) *homo ille quidam nobilis, qui abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum et reverti*, ad rationem scilicet in die iudicii reddendam a servis suis, mittendumque *in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia et pseudopropheta*, diabolum, qui solu-

a) Luc. XIX. 12.

tus *seducebat gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ.*

Gog et Magog. Defectio Romani imperii.

Nominat τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγὼγ Ioannes Apoc. XX. de quibus Ezechiel. XXXVIII. 2. *Fili hominis! pone faciem tuam contra Gog, terram Magog principis Mosoch, et Tubal &c.* Et v. 5. *Persæ, Æthiopes, Libyes cum eis, v. 6. et Gomer et universa agmina eius.* Quæ inter regna media erat Iudæa, cum acerrime affligeretur ab Antiocho Antichristi typo, rege Syriæ, Ægypti et Orientis, quas iam regiones Turcæ tenent in Asia, olim Scythia. Esse porro etiam Magog Scythas ex Gen. X. colligitur, ubi filius Iaphet vocatur Magog, a quo, teste Iosepho, inhabitata fuit Scythia. S. Hieronymo in Ezech. XXXVIII. Gog et Magog sunt gentes barbaræ in intima Scythia trans Caucasum. M. Paulus Venetus scribit, in Tartaria in provincia Teuduch regiones esse Gog et Magog, quas Tartari vocant Lug et Mungug. P. Franc. Ribera h. l. etiam Sibyllam citat, fluviosque Æthiopiæ interpretatur sinum Persicum et Arabicum, inter quos sinus iacet Arabia. „ Sicut ergo (ait) Mahomet per Arabes, et Tamerlanes per Scythas et Tartaros ad imperium evecti sunt, ita per eosdem evehendus et fulciendus videtur Antichristus. Hi ab emissariis Luciferi undique evocati „.

Idem

Idem *a)* in caput XIII. 42. Romæ, quod sustinuit Ierusalem, fatum ominatur, postquam a pontifice defecerit. Addit vero: „Ego, vicarium „summum Christi semper Ecclesiam habiturum „esse, sine ulla dubitatione confirmo, atque hic „semper, ubicunque sit, episcopus Romæ erit, „etiamsi illa penitus excisa sit„. Hanc nempe Ecclesiam sanguine suo D. Petrus sibi consignavit, consecravitque: putat nihilominus, claves, quas Hierosolymis accepit, Christo in fine resignandas. Blasius Viegas, qui commentario in Apoc. XIII. non fert Dominici Soto distinctionem, qua is discessionem II. Thess. II. 2. a Romano Imperio civili et ecclesiastico scisciт, postea tamen *b)* Romam Babylonem profanam olim, et temporibus novissimis iterum sub Antichristo matrem fornicationum coniicit, Tertullianum et Hieronymum citans *c)* illum adversus Iudæos, hunc in epistola ad Algasiam Quæst. 1. et fuse in epistola ad Marcellam. Vultque urbem Romam evertendam a decem regibus tempore Antichristi; postquam a fide defecerit, potentem, et opulentissimam futuram, cum Franc. Ribera putat *d)*. Nec abludit Lud. Alcasar, qui non dubitat, quin post regnum Christi millenarium in ipsa urbe Roma auferendum sit iuge sacrificium, et quidquid ad publicum christianæ religionis usum pertinet. Auctor hic *e)* totam Apocalypsin ad Hierosolymæ comparationem cum Roma, et unius felicitatis cum infelicitate alterius collationem revocat; ita

a) P. 456. *b)* p. 776. *c)* p. 778. *d)* p. 783.
e) In Apoc. cap. XIII. 14. XIV. n. 51. p. 458.

ut ex eius ſententia *a*) prima tria capita prologum agant, deinde uſque ad undecimum ſermo inſtituatur de Eccleſia, quam Chriſtus in Sion fundavit, ac de bello Hieroſolymæ eidem rebelli illato, nec non de belli huius exitu, deſtructione nimirum Hieroſolymæ a cap. 12. ad finem usque cap. 18. de Romanæ Eccleſiæ inſtitutione, bello in eam, victoria de Romano imperio &c. Cap. 19. nuptiæ cum agno referuntur: tribus ſequentibus felicitas ſiſtitur ex eius ſententia 1. mille annorum regnum. 2. Victoria de Antichriſto. 3. civitatis cœleſtis gloria; ita ut cap. 19. deſinat in univerſi imperii converſionem, „Quæ (ait) non aliud erat, quam „ univerſas gentes Eccleſiæ Romanæ ſubiicere. „ Cap. 20. myſterium illigationis Satanæ, pergit, „ per mille annos huiusmodi eſt, ut ſcilicet Ro„ manæ promittatur Eccleſiæ per victoriam de „ Roma ethnica partam, et poſt Romani imperii „ converſionem (quod eſt cap. 19. argumentum) „ illam quiete ac pacifice ſuo ſponſo per publi„ cam religionis chriſtianæ profeſſionem diutur„ no tempore futuram, nec huiusmodi otium et „ tranquillitatem ab aliquo fore perturbandam, „ quoad Gogi et Magogi bellum, id eſt, Anti„ chriſti perſecutio adveniat „. Idem in ſingulari volumine, quo eas veteris teſtamenti partes, quas reſpicit Apocalypſis, explicat; multa ad rem notat libro I. ex cap. 38. Iob cum tribus ſequentibus, nempe de Behemot et Leviathan duabus belluis inſignibus, terræ una, altera maris, ad quos Apoc. XIII. alludatur. Magis perſpicua ſunt, quæ ad

a) In cap. XII. Apoc. p. 858.

Ezechiel. XXXVIII. quo et sequenti capite velut historicam bellorum ac interitus Gog descriptionem prosequitur propheta, postquam Israelitarum *in novissimo annorum* reditum seu conversionem notasset; paucis autem omnia complexus S. Ioannes a) ait: *Et ascenderunt super latitudinem terrae, et circuierunt castra sanctorum, et civitatem dilectam. Et descendit ignis a Deo, et devoravit eos.* Haec congruunt omnino iis, quae articulatius Ezechiel prosequitur. Observat insuper Pastorinius comment. in Apoc. cap. XII. cum bis b) in Apocalypsi legatur interitus Babylonis his verbis: *Cecidit Babylon magna* &c. nec soleat S. Ioannes repetere eandem rem, id semel de veteri, semel de nova Roma seu Constantinopoli, futura Antichristi sede, esse accipiendum, de ultimato nimirum Romani imperii in fine mundi interitu.

Ad ea vero, quae a nobis paulo ante memorati interpretes Apocalypseos S. Ioannis afferunt, pro firmanda sua de novissimis Romani imperii fatis, Tertullianum etiam et S. Hieronymum citantes, rememoranda hic sunt, quae scripsimus supra, capp. VII. communem fere veterum Patrum opinionem explicantes, de propinquo fine mundi, eius duratione tamen usque ad novissima Romani imperii tempora: tum etiam alio loco *de Sublimi in Evangelio christi.* Ex quibus palam fit, opinionem de propinquo fine mundi inde potissimum a primis Ecclesiae seculis tenuisse SS. Patres, quod Romani imperii interitum non longe abesse crederent. Qua sententia non solum a primordio religionis

 nostrae

a) Apoc. XX. 89. b) XIV. 8. XVIII. 2.

nostræ detinebantur iudaizantes christiani Chiliastæ, abusi spe et traditione Iudaica, et Apocalypsi S. Ioannis, ipsaque eius inscriptione huiusmodi: *Apocalypsis Iesu Christi, quam dedit illi Deus, palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito.* Id quod, ac aliæ eiusmodi enuntiationes, quibus Christus ipse cito se venturum denuntiat, sæpe per decursum libri occurrunt. Accedunt propheticæ Danielis præsertim II. VII et IX. prænuntiationes de quatuor monarchiis, earumque quartæ Romanæ præsertim, supremo fato secundum interpretationem somni Nabuchodonosoris Daniel. II. 45. Dum *de monte abscissus est lapis sine manibus, et comminuit testam et ferrum, et æs, et argentum, et aurum,* ut nimirum mox antea v. 44. explicaverat propheta: *In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, et regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem et consumet universa regna hæc, et ipsum stabit in æternum.* Demum D. Paulus etiam, dum II. Thess. II. opinionem de instanti iamiam tunc proxime die Domini, iudicii extremi, et consummationis seculi Thessalonicensibus demere vult, alteram tamen firmat de Romani imperii extremis fatis. Est hæc undecima quæstio, quam S. Hieronymo Algasia ab extremis Galliæ partibus, nempe Germaniæ nostræ secundæ, proponit a) in hæc verba: „ Quid sit, quod idem „ apostolus ad Thessalonicenses scribit: *Nisi disces-* „ *sio venerit primum, et revelatus fuerit homo* „ *peccati.* Igitur Thessalonicensium animos, vel

„ occasio

a) T. IV. p. 208.

„ occasio non intellectæ epistolæ, vel ficta reve-
„ latio, quæ per somnium deceperat dormientes,
„ vel aliquorum coniectura, Isaiæ et Danielis,
„ Evangeliorumque verba de Antichristo pronun-
„ tiantia, in illud tempus interpretantium move-
„ rat, atque turbaverat: ut in maiestate sua tunc
„ Christum sperarent esse venturum. Cui errori
„ medetur Apostolus, et exponit, quæ ante ad-
„ ventum Christi debeant præstolari, ut quum illa
„ facta viderint, tunc sciant Antichristum, id est,
„ hominem peccati, et filium perditionis, qui
„ adversatur, et extollitur supra omne, quod di-
„ citur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo
„ sedeat, esse venturum. *Nisi*, inquit, *venerit*
„ *discessio primum*, quod Græce dicitur ἀποστασία,
„ omnes gentes, quæ Romano imperio subiacent,
„ recedant ab eis, *et revelatus fuerit*, id est, osten-
„ sus, (quem omnia prophetarum verba prænun-
„ tiant) *homo peccati* &c „. Et iterum: „ Nec
„ vult aperte dicere Romanum imperium destruen-
„ dum, quod ipsi, qui imperant, æternum putant.
„ Unde secundum Apocalypsin Ioannis, in fron-
„ te purpuratæ meretricis scriptum est nomen blas-
„ phemiæ, id est Romæ æternæ. Si enim aper-
„ te audacterque dixisset; non veniet Antichristus,
„ nisi prius Romanum deleatur imperium, iusta
„ causa persecutionis in orientem tunc Ecclesiam
„ consurgere videbatur. Quodque sequitur: *iam*
„ *enim mysterium operatur* &c. hunc habet sen-
„ sum: Multis malis atque peccatis, quibus Ne-
„ ro impurissimus Cæsarum mundum premit, An-
„ tichristi parturitur adventus: et quod ille ope-

„ raturus est postea, in ista ex parte completur; „ tantum ut Romanum imperium, quod nunc „ universas gentes tenet, recedat, et de medio fiat: „ et tunc Antichristus veniet, fons iniquitatis, „ quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris „ sui &c. „.

Hæc singula ex S. Hieronymo hic recensenda existimavi, ut palam fiat de ruina imperii profani rem esse contra M. Ant. de Dominis, qui Ecclesiæ Romanæ ex S. Doctore calumniam struit: dum Romæ etiam in epist. ad Marcellam prosecutus fata, ibidem clerum Romanum irritatus incessit. Sed meretricem purpuratam ibi intelligere, ex loco a nobis mox relato, perspicuum fit. Vid. P. Nicolaus Coëffeteau *Pro sacra monarchia Ecclesiæ catholicæ apostolicæ Romanæ adversus rempublicam M. Ant. de Dominis* P. II. discussione c. III. lib. IV. Notanda tamen hic est ad ea, quæ mox de urbis Romæ fatis ex recentioribus quibusdam Apocalypsis interpretibus retulimus, D. Thomæ super cap. 2. epist. 2. ad Thessal. lect. 1. sententia, ubi: „ Dicendum, (inquit,) quod nondum cessavit Romanum imperium, sed est commutatum de temporali in spirituale, ut dicit Leo „ papa in sermone de Apostolis: et ideo discessio „ a Romano imperio debet intelligi non solum a „ temporali, sed etiam a spirituali, scilicet a fide „ catholica Ecclesiæ Romanæ. Est autem hoc „ conveniens signum: nam Christus venit, quando „ Romanum imperium omnibus dominabatur; ita „ econtra signum adventus Antichristi est discessio „ ab eo. „

CAPUT

Caput XLIX.

Iudaeorum conversio. Duo testes.

Notat S. Hieronymus in citata epistola, Antichristum *in templo Dei vel Ierosolymis* (*ut quidam putant*) *vel in Ecclesia* (*ut verius arbitramur*) sedentem, illud ex opinione veterum Chiliastarum christianorum iudaizantium Apocalypsi S. Ioannis abutentium, imo variis commentis deturpantium. Quare in epistola ad Marcellam a) *de quinque quaestionibus*, ad tertiam quaestionem, „ de Enoch autem (scribit) et Elia quos venturos Apocalypsis „ refert, et esse morituros, non est istius tempo- „ ris disputatio, quum omnis ille liber aut spiri- „ tualiter intelligendus sit, ut nos existimamus: „ aut si carnalem interpretationem sequimur, Iu- „ daicis fabulis acquiescendum sit, ut rursum aedi- „ ficetur Ierusalem, et hostiae offerantur in tem- „ plo, et spirituali cultu imminuto, carnales ob- „ tineant caeremoniae „. Apoc. XI. ubi de duobus testibus agitur, nec Enoch nominatur, alibi in Scripturis solus Elias, veluti Mal. IV. 56. *Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam ante, quam veniat dies Domini magnus et terribilis et convertet cor patrum in filios et cor filiorum ad patres eorum: ne forte veniam, et percutiam terram anathemate.* Eccles. XLVIII. 10. dicitur Elias *scriptus in iudiciis temporum lenire iracundiam Domini; conciliare cor patris ad filium, et restituere tribus Iacob. Beati sunt, qui te viderunt, et in amicitia*

tua

a) T. IV. p. 166.

tua decorati sunt. Nam nos vita vivimus tantum, post mortem autem non erit tale nomen meum. Mira sunt, quæ sibi non Iudæi tantum, præstolati restitutionem regni Israel, verum etiam christiani iudaizantes Chiliastæ primorum post Christum seculorum de felicitate horum temporum polliciti sunt in terra sancta, huc interpretati, quam vidit Ioannes Apoc. XXI. 2. *sanctam civitatem Ierusalem novam descendentem de cœlo a Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo.* S. Hieronymus commentariis, præsertim in prophetas, invehitur in commenta illa de Ierusalem aurea atque gemmata, qualem nobis mystice describit Apocalypsis, spiritualiter utique interpretandam, ubi fideles universis gentibus imperaturi sint iuxta conceptum Iudæorum de regno Messiæ terreno, quam opinionem fabulis suis adhuc magis conspurcavit Cerinthus; nec Papias etiam defœcatum tradidit regnum illud millenarium, ut initio huius operis sententias etiam primorum SS. Patrum, sed non impuras illas retulimus secundum probabilem quoque admodum opinionem, Iudæos, qui in primo adventu Christum crucifixerunt, ad Christum convertendos ante secundum adventum, in quo, ut S. Iustinus M. in dialogo cum Tryphone Iudæo n. 32. loquitur, *agnoscetis, in quem pupugistis, et plangent tribus vestræ &c.* eum intelligens planctum, quem edent Iudæi ad Christum accedentes. Sic futurum ait p. 40. ut Iudæi in eodem Ierosolymorum loco eum agnoscant, quem contumelia affecerunt. Ubi nimirum iudicium futurum existimat, atque etiam regnum millenarium transigendum. Eam ob rem

sic

ic *a*) interrogatus a Tryphone n. 80. „Sed age, dic
„ mihi: vere hunc vos Ierosolymorum locum in-
„ stauratum iri fatemini, ac populum vestrum con-
„ gregatum iri, et cum Christo beate victurum
„ exspectatis una cum patriarchis et prophetis, iis-
„ que qui ex nostro genere fuerunt &c. „

Affert editor ex S. Iustino locum in præf. p. LV. de Eliæ missione ad Iudæorum conversionem. Quam opinionem S. Hieronymus Chiliastis tribuit, Iudæos primum Antichristo adhæsuros, demum vero eum relicturos. Quid ipse vero de hac re sentiat S. Hieronymus, in laudata epistola ad Algasiam *b*) exponit, signa et prodigia Antichristi commemorans. „ Faciet (inquit) hæc omnia, non
„ sua virtute, sed concessione Dei propter Iudæos,
„ ut qui noluerunt charitatem recipere veritatis,
„ hoc est spiritum Dei per Christum, quia chari-
„ tas Dei diffusa est in corda credentium. Et ip-
„ se dicit: *Ego sum veritas.* De quo in Psalmis
„ scriptum est: *Veritas de terra orta est.* Qui
„ ergo charitatem et veritatem non receperunt,
„ ut Salvatore suscepto salvi fierent, mittet illis
„ Deus non operatorem, sed ipsam operationem,
„ id est fontem erroris, ut credant mendacio.
„ Quia mendax est ipse et pater eius. Et si qui-
„ dem Antichristus de virgine natus esset, et pri-
„ mus venisset in mundum, poterant Iudæi habe-
„ re excusationem, et dicere, quod putaverint
„ veritatem, et idcirco mendacium pro veritate
„ susceperint. Nunc autem ideo iudicandi sunt,
„ imo procul dubio condemnandi: quia Christi

„ veritate

a) p. 177. *b*) p. 210.

„ veritate contemta, postea mendacium, id est,
„ Antichristum suscepturi sunt. „

Aliter vero omnino rationem ex communi fidelium persuasione, quae etiam hodie obtinet, init S. Augustinus, *De adventu Eliae ante iudicium, cuius praedicatione scripturarum secreta reserante Iudaei convertentur ad Christum*, ut inscribitur a) c. 29. lib. XX. *de civ. Dei.* Sic vero prosequitur, allato in medium celebri Malach. IV. 5. 6. loco:
„ Per hunc Eliam magnum mirabilemque prophe-
„ tam exposita sibi lege, ultimo tempore ante iu-
„ dicium, Iudaeos in Christum verum, id est,
„ in Christum nostrum esse credituros, celeberri-
„ mum est in sermone cordibusque fidelium. Ip-
„ se quippe ante adventum iudicis Salvatoris non
„ immerito speratur. Curru namque igneo rap-
„ tus est de rebus humanis, quod evidentissime
„ sancta Scriptura testatur. Cum venerit ergo,
„ exponendo legem spiritualiter, quam nunc Iu-
„ daei carnaliter sapiunt, *convertet cor patris ad*
„ *filium*, id est, cor patrum ad filios: singularem
„ quippe pro numero plurali interpretes septua-
„ ginta posuerunt. Et est sensus, ut etiam filii
„ sic intelligant legem, id est, Iudaei, quemad-
„ modum patres eam intellexerunt, id est, pro-
„ phetae, in quibus erat et ipse Moyses. „

Eliae porro raptum in turbine Enoch iungit idem S. doctor, iamque S. Irenaei discipulus S. Hippolytus passim in interpretat. in Dan. de Antichristo, item Tertullianus de anima c. 50. Lactantius institut.

a) T. VII. p. 613.

institut. l. VII. c. 17. S. Hilarius in Matt. c. 17. S. Ephrem serm. de Antichristo, S. Ambrosius in Ps. 45. passimque iam citatus S. Hieronymus, S. I. Chrysost. hom. 58. in Matthæum. S. Prosper dimid. temp. c. 13. S. Gregorius M. in Iob. l. IX. c. 3. estque communis persuasio doctorum ac interpretum Apocalypsis S. Ioannis, ubi cap. IX. duo testes producuntur. Unde non defuerunt, qui Eliæ Moysen vel Ieremiam, ut iam S. Hilarius in cap. XX. Matth. notavit, vel a) Ioannem sociarunt Evangelistam, aut Baptistam, qui ab angelo denunciatus est præiturus Christo in spiritu et virtute Eliæ, a quo ipso *Elias* appellatur Matth. XI. 14. et XVIII. 11. &c. ubi Christum interrogant discipuli: *Quid ergo scribæ dicunt, quod Eliam oportet primum venire? at ille respondens, ait: Elias quidem venturus est, et restituet omnia;* ut nempe a Malachia b) prædictum erat: *Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus et terribilis. Et convertet cor patrum in filios, et cor filiorum in patres eorum;* ut scilicet unanimes fiat in fide, fiatque unum ovile, et unus pastor Io. X. 16. Sic in ipso die redemtionis nostræ passionis Domini Ecclesia orat pro perfidis Iudæis, atque in Liturgia Gelas. Deum omnipotentem rogat: *Multiplica in honorem nominis tui, quod patrum fidei spopondisti: et promissionis filios sacra adoptione dilata: ut quod priores sancti non dubitaverunt futurum, Ecclesia tua magna iam ex parte cognoscat impletum.*

Sed

a) P. 710. b) Mal. IV. 5. 6.

Sed merito nos terreat ipsius Christi Domini vaticinium de Iudæis, quod hactenus versatur coram oculis nostris, atque inter nos, qui ex gentilibus sumus oriundi, dum de Iudæis a) dicit: *Et captivi ducentur in omnes gentes, donec impleantur tempora nationum*, ne ita hæc intelligenda sint, quomodo Christus Iudæis pervicacibus exprobravit: *Implete mensuram patrum vestrorum.* Terret me apostolus Rom. XI. 18. serio monens: *Noli gloriari adversus ramos. Quodsi gloriaris: Non tu radicem portas, sed radix te. Dices ergo: Fracti sunt rami, ut ego inserar. Bene: propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas. Noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem, et severitatem Dei. In eos quidem, qui crediderunt severitatem; in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin et tu excideris.* Dudum est, quod dolenter eheu! cernimus, maximam ac florentissimam Ecclesiæ partem in infidelium Mahumedanorum manus devenisse. Frustra maiores nostri elaborarunt, ut vel ea terra, ubi salutem operatus est Christus Dominus, recuperaretur in Oriente. In Occidente apud nos quot, et quantæ regiones defecerunt a catholica fide et Ecclesia? Quæ vero hodie facies in ipsa Ecclesia, quæ catholica dicitur, atque est, eritque semper supra firmam petram fundata? Sed ubi, et apud quos, dum illic, ubi est, incredulitas invalescit et impietas? Spes adhuc equidem alibi gentium, et a Iudæorum promissa conversione superest:

a) Luc. XXI.

supereſt: *Sed et illi*, pergit apoſtolus v. 23. *ſi non permanſerint in incredulitate, inſerentur: potens eſt enim Deus, iterum inſerere illos. Nam ſi tu ex naturali exciſus oleaſtro, et contra naturam inſertus es in bonam olivam: quanto magis ii, qui ſecundum naturam, inſerentur ſuæ olivæ? Nolo enim vos ignorare fratres myſterium hoc (ut non ſitis vobis ipſis ſapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo gentium intraret.* Eſt hoc, quod Chriſtus a) dixit; *Donec impleantur tempora nationum.* Exemplo Iudæorum terreamur, qui *propter incredulitatem fracti ſunt. Tu autem fide ſtas. Noli altum ſapere, ſed time.* Quid ad hoc increduli hoc ſeculo ſuffeni, qui nunc demum et ſibi ſoli ſapere videntur? Ecce non vult vos ignorare apoſtolus myſterium hoc, *ut non ſitis vobis ipſis ſapientes: Quia cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo gentium intraret.* Hactenus fide iuxta apoſtolum gentium ſtetit Eccleſia ex gentibus congregata: *Quodſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem, cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis, et ſocius radicis, et pinguedinis olivæ factus, noli gloriari adverſus ramos.* Imo rogemus cum Eccleſia catholica, atque in eius gremio firmi ſpem concipiamus b) quandoquidem *illorum delicto ſalus eſt gentibus, ut illos æmulentur. Quodſi delictum illorum divitiæ ſunt mundi, et diminutio eorum divitiæ gentium: quanto magis plenitudo eorum? Vobis enim dico gentibus: quamdiu quidem ego ſum gentium apoſtolus, miniſterium meum honorificabo:* et ſic, qui ſunt præordinati et

a) Luc. XXI. 24. b) Rom. XI. 11.

parati, ministerium suum honorificabunt. Et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est *a) veniet Sion, qui eripiat, et avertat impietatem a Iacob etc. sine pœnitentia enim sunt dona et vocatio Dei. Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum: ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequantur. Conclusit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur. O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et investigabiles viæ eius!*

Taceo ex fanaticis, quos initio operis memoravimus, illos, qui propinquum regno Iudæorum futuro diem condicunt. Inter opera Ant. Arnaldi in huiusmodi *b*) pseudoprophetam superioris seculi notæ sunt solidæque stricturæ (*Remarques sur les principales erreurs d'un livre intitulé: l'ancienne nouveauté de l'Ecriture sainte, ou l'Eglise triomphante en terre*) Ubi Arnaldus alios etiam quosdam recenset, qui regnum Christi terrenum proxime tunc futurum ex Apocalypsi præsagiebant: curate autem refutat memorati anonymi librum, qui regem ex stirpe David veluti imperatorem (Lieutenant) Christi vergente seculo præterito futurum somniavit: qui postquam Romam vastaverit, Israelitis, ad Christi fidem conversis, Iudaicum sit restituturus regnum, urbemque Hierosolymitanam restauraturus, ubi sedes religionis, usus que spiritalium et terrenarum rerum atque mira abundantia. Sunt,

a) If. LIX. 20. *b*) T. IV. p. 327.

Sunt, qui diuturnum etiam ac florentem in terra promissa, urbeque et templo Hierosolymitano statum Iudæorum futurum existimant. Ex his abb. Duguet in regulis ad intelligentiam S. Scripturæ gallice editis prophetarum effata colligit, ut ostendat, post vocationem quidem gentium conversionemque orbis, at non demum in fine mundi, futuram hanc Iudæorum conversionem: vocandam totam, constituta Hierosolymis sede, gentem Israeliticam ex universa terra, ita ut reliquiæ Israel sanctæ, idololatria et hæresibus sublatis, ad Dominum Deum suum convertant orbem, redditum vere christianum. Sic ex Protestantibus, qui theocratiam N. T. in hierarchia ecclesiastica agnoscere nolunt, nuperime I. I. Hess restaurandam aliquando theocratiam in stirpe David, gente Iudaica ad Christum convertenda, sciscit in opere *de regno Dei.* Ex nostratibus vero sunt, qui eminentem in hierarchia ecclesiastica, ad Iudæos cum vera Christi Ecclesia translata ante adventum ipsius secundum, ominantur statum eo modo, quo a Iudæis in primo adventu Christi ad gentiles transiit: cuius opinionis instar quoddam habent in antiquissimorum SS. Patrum Chiliasmo, mille annos inter secundum Christi adventum et extremum iudicium interponendo: veluti S. Iustinus M. futurum existimat in dial. cum Tryphone Iudæo, duplicem adventum Christi *a)* distinguens, „ alterum, in quo, ut inquit, eum velut „ emissarium seniores populi vestri et sacerdotes „ eduxerunt, manusque ei iniecerunt, et morte

Q 2 „ eum

a) n. 40. p. 137.

„ eum multarunt: alterum vero, in eodem Iero-
„ solymorum loco agnoscetis eum, quem contu-
„ melia affecistis „.

Sed procul abest hic Chiliasmus veterum a recentiori eorum, qui, uti Iudæi Messiam, ita ipsi regnum Messiæ alii citius, alii serius post duas demum chiliades a Christo nato adhuc exspectant, theocratiam illam ab ipso in suis apostolis et eorum successoribus, quibuscum se futurum usque ad consummationem seculi promisit, institutam in Ecclesia militante regno Christi in terris, respuentes. Ex quibus sunt, qui in eo etiam iudaizant, quod regnum hoc ac theocratiam in gente Iudaica, aliquando agnitura verum Messiam Christum Dominum, ad veterem illam promissionem referant, qua Christo danda sedes David patris sui promittitur, regnaturo in domo Iacob, terra sancta in hoc etiamnum mundo; quod nos æternum illud futurum esse non dubitamus regnum in Christo, cuius non erit finis in cœlis, evacuata iam in gente Iudaica promissione illa, postquam sceptrum de Iuda translatum est, et cassatum sacerdotium Aaronicum, cessavitque testamentum seu pactum illud, quod irritum fecerunt Ierem. XXXI. 32. Iudæi: *Quoniam*, ut locum illum legit a) S. Paulus, *ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus, dando leges meas in mentem eorum;* quod ad legem gratiæ pertinet, ad quam aliquando convertendos, ut modo ex apostolo

Rom.

a) Hebr. VIII. 9.

Rom. XI. audivimus, esse Iudaeos, perspicuae admodum sunt aliorum etiam praeter Ieremiae relata, et a S. Paulo memorata testimonia, prophetiae, veluti Isai. IV. X. XXXVII. et LIX. Ezech. XXXVI. XXXVII. et XXXVIII. Oseae III. de reliquiis Israel in fine salvandis.

Sunt, qui locum illum a) D. Pauli: *Quodsi delictum illorum divitiae sunt mundi, et diminutio divitiae Gentium, quanto magis plenitudo eorum?* sic accipiant, ut sicut ex gente illa prodeuntes pauci praecones evangelii a Christo missi apostoli in omnem terram fidei lumen intulerunt; ita etiam aliquando a Iudaeis, per Eliam ad Christum verum Messiam suum convertendis, defectio illa fidei postremorum temporum, a Christo notata, sit supplenda: quam quotidie magis ingruere cernimus per orbem christianum ex gentibus congregatum; postquam iam dudum a fide defecerunt integrae duae orbis partes Africa et Asia, Mahumedanismo aut schismate ac haeresibus cum magna Europae parte infectae. Insuper theocratiam illam hierarchiae in Ecclesia catholica et apostolica a Christo institutae abiici certatim atque contemni, coram intuemur in ipso etiam paulatim orbe catholico cum praesentaneo fidei periculo, irreligiositate indies magis adcrescente ad ipsum Atheismum, Deismum ac Indifferentismum usque in promiscua illa sentiendi licentia, omni soluto repagulo. Unde amplissimus se aperit campus apostolici exerendi, exercendique zeli ac vigoris ad redintegrandum regnum Christi in Ecclesia mili-

 tante,

a) Rom. XI. II.

tante, et promissam illam in fine temporum consequendam plenitudinem in eo, qui iuxta apostolum a) *est pax nostra*, ad *medium parietem maceriæ* solvendum, Iudæos nimirum inter et gentes, ac reconciliandos *ambos in uno corpore Deo per crucem*, *interficiens* (Christus) *inimicitias in semetipso.* Qua in spe iam concepta Tertullianus b) „ Christianum, (inquit,) de restitutione „ Iudæi gaudere, et non dolere conveniet. Si „ quidem tota spes nostra cum reliqua Israelis ex„ spectatione coniuncta est „. Et S. Io. Chrysostomus Hom. XIX. in epist. ad Rom. XI. c) locum mox allatum præ oculis habens, „ Nam si, „ (inquit,) tunc cum impegerunt, tot ex illis „ salutem nacti sunt, et si cum illi eiicerentur, tot „ sunt vocati; cogita, quid futurum sit, quando „ illi conversi fuerint. Non enim dixit: Quan„ to magis conversio eorum, vel mutatio eorum, „ vel correctio eorum, sed: Quanto magis ple„ nitudo eorum, id est, quando omnes accedent. „ Hoc porro dixit ostendens, tunc fore amplitu„ dinem gratiæ ac doni Dei, ac fere totum dan„ dum esse „. Apertissime S. Greg. M. d) „ Cum „ in diebus illis, (ait,) Ecclesia quasi quodam „ senio debilitata per prædicationem filios parere „ non valet, reminiscitur fœcunditatis antiquæ „ dicens: *sicut fui in diebus adolescentiæ meæ*: „ quamvis post eosdem dies, quibus deprimitur, „ iam tamen circa ipsum finem temporum grandi „ prædicationis virtute roboretur „. Add. lib.

XXXV.

a) Eph. II. 14. &c. b) lib. de pudic. p. 724.
c) T. IX. p. 648. d) lib. XIX. Moral. in Iob.

XXXV. eiusdem operis Moral. in Iob. Licet porro illud, *Renovabitur ut aquila iuventus tua* psalmi CII. (quem S. Athanasius et Eusebius hymnum gratiarum actionis statuunt populorum, qui fidem Christi sunt amplexi) Iudæis aliquando ad Christum convertendis applicare: oleæ scilicet, iuxta apostolum nunc excisæ, seu ficui, a Christo arefactæ aliquando pullulaturæ: unde nos Christus, cum de excidio urbis et orbis indicia præbuit, discere parabolam voluit a) cum *iam ramus eius tener fuerit et folia nata, scitis quia prope est æstas; ita et vos, cum videritis hæc omnia, scitote, quia prope est, et in ianuis,* prout in considerationibus christianis *de sublimi in Evangelio Christi* explicavimus.

Caput L.

De Antichristo generalior idea.

Desideratur in Apocal. commentarius Melitonis, qui fuit episcopus Sardicensis 50. post mortem S. Ioannis annis. Ad cuius ecclesiæ angelum seu episcopum habetur epistola Apoc. III. 1. &c. hortatoria ad pœnitentiam et vigilantiam: *Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, et nescies, qua hora veniam ad te.* Quibus verbis Christus in evangelio, et apostolorum principes Petrus et Paulus in suis epistolis utuntur ad salutarem de incerto ac improvisi adventus Christi ad iudicium tempore incutiendum timorem. Cuius etiam se-

a) Matth. XXIV. 32.

cundi adventus Christi tempus, cum aliis, quos supra citavimus, non longe abesse, existimasse S. Iustinum M. *a*) hinc inde colligi potest ex dialogo cum Tryphone: De Antichristo, „ Currentibus, „ (inquit) ad finem temporibus, iamque eo pro „ foribus adstante, qui impia et nefanda in Altissi- „ mum locuturus: quem quidem tempus et tem- „ pora et dimidium temporis dominaturum, Dani- „ el declarat. Vos autem ignari, quam sit per- „ mansurus diu, aliud existimatis. Tempus enim „ centum annos interpretamini. Quod quidem „ si ita est, hominem iniquitatis trecentos ac mi- „ nimum et quinquaginta annos regnare oportet, „ ut id quod a sancto Daniele dictum est, et tem- „ pora, pro duobus tantum temporibus numere- „ mus „. Igitur præfiguratus in Antiocho Epipha- ne, (quem sacrorum Iudaicorum profanatorem quoque præ oculis habuit Daniel VII.) Antichri- stus, quem veteres Chiliastæ Iudæos primum secta- turos, postea vero relicturos existimabant S. Ire- næus vero Melitoni et Iustino suppar generatim *b*) „ Dominus autem (ait) hoc item non credentibus „ sibi dicebat: *Ego veni in nomine Patris mei, et non recepistis me: cum alius venerit in nomine suo, illum recipietis*: „ alium dicens Antichristum, qui „ alienus est a Domino, et ipse est iniquus iudex, „ qui a Domino est, *quoniam Deum non timebat, „ neque hominem reverebatur*, ad quem fugit vi- „ dua oblita Dei, terrena Ierusalem ad ulciscen- „ dum de inimico. Quod et faciet in tempore „ regni sui. Transfert regnum in eam, et in tem- „ plo

a) n. 32. p. 129. *b*) lib. III. adv hæref. c. 25. n. 4. p. 523.

„ plo Dei sedet, seducens eos, qui adorant eum, „ quasi ipse sit Christus„. Respicit hic locum S. Pauli II. Thess. II. 3. 4. Extat in edit. San-Maur. p. 339. fragmentum epist. S. Irenæi ad Florinum, in qua sibi gratulatur, iuvenem se auditorem S. Polycarpi fuisse, ab eoque percepisse *familiarem consuetudinem, quæ illi cum S. Ioanne, ac reliquis, qui Christum viderant, intercessit, ut narrabat.* Unde et eorum certior fieri potuit, quæ is ceteris Patribus apostolicis articulatius de Antichristo habet, ad ea explicanda, quæ de eo in veteris et novi testamenti scripturis habentur, apocalypsi Ioannis præsertim, dum adhuc in Asia S. Irenæus versaretur cum S. Polycarpo, ut diximus, Smyrnensi episcopo, ad quem ipsum incomparabilem virum pertinet epistola mox altera Apoc. II. 8. *Angelo Smyrnæ ecclesiæ* scripta. Hinc S. Iræneus lib. V. c. 30. se accuratis, et antiquis exemplis σπουδαίοις καὶ ἀρχαίοις ἀντιγράφοις usum testatur, ubi de edisserendo numero bestiæ *666.* Apoc. XIII. 18. prolixe agit, variis quidem allatis interpretationibus, ut tamen non solum nihil definiat, verum etiam, S. Ioannem tacuisse nomen, dicat, *quoniam dignum non est præconari a Spiritu sancto.* Egerat capite proxime antecedenti 29. *de Antichristi dolis, nequitia, vi apostatica*, et cap. 28. ad Apoc. XIII. 11. de altera bestia, quam *Armigerum* prioris seu Antichristi vocat: *De Armigero eius*, ait, *quem et pseudoprophetam vocat* (Ioánnes) loquebatur, *inquit*, quasi draco, et potestatem primæ bestiæ omnem faciebat in conspectu eius: et facit terram, et qui habitant in ea, ut adorent bestiam

primam, cuius curata est plaga mortis eius. Et faciet signa magna, ut et ignem faciat de cœlo descendere in terram in conspectu hominum, et seducet inhabitantes super terram. *Hæc ne quis eum divina virtute putet signa facere, sed magica operatione. Et non est mirandum, si dæmoniis, et apostaticis virtutibus ministrantibus ei, per eos faciet signa, in quibus seducat habitantes super terram.* Illustrant hæc, quæ dicuntur Apoc. XIII. 11. de bestia hac alia, quam vidit Ioannes *ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia Agni*, de quo Hab. III. 4. *Cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius*, virtus nimirum miraculorum, et prophetiæ, quibus ementitis Antichristus cum armigero suo mundum fascinatum decipiet. Uti postea se vidisse testatur Ioannes Apoc. XVI. *de ore draconis, et de ore bestiæ, et de ore pseudoprophetæ spiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, et procedunt ad reges totius terræ, congregare illos in prœlium ad diem magnum omnipotentis Dei. Ecce venio sicut fur &c.* Et Apoc. XIX. 20. *Et apprehensa est bestia, et cum ea pseudopropheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos, qui acceperunt characterem bestiæ, et qui adoraverunt imaginem eius. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis.* Sic mox Apoc. XX. 9. descendisse ignis dicitur de cœlo, et devorasse eos: *et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, et sulfuris, ubi et bestia, et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum.* Tertullianus, cui in Apolog. c. 32. dicitur tempus

illud

illud imminentis iudicii: *vis maxima universo orbi imminens, clausula seculi; quae acerbitates horrendas comminatur*, in libro de Resurrectione carnis c. 24. D. Pauli saepe laudatum locum II. Thess. II. hunc sequentem in modum circumscribit: „Obsecro „autem vos fratres per adventum Domini nostri „Iesu Christi, et congregationem nostram ad il„lum, ne cito commoveamini animo, neque tur„bemini, neque per spiritum, neque per sermonem, „*scilicet pseudoprophetarum* neque per epistolam, „*scilicet pseudoapostolorum*, ac si per nostram, qua„si instet dies Domini. Ne quis vos seducat ullo „modo: quoniam nisi veniat abscessio primo, *huius* „*utique regni*, et reveletur delinquentiae homo, *id* „*est, Antichristus*, filius perditionis, qui adversa„tur, et superextollitur in omne, quod Deus di„citur, *vel religio*; ut sedeat in templo Dei, adfir„mans Deum se. Nonne meministis, quod cum „apud vos essem, haec dicebam vobis? Et nunc „quid detineat, scitis, ad revelandum eum in suo „tempore. Iam enim arcanum iniquitatis agitatur; „tantum, qui nunc tenet, teneat, donec de medio „fiat: *quis nisi Romanus status, cuius abscessio in* „*decem reges dispersa Antichristum superinducet?* et „tunc revelabitur iniquus, quem Dominus Iesus „interficiet spiritu oris sui, et evacuabit apparentia „sui, cuius est adventus secundum operationem sa„tanae in omni virtute et signis atque portentis men„dacii, et in omni seductione iniustitiae eis, qui „pereunt „. Vid. Rigaltii notam in editione Paris. an. 1674 p. 339. Et eundem Tertullianum lib. V. contra Marcionem c. 16. p. 480. ubi ad veteres

et

et novos prophetas provocat Ioannem apostolum, *qui*, addit, *Antichristos dicit processisse in mundum praecursores Antichristi spiritus, negantes Christum in carne venisse, et solventes Iesum scilicet in Christo creatore.* Unus, ad quem hic provocat Tertullianus, nomine Antichristi ex scriptoribus Theopneustis utitur S. Ioannes in suis epistolis, et quidem in sensu generaliori; accommodate vero ad eam Christi intentionem, ut incertos nos, circumspectos, et paratos semper redderet. *Filioli*, inquit, *novissima hora est, et sicut audistis, quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt: unde scimus, quia novissima hora est. I. Io. II.* v. 18. Sic loquitur dilectus Christi apostolus, a Christo factus cautus Matth. XXIV. 5. *Videte, ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes: Ego sum Christus: et multos seducent. Audituri enim estis praelia* &c.

Frequentes tunc inter ipsos Iudaeos surrexerant pseudomessiae memorati Act. V. 36. Act. VIII. commemoratur Simon magus, qui iam, cum haec scriberet S. Ioannes, interierat: supererant vero eius discipuli, aliique, quos paulo post notat v. 22. *Quis est mendax, nisi is, qui negat, quoniam Iesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem et filium.* Et cap. IV. 3. *Omnis spiritus, qui solvit Iesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus, de quo audistis, quia venit, et nunc iam est in mundo.* Ubi vero graecus textus habet τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου qui nimirum adversam de Christo vero Deo vel homine doctrinam spargentes, rem Antichristi agunt eius praecursores,

cursores, ut laudatus Tertullianus S. Ioannem optime interpretatur, et semetipsum S. Ioannes Epist. II. 7. *Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur, Iesum Christum venisse in carnem: hic est seductor et Antichristus.* Simon nimirum magus in suis discipulis Gnosticis, et Docetis, qui veritatem Incarnationis negantes œconomiam redemtionis nostræ evertebant: dumque verbum specie tantum humana apparuisse dicerent, ipsi vera Antichristi imago ac præcursores fuerunt.

Passim a SS. Patribus hæretici præcursores Antichristi appellantur. (qualem apud S. Cyprianum *a*) S. Lucianus M. Decium imp. *metatorem Antichristi* vocat.) Patribus vero concilii III. Carthaginensis sub S. Cypriano *b*) generatim *Antichristus est doctor hæreticus.* In conc. Carthag. an. 256. quod extat inter opera S. Cypriani, ad laudatum etiam S. Ioannis de Antichristis multis provocatur locum. *Cum Dominus noster Christus dicat*: Qui non est mecum, contra me est: *et Ioannes apostolus eos, qui ab Ecclesia exeunt, Antichristos dicat: indubitanter hostes Christi, quique Antichristi nominati sunt, gratiam baptismi salutaris ministrare non possunt.* Ultimus, qui sententiam dicit ex Patribus in memorato concilio eo dem respicit, epistolam etiam ad Iubaianum citans, nempe „ hæreticus secundum evangelicam et „ apostolicam contestationem adversarios Christi, „ et Antichristos appellatos, quando ad Ecclesiam „ venerit, unico Ecclesiæ baptismo baptizandos „ esse, ut possint fieri de adversariis amici, et de

„ Antichristis

a) Epist. XXII. p. 202. *b*) T. I. conc. Hard. col. 159.

„ Antichristis christiani „. Præterquam vero, quod hæreticos universim de Antichristi spiritu secundum apostolos dicat S. Cyprianus in epist. ad Iubaianum epist. 73. in ep. 69. ad Magnum, S. Ioannem *a)* sic accipit, „ Ut nullam hæresin, aut „ schisma discreverit, aut aliquos speciatim posuerit „ rit sed universos, qui de Ecclesia exissent, qui- „ que contra Ecclesiam facerent, Antichristos ap- „ pellaverit dicens: *audistis, quia Antichristus* „ *venit, nunc autem Antichristi multi facti sunt:* „ *unde scimus quia novissima hora est. Ex no-* „ *bis exierunt; sed non fuerunt ex nobis.* Subdit „ S. Martyr: Unde apparet; adversarios Domini „ et Antichristos omnes esse, quos constet a cha- „ ritate atque ab unitate Ecclesiæ Catholicæ reces- „ sisse „. Est hæc epistola in eodem argumento contra baptismum hæreticorum: „ Nisi, (ut infra „ dicit,) si iustum quibusdam videtur, ut illi, „ qui extra Ecclesiam apud adversarios et Anti- „ christos profana aqua polluuntur, baptizati iu- „ dicentur „. Et mox sequenti ep. 70. S. Ioannis locum citatum repetens: „ Unde (subdit,) „ nos quoque colligere et considerare debemus, „ an qui adversarii sunt Domini, et appellati sunt „ Antichristi, possint dare gratiam Christi „. S. Hieronymus in cap. II. Nahum eundem locum epistolæ S. Ioannis afferens, *tot enim*, ait, *Antichristi sunt, quot dogmata falsa.* Et in cap. XXIV. Matth. *Ego reor*, subdit, *omnes hæresiarchas Antichristos esse, et sub nomine Christi ea docere, quæ contraria sunt Christi.* Nec abludit Theodoretus, dum

a) I. Io. II.

dum II. Theff. II. 7. *mysterium iniquitatis* omnes exortas hæreses significare *a*) dicit. S. August. lib. XX. de civitate Dei cap. 19. notat, qui verba illa apostoli: *Quid detineat scitis, et mysterium iniquitatis*, intellexerunt *de malis et fictis, qui sunt in Ecclesia, donec perveniant ad tantum numerum, qui Antichristo magnum populum faciat.* Addit eos, qui ita sentiunt, etiam ad epistolæ S. Ioannis *b*) locum provocare: „ sicut ergo (ait,) ante „ finem in hac hora, inquiunt, quam Ioannes novissimam dicit, exierunt multi hæretici de medio Ecclesiæ, quos multos dicit Antichristos: ita omnes tunc inde exibunt, qui non ad Christum, sed ad illum novissimum Antichristum pertinebunt, et tunc revelabitur „.

Latissime Antichristi vocem in hunc epistolæ S. Io. locum accipit V. Beda: *Antichristos, ait, hæreticos. Sed et illi, qui fidem catholicam, quam confitentur perversis actionibus destruunt, Antichristi id est, Christo contrarii vocantur.* Et Abson abbas monasterii Dervensis inter opera Alcuini (T. II. p. 528.) in libello de Antichristo: *Quicunque, sit, sive laicus, sive canonicus, sive monachus contra iustitiam vivit, ordinis sui regulam impugnat, et quod bonum est, blasphemat, Antichristus, et minister satanæ est.* Sic quisque sese ad evangelium exigens absque iniuria Antichristianismi reum accusare potest. Relatus D. Pauli II. Thes. II. locus persuasit, ut etiam persecutores Ecclesiæ Antichristi haberentur Nero, Caius, Caligula ex sententia quoque recentiorum Grotii, Hamondi.

Quorum

a) T. II. p. 597. *b*) Is. II. 18. 19.

Quorum ille annotat. ad cap. 17. Apoc. appendicem a) addit *ad interpretationem locorum novi testamenti, quae de Antichristo agunt, aut agere putantur, in qua via sternitur ad christianorum concordiam.* Dum nempe a Romano pontifice atrocissimam illam calumniam abstergit, qua Luthero, cui nec SS. Trinitas a scomatibus fuit immunis, antesignano (paucis illis, quos commemoravimus, ex ordine Minorum exceptis, qui Antichristi nomen sensu improprio ac latiori sumserunt) factio quaedam Novatorum Antichristi infamiam sedi apostolicae affingere non erubuit. Ac si vero is esset *homo peccati, filius perditionis, ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui b)* quando nimirum venturus est in maiestate sua ad iudicium; ac si, inquam, iste tam singulariter designatus possit intelligi de longa hominum, Romanorum nempe pontificum, serie per tot iam secula, post fata Babylonis, bestiae, et meretricis, quam, ultro damus adversariis, esse Romam sed profanam, debellatricem sanctorum: a cuius casu, imperii nimirum Romani urbe tam saepe depopulata sec. V. et VI. reputant plerique isti, ut ita dicam antipapistae, Antichristi tyrannidem seu dominationem R. P. iam hodie ultra duas tertias diuturniorem, quam fuisset regnum Christi Ecclesiae, sponsae, quam acquisivit sanguine suo. Immo postquam vix inchoasset regnum illud sanctorum in terris, vix eluctata Ecclesia Christi statu suo presso sub persecutionibus imperatorum ac imperii seu monarchiae

a) T. VIII. Critic. Sacror. p. 507. b) II. Thessal. II. 8.

chiæ per pedes designatæ in colosso regi Nabuchodonosor in somno viso Danielis II. et VIII. per quartam bestiam: ubi in Antiochi Epiphanis persona figuratum iam observavimus Antichristum constanti SS. Patrum traditione, collatis inter se prophetia Danielis et S. Ioannis Apocalypsi, iisque quæ mox ex D. Paulo de Antichristo notavimus; quem quidem Apostolus iam tunc operari mysterium iniquitatis dicit II. Thess. II. 7. in Simone mago nimirum et aliis deinceps hæreticis et schismaticis Antichristi præcursoribus, Nerone etiam aliisque Ecclesiæ militantis persecutoribus christianique nominis hostibus.

Quæ sint Romani imperii fata cum Ecclesiæ novissimis coniuncta, ostendimus cap. XII. mox vero sequentibus demonstravimus, *a*) Romam profanam notari in Apocalypsi sub nomine meretricis, Babylonis, bestiæ; quod multo magis, ubi de Antichristo res est, locum habet, cuius typi et antitypus id etiam loquuntur: veluti Antiochus rex, et imperatores, quos nominavimus, Nero imprimis, quem SS. Patres et interpretes S. Scripturæ ad D. Pauli epist. II. Thess. II. 7. mysterium iam operari iniquitatis, constanter asserunt, *utpote*, ut S. Chrysostomus *b*) in hunc locum dicit, *qui sit typus Antichristi. Ille enim volebat existimari Deus.* Nec defuerunt, qui eum aliquando rediturum Antichristum putabant, abusi loco S. Ioannis *c*) quo dicit, *unum de capitibus occisum in mortem*, et

a) P. 57. &c. p. 66. &c.
b) Hom. IV. in II. epist. ad Thess. II. T. XI. p. 529.
c) Apoc. XIII. 3.

et plagam mortis eius curatam esse, de bestia seu monarchia locutus, quam iam explicavimus similem pardo; et pedes eius sicut pedes ursi, et os eius sicut os leonis, quae animalia sunt simulacra priorum trium monarchiarum, quae simul omnia quarta hodieque in se complectitur in orientali Turcarum imperio ex veteri monarchia Romana conflato, ex qua monarchia constans est SS. Patrum traditio, oriturum Antichristum iuxta saepe citatum apostoli II. Thess. II. locum, qui id obscurius innuit, veluti etiam nonnunqum SS. Patres rem circumscribunt florente adhuc imperio. Unde Lactantius *a*) novissimum illorum temporum miserrimum statum graphice describens; „Cuius, (subdit) vastitatis et confusionis haec erit causa, quod „ Romanum nomen, quo nunc regitur orbis (horret animus dicere; sed dicam, quia futurum „ est) tolletur de terra, et imperium in Asiam revertetur, ac rursus Oriens dominabitur, atque „ Occidens serviet „. Rememoranda hic sunt, quae paulo ante de Gog et Magog notavimus ex novissimo etiam Apocalypsis S. Ioannis interprete Pastorinio, qui *b*) quae habentur Daniel. VII. 8. de parvo illo cornu, e medio decem excrescente, familiam imperatorum Turcicorum ex Taurica Crimea fore coniicit, ex qua Antichristus sit oriturus, confidenter admodum determinans non adeo multo post (dum praesentes rerum circumstantiae secus omnia praesagiunt) futura tempora. Quae eo modo in benigniorem partem accipi possunt, quo cap. VII. opinionem de propinquo fine mundi in-

de

a) Lib. VII. Instit. c. 15. *b*) Cap. X.

de ab apostolicis temporibus, in libro quoque DE SUBLIMI IN EVANGELIO CHRISTI, ac passim in hoc libro explicavimus, ut incerti de novissimis illis temporibus, atque de eorumdem periculis cauti et circumspecti iuxta præceptum Domini semper vigilemus, oremusque: cum eiusmodi sint futura illa novissima tempora, ut, si fieri posset, iuxta effatum divinum in errorem abducerentur etiam electi. Tunc nempe, *cum consummati fuerint mille anni, solvetur satanas de carcere suo, et exibit, et seducet gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ Gog et Magog, et congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, et circuierunt castra sanctorum, et civitatem dilectam a)* Iam notavimus ex S. Hieronymo, fuisse, qui illud apostoli *b)* de homine peccati filio perditionis Antichristo, *qui adversatur et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tanquam sit Deus*, de Hierosolymis acciperent, ubi Iudæi sint postliminio congregandi, ut vidimus. Nec obstat, quod illud S. Hieronymus verius de ipsa Ecclesia interpretetur, veluti etiam S. Chrysostomus *c)* dum dicit: *Et sedebit in templo Dei, non quod est Ierosolymis, sed in templo Ecclesiæ*, cum etiam Hierosolymis, Iudæis ad Christum conversis, templum Ecclesiæ futurum esse possit. Quis hic non expavescat prospiciens eminus novissimorum temporum ab Antichristo pericula, sedente in templo Ecclesiæ,

a) Apoc. XX. 7. *b)* II. Thess. II.
c) Hom. III. in ep. II. ad Thess. n, 2. T. XI. p. 525.

fiae, quae hactenus auctoritate sua, et potestate divinitus sibi collata plenam suis praestitit securitatem, servavitque fidei integritatem, si spreta hac unice tuta cynosura, Antichristus in templo Ecclesiae sedeat, eaque, quae sunt a Christo Ecclesiae data, sibi usurpet, et Antichristum se, ut uno verbo exprimam, exhibeat, *qui adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur*, velut ad se omnia reflectens, quae sunt in templo Dei unice ad Deum finem ultimum rerum omnium, sacrarum praecipue referenda, *ostendens se, tanquam sit Deus?*

Mahumedana secta equidem prae caeteris disposita est ad Deum terrestrem sibi imaginandum, persuadendumque: qualem nempe eorum principes in publicis edictis se iactant Deum terrestrem, umbramque Dei. Sic Solymannus an. 1716, dum Austriae bellum indicit, venditat, se *unicum in terris Deum: magnum, omnipotentem, et invictum imperatorem: dominum ac regem omnium regum terrae, urbis Ierusalem victorem* &c. Unde facile Iudaeos, exspectantes Messiam domitorem orbis, adsuetos etiam in veteri testamento portentis ac miraculis, in suas primum, ut creditur partes trahere queat a) *cuius est adventus secundum operationem satanae in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus*: quibus portentis etiam miraculis increduli alioquin passim iam hodie christiani, dum ea ipsi coram non cernunt, adhaesuri Antichristo facilius fidem adhibebunt, quando erunt propriis suis oculis conspicua, quae iniquus ille,

accepta

a) II. Thess. II. 9.

accepta a dracone infernali *a)* virtute sua, et potestate magna operabitur. Cedit hoc in commeritam profecto poenam incredulitatis, ac infidelitatis erga veram Ecclesiam regnum Christi in terris, miraculis identidem illustratam, quae quantislibet demum auctoritatibus asserta, quia suis ipsi oculis suffeni hi coram haud conspexerunt, negant ac derident; perinde ac christianae religionis mysteria, quia humani intellectus captum excedunt. Siquidem iuxta apostolum *b)* erit Antichristi adventus, *in omni seductione iniquitatis iis, qui pereunt: eoquod charitatem veritatis non receperint, ut salvi fierent. Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut iudicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.* Ipsoque Christi Domini *c)* testimonio *erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro: sed propter electos breviabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere. Surgent enim pseudochristi, et pseudoprophetae: et dabunt signa magna, et prodigia: ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.*

CAPUT LI.

De Antichristo in fine mundi revelando antiquissimorum SS. PP. mens iuxta Danielem.

Futurum est vero singulare monstrum hominis, quem non defuerunt, qui diabolum incarna-

 tum

a) Apoc. XIII. 2. *b)* II. Thess. II. *c)* Matth. XXIV. 21.

tum crederent, Antichristus: cui omnis retro antiquitas ante consummationem seculi nonnisi tres tribuit annos cum dimidio, nempe a) *usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis: dies mille ducentos nonaginta*, seu *menses quadraginta duos*. Supra vidimus S. Iustinum M. incessentem Iudæos, quod pro uno anno centum statuant in abominatione illa desolationis a Daniele prædicta, designanda ab Antichristo ante secundum Christi adventum, de quo Iustinus in dial. cum Tryphone n. 32. et iterum n. 110. *quando*, inquit, *et defectionis homo grandia etiam adversus Altissimum in terris loquens, nefanda audebit in nos christianos.* Fuit ea a Daniele prædicta abominatio desolationis etiam a Christo Domino commemorata, quæ ut in templo Hierosolymitano esse visa est impleta, ita erit ibidem iterum iuxta antiquissimos SS. Patres implenda ab Antichristo. „ Cum autem (ut rem S. Irenæus edisserit, b) vastaverit Antichristus hic omnia in hoc mundo, regnans annis tribus et mensibus sex, et sederit in templo Hierosolymis, tunc veniet Dominus de cœlis in nubibus, in gloria Patris „. Iam c. 25. eiusdem libri locum Dan. VII. in medium ad rem attulit, ubi tempus Antichristi designatur, prout ipse legit *usque ad tempus temporum et dimidium tempus, hoc est*, addit, *per triennium, et sex menses, in quibus veniens regnabit.* Inscribitur caput hoc: *Antichristi fraus, superbia, et tyrannicum regnum, prout a Daniele et Paulo descripta sunt.* Pertinet huc etiam

a) Dan. VII. 25. XII. 11. Apoc. XI. 2.
b) Lib. V. c. 30. p. 330.

etiam sequens caput 26. *Quia Ioannes et Daniel praedixerunt imperii Romani dissolutionem, et desolationem, quae finem mundi, et regnum Christi aeternum praecedent.* Passim etiam Tertullianum, quando de Antichristo mentionem iniicit, ad Danielem respicere, vel ea, quae paulo ante ex eo reculimus, produnt: dum de defectione Romani imp. locutus, *cuius*, ait, *abscessio in decem reges dispersa Antichristum superinducet.* Quo etiam pertinet, quod in Apologetico commemorat, de oratione christianorum *pro mora finis* sc. mundi, quae est phrasi Tertulliani *clausula seculi* coniuncta cum fine imperii Romani; unde *Romanae*, inquit, *diuturnitati favemus*, orando nimirum pro conservatione imperatoris, et imperii Romani.

Nemo autem in hoc argumento tanto studio versatus est, quam S. Hippolytus M. S. Irenaei, ut creditur, discipulus, tum in interpretatione in Daniel, nuper primum Romae edita, cum etiam singulari opere seu demonstratione *de Christo et Antichristo*, colligens ex ipsis divinis scripturis, ut in exordio habet;
„ Quis et qualis sit Antichristi adventus: qua aetate et
„ tempore revelabitur iniquus ille. Undenam et ex
„ qua tribu, quodve illi nomen, quod per numerum
„ in scriptura significatur? Quomodo populum in er-
„ rorem inducet, congregans a finibus terrae. Quam
„ item sanctis tribulationem inferet, et persecu-
„ tionem, et quomodo ipse se ut Deum clarifi-
„ cabit. Quis eius interitus. Quomodo revelan-
„ da de coelis Domini apparitio, ac quae universi
„ orbis conflagratio. Quod sanctorum gloriosum
„ et coeleste regnum cum Christo regnantium: ac

„ quod iniquorum per ignem supplicium. Nam
„ cum Dominus noster Iesus Christus ac Deus,
„ regia celsitate atque gloriæ claritate, ut leo præ-
„ dicatus sit: eodem modo et Antichristum pa-
„ ter leonem scripturæ vocitarunt, pro eius ty-
„ rannide violentiaque. Seductor enim per om-
„ nia similis videri vult Dei filio. Leo quidem
„ Christus; et leo Antichristus. Exhibitus est Sal-
„ vator ut agnus; ipse quoque pariter ut agnus
„ apparebit, cum interius sit lupus. Venit Sal-
„ vator in circumcisione in mundum; veniet et
„ ille similiter. Misit Dominus apostolos in om-
„ nes gentes; et ipse perinde pseudoapostolos.
„ Salvator oves, quæ dispersæ erant, congrega-
„ vit; ipse quoque pariter populum congregabit,
„ qui dispersus est. Dedit Dominus fidelibus suis
„ signaculum; ipse quoque similiter dabit. Ap-
„ paruit Salvator hominis habitu; ipse quoque in
„ hominis habitu veniet. Excitavit Salvator, ac
„ sanctam carnem suam ut templum fecit, ipse
„ itidem templum lapidibus constructum Hieroso-
„ lymis excitabit. Ac quidem eius seducend ar-
„ tificia sequentibus declarabimus. Nunc vero ad
„ subiectum argumentum revertamur „. Nempe
ex sacris scripturis a Genesi incipiens colligit, quæ
ad rem sunt, præsertim autem huc referens non
solum Danielis caput secundum et septimum, ve-
rum etiam nonum de septuaginta hebdomadibus,
ultimamque hebdomadam in fine mundi futuram
existimat ex computatione, quam in eo Photius
in Bibliotheca a) vituperavit. De seducendi arti-
culis

a) Cod. 202.

culis nihil, nisi unus II. Theſſ. II. locus occurrit. Id vero argumentum tum interpretatione in Danielem, tum vero prolixius tractatur in libro de conſummatione mundi. In quo iterum nobis ſiſtitur *a*) Antichriſtus in cornu illo ſeu rege Dan. VII. quod ex tribus aliis ortum, vocatque κέρας ὡς παραφυάδιον *cornu tanquam pullulans*, parvum, *adnatum*; unde apud S. Barnabam (prout eius epiſtolam nonniſi in verſione admodum corrupta habemus,) *puſillus*: ubi Vulgata iuxta textum Hebræum et Græcum habet *potentior* in hoc ipſo Danielis cap. VII. 24. Videtur vero etiam ſanctus hic ad rem reſpicere apoſtolus. Paulo ante dixerat, dies eſſe nequiſſimos, *contrariumque* habere huius ſeculi poteſtatem: et hoc ipſo loco n. 4. *b*) „ Conſummata enim (inquit) tentatio, ſicut ſcriptum „ eſt, ſicut Daniel dicit, adpropinquavit. Propter „ hoc enim Dominus interdicit (intercidit) tem„ pora et dies, ut acceleret dilectus illius ad hæ„ reditatem ſuam. Dicit enim propheta: Regna „ in terris decem regnabunt, et reſurget retro „ puſillus. De hoc ipſo dicit iterum Daniel: Et „ vidi quartam beſtiam nequam et fortem ſævio„ rem cæteris beſtiis marinis, et apparuerunt illi „ decem cornua: et aſcendit aliud cornu breve in „ medio illorum, et deiecit cornua tria de maio„ ribus cornibus „.

Sunt equidem hodie pauci quidam Porphyrii ac Iudæorum, qui hæc omnia ad Antiochum Epiphanem retulerunt, patroni, atque inter hos nuperrime

a) Apud Fabr. n. 16. 12.
b) n. 2. apud Coteler. Patres Apoſt. T. I. p. 56.

perrime Io. Christoph. Harenberg Iudaeorum ad veram religionem conversionis studio eo abreptus, ut communi omnium aetatum, omniumque doctorum sententiae refragaretur de quatuor monarchiis, designatis in statua Nabuchodonosoris Dan. II. et quatuor bestiis Dan. VII. quarum quarta Romanum imperium repraesentat; adeoque a S. Barnaba relata de quarta bestia ex Dan. VII. non possunt Antiocho Epiphani accomodari anteriori monarchia quarta; ut tamen eum haud detrectemus typum tam eorum, quae in eversione urbis Hierosolymitanae ac dispersione gentis Iudaicae acciderunt, quam horum etiam, quae in subversione orbis et consummatione seculi eventura sunt: quemadmodum Antiochus profanavit Hierosolymitanum templum posito abominationis idolo I. Mach. I. 57. seu Iovis Olympii simulacro, et Caius Caligula, quem ut vidimus, Grotius Antichristum censuit, in Antichristi saltem typum ac figura suum etiam simulacrum in templum posuit aliquanto ante, quam Iudaei a Romanis deficerent, ut Iosephus antiq. Iudaic. l. XVIII. c. 11. et Philo itidem Iudaeus in narratione legationis suae ad eundem Caium imp. perhibet. Haec prorsus conveniunt cum iis, quae II. Thess. II. de homine illo peccati, filio perditionis leguntur: *Qui adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tanquam sit Deus.* Quae omnino congruunt iis, quae Dan. VII. 25. de cornu illo seu rege quartae bestiae habentur: *Et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit. Et ser-*

mones

mones contra Excelsum loquetur, et sanctos Altissimi conteret: et putabit, quod possit mutare tempora et leges, et tradentur in manu eius usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis. Et cap. XI. 36. *Et faciet iuxta voluntatem suam rex, et elevabitur, et magnificabitur adversus omnem Deum: et adversus Deum deorum loquetur magnifica, et dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippe est definitio. Et Deum patrum suorum non reputabit: et erit in concupiscentia foeminarum, nec quemquam deorum curabit, quia adversum universa consurget.* Quae qui contenderit cum iis, quae ex D. Paulo notavimus, intelliget nonnulla veluti ad verbum expressa, quae vero certo pertinent ad hominem illum peccati, filium perditionis Antichristum, quem in memoriam revocat apostolus Thessalonicensibus: *quid detineat*, ait, *scitis, ut reveletur in suo tempore. Nam mysterium iam operatur iniquitatis: tantum, ut qui tenet, teneat, donec de medio fiat. Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui;* secundi nimirum ad iudicium orbis, ut primus ad iudicium urbis. Sic Dan. VII. 27. post ea, quae de cornu seu rege illo blasphemo retulimus, *Et iudicium sedebit, ut auferatur potentia, et conteratur, et dispereat usque in finem.*

Haec qui secum omnia recolligens comprehenderit, perspiciet, non frustra nos commonuisse Christum *a*) dum desolationem illam, dictam per Danielem prophetam stantem in loco sancto, commemorabat,

a) Matth. XXIV. 15.

rabat, ut *qui legit, intelligat.* Etsi enim dicatur: *Cum autem videritis, circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote, quia appropinquavit desolatio eius:* generalius tamen apud Matthæum XXIV. et Marcum XIII. dicta, cum antecedentibus et consequentibus simul considerata, utrumque nobis in memoriam revocare Christum voluisse, typum et antitypum, urbis et orbis excidium, quivis animadvertet, præsertim quæ apud Matthæum de novissimo tempore exposita immediate præcedunt: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Et prædicabitur evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus: et tunc veniet consummatio. Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in loco sancto: qui legit intelligat.* Danielis IX. nimirum, ubi propheta desolationem illam deplorat, et describit in fine: *Et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem, et finem perseverabit desolatio.* Et Dan. VII. 11 &c. *Et a tempore, cum ablatum fuerit iuge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui exspectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque.* Notat ad hæc Hippolytus *a)* in Danielem duas abominationes a Daniele prædictas, ultimamque Antichristi. „ Duas igitur „ (inquit,) abominationes prædixit Daniel, „ unam quidem destructionis, alteram vero deso„ lationis. Quænam est illa destructionis, nisi

„ quam

a) P. 119.

„ quam ibi ad tempus statuit Antiochus. Quae „ vero desolationis, nisi quae erit ubique locorum „ quando adveniet Antichristus „? De ultima hac desolatione iam antea agens *a)* „ Cum enim, (ait) „ sexaginta duae adimpletae fuerint hebdomades, „ et Christus adfuerit, et evangelium in omni „ loco fuerit praedicatum consummatis temporibus, „ una hebdomada relinquetur extrema, in qua „ aderit Elias, et Enoch, et in dimidio ipsius ap- „ parebit abominatio desolationis, nempe Antichri- „ stus, desolationem mundo denuncians. Quum „ vero ille advenerit, auferetur sacrificium, et li- „ bamen, quod modo ubique locorum a gentibus „ offertur Deo „. Et infra *b)* in eundem Danielis locum, „ Tres (ait,) cum dimidio annos An- „ tichristi significavit. Tempus enim annum, et „ tempora duos annos, dimidum vero temporis „ dimidium anni, intelligit. Hi sunt mille du- „ centi nonaginta dies, quos praedixit Daniel, cum „ adimpleta fuerit passio, et facta fuerit dispersio, „ praesente Antichristo; in diebus illis cognoscen- „ tur universa haec. Et a tempore, quo ablatum „ fuerit iuge sacrificium, etiam dies mille ducenti „ nonaginta computandi sunt; abundabit iniqui- „ tas sicut etiam Dominus dicit: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum.* Quod hebdomadam attinet Danielis ultimam, quam, ut iam notavimus, ponit in consummatione mundi S. Hieronymus etiam in caput IX. Dan. 24. sic explicat, ut eam dividat in Eliae tempora et Antichristi, *ut tribus semis annis ultima hebdomada*

a) n. 22. p. 110. *b)* p. 121. n. 43.

hebdomadæ Dei notitia confirmetur, de qua dictum est: Confirmabit pactum multis hebdomada una, *et tribus aliis annis sub Antichristo deficiat hostia et sacrificium. Adveniente Christo et iniquum spiritu oris sui interficiente, usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.* In libro *de Christo et Antichristo*, postquam nova et vetera in medium attulisset, ex veteri nimirum testamento testimonia prophetarum, ex novo apocalypsin potissimum, „ De tormentorum iudicio, quæ extremis tem„ poribus, per tyrannorum, qui tunc erunt, in„ iuriam illam incessura sunt, operæ pretium ve„ ro est, (inquit *a*) n. 43.) ut et tempus dili„ genti examine exponamus, quando scilicet fu„ turum sit, ut hæc eveniant, et cornu illud par„ vum inter eos emergat. Nempe quando crura „ ferrea, quæ etiamnum rerum potiuntur, ad ve„ stigia pedum, digitosque evaserint iuxta simula„ cri seu imaginis et statuæ manifestationem, be„ stiæque formidabilis speciem, uti in superioribus „ designatum est; quando futurum est, ut ferrum „ et testa in unum misceantur. Ostendet vero „ nobis Daniel hæc ita proposita; Ait enim: *Et* „ *disponet testamentum multis hebdomada una. Et* „ *erit: in dimidio hebdomadæ auferetur sacrificium* „ *meum et libatio* (*Dan. IX.* 27.) Unam ergo an„ norum hebdomadam extremam significavit, quæ „ in fine totius mundi futura sit; cuius hebdoma„ dæ dimidium sument duo prophetæ Enoch et „ Elias „. Hæc iterum repetuntur in libro de consummatione seculi, latius deductis illis, quæ ad ipsum

a) T. II. Bibl. PP. p. 431.

ipsum Antichristum, eius imposturas imprimis, signa et prodigia attinent, tum etiam apostasiam hominum ultimis præsertim diebus 1200. quando cessante sacrificio abundabit iniquitas iuxta ea, quæ S. martyr in Danielem ad rem profert eadem, quæ in libro illo de consummatione seculi his verbis leguntur: „Lugebunt etiam Ecclesiæ luctum ma-
„ gnum, quia nec oblatio, nec suffitus fiet, nec
„ cultus Deo gratus. Sed ecclesiarum ædes sacræ
„ tugurii instar erunt, pretiosumque corpus, et
„ sanguis Christi non extabit diebus illis, liturgia
„ extinguetur, psalmorum decantatio cessabit,
„ scripturarum recitatio non audietur. Sed erunt
„ apud homines tenebræ, lamentatio super lamen-
„ tationem, væ super væ„. Idem in interpretatione in Danielem (p. 118. n. 99.) ad Dan. VIII. 23. &c. *Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie*, et quæ sequuntur, ex iis nobis Antichristum sic adumbrat:
„ Hæc igitur propheta ita enarrat de Antichristo,
„ qui erit impudens, belli avidus, et tyrannus,
„ qui super omnes reges, omnemque Deum ela-
„ tus urbem Ierusalem ædificabit, et templum ex-
„ citabit: hunc adorabunt veluti Deum refractarii,
„ huic genuflectent existimantes ipsum esse Chri-
„ stum: hic duos testes et præcursores Christi,
„ gloriosum ipsius a cœlis regnum prædicantes de
„ medio tollet &c. „

Neque vero hæc ita accipienda sunt, ut adversari videantur tutissimo Ecclesiæ Dei præsidio, Christi promissioni, se cum suis *usque ad consummationem seculi* futurum esse. Nec sibi ipsi adeoque

contrarius videri debet S. Hippolytus, qui libro de Christo et Antichristo fidelium, dum ab infidelibus conculcantur, in filium Dei spem nequaquam remissam proponit, aut constantiam, nec refrigescentem charitatem, ubi n. 59. 60. 61. ultimam hanc persecutionem Antichristi ex prophetis utriusque testamenti explicat, mulierem illam sistens amictam sole, Ecclesiam fugientem *a*) in desertum *per tempus et tempora et dimidium temporis.* „ Qui (ut idem S. Hippolytus interpretatur) sunt „ dies mille ducenti sexaginta (dimidium scilicet „ hebdomadæ) quibus tyrannus rerum potietur, „ persequens Ecclesiam fugientem de civitate in „ civitatem, et in solitudine in montibus latitan„ tem, nullo alio tutam præsidio, quam duarum „ alarum aquilæ magnæ, fidei scilicet Iesu Christi, „ qui extensis in sancta cruce sanctis manibus suis, „ duas extendit alas dextram atque sinistram, vo„ cans ad se omnes fideles, ac velut gallina eos „ protegens. Nam et ait per Malachiam: *Vobis qui timetis nomen meum, orietur sol iustitiæ, et sanitas in pennis eius* „. Origenes, lib. VI. contra Celsum provocatus ab eodem *de Christo et Antichristo* differere, dicit *b*) oportuisse hunc Christo e diametro oppositum, mali dæmonis, satanæ, diabolique filium dici; quod reipsa cum Hippolyto non pauci senserunt, diabolum ex impura muliere proditurum in terram. „ Deinde, (sunt *c*) „ verba S. Hippolyti) quoniam tum maxime ma„ lum cumulari, et ad fastigium pervenisse cogno„ scitur, cum boni speciem præsefert, idcirco ma„ lus

a) Apoc. XI. et XII. *b*) n. 45. 46. T. I. p. 667.
c) De consummatione mundi n. 22.

„ lus ille, collaborante patre eius diabolo, signa, „ prodigia, et virtutes mendaces exerit. Nam „ supra auxilia, quae daemones hominum decep„ tores praestigiatoribus ad pessima facinora mini„ strant, aliud praestatur a diabolo ipso, ad fallen„ dum genus humanum „. Origenes vero postquam deinceps magnam partem capitis secundi epistolae secundae D. Pauli ad Thessal. *quomodo in genus hominum ille, et quando venturus sit, et qua de causa*, explicasset, ad Danielem prolapsus, ea in medium profert a) quae is cap. VIII. 23. 24. 25. de Antiocho Epiphane, utpote typo Antichristi, habet. „ Est (inquit) et de eodem Danielis pro„ phetia, quae eiusmodi est, ut prudentem can„ didumque lectorem traducat in admirationem; „ adeo divinam et propheticam inspirationem sa„ pit. Ibi dicta sunt ea, quae ad regna futura „ spectant a Daniele ad usque mundi interitum. „ Cuilibet volenti licet eam legere. Sed, quae ad „ Antichristum pertinent, vide, an non sint eius„ modi: Et sub finem regni eorum, cum cre„ verint iniquitates, consurget rex impudens facie, „ et intelligens propositiones, et roborabitur fortu„ do eius, et admirabilia destruet, et prosperabi„ tur, et faciet, et interficiet robustos, et populum „ sanctum, et iugum vinculorum eius prosperabitur. „ Dolus in manu eius, et in corde eius magnifica„ bitur. Dolus pessumdabit multos, et stabit in „ multorum perniciem, et ut ova manu conteret. „ Quod vero a Paulo dictum est his eius, quae cita„ vimus verbis, ut sedeat in templo Dei, ostendens se

a) n. 46. p. 668.

„ se quasi sit Deus, idipsum a Daniele expressum est
„ in hunc modum: Et in templo abominatio desola-
„ tionis, et usque ad consummationem temporis con-
„ summatio dabitur ad desolationem &c „. Quæ ex capite nono Danielis ad finem sunt repetita, ubi septuaginta describuntur hebdomades annorum a reædificatione templi post captivitatem Babylonicam, donec occidetur Christus: civitatem autem et sanctuarium cum templo dissipaturus esset populus cum Duce venturo: *Et finis eius vastitas: et post finem belli statuta desolatio.* Desolationem vero hanc quomodo cum verbis D. Pauli combinare potuerit, non video, nisi memoratum paulo ante Caii Caligulæ facinus subintelligat, imaginem suam adorandam statuentis in templo, uti etiam fecerat Antiochus cum imagine Iovis: æmulus uterque Antichristi typus. Sed enim funestis illis persecutionum temporibus facile, huiusmodi desolationum typos animo concipere, orbisque cum imperii Romani propinquo fine ominari, uti suo loco *a)* ostendimus etiam ex S. Hippolytho præcisius figente tempus. Sic idem in interpretatione in Danielem nuper demum in lucem protracta, *Necesse est*, ait, *b) ut quarta bestia tanquam fortior, et maior omnium, quæ ante ipsam fuere, quingentis regnatura sit annis. Temporibus vero adimpletis, et decem cornibus postremis ex ipsa* (bestia) *exortis apparebit in ipsis Antichristus. Hoc autem bellum et persecutionem adversus sanctos faciente, tunc oportet, manifestationem Domini de cælis exspectare.*

CAPUT

a) Capp. 7. 8. *b)* p. 102. n. 7.

CAPUT LII.

Antichristus extraneus, atque adversus ordini hierarchico iuxta S. Cyprianum.

Quosquos hactenus notavimus sive typos sive antitypos Antichristi, omnes illos principes, potentes huius seculi monarchas, non hierarchas fuisse intelleximus: non eos, qui sacris operati sint, sed qui ea contaminarint, coinquinaverintque. Qualis nobis infandus lib. I. cap. I. Machabæorum rex Antiochus ille sistitur: qui eo usque processerit, ut abominandum idolum desolationis *super altare Dei* ædificarit, uti modo notavimus Caium imp. simulacrum suum in templo posuisse, quem, ut iam meminimus, non desunt, qui pro ipso Antichristo habuerunt, aut alios etiam imperatores, qui se ipsos deos consecrarunt, aut consecrari passi sunt, quod homini illi peccati, filio perditionis congruit, *Qui*, iuxta apostolum, *adversatur et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tanquam sit Deus.* Quod utique nemini minus convenire potest, quam ei, qui vicarius Christi in terris est, ac se ipsum servum servorum Dei profitetur. Multo id autem magis ab illis agitur, qui veluti idolum in templo Dei posuerunt seu simulacrum eorum, quibus iura sacrorum concrediderunt, illis erepta, quos Christus in Ecclesia sua constituit gubernanda: sacra etiam contaminarunt, coinquinaruntque ac iuge illud sacrificium sustulerunt, quod Christus in cœ-

„ aut contra Ecclesiam faciunt, quando tales nunc „ futuros, et Dominus et apostoli eius ante prædixerunt „. Et postea a) in conclusione fere epistolæ gravius adhuc perorat: „ An ad hæc (ait,) „ frater carissime, deponenda est catholicæ Ecclesiæ dignitas, et plebis intus positæ fidelis at„ que incorrupta maiestas, et sacerdotalis quoque „ auctoritas ac potestas, ut iudicare velle se di„ cant de Ecclesiæ præposito extra Ecclesiam con„ stituti? de christianis hæretici? de sano saucii? „ de integro vulnerati? de stante lapsi? de iudice „ rei? de sacerdote sacrilegi? Quid superest, „ quam ut Ecclesia Capitolio cedat &c. Si pacem „ postulant, arma deponant: si satisfaciunt, quid „ minantur? aut si comminantur, sciant, quia a „ Dei sacerdotibus non timentur: neque enim et „ Antichristus, cum venire cœperit, introibit Ec„ clesiam, quia minatur; aut armis eius, et vio„ lentiæ ceditur, quia resistentes peremturum se „ esse profitetur „. Hæc erigere periculorum plenis illis novissimis Antichristi temporibus eos, quibus gubernandam, propugnandamque Ecclesiam suam commisit, possunt et debent, certos, cum illis futurum Christum usque ad consummationem seculi, ut tuto dicere cum S. martyre et pontifice queant: „ Nostra nihil interest, aut a quo, aut „ quando perimamur, mortis ac sanguinis præ„ mium de Domino recepturi. Illorum flenda, „ et lamentanda concisio est, quos sic diabolus „ excæcat, ut æternæ gehennæ supplicia non co„ gitantes Antichristi iam adventum conentur „ imitari „. Supra

a) p. 268.

Supra iam notavimus, a S. Cypriano et Patribus conciliorum Africanorum tunc in causa baptismi hæreticorum promiscue eos Antichristos fuisse appellatos: passim etiam persecutores Ecclesiæ pro Antichristo habitos. Sic S. Cyprianus imminente tunc persecutione ad plebem Tibari consistentem scribens ep. 58. quasi rem extra dubitationem positam (ea nempe conditione, qua nos Christus in evangelio vigilare, et semper paratos esse vult) refert, *a*) „Scire enim, (inquit) debetis et pro certo tenere, pressuræ diem super caput esse coepisse, et occasum seculi atque Antichristi tempus appropinquasse, ut parati omnes ad prælium stemus: nec quidquam nisi gloriam vitæ æternæ, et coronam confessionis dominicæ cogitemus „. Et epist. 61. Lucio Romano P. *b*) de confessione pro fide et reditu ab exilio gratulatus: „Regredientibus vobis (scribit,) breviata non est in episcopo confessionis suæ dignitas, sed magis crevit sacerdotalis auctoritas, ut altari assistat antistes, qui ad confessionis arma non verbis plebem, sed factis cohortetur: et imminente Antichristo, paret ad prælium milites non solum sermonis et vocis incitamento, sed fidei et virtutis exemplo „. Nos vero, qui post tot iam secula magis propinqui utique sumus, tum vero eos, qui ipsis Antichristi temporibus futuri sunt, cautos simul reddere, ac solari debent, quæ idem S. martyr epist. 67. in responso synodico in causa lapsorum sub persecutione *c*) rescribit, ut nos erigat: „Nec vos moveat, fratres dilectissimi, si

 „apud

a) Ib. p. 255. *b*) p. 272. *c*) p. 290.

„ apud quosdam in noviſſimis temporibus aut lu-
„ brica fides nutat, aut Dei timor apud irreligio-
„ ſos vacillat, aut pacifica concordia non perſeve-
„ rat. Prænuntiata ſunt hæc futura in ſeculi fine,
„ et Domini voce, atque apoſtolorum conteſta-
„ tione prædictum eſt, deficiente iam mundo,
„ atque appropinquante Antichriſto, bona quæque
„ deficere, mala vero et adverſa proficere. Non
„ ſic tamen, quamvis noviſſimis temporibus in
„ Eccleſia Dei aut evangelicus vigor cecidit, aut
„ chriſtianæ virtutis aut fidei robur elanguit, ut
„ non ſuperſit portio ſacerdotum, quæ minime
„ ad has rerum ruinas, et fidei naufragia ſuccum-
„ bat; ſed fortis et ſtabilis honorem divinæ maie-
„ ſtatis, et ſacerdotalem dignitatem plena timo-
„ ris obſervatione tueatur „.

Promiſſa nobis eſt plena ſecuritas dicente Chriſto ad apoſtolos ſuos tunc, cum eo eſſet, ut ad Patrem ſuum rediens, eos ad conſtituendam Eccleſiam ſuam in univerſum mundum mitteret: *Ecce ego vobiscum ſum usque ad conſummationem ſeculi.* Apoſtoli fatis ac morte ſua dum ſunt defuncti, neceſſe eſt ergo promiſſionem ad eorum ſucceſſores pertinere *usque ad conſummationem ſeculi* in unitate Eccleſiæ catholicæ, qua non interrupta ſerie unus poſt alterum inde ab apoſtolis ſucceſſor ordinatus eſt, ſi non ſemper in eadem eccleſia (præter ſedem enim Petri Romæ nulla hodie in unitate Eccleſiæ catholicæ ſupereſt ab apoſtolis ipſis fundata) ſemper tamen manet ordinationis ſacræ per orbem catholicum continuatio inde ab apoſtolis, eritque iuxta divina promiſſa ac inſtitutionem us-

que

que ad consummationem seculi; periculosissimis adeoque etiam illis novissimis Antichristi temporibus tutissimum electorum asylum, ne in errorem abducantur, in communione Ecclesiæ catholicæ centro unitatis consociatæ ac petræ, super quam Christus Ecclesiam suam ita firmavit, ut portæ inferi nunquam sint adversum eam prævalituræ, quousque Christus promisit apostolis, se usque ad consummationem seculi cum ipsis futurum. *Dominus noster*, scribit a) S. Cyprianus ad lapsos, *cuius præcepta metuere, et observare debemus episcopi, honorem et Ecclesiæ suæ rationem disponens in Evangelio loquitur, et dicit Petro:* Ego tibi dico, quia tu es Petrus, et super istam petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non vincent eam: et tibi dabo claves regni cœlorum, et quæ ligaveris super terram, erunt ligata in cœlis, et quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in cœlis: *inde per temporum et successionum vices episcoporum ordinatio, et Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super episcopos constituatur, et omnis actus Ecclesiæ per eosdem præpositos gubernetur.*

Inconcussa semper stetit sedes Petri in communione Ecclesiæ catholicæ inter procellas persecutionum, quibus exterius, et ventos hæresum ac schismatum, quibus interius quassatur. Obrutæ sunt hinc inde per orbem catholicæ aliæ sedes per decursum seculorum deiectæ; etiamnum iacent florentissimæ aliquando Ecclesiæ ab ipsis apostolis apostolicisque viris constitutæ; una sedes Petri inconcussa stat, ac cathedra, quam S. Cyprianus ad Cor-

 nelium

a) Epist. 33. p. 216.

nelium P. a) scribens, *Ecclesiam principalem* vocat, unde *unitas sacerdotalis exorta est.* Ipse hic S. martyr suo nos exemplo et periculo docet, et cautos reddit in causa rebaptizandorum hæreticorum a sententia R. S. abscedens, non quod crederet, a centro hoc unitatis recedere, aliquando licere; sed quod talem controversiam esse existimaret, in qua salva unitate et communione ecclesiastica diversum sentire integrum esset; „ Neminem iu-
„ dicantes, (ut episcopos hac in causa congrega-
„ tos Carthagine alloquitur) aut a iure commu-
„ nionis aliquem, si diversum senserit, ammoven-
„ tes. Neque enim quisquam nostrum episcopum
„ se episcoporum constituit, aut tyrannico ter-
„ rore ad obsequendi necessitatem collegas suos
„ adigit: quando habeat omnis episcopus pro li-
„ centia libertatis, et potestatis suæ, arbitrium
„ proprium, tamque iudicari ab alio non possit,
„ quam nec ipse potest iudicare. Sed exspectemus
„ universi iudicium D. N. I. Ch. qui unus et so-
„ lus habet potestatem et præponendi nos in Ec-
„ clesiæ suæ gubernatione, et de actu nostro iu-
„ dicandi „. At deinceps Ecclesia catholica in concilio generali Nicæno congregata controversiam hanc non ita adiaphoram habuit, ut S. Cyprianus, in causis hæresum et schismatum tam severus, hic porro pro pace et unitate in communione potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ Pastores pontificem et episcopos nimio abreptus zelo, ac studio moderandæ hierarchiæ haud sinistro, iuxta præscriptum Domini contra ac *reges gentium dominantur*

a) Ep. 59.

minantur eorum, καταχυριεύουσιν siquidem S. Stephanum P. et M. hic petere censendus sit, qui suum etiam pro Christo fudit sanguinem in cathedra Petri Romæ, quo ducendum hunc fore Io. XXI. prænuntiavit Christus significans, qua morte eum esset *clarificaturus*.

Caput LIII.

S. Victorini de Antichristo Nerone et impeperio Rom. opinio; Lactantii item.

Romæ S. Petrus cruci affixus est sub Nerone, quem multi futurum Antichristum existimarunt, ut S. Hieronymus testatur in cap. XI. Dan. S. Augustinus lib. XX. de civit. Dei c. 19. et Sulpitius Severus lib. II. hist. S. Opinio hæc videtur ex opinione vulgi esse: cum teste Suetonio cap. 57. diu Nero post mortem crederetur vivere ac rediturus. S. Victorinus Petav. ep. in scholiis in cap. XI. Apoc. circa finem sec. III. Neronem, quasi reveritus maiestatem Romanam, tardius nominat Antichristum. Postquam enim duos testes ab Antichristo interficiendos commemorasset a) de bestia agens, *qua ascendit de abysso*, eam ascensuram ex Ezech. et Isaia probatum it *in regno regnorum, id est Romanorum*. Et mox: *Fuisse autem eum in regno Romanorum, et fuisse inter cæsares, et Paulus apostolus contestatur: ait enim ad Thessalonicenses*: Qui nunc tenet, teneat, donec de medio fiat; et tunc apparebit iniquus ille, cuius est adventus

a) T. IV. Bibl. PP. p. 59.

adventus secundum efficaciam satanæ, signis et portentis mendacibus. *Et ut scirent illum venturum, qui tunc erat princeps, a) adiecit:* arcanum iam malitiæ molitur, *id est malitiam, quam facturus est, arcane molitur.* Et iterum: *Septem capita, septem reges Romanorum, ex quibus Antichristus est, ut in priori diximus.* Et cornua decem, *decem reges in novissimo tempore hos eodem dicit, ut plenius ibi tractabimus.* Nempe postquam Antichristi initium sumendum a prælio Michaelis et angelorum eius in cœlis dixisset ad finem cap. XI. ad cap. XII. et bestiam et reges septem iam etiam suo nomine appellat, e quorum numero sit bestia, Nero scilicet. Et mox: „ Unum autem de capiti-
„ bus quasi occisum in mortem, et plagam eius
„ curatam, Neronem dicit. Constat enim dum
„ insequeretur eum equitatus missus a senatu, ip-
„ sum sibi gulam succidisse. Hunc ergo suscita-
„ tum Deus mittet regem dignum, sed dignum,
„ qualem meruerunt Iudæi „.

Alii, teste Lactantio *De mortibus persecutorum*, Neronem esse translatum crediderunt, ac vivum reservatum, quos ipse deliros vocat. Fuerunt, qui Lactantio ipsi affingerent hanc opinionem, Neronem nempe interpretantes potentissimum illum regem lib. VII. Institut. c. 15. &c. qui cæteros decem sit superaturus iuxta Danielem, ad occasum quartæ monarchiæ Romanæ, cuius finem, ut alibi vidimus, non adeo abesse putavit, cum aliis quamplurimis sanctis Patribus.

CAPUT

a) p. 60.

Caput LIV.

S. Cyrilli Hierosol. et S. Ephrem mens de Ecclesia novissimorum temporum tempore Antichristi.

S. Cyrillus Hierosol. catechesi XV. de secundo Christi adventu, etsi tempus non curiose inquirendum statim initio statuat, „ Verum (addit) „ expediebat nos signa consummationis perspecta ha„ bere, et quoniam a nobis exspectabatur Chri„ stus: ne decepti moreremur, et a mendaci An„ tichristo in errorem abduceremur, divino nutu „ moti, sapienti Dei consilio, apostoli ad verum „ magistrum accedunt, et aiunt: *Dic nobis quan„ do hæc erunt, et quod signum adventus tui et „ consummationis seculi?* Exspectamus te secundo „ venturum, sed satanas transfiguratur in angelum „ lucis. Nos igitur tutos redde, ut non alium „ tui loco adoremus „. *a)* Tum S. Pater ex responsione Christi signa suis temporibus accomodata et propinqua colligit, impostores, bella tum externa Romanorum nominatim tunc cum Persis, cum interna seu Ecclesiæ dissidia eo tempore: „ Si „ audieris *b)* (inquit) quod episcopi adversus epis„ copos, et clerici adversus clericos, et populi „ in populos ad sanguinem usque grassentur, ne „ perturberis; prædictum enim antea fuit in scrip„ turis „. Proximum signum statuit deinde abominationem desolationis, hoc est Antichristum cum defectione a fide in duabus sibi tunc oppositis Sabelliana

a) n. 4. p. 225. *b)* n. 7. p. 227.

Sabelliana et Ariana hæresibus. Subdit *a*) vero: „Ti-
„ bi igitur provide o homo, et animam securam red-
„ de. Testificatur nunc tibi Ecclesia in præsentia Dei
„ viventis, et quæ Antichristum spectant, præ-
„ nuntiat tibi, antequam eveniant. Eaque sive tuo
„ tempore futura sint, nescimus, sive posterius
„ nescimus: optimum tamen, te horum gnarum
„ præmuniri. „

Hoc tamen, quod notavimus de Romano imperio (quod iam catech. XII. 28. notaverat, et hic deinceps n. 30. dicit, hoc ecclesiasticos auctores tradidisse) mox præcise statuit, Antichristum magum indigitans, „ Qui (ut ait) et Romani imperii
„ dominationem usurpabit, et falso se Christum
„ appellaturus est, et per hanc Christi appellatio-
„ nem Iudæos, qui unctum (seu Messiam ac Chri-
„ stum) expectant, decipiet, gentilesque magicis
„ præstigiis ac dolis pertrahet. Veniet porro
„ præfatus iste Antichristus, cum Romani imperii
„ completa fuerint tempora, iamiamque mundi
„ finis proximus erit. Tum simul Romanorum
„ reges exsurgent, in diversis forte locis. Post
„ hos vero undecimus erit Antichristus, magicæ
„ artis adminiculo Romanum imperium usurpans.
„ Tres eorum, qui ante se regnaverint, humilia-
„ bit, septem vero reliquos suæ ditioni subiectos
„ habens. Ac primum quidem veluti eruditus et
„ prudens quispiam clementiam, temperantiam,
„ humanitatemque simulabit: at Iudæis per signa,
„ falsaque ex magicis artibus prodigia, quasi ipse
„ exspectatus Christus esset, deceptis, omnibus
„ deinceps

a) n. 9. p. 228.

deinceps crudelitatis, et sceleris inscribetur notis, ita ut omnes iniustos et impios, qui ipsum præcessere, improbitate superet: sanguinarium præfractæ duritiæ, inmisericordem, et versipellem, cum adversus omnes, tum vero maxime contra nos christianos animum gerens. Postquam vero tres annos et menses sex duntaxat talia designaverit, ab secundo unigeniti Filii Dei Domini et Salvatoris nostri Iesu Christi glorioso de coelis adventu abolebitur: qui spiritu oris sui Antichristum interficiens, illum igni tradet sempiterno „. Quod dixit de tribus et dimidio anno :rum *a*) repetens: „ Quod (subdit) non ex apogryphis dicimus, sed ex Daniele, ait namque: *Et dabitur in manu eius usque ad tempus, et tempora et dimidium temporis.* Ac demum: Te ipsum igitur hortatur, o homo: habes signa Antichristi, neque solus ea recordare, sed et omnibus absque invidia communica. Si filium secundum carnem habes, illum iam instrue, et mone: et si quempiam per catechesin, hunc quoque cautum redde, ne falsum (Christum) sicut verum recipiat. Iam enim mysterium perficitur iniquitatis. Terrent ecclesiarum scissiones, terret fratrum odium. Et hæc quidem dicantur tantum, absit vero, ut nostris temporibus compleantur, cauti tamen interim fiamus. „

P. A. A. Touttée editor S. Cyrilli in nota I. ad ı. XVI. huius catechesis *b*) ubi fideles animat ad esistendum fortiter Antichristo, *Non enim*, aiens, *obur et nervos Ecclesiæ desperatos habeo*, etiam S. Ephrem

a) n. 16. *b*) p. 232.

Ephrem inter eos refert, qui cultum Ecclesiæ Antichristi tempore cessaturum putent, qui nempe in sermone de Antichristo pagina 229. „ Lugebit „ (inquit) terra et mare, quia vox psalmi et orationis repente cessavit ab ore hominum: lugebunt ecclesiæ Christi universæ luctu maximo, „ eoquod amplius non afferatur divina et sancta „ oblatio „. Necdum commentarius S. Hippolyti in Danielem in lucem prodierat, dum hæc scripsit P. Touteus, alias facile rationem invenisset, S. Hippolytum sibi conciliandi, atque etiam S. Ephrem sic interpretandi, ut nequaquam pugnet cum Christi promissione, se cum suis suaque Ecclesia futurum *usque ad consummationem seculi.* Meminisse porro oportet, quale sit futurum illud tempus, ut nisi abbreviarentur dies illi, non fieret salva omnis caro. Conferamus iam obtutum nostrum in florentissimam olim Orientalem ecclesiam, ubi a seculis iam cessarunt sacra christiana; in magna vero Occidentis parte oblatio, et sacrificium incruentum Missæ antiquatum est, et abolitum.

Quodsi iam nostrum hoc præsens circumspiciamus tempus, et quæ futura sint illis diebus, quibus, si fieri posset, in errorem inducerentur etiam electi, simul in animum inducamus, nec S. Hippolytum culpabimus differentem, commentantemque in Danielem (ubi hic nobis Antiochum Antichristi typum sistit) nec S. Ephrem ex eius sententia perorantem: quod timide admodum facit, sic sermonem *in Adventum Domini et de consummatione seculi, et in adventum Antichristi* adspicatus

ſpicatus *a)* „ Quomodo minimus ego peccator „ Ephrem, plenusque deliĉtis enarrare ea potero, „ quæ meas excedunt vires? Quia tandem Salvator „ noſter pietate ſua indoctos ſapientiam docuit, „ perque eos fideles ubique illuminat, et ipſe lin- „ guam noſtram affatim movet, ad ea recenſenda, „ quæ in communem utilitatem ædificationemque, „ et mihi dicenti, et cunctis auditoribus cedere „ poſſint, verba in doloribus facturus ſum, et „ cum ſuſpiriis dicam de inſtanti huiusmodi con- „ ſummatione, impudentiſſimoque ac ſæviſſimo „ dracone, qui turbaturus adveniet omnem ſub „ cœlo regionem, timorem ac puſillanimitatem, „ gravemque perfidiam multorum ſimul hominum „ pectoribus iniiciens; prodigia quoque ac ſigna „ terroresque protendens, ut ſi fieri poſſit, in er- „ rorem etiam ipſos inducat electos, omnesque „ decipiat in falſis ac mendacibus ſignis, prodi- „ giorumque imaginibus, quæ ab illo fient. Si- „ quidem ſancti Dei permiſſu poteſtatem, decipien- „ di mundum, accipiet, quod impleta iam ſit im- „ pietas ſeculi, quodque ab omnibus, et ubivis „ locorum peſſima quæque perpetrentur. Eam „ igitur ob rem immaculatus Dominus ſpiritu er- „ roris tentari patietur mundum propter eorum „ impietatem: quandoquidem ſic Deo derelicto, „ placuit hominibus adhærere maligno. Magnum, „ fratres! tunc cunctis hominibus fidelibus erit cer- „ tamen in diebus illis, quando ſigna et prodigia „ in magna poteſtate ab ipſo dracone perficientur: „ quando rurſus ſeipſum ut Deum oſtentabit, for-

a) T. II. opp. Græc. lat. p. 222.

„ midabilibus portentis per aera volitans, cunctique
„ que dæmones in forma angelorum coram tyranno
„ no in aere sublimes volitare conspicientur.
„ Clamabit enim in fortitudine, etiam formas immutans,
„ mutans, ad immensum terrorem cunctis incutiendum
„ tiendum hominibus. Quis, quæso fratres, sic
„ tunc reperietur mundus, et immobilis persistens,
„ ut evidens tunc argumentum secum in animo
„ habeat, iam sanctum unigeniti filii Dei adventum
„ tum adesse, quando inenarrabilem illam viderit
„ tribulationem, ubique super omnem animam
„ fieri „. Et paulo post: „ Quis, obsecro dies illos
„ feret? Quis intolerabilem illam sustinebit? Quando
„ do viderit confusionem populorum undique ab
„ ultimis finibus terræ venientium ad videndum
„ tyrannum, multosque coram tyranno procidentes,
„ tes, clamantesque magno cum tremore: Tu
„ es Salvator noster „. Sic sæpius ille Antichristum tyrannum nominat *a*) et adumbrat, apostatam etiam compellans, et impostorem: „ Veniet (ait,)
„ sceleftissimus ille sicut fur: et ut cunctos decipere
„ pere possit, se humilem simulabit, atque quietum,
„ tum, iniustitiæ osorem, aversorem idolorum,
„ magnum pietatis æstimatorem, benignum, pauperum
„ perum amatorem: supra modum autem Iudæorum
„ rum gentem honorabit, quod scilicet maxime
„ illius exspectant adventum &c „. Idem iam antea de charactere Antichristi in dextera et fronte,
„ ne scilicet (inquit,) facultas sit homini, dextera
„ se signandi signo crucis, neque rursus in fronte
„ te ullatenus sanctum Domini nomen imprimere

a) P. 224. 226. 227. 228.

„ re queat, aut gloriosam, et honorandam Christi crucem „. Habetur porro eiusdem argumenti sermo T. III. p. 140.

CAPUT XV.

S. Chrysostomus in epistolam II. Thessal. II.

S. Io. Chrysostomus hom. I. in epist. II. ad Thessalonicenses fabulas tunc de Antichristo in vulgus pervagatas notans, utilem nobis dicit fuisse etiam Thessalonicensium dubitationem, ut a S. Paulo percunctandi locum sumerent, „ Non enim (ait,) „ illis solum, sed nobis quoque sunt hæc utilia, „ ut a fabulis puerilibus, et ab anilibus deliriis „ liberemur. An non sæpe audivistis, cum pueri „ essetis, quosdam multa dicere de Antichristo, „ et de genuflexione: adhuc enim teneris nostris „ animis hæc inserit diabolus, ut dogma augeatur, „ et nos possit decipere. Non hæc ergo prætermisisset Paulus, de Antichristo disserere, si fuissent utilia. Ne ergo hæc quæramus. Non enim „ sic veniet inclinans genua, sed se efferens supra „ omne, quod Deus dicitur, aut colitur: adeo „ ut in templo Dei tanquam Deum se collocet, „ ostentantem se esse Deum. Quemadmodum „ enim diabolus cecidit ex arrogantia, ita etiam „ qui ab ipso movetur, instructus est ad arrogantiam „. a) Et hom. III. de persona Antichristi sermonem instituens b) quis sit ille filius perditionis, „ Quis est autem ille, (quærit.) Nunquid

T 2 „ Satanas?

a) T. XI. p. 511. b) n. 2. p. 525.

„ Satanas? Nequaquam, respondet. Sed ho-
„ mo quidam suscipiens omnem eius operatio-
„ nem. *Et revelatus fuerit homo*, inquit, *hic*
„ *qui extollitur supra omne, quod dicitur Deus*,
„ *aut colitur*. Non enim illos inducet ad cultum
„ idolorum, sed erit quidam Dei adversarius: dis-
„ solvet et destruet omnes deos, et iubebit, seip-
„ sum pro Deo adorare. Et sedebit in templo
„ Dei, non quod est Ierosolymis, sed in templo
„ Ecclesiæ. Ostendit, inquit, seipsum Deum.
„ Non dixit, dicentem, sed tentantem ostendere.
„ Faciet enim magna opera, et signa ostendet
„ mirabilia „. Hom. IV. *a*) quærenti forte cui-
piam, quid sit illud: *quod detineat* tam obscure
ab apostolo positum? „ Alii quidem dicunt (re-
„ spondet,) gratiam spiritus, alii autem Romanum
„ imperium. Quibus ego maxime assentior. Qua-
„ re? Quoniam si voluisset, dicere spiritum, non
„ dixisset obscure, sed aperte, quod nunc quo-
„ que eum detinet gratia spiritus, hoc est charis-
„ mata, seu dona gratuita... Quoniam autem hoc
„ dicit de Romano imperio, merito iam ænigma-
„ tice et adumbrate est locutus. Neque enim vo-
„ lebat supervacaneas suscipere inimicitias, et inu-
„ tilia pericula. Nam si dixisset, futurum iam,
„ ut paulo post Romanum everteretur imperium,
„ eum protinus tanquam exitiosum, et pestife-
„ rum hominem confodissent, et fideles omnes,
„ ut qui sub eo viverent, et militarent. Ideo
„ neque hoc, neque cito futurum, dixit: quam-
„ quam semper idem dicit. Sed quid? *ut reve-*
„ *letur*,

a) n. I. p. 529. &c.

„ *letur*, inquit, *ipse in tempore suo. Nam myste-*
„ *rium iam operatur.* Neronem hic dicit, ut
„ qui sit typus Antichristi. Ille etiam volebat
„ existimari Deus. Recte autem dixit, *mysterium*,
„ non enim aperte, sicut ille, neque omni exu-
„ to pudore. Si enim ante illud tempus inven-
„ tus, inquit, fuit, qui in vitio non multum ab-
„ fuit ab Antichristo, quid mirum, si iam erat?
„ Sic obscure dixit, neque eum voluit reddere ma-
„ nifestum, non propter timorem, sed nos eru-
„ diens, ne supervacaneas inimicitias suscipia-
„ mus, cum nihil sit, quod urgeat. Ita hic quo-
„ que dicit: *Tantum, ut qui tenet nunc, teneat,*
„ *donec e medio fiat.* Hoc est, quando Romanum
„ imperium de medio fuerit sublatum, tunc ille
„ veniet. Et merito. Quamdiu enim fuerit me-
„ tus huius imperii, nemo cito subiicietur. Quan-
„ do autem hoc fuerit subversum, vacans inva-
„ det imperium, hominumque et Dei imperium
„ aggredietur rapere. Sicut enim eversa sunt,
„ quae ante illud fuerunt, regna, ut Medorum a
„ Babyloniis, Babyloniorum a Persis, Persarum
„ a Macedonibus, Macedonum a Romanis; ita hoc
„ quoque ab Antichristo. Et hoc cum magna evi-
„ dentia nobis tradit Daniel „.

CAPUT LVI.

S. Hieronymus eandem epist. cum Daniele conciliat. Item Theodoretus.

Intelleximus iamiam S. Hippolythum ad rem etiam in Danielem commentantem; concordant alii

SS. Patres, imprimis S. Hieronymus tum in alios etiam prophetas, cum vero eodem, quo S. Chrysostomus, versatus argumento in libro quaestionum seu epistola ad Algasiam responsoria ad quaestionem undecimam ab ea propositam ad locum D. Pauli: *Nisi discessio venerit primum, et revelatus fuerit homo peccati, et rel.* Sic vero S. Pater a) mentem D. Pauli pandit respondentis ad dubia, ipsi a Thessalonicensibus proposita: „ Igitur Thessalonicensium animos vel occasio non intellectae „ epistolae, vel ficta revelatio, quae per somnium „ deceperat dormientes, vel aliorum coniectura, „ Isaiae et Danielis, evangeliorumque verba de „ Antichristo praenunciantia in illud tempus inter„ pretantium moverat, atque turbaverat, ut in maie„ state sua tunc Christum sperarent esse venturum. „ Cui errori medetur apostolus, et exponit, quae „ ante adventum Christi debeant praestolari, ut „ quum illa facta viderint: tunc sciant Antichri„ stum, id est, hominem peccati, et filium per„ ditionis, qui adversatur, et extollitur supra om„ ne, quod dicitur Deus, et quod colitur, ita „ ut in templo Dei sedeat, esse venturum. *Ni*„ *si*, inquit, *venerit discessio primum*, quod grae„ ce dicitur ἀποστασία, ut omnes gentes, quae Ro„ mano imperio subiacent, recedant ab eis, *et* „ *revelatus fuerit*, id est, ostensus (quem omnia „ prophetarum verba praenuntiant) *homo peccati*, „ in quo fons omnium peccatorum est, *et filius* „ *perditionis*, id est, diaboli: ipse est enim uni„ versorum perditio, qui adversantur Christo, et „ ideo

a) T. IV. p. 209.

„ ideo vocatur Antichristus: *et extollitur supra* „ *omne, quod dicitur Deus*, ut cunctarum gentium „ deos, sive probatam omnem veram religionem „ suo calcet pede: *et in templo Dei*, vel Ieroso- „ lymis (ut verius arbitramur) sederit, ostendens „ se, tanquam ipse sit Christus filius Dei. Nisi, „ inquam, fuerit Romanum imperium ante deso- „ latum, et Antichristus præcesserit, Christus non „ veniet; qui ideo ita venturus est, ut Antichri- „ stum destruat &c. Nec vult aperte dicere, Ro- „ manum imperium destruendum, quod ipsi im- „ perantes æternum putant. Unde secundum Apo- „ calypsin Ioannis in fronte purpuratæ meretricis „ scriptum est nomen blasphemiæ, id est, Romæ „ æternæ. Si enim aperte audacterque dixisset, „ non veniet Antichristus, nisi prius Romanum „ imperium deleatur, illa causa persecutionis in „ orientem tunc Ecclesiam videbatur „. Mox etiam quod sequitur apud apostolum: *Iam enim mysterium operatur* &c. De Nerone impurissimo cæsarum interpretatur: „ Et quod ille operaturus „ est postea, in isto ex parte completur, tantum „ ut Romanum imperium, quod nunc universas „ gentes tenet, recedat, et de medio fiat: et tunc „ Antichristus veniet, fons iniquitatis, *quem Do-* „ *minus Iesus interficiet spiritu oris sui*, divina „ scilicet maiestate &c. „.

Alibi iam S. Hieronymi lamenta audivimus, quæ tunc de capta Roma, cum commentariis in prophetas incumberet, passim in suis prologis edit: prologo in Ezech. *a*) *Clarissimum terrarum omnium lu-*

a) T. III. p. 698.

nulla eiusmodi a se explicata postquam collegisset in cap. II. Sophoniæ, in illud præsertim ultimum: *Hæc est civitas gloriosa, habitans in confidentia, quæ dicebat in corde suo: Ego sum, et extra me non est alia amplius: quomodo facta in desertum, cubile bestiæ? Omnis, qui transit per eam, sibillabit, et movebit manum suam.* „ Ecclesia autem „ (pergit,) videtur prima fronte esse blasphemum, „ quod ea futura sit invia, et deserta, et bestiæ „ habitent in ea, et postea ei cum insultatione di- „ catur: Hæc est civitas malis dedita, quæ habi- „ tabat in spe, quæ dicebat in corde suo: Ego „ sum, et non est præter me amplius: quomodo „ facta est in solitudinem, pascua bestiarum? Sed „ qui consideraverit illud apostolicum *b*) in quo dici- „ tur: „ *In novissimis temporibus instabunt tempora pessima: et erunt homines sui amatores, avari, arrogantes, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, odio habentes bonum, proditores, temerarii, inflati, voluptatum amantes magis, quam Dei: habentes formam pietatis, virtutem autem eius denegantes;* Nec non et hoc, quod in evangelio „ scriptum est: quod multiplicata iniquitate re- „ frigescet charitas multorum: in tantum, ut in „ illo tempore compleatur: *Verumtamen veniens filius hominis, putas, inveniet fidem super terram?* „ non mirabitur de extrema Ecclesiæ vastitate: „ quod regnante Antichristo, redigenda sit in so- „ litudinem et tradenda bestiis, et passura, quæ- „ cunque nunc propheta describit. Si enim Deus

„ propter

a) P. 1668. *b*) II. Tim. III. 1.

„ propter infidelitatem ramis naturalibus non pe-
„ percit, sed fregit eos, et posuit flumina in de-
„ sertum, et fontes aquarum in sitim, terram
„ fructiferam in salsuginem propter malitiam ha-
„ bitatorum eius: cur non e contrario eos, de
„ quibus dixerat: *Posuit desertum in paludes aqua-*
„ *rum, et terram sine aqua in fontes aquarum, et*
„ *habitare fecit ibi esurientes*, et cætera: et quos
„ inseruit de oleastro in radicem bonæ olivæ, si
„ immemores beneficii recesserint a conditore suo,
„ et adoraverint Assyrium, evertat, et ad eandem
„ sitim reducat, in qua prius fuerant? Quod quum
„ generaliter in adventu Antichristi, sive in fine
„ mundi possit intelligi; tamen quotidie in his,
„ qui simulant, se esse de Ecclesia Dei, et operibus
„ negant: auditoresque legis sunt, et non facto-
„ res, accipi potest &c „. Quem hic S. Hiero-
nymus locum D. Pauli Rom. XI. 11. &c. innuit,
attulimus supra, ubi de conversione Iudæorum
locuti sumus.

Qui conversionem hanc novissimis demum temporibus futuram existimarunt, illa Christi usurpantes Io. VI. *Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me: veniet alius in suo nomine, et hunc accipietis*, putant, Iudæos primum Antichristo adhæsuros, sed eum relicturos, ut diximus, conversos a duobus testibus, aut uno Elia, quem Christus præcursorem secundi adventus sui fore, ipse testatur. Ita etiam Theodoretus a) *de Antichristo* lib. V. hæret. fab. In Daniel. VII. porro cum S. Hippolytho M. decem cornua decem reges quar-

tæ

a) T. IV. p. p. 302.

„ se, diemque iudicii (hunc enim appellat diem „ Domini) non esse venturnm, nisi ille prior ve„ nerit, quem refugam vocat, utique a Domino „ Deo. Quodsi de omnibus impiis merito dici „ potest, pergit, quanto magis de isto? Sed in „ quo templo Dei sit sessurus, incertum est: u„ trum in illa ruina templi, quod a Salomone „ rege constructum est, an vero in Ecclesia. „ Ubi quorumdam notat sententiam, qui hic „ non „ ipsum principem, sed universum quodammodo „ corpus eius, id est, ad eum pertinentem ho„ minum multitudinem simul cum ipso suo prin„ cipe hoc loco intelligi Antichristum volunt. „ Iam vero in mentem revocemus deplorandum illum statum Ecclesiæ, quo Apoc. XX. 7. solvendus dicitur *satanas de carcere suo, et exibit, et seducet gentes, qui sunt super quatuor angulos terræ*, eo præsertim tempore, quo evangelium apud omnes gentes prædicatum fuerit, quod Christus in evangelio signum nobis sui adventus ad iudicium dedit. Seducturus nempe dicitur satanas solutus gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ, *cum consummati fuerint mille anni*, quibus comprehenditur tempus regni Christi. *Hæc est resurrectio prima*, ut suo loco expositum est. *Beatus et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem; sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis.*

S. Augustinus c. 13. eiusdem libri p. 590. ob oculos habens hunc locum, quæstionem instituit: an etiam ad tempus Antichristi pertineat hoc regnum,

gnum? „ Quis (ait) audeat dicere, tunc cum
„ illo non regnatura membra, quando ei maxi-
„ me atque fortissime cohærebunt: et quo tem-
„ pore quanto erit acrior impetus belli, tanto
„ maior gloria non cedendi, tanto densior coro-
„ na martyrii? Aut si propter tribulationes, quas
„ passuri sunt, non dicendi sunt regnaturi, con-
„ sequens erit, ut etiam in superioribus diebus
„ in eisdem mille annis quicunque tribulabantur
„ sanctorum, eo ipso tempore tribulationis suæ
„ cum Christo non regnasse dicantur „. Sic di-
ci nequit, regnum Christi non fuisse primis Ec-
clesiæ pressæ seculis: quando potius dici potuit,
illud per sese substitisse, dum persecutores extra
Ecclesiam fuerunt, secus ac persecutio eius soluto
Satana, quando ipsum regnum Christi impetitur,
estque in statu presso (non oppressa uti nec sub per-
secutionibus Ecclesia, cum qua se Christus futu-
rum promisit usque ad consummationem seculi)
quo Christi regno ab aliis, quam quibus ab ipso
commissa est potestas, usurpari suscepto: dum
quivis, legitima ecclesiastica auctoritate spreta, suo
relinquitur arbitrio ac libertati, ex parte cogno-
scimus, nec obscure divinamus tempus etiam il-
lud, quod apostolus sæpe laudata epistola secunda
ad Thessalonicenses designat: quod præ oculis ha-
bens S. Augustinus a) cum aliis, quos memoravi-
mus, illud, quod ait apostolus: *tantum qui mo-
do tenet, teneat, donec de medio fiat*, de ipso Ro-
mano imperio dictum credit, *tanquam dictum sit:
tantum qui modo imperat, imperet, donec de me-*
dio

a) Loco cit. lib. XX. de civ. Dei c. 19. n. 3.

dio fiat, id est, de medio tollatur. Et tunc revelabitur iniquus, quem significari Antichristum, nullus ambigit. Explicat deinceps aliam, ut iam notavimus, aliorum opinionem, qui quod ait Apostolus: *Quid detineat, scitis*, et; *mysterium operatur iniquitatis*, dictum putant de malis et fictis, „ qui sunt in Ecclesia, donec perveniant ad tan„ tum numerum, qui Antichristo magnum popu„ lum faciat; et hoc esse mysterium iniquitatis, „ quia videtur occultum. Hortatur autem apo„ stolus fideles, ut in fide, quam tenent, tenaci„ citer perseverent, dicendo: *Tantum, qui modo* „ *tenet, teneat, donec de medio fiat;* hoc est: do„ nec exeat de medio Ecclesiæ mysterium iniqui„ tatis, quod nunc occultum est „. In hac opinionum diversitate illud pro indubitato habet S. Augustinus ex apostolo, Christum non venturum, iudicare vivos et mortuos, „ nisi prius venerit „ ad seducendos in anima mortuos adversarius eius „ Antichristus, quamvis ad occultum iam iudicium „ Dei pertineat, quot ab illo seducentur. Præ„ sentia quippe eius erit, sicut dictum est, *secun*„ *dum operationem satanæ, in omni virtute, et si*„ *gnis, et prodigiis mendacii, et in omni seductio*„ *ne iniquitatis his, qui pereunt.* Tunc enim „ solvetur Satanas, et per illum Antichristum in „ omni sua virtute mirabiliter quidem, sed men„ daciter operabitur „. *a)* Idem S. doctor eiusdem libri XX. de civit. Dei c. 23. *Quæ prophetaverit Daniel VII. 15. etc. de persecutione Antichristi et de iudicio Dei, regnoque sanctorum*, in medium affert;

a) Ib. n. 4.

isfert; *a*) provocat autem ad S. Hieronymi in Danielem commentarium. Tum de regno et persecutione Antichristi exiguo trium et dimidii anni spatio, de quo ipso cap. 13. eiusdem libri *b*) disquisivit, an mille annis annumerandum sit? sententiam fert *c*) in hæc verba : „ Antichristi adversus Ecclesiam sævissimum regnum, licet exiguo „ spatio temporis sustinendum, donec Dei ultimo „ iudicio regnum sancti accipiant sempiternum, „ qui vel dormitans hæc legit, dubitare non fini„ tur. Tempus quippe et tempora, et dimidium „ temporis, annum unum esse et duos, et dimi„ dium, ac per hoc tres annos et semissem, etiam „ numero dierum posterius posito dilucescit; ali„ quando in scripturis mensium numero declaratur. „ Videntur enim tempora indefinite hic dicta lin„ gua latina: sed per dualem numerum dicta sunt, „ quem latini non habent. Sicut autem Græci, „ ita hunc dicuntur habere et Hebræi. Sic ergo „ dicta sunt tempora, tanquam si dicerentur duo „ tempora. Vereri me sane fateor, ne in decem „ regibus, quos tanquam decem homines vide„ tur inventurus Antichristus, forte fallamur, at„ que ita ille inopinatus adveniat, non existenti„ bus tot regibus in orbe Romano. Quid enim „ si numero isto denario universitas regum signi„ ficata est, post quos ille venturus est, sicut mil„ lenario, centenario, septenario significatur ple„ rumque universitas: et aliis atque aliis numeris, „ quos nunc commemorare non est necesse „.

a) P. 604. *b*) p. 590. *c*) p. 605.

Multa S. Augustinus, postquam hæc scripsit, fuit expertus a barbararum nationum in Romanum imperium irruptionibus, ipsemet obsidioni urbis Hipponensis per Wandalos immortuus. Commentator profecto in Apocalypsin inter opera eius iam decem omnino nationes barbaras Romano imperio incubantes recensere potuit. Quid vero nos, qui dimembrationem Romani imperii iam a multis seculis inolitam veluti indigitare, seu digitis dinumerare possumus non admodum indefinite, pedibus quam manibus accommodatius ad literam Danielis II. de statua Nabuchodonosori in somno repræsentata? His Dan. VII. 8. respondent cornua decem: *Et ecce cornu aliud parvulum ortum de medio eorum*, Antichristus scilicet.

Caput LVIII.

S. Gregorius M. de novissimis temporibus.

Vidimus supra alias S. Gregorium M. frequenter cumprimis ad novissima tempora, quasi iam tunc instarent, provocare. Id quod facit etiam, Antichristo in medium allato, terrendo: veluti lib. VII. ep. 31. ad Cyriacum episc. Cpolitanum: „Quia (inquit,) hostis omnipotentis „Dei Antichristus iuxta est, studiose cupio, ne „proprium quid inveniat, non solum in moribus „sed etiam in nomine sacerdotum„. Ad idem argumentum pertinent, quæ lib. IX. ep. 68. perscribit ad episcopos Ecclesiæ orientalis. lib. XXXII. in cap. XL. Iob. *a*) locum illum Apoc. XX. 7. *Et*

a) T. II. p. 1059.

Et postquam consummati fuerint mille anni &c. versans; „ Millenario namque numero (scribit,) „ universum pro perfectione sua hoc, quantumli„ bet sit, Ecclesiæ tempus exprimitur. Quo per„ acto antiquus hostis suis viribus traditus, pau„ co quidem tempore, sed in multa contra eos „ virtute laxatur „.

Ut passim in illo opere Antichristus inducitur, sic etiam multa de eo, loco modo citato in figura Antiochi, quæ de eo Dan. VIII. leguntur, cum iis, quæ S. Paulus II. Thessal. II. habet, contendens, Antichristum caudam draconis appellat *a*) et postea in cap. XLI. eius prædicatoribus applicat illud Apoc. XIII. 11. *Vidi aliam bestiam ascendentem de terra, habentem duo cornua similia agni, et loquebatur ut draco;* Sic effatus: „ Priorem quippe bestiam, id est, Antichristum supe„ riore iam descriptione narraverat; post quem „ etiam hæc alia bestia ascendisse dicitur, quia „ post eum multitudo prædicatorum illius ex ter„ rena potestate gloriatur. De terra quippe ascen„ dere, est de terrena gloria superbire. Quæ ha„ bet duo cornua agni similia: quia per hypo„ crisin sanctitatis, eam quam in se veraciter Do„ minus habuit, singularem sibi inesse et sapien„ tiam mentitur et vitam. Sed quia sub agni spe„ cie auditoribus reprobis serpentinum virus in„ fundit, recte illic subditur: *Et loquebatur ut* „ *Draco* „.

Apertius ex eodem S. Gregorio *b*) Alulfus super Apocalypsin c. 30. id explicat: „ Antichristus

 „ veniens

a) n. 59. p. 1110. *b*) T. IV. append. p. 942.

„ veniens ipsas etiam summas huius seculi pote-
„ states obtinebit: qui duplici saeviens errore,
„ conabitur ad se corda hominum et missis praedi-
„ catoribus trahere, et commotis potestatibus in-
„ clinare „. Et infra *a)* „ Tunc antiquus hostis
„ suis viribus traditus, pauco quidem tempore,
„ sed in multa contra nos relaxabitur virtute,
„ sicut supra scriptum est: *Post haec oportet illum*
„ *solvi modico tempore.* Quem quamvis saevitia
„ ad crudelitatem dilatet, superna tamen miseri-
„ cordia brevitate dierum angustabit, sicut ipsa
„ veritas ait: *Nisi breviati fuissent dies illi, non*
„ *fieret salva omnis caro.* Quia enim superbos
„ nos et infirmos Dominus conspicit, dies quos sin-
„ gulariter malos intulit, misericorditer breviatos
„ dicit: profecto ut et superbiam terreat de tem-
„ poris adversitate, et infirmitatem refoveat de
„ brevitate. Superba itaque Antichristi celsitudo
„ super reprobas mentes hominum fastu gloriae
„ secularis erigetur, ita ut homo peccator, et
„ tamen homo despiciens aestimari, Deum se super
„ homines mentiatur. Unde Paulus apostolus di-
„ cit: *Ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se,*
„ *tanquam sit Deus.* Sed haec eius superbia di-
„ stricti iudicis erit adventu ferienda „.

Caput LIX.

Opiniones medii aevi de Antichristo.

Ubi supra Ecclesiam militantem regnum Christi in terris spectavimus per medium aevum, vidimus

a) C. 59. p. 954. &c.

limus timorem Panicum, quo tunc concussus fuit orbis christianus ob pericula, quæ videbantur imminere postremorum temporum. Exterrebat tunc veterum opinio de regno Christi mille *a)* annis duraturo, quo magis ad terminum vergebat tempus illud: circa decimum præsertim seculum ad expeditiones in terram sanctam exstimulabat, aut erigenda monasteria, ut expeditos facultatibus huius seculi venturo iudici sisterent sese; terrebat Mahumedanismus, portendebatque discessionem illam seu apostasiam a D. Paulo notatam, *b)* dum veluti rapidissimus torrens florentissimam orientalem Ecclesiam, Asiam, Africam, ac nobilissimam Europæ partem inundans undequaque in illis plagis christianam expelleret religionem, minabaturque toti Romano imperio interitum: id quod est ab apostolo *c)* designatum his verbis: *ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.* Perduravit periculum illud ad nostra usque tempora, ut mirum haud sit, fuisse, atque etiamnum esse, quibus visus sit revelandus ex secta illa, aut iam velut saltem in stirpe seu germine revelatus, ille *homo peccati, filius perditionis* Antichristus: bestia illa, quam *d)* vidit S. Ioannes *de mari ascendentem habentem capita septem, et cornua decem, et super cornua eius decem diademata, et super capita eius nomina blasphemiæ*: deque qua antea *e)* Ioannes, ubi de duobus testibus agit: *Et cum finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendit de abysso, faciet adversus eos bellum, et vincet eos, et occidet eos.* Finxit et ipse Mahomet Antimahometem

V 3 suum,

a) Ad p. 195. *b)* II. Thess. II. 3. *c)* v. 7.
d) Apoc. XIII. 1. *e)* Ap. XI. 7.

suum, habens et in hoc nomen blasphemiæ, dum dicit, Iesum Christum fore ducem supremum copiarum eius, rediturum in terram ad devincendum Antimahometem illum, ad iudicium autem extremum venturum demum Mahometem: dum iuxta nostros illos, quos memoravimus modo (supra vero novissimum Apocalypsis interpretem Pastorinium) ex gente illa Mahomedana *revelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui eum.* a) Cui vero christianorum non ex voto sit, ut *homo* ille *peccati* potius ex perfida Mahomedanorum gente sit oriturus *filius perditionis*; non equidem revelandus prius, nisi venerit discessio primum, seu apostasia, quam futuram quoque ante adventum suum b) prædixit Dominus: quamve proh dolor! hodie tantopere, inundare orbem christianum cernimus, quod pium quemvis terreat; quemadmodum in hoc opere vidimus, nullo non tempore salutari hoc timore concussos fuisse fideles, exterritos iam ab apostolo periculis novissimorum temporum Antichristi, ut reveletur suo tempore. *Nam mysterium iam operatur iniquitatis, tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.* Quod dum plerique omnes de Romano imperio sunt interpretati; fuerunt vero medio hoc ævo, qui hoc cum discessione illa, de qua prius apostolus, confuderint. Hos inter auctor libelli de Antichristo inter opera Rhabani Mauri, quem Rhabano dubium facit stili diversitas, qui tamen in commentario c) in epist. II.

a) II. Theff. II. 8. b) Luc. XVIII. 8.
c) T. V. opp. p. 488.

II. ad Thessal. II. cum prius discessionem seu apostasiam interpretatus fuerit novissimum Antichristi *tempus illud*, eo quod paulo minus omnes tunc defecerint a pietate, et accurrerent ad eum hominem &c. postea tamen eamdem apostasiam de omnium gentium defectione ab imperio Romano accipit.
„ Nisi, (inquit) ante Romanum imperium fue-
„ rit desolatum, et Antichristus præcesserit, Chri-
„ stus non veniet, qui ideo venturus est, ut An-
„ tichristum destruat. Meministis, ait, quod hæc
„ ipsa quæ nunc scribo per epistolam, cum apud
„ vos essem, præsenti sermone narrabam, et di-
„ cebam vobis, Christum non esse venturum,
„ nisi præcessisset Antichristus, *et nunc quid deti-*
„ *neat, scitis, ut reveletur in suo tempore;* hoc est,
„ quæ causa sit, ut Antichristus inpræsentiarum
„ non veniat, optime nostis. Nec vult aperte
„ dicere, Romanum imperium destruendum, quod
„ ipsi, qui imperant, æternum putant. Unde
„ secundum Apocalypsin Ioannis in fronte pur-
„ puratæ meretricis scriptum est nomen blasphe-
„ miæ, id est, Romæ æternæ: si enim aperte,
„ iudacterque dixisset, non veniet Antichristus,
„ nisi prius Romanum deleatur imperium, iusta
„ causa persecutionis in orientem tunc Ecclesiam
„ consurgere videbatur. Quodque sequitur: *Iam*
„ *enim mysterium iniquitatis operatur, tantum ut*
„ *qui tenet nunc, teneat, donec dimidium* (de me-
„ do) *fiat, et tunc revelabitur ille iniquus*, hunc
„ habet sensum: multis malis, atque peccatis,
„ quibus impurissimus cæsarum mundum premit
„ Antichristi parturitur adventus, et quod ille ope-

 „ raturus

„ raturus est postea, in isto ex parte completur; „ tantum ut Romanum imperium, quod nunc „ universas gentes tenet, tenere cedat, et de me- „ dio fiat, et tunc veniet Antichristus fons iniqui- „ tatis &c „. Quæ ad verbum sunt ex S. Hiero- nymo supra relato desumta. Mox memorato li- bello *de Antichristo* consonus, ut iam est ani- madversum a scriptoribus historiæ literariæ Franc. *a*) alter eiusdem argumenti, quem altero post Rhaba- num seculo decimo medio Abson adhuc mona- chus Luxoviensis, abbas postea Dervensis, scrip- sit libellum *de Antichristo* ad Gerbergam Ludovici Ultramarini regis Franciæ uxorem Ottonis I. imp. sororem ex Henrico Aucupe *b*) in quo multa ex vulgaribus opinionibus magna confidentia narrat; id vero iuxta apostolum secundum traditionem SS. Patrum hic et alias, a nobis explicatum *c*) asse- rit, antea Antichristum in mundum non esse ventu- rum, *nisi venerit abscessio primum*, id est, nisi omnia regna mundi discesserint a Romano impe- rio, cui prius subdita erant. Et licet iam tum ad Germanos transierit imperium, tamen ex eius sententia: *quamdiu reges Francorum duraverint, qui Romanum imperium tenere debeant, dignitas Romani imperii ex toto non peribit, quia stabit in regibus suis.* De eo; quod addit, unum ex re- gibus Francorum Romanum imperium ex integro habiturum, ultimum in novissimo tempore, le- genda est nota III. editoris Frobenii Forsteri. Se- culo sequenti Adelmannus in epistola ad Beren- gariun

a) Hist. lit. de France T. V. p. 174.
b) Inter opera Alcuini Ed. S. Emeran. T. II. Vol. II p 527.
c) p. 529.

garium de veritate corporis et sanguinis Domini nuper auctiore edita somnium etiam primum Nabuchodonosoris Dan. II. de lapide e monte abscisso huc applicat, Christo nimirum et eius Ecclesiæ: „ Quia (inquit,) corpus, quod de massa humani generis assumsit, accedente undique fidelium numero, in immensum se dilatans, crescere usque in finem seculi, donec totam terram impleat, non desistit; dicente nimirum a) Christo: *Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet consummatio.*

Argumentum hoc facere Otto episcopus Frisingensis voluit libri VIII. chronici sui, veluti S. Augustinum de civitate Dei imitatus; nec tamen terrenam tantum a civitate Dei discernit, librum suum de duabus civitatibus inscribens, trifariam distinguens „ Cum enim (inquit in prologo) civitas Christi seu regnum eius, secundum præsentem statum vel futurum Ecclesia dicatur, aliter se modo, quamdiu bonos et malos in uno gremio fovere cernitur, habet: aliter tunc, cum solos bonos in superni sinus gloria servabit, aliter sub principibus gentium vivens se habuit. Denique quod Ecclesia non solum cum Christo regnans, sed et in præsenti horreo granum et paleam continens regnum Christi vocetur, in evangelio manifestissime habes, ubi de regno suo scandala, quæ nulla profecto in cœlesti patria tranquillissima et felicissima fore poterunt, auferenda prædicuntur. Ea ergo locutione,

a) Matth. XXIV.

„ qua Christus propter Sacramentorum commu-
„ nionem malos et bonos, fidem istos per chari-
„ tatem operantem, illos sine operibus mortuam
„ habentes regnum suum nominat, etiam nos ci-
„ vitatem eius hunc præsentem statum vocamus„.
Veluti vero civitatis huius electæ triplicem statum distinguit, ita etiam perversæ, sed de tertio tantum statu acturus tam satanæ quam Dei civitatis,
„ Quomodo videlicet (inquit) hæc ad summam
„ beatitudinem profectura, illa ad ultimam mi-
„ seriam defectura et casura sit iudicante, ac
„ examinante in ultimo iudicio iustissimo iudice
„ utriusque urbis causam, in hoc octavo opere
„ dicendum restat. Verum quia, ut ait Salomon,
„ ante ruinam exaltari cor, et ante gloriam fre-
„ quenter solet humiliari, quæ hanc gloriam ci-
„ vitatis suæ humiliatio, quæ hanc civitatis per-
„ versæ momentanea sub Antichristo præcedat ela-
„ tio, quantum ex authenticis libris colligi datur,
„ præmittere aptum reor „.

Scripsit hæc eo tempore, quo zizania abundabant in civitate Dei, atque republica: in utraque ecclesiastica et politica gravissima scandala præcesserant, et imminebant: erantque tunc servi, qui ante tempus colligere zizania volebant, quæ inimicus homo sevit, prohibente *a*) Domino agri: *Ne forte colligentes zizania eradicetis simul cum eis et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem, et in tempore messis dicam messoribus: colligite primum zizania, et colligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congrega-* te

a) Matth. XIII. 26.

te in horreum meum. Iam tunc, quos suo loco notavimus, erant, qui ipsum agrum dominicum civitatem Dei, regnumque Christi Ecclesiam blasphemabant, et impie Antichristum cum Christo in eius vicariis, quærebant, quos Otto cap. 2. notat de discessione tractans, quam Paulus II. Thess. II. memorat præcessuram revelationem mysterii iniquitatis in homine peccati, filio perditionis, Antichristo, uti hactenus ex traditione SS. Patrum explicavimus, ac ipse ibi tangit Otto, illud D. Pauli præ oculis habens: *Quid detineat, scitis, ut reveletur in suo tempore:* „ Tanquam si diceret, „ Non ante revelabitur, quam completa malitia „ Amorrhæorum tempus, quod manifestari debet, „ adveniat. Unde et hanc ipsius revelationem di„scessionem præcessuram narrat. Tunc enim ve„re caput erroris apparebit, cum relicta veritate, „ a veritatis auctore totus pene mundus discedet. „ Quidam discessionem, et hoc quod dicitur: „ *Qui tenet, teneat, donec de medio fiat*, ad „ regnum interpretantur, ut scilicet omnibus amo„re scelerum iustitiæ renitentibus, ac per hoc „ a iustitia regni discedentibus, ad tantam, qui „ regnum tenet, deiectionem veniat, ut sine re„verentia de medio, id est, de communi quili„bet de plebe fiat. Unde et aiunt, apostolum „ hæc sub tegumento, verborumqe involucris „ posuisse, ne videlicet Romano imperio, quod „ ab ipsis æternum putabatur, calumniam intulis„se, videretur. Qua de re et hoc dictum pu„tant: *Quid detineat scitis*, ac si diceret, hoc „ quod vos scitis, alienigenas manifesta demon-

„ stratione

„ stratione scire volo. Alii vero eadem verba, „ eodem, quo de regno diximus sensu, de sacer- „ dotio, et Romana sede interpretantur „.

Vidimus supra, non deesse, qui excidium urbis Romæ præsagiant, non utique in successoribus Petri aliorumque apostolorum (in perennaturo sacerdotio Christi) cum quibus se futurum usque ad consummationem seculi Christus promisit. Quærens postea Otto capite mox sequenti, tertio nimirum, de ipso Antichristi adventu, et persecutione, quæ sub ipso fiat: „ quare Dominus civitatem „ suam tam immaniter tribulari permittat, cur „ eius hosti tantam malefaciendi efficaciam tribuat? „ at non est mirum (respondet,) si Dominus Ec- „ clesiam suam de nihilo suscitatam, et ad sum- „ mum in terra fastigium, ut supra diximus, exal- „ tatam ante ultimæ tribulationis bravium, ne „ longo dissoluta otio in amore sui conditoris „ torpeat, excitatam gravissima prius exerceat „ palæstra. Erit autem hæc persecutio, ut supra „ dictum est, violenta et fraudulenta; et violen- „ ta non quidem per se, sed per potentem per- „ sonam, ut mihi videtur, exercebitur. Unde „ Psal. *Sedet insidiis cum divitibus in occulto, ut* „ *interficiat innocentem*: id est, occultis machina- „ mentis potentes mundi ad hoc, ut manifesta „ sanctis irrogent supplicia, incitabit. Et hanc „ puto bestiam in Apocalypsi vocatam. Nam ip- „ sum Antichristum eadem scriptura pseudopro- „ phetam nominat, diabolum vero instigantem „ draconem. Ex hoc coniici potest, ipsum per „ omnia in hypocrisi venientem, non tormenta

„ exteriora

exteriora per se sanctis inferendo, sed signis mendacii, et specie religionis, ac imagine rationis fraudulenter mundum decepturum, tormenta vero per potentem adhuc sibi ascitum sanctis intentaturum. Si qui vero unum eum potentem, utpote Romanorum imperatorem ad hoc adscire contendunt, et hunc bestiam dictum, non calumnior „. Vides, quid ob iniquitatem emporum dolor extorserit pio sacrorum praesuli Friderici I. tunc imperatoris patruo, forte ad sautarem ei incutiendum terrorem, atque configenum timore Domini. Quae de eius nepote Friderico II. circumfertur fabella perinde ac de Nerone adhuc superstite, in Fastis Rudolphinis codici epistol. Rudolphi I. R. R. praemissis indicavimus p. CXLV. *de quo*, ut Volcmarus apud Oefelium adhuc sec. XIV. est testatus, *usque in hodiernum diem dubitatur a multis, utrum mortuus sit vel vivat; et est infinita contentio.*

Crevit semper, ut vidimus, successu temporis certum aliquem statuendi diem, et conditionem Antichristi, ac iudicii extremi tempus, prurigo. Unde necesse fuit in concilio lateranensi ultimo cap. 11. *Supernae maiestatis*, id concionatoribus interdicere; quod tempus illud incertum nobis esse voluerit divina providentia, perinde ac mortis momentum, neque constabunt tunc hominibus Antichristi, quando erunt, tempora, nec certo constat de Iudaeorum conversione, an, vel quando futura sit ante vel post Antichristi tyrannidem. Posterius etiam Otto noster statuit c. 7. „ Percusso (inquit,) impiae civitatis ca-

„ pite,

„ pite, infidelis Iudæorum populus iam se delu-
„ sum cernens, ad conversionem venire creditur
„ iuxta illud prophetæ: *si fuerit numerus filiorum*
„ *Israel sicut arena maris, reliquiæ salvæ fient.* Post
„ hoc locus pœnitentiæ manet, cuius spatium om-
„ nes mortales latet. Igitur omnibus, quæ præ-
„ dicta sunt, consummatis, signisque universis in
„ sole et luna, et stellis, marique transactis, cunctis
„ præ timore, et exspectatione, quæ superveniet
„ universo orbi, arescentibus, reprobæ civitatis
„ interitus et civitatis Christi profectus, diesque
„ Domini iuxta veritatis vocem, quæ suos blan-
„ de consolans, *Cum videritis*, inquit, *hæc fieri,*
„ *scitote, quia prope est regnum Dei,* qui tanquam
„ fur in nocte, id est, non prævisus, edentibus,
„ et bibentibus, nubentibus, nuptui dantibus,
„ iuxta Domini rursus vocem, venire non dubi-
„ tatur. Quod non crudeliter, sed magna con-
„ ditoris providentia sapienter fieri, credendum est,
„ ut semper ad rationem reddendam parati inve-
„ niamur „.

CAPUT LX.

Incertum consummationis seculi momentum, ut vigilemus, semper parati.

Hæc unice salutaris, quod consummationem huius seculi attinet, est philosophia, perinde ac theologia, quam sunt, qui etiam procaciter ac irreligiose miscere cum illa sunt ausi nuper Angli duo, Thomas Burnetus in sua theoria sacra tellu-ris,

, quique eam expolivit Whistonius gentilis
as, non equidem novam penitus rem, dum
n S. Chrysostomus *a)* homilia in illud apostoli-
m dictum II. Tim. III. 1. *Hoc autem scitote,*
od in novissimis diebus erunt tempora gravia,
æstionem instituens: *cur in consummatione tot*
tantæ simul calamitates? „ Quidam dicunt (re-
spondet,) fatiscentem et infirmantem naturam,
sicut corpus quoddam senio confectum multos
attrahit morbos, sic eam senescentem multas
contrahere calamitates .... Neque enim ideo
accidunt hi morbi, quod creaturæ consenescant,
fames, nempe, *pestilentiæ*, *et terræ motus per*
loca, sed quia hominum animos corrumpi futu-
rum est „. Iterum quærit: *Quare tunc augen-*
tur? ac respondet: „ Quoniam, ut mihi videtur,
iudicium et poenæ in diuturnum tempus dif-
feruntur, ac nondum advenit iudex; qui ratio-
nem reddituri sunt, segniores evadunt. Id quod
etiam Christus de servo nequam dicit, ipsum
ideo negligentiorem fuisse. *Moras trahit Do-*
minus meus, inquit ille servus; ideo conservos
verberabat, et heriles facultates pessumdabat.
Idcirco Christus accedentibus discipulis, et
quærentibus ediscere diem consummationis, non
, indicavit; ut futurorum incertos nos assidue in
, timore servet, et singuli semper futurum ex-
, spectantes, et in spe Christi adventus versantes,
, diligentiores essent „. Nec igitur, cum mo-
mentum nescimus, incogitantes simus, aut incu-
rii, aut cum servo nequam ebrii oblectamentis huius
seculi,

a) T. VI. p. 278. 286.

seculi, aut curis huius vitæ, aut in conservos tyrannidem exerceamus, et superveniat in nos *repentina dies illa (Tanquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem terræ)* sed vel ob hoc ipsum quod tempus lateat, tanto sollicitiores simus, ac magis timidi, quo peiora nobis de novissimis illis temporibus ac maiora animarum pericula sunt prænunciata: quæ vidimus in hac tractatione semper ceu præsentia præ oculis habuisse sanctos Patres ac maiores nostros; sedulos præprimis pastores de instanti periculo fideles serio præmonuisse Christi in evangelio, et apostolorum exemplo, quale nobis in D. Paulo S. Io. Chrysostomus in memorata homilia exhibet in illud II. Tim. III. 1. *Hoc autem scitote, quod in novissimis temporibus instabunt tempora periculosa.* „ De consummatione, (inquit S. Doctor) loquitur. „ Quid hoc ad te, beate Paule? Quid ad Timotheum? Quid ad illos, qui tunc audiebant? „ Brevi postea tempore morituri erant, a futuris „ illis calamitatibus et a pravis hominibus eripiendi. Verum non præsentia tantum respicio, inquit, sed futura prævideo. Non præsens tantum grex mihi sollicitudini est, sed etiam pro „ futuro grege angor, et timeo. Nos vix iis, „ qui nobiscum versantur, hominibus prospicimus; „ ille vero pro iis, qui nondum nati erant, multam gerit sollicitudinem. Sic et pastor optimus, non cum viderit, lupos irruentes in gregem iam prope oves accessisse, tunc id prædicit tantum, sed etiam procul adhuc versantes „ indicat. Ita quoque Paulus, sicut pastor opti-

„ mus,

„ mus, in excelso loco, in prophetiæ nempe di-
„ gnitate sedens, ac propheticis oculis sursum
„ positus, invasuras feras prævidens prædicit, et
„ præsignificat; ut eos etiam, qui nondum nati
„ erant, ad vigilandum induceret, et prophetia
„ totum muniret gregem „. Affert deinceps S. Chrysostomus exemplum patris prolem amantis, pro nepotibus etiam et posteris sollicitudinem gerentis: et regis urbem mœnibus circumdantis, non ob machinas tantum illius temporis, sed ut posteris etiam sint tutamini &c. Tum apostolos inducit ex Christo sciscitatos; *Quod signum adventus tui, et consummationis seculi?* „ Viden'
„ (prosequitur,) illos etiam de consummatione
„ seculi interrogare, et de futuris hominibus es-
„ se sollicitos? Non enim sua vident apostoli,
„ sed quæ aliorum sunt, et simul omnes, et seor-
„ sim singuli. Petrus itaque Chori illius chory-
„ phæus, os apostolorum omnium, caput illius
„ familiæ, orbis totius præfectus, fundamentum
„ Ecclesiæ, ardens Christi amator; nam, ait, Pe-
„ tre, *diligis me plus his?* Ideo eius laudes pro-
„ fero, ut discatis, eum vere Christum dilexisse:
„ certe eius erga Dominum amoris argumentum
„ maximum erat sollicitudo famulorum eius.
„ Non ego hæc dico, sed ipse dilectus Dominus:
„ *Si amas me*, inquit, *pasce oves meas* „. Idem S. Pater in cap. XXIV. Matthæi ad exemplum, quod Christus affert v. 22. *Sicut erant in diebus Noe comedentes et bibentes* &c. illud I. Thess. V. 3. *a*) applicans: cum pacem dicunt et securitatem,

 tunc

a) T. VII. Hom. 77. al. 78. n. 2, p. 742.

tunc repentinus instat interitus. „ Quem (inquit,) „ inexspectatum declarans dicebat: *sicut dolor in* „ *utero habenti.* Quomodo ergo (pergit,) dicit; „ *Post tribulationem dierum illorum?* Nam si de- „ liciae, et pax et securitas, ut dicit Paulus, quo- „ modo dicit; *post tribulationem dierum illorum?* „ Si deliciae, quomodo tribulatio? Deliciae et pax „ sunt iis, qui nullo sensu sunt affecti. Propte- „ rea non dixit; Quando pax erit; sed quando „ pacem et securitatem dicent, stoliditatem illo- „ rum ostendens, sicut illi in tempore Noae, „ qui in tantis malis deliciis operam dabant; at „ non item iusti, qui in aerumnis et maerore ver- „ sabantur. Hinc significatur, adveniente Anti- „ christo iniquos, et eos, qui de salute sua de- „ sperabunt, turpibus voluptatibus se amplius de- „ dituros esse. Tunc ingluvies, commessationes, „ et ebrietates. Quapropter exemplo utitur con- „ gruenti. Nam quemadmodum, cum arca fieret, „ non credebant, inquit, sed licet arca in medio „ posita, futura mala praenunciaret, illi videntes „ eam, ita deliciabantur, quasi nihil mali futurum „ esset. Sic et nunc Antichristus apparebit, post „ quem consummatio, et poenae in consummatio- „ ne futurae, supplicia intoleranda „.

S. I. Chrysostomum in homilia illa in illud Apostoli II. Tim. III. 1. *In novissimis autem diebus instabunt tempora periculosa*, patris et regis comparatione uti vidimus, quae utraque veluti recapitulantur in similitudine illa, quae Matth. XXIV. 43. habetur, postquam Christus nos ad vigilandum fuit adhortatus: *Vigilate ergo, quia nescitis,*

qua

qua hora dominus vester venturus sit. Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. Ideo et vos estote parati, quia, qua hora non putatis, filius hominis veniet. Quae in Christi verba S Chrysostomus: „Propterea di„cit, *qua hora non exspectatis*, ut sollicitos red„dat, et virtutis colendae studiosos. Illud autem „sibi vult; si scirent plerique homines, quando„nam sint morituri, diligentiam suam circa illam „diem exhiberent. Ne igitur de illa sola solli„citi essent, neque communem illam diem, ne„que cuiusque horam declaravit, ut semper „illam exspectarent, semperque eodem studio te„nerentur, ideo cuiusque vitae finem incertum „reliquit „.

Nemo frequentior S. Gregorio M. ut passim alias etiam notavimus, in hoc argumento versatur, sic loqui solitus, quasi iam instaret tempus, quo ad vigilantiam excitandam nihil accommodatius est. „Cur enim (Andream Scholasticum *a*) „alloquitur) magnifice fili, non consideras, quia „mundus in fine est. Omnia urgentur quotidie: „ad reddendas rationes aeterno et tremendo iudi„ci ducimur. Quid ergo aliud, nisi de adven„tu illius cogitare debemus „? Postquam calamitates *b*) Romae explicasset, pergit: „De vicinis „autem urbibus strages quotidie mortalitatis no„bis nuntiantur. Africa autem qualiter mortali„tate et languoribus vastetur, quanto viciniores „estis, tanto credo, quod subtilius cognovistis.

X 2 „De

a) L. VII. ep. 29. T. II. p. 875. *b*) L. IX. ep. 123. p. 1032.

„ De Oriente vero qui veniunt, graviores desola-„ tiones nuntiant. In his itaque omnibus appro-„ pinquante fine mundi generalem percussionem „ esse cognoscitis; affligi nimis de molestiis pro-„ priis non debetis. Sed sicut sapientes nobiles „ decet, omne cor ad animarum curam reducite: „ districtum iudicium, quanto sit vicinius, plus „ timete. Studiis pietatis intendite, de qua scrip-„ tum est, quod promissionem habeat vitæ præ-„ sentis et futuræ „. Sic postquam a) Edilbertho Anglorum regi eiusmodi calamitates temporum exposuisset, „ Vos itaque (subdit,) si qua ex his „ evenire in terra vestra cognoscitis, nullo modo „ vestrum animum perturbetis: quia idcirco hæc „ signa de fine seculi præmittuntur, ut de anima-„ bus nostris debeamus esse solliciti, de mortis „ hora suspecti, et venturo iudici in bonis acti-„ bus inveniamur præparati „. Studiose de hac vigilantia a Christo tam sollicite nobis inculcata diximus in Considerationibus christianis *de sublimi in Evangelio Christi*.

Caput LXI.

Ecclesiæ militantis, regni Christi in terris, sæpe freta in illa tribulatione conditio.

Quemadmodum vero incertos nos perinde esse voluit de hora mortis, et consummatione seculi, ut semper vigilemus, et paratos nos præstemus; ita etiam apud tres Evangelistas Matthæum, Marcum et Lucam ea, quæ pertinent ad diem iudicii,

a) L. XI. ep. 66.

dicii, commemorantur simul ac excidium urbis Hierosolymitanæ, typum cum antitypo nectendo: apostoli etiam et SS. Patres semper terrent, quasi instet dies Domini. Ita quoque Ioannes in Apocalypsi, dum describit fata utriusque regni Christi, et huius mundi usque ad caput vigesimum, quo regni utriusque in terris finis habetur; in prioribus tamen etiam capitibus semper quædam miscet, quæ pertinent ad principale obiectum consummationis seculi; dum excidium Hierosolymæ ac fata urbis Romæ profanæ explicat: quæ erant simul figuræ quædam, imagines, et præambula excidii orbis. Sic etiam S. Victorinus ep. Petav. et M. nobis *a*) sistit Ecclesiam in caput XXI. 16. Schol. in Apoc. „ Civitatem (inquam) quadratam, sanctorum adu„ natam turbam ostendit, in quibus nullo mo„ do fides fluctuare potest „. Id quod perinde pertinet ad *gloriosissimam civitatem Dei*, ut cum S. Augustino *b*) loquar, finiamque, unde exorsus sum, „ sive in hoc temporum cursu, cum inter „ impios peregrinatur, ex fide vivens, sive in illa „ stabilitate sedis æternæ, quam nunc exspectat „ per patientiam, quoadusque iustitia converta„ tur in iudicium, deinceps adeptura per excellen„ tiam victoria ultima ex pace perfecta „.

Neque enim unquam, præsertim autem perturbatissimis temporibus ex oculis dimittenda est Christi apostolis facta promissio: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi*: in spem et solatium Ecclesiæ electorum tunc, quando, *ni-*

a) T. IV. Bibl. PP. p. 63.
b) Lib. I. c. 1. de civ. Dei T. VII. p. 1.
c) Matth. XXIV. 22. 24.

si breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro: sed propter electos breviabuntur dies illi: Ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. Erit ergo semper, et inconcussa stabit Ecclesia electorum nullis unquam concutienda periculis. *Non enim*, ut iterum S. Cyrilli Hieros. a) utar verbis, *robur et nervos Ecclesiæ desperatos habeo.* Quæ est civitas illa quadrata sive in coelis, sive in terra sanctorum adunata turba iuxta laudatum S. Victorinum, „in quibus nullo modo fides fluctuare potuit. Sicut Noe (pergit,) præcipitur, ut „ex quadratis lignis faceret arcam, quæ diluvii „posset impetus ferre; pretiosos lapides, qui „fluctuare non possunt, in persecutione sanctos „viros ostendit, qui nec tempestate persecutorum „moveri, nec impetu pluviæ a vera fide dissolvi „potuerunt; propterea auro mundo sociantur, „ex quibus regis magni civitas decoratur. Plateæ „vero eorum ostendunt corda ab omnibus mundata sordibus, perspicua luce fulgida &c. Portas „vero duodecim apostolorum esse credimus numerum, qui in quatuor virtutibus, ut pretiosæ margaritæ fulgentibus, inter sanctos lumen „doctrinæ suæ manifestantes civitatem coelestem „ingredi faciunt, ut de conversatione eorum angelorum lætetur chorus. Non posse autem claudi portas, evidenter ostenditur, nulla contradicentium tempestate apostolorum doctrinam „separari a rectitudine, etiam si fluctus gentium, „et hæreticorum vanæ superstitiones contra fidem eorum veram insurrexerint, superati ut

„spumæ

a) Catech. XV. de secundo Christi adventu n. 16. p. 232.

spumæ dissolventur, quia petra Christus est, a quo et per quem Ecclesia fundatur „.

Erant, cum hæc scriberet sanctus martyr, persecutionum tempora, quæ tamem in comparationem venire non possunt cum novissimis illis, de quibus *a*) Christus: *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet*; sed ad spem magis quam desperationem lectorum „ ad quam *b*) erigit Christus: *His autem*, inquit, *fieri incipientibus, respicite, et levate capita vestra: Quoniam appropinquabit redemtio vestra.* Quando nimirum Ecclesia militans in terris consociabitur Ecclesiæ triumphanti in coelis. *Nam*, ut laudatus S. Victorinus mox subdit *c*) clauditque sua in Apocalypsin scholia, *regnum Christi tunc sit sempiternum in sanctis, cum fuerit gloria post resurrectionem manifestata sanctorum* &c. Cum nimirum venerint electi ex magna tribulatione et prælio illo, quod futurum est a gentibus seductis a soluto Satana, Apoc. XX. 7. prædictum: *quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, et circuierunt castra sanctorum, et civitatem dilectam. Et descendit ignis de cœlo, et devoravit eos: et diabolus, qui seducebat, missus est in stagnum ignis, et sulphuris, ubi et bestia, et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. Et vidi thronum magnum, candidum et sedentem super eum, a cuius conspectu fugit terra et cœlum, et locus non est inventus eis.* Articulatius hæc Luc. XXI. describuntur, ubi electi

X 4 levare

a) Matth. XXIV. 21. *b*) Luc. XXI. 28.
c) T. IV. Bibl. PP. p. 64.

levare capita iubentur, „Ac si aperte (sunt verba
„ S. Gregorii *a*) in eam Lucæ lectionem veritas
„ electos suos admoneat, dicens: Cum plagæ mun-
„ di crebrescunt, cum terror iudicii virtutibus
„ commotis ostenditur, levate capita, id est, ex-
„ hilarate corda, quia dum finitur mundus, cui
„ amici non estis, prope fit redemtio vestra. *In*
„ scriptura etenim sacra sæpe caput pro mente po-
„ nitur: quia sicut capite eriguntur membra, ita
„ et cogitationes mente disponuntur. Levare ita-
„ que capita, est, mentes nostras ad gaudia patriæ
„ cœlestis erigere „.

Est vero hoc tempus iusti iudicii Dei, quando venturus est Christus iudicare vivos et mortuos et seculum per ignem, reddere retributionem hostibus suis, ac triumphum Ecclesiæ militanti contra persecutores aut contemtores suos.

Præstolati iam tunc hoc erant Thessalonicenses, cum eis visus esset S. Paulus in prima sua epistola quasi instantem diem Domini denunciare, cum persecutiones et tribulationes paterentur, de quibus se *b*) testatur gloriari in ecclesiis Dei pro earum patientia *et fide, et in omnibus persecutionibus vestris, et tribulationibus, quas sustinetis. In exemplum iusti iudicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini. Si tamen iustum est apud Deum, retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant.* Nunquam Ecclesiæ militanti deerant bella, quæ bellaret, tribulationes et persecutiones, quas sustineret, nec deerunt; sustinebit autem

quam

a) T. I. L. I. hom. I. p. 1437.
b) II. Thess. I 4.

quam maxime novissimis illis temporibus. Quemadmodum autem Thessalonicensibus accidit, ut crederent, tanta esse sua mala, quæ paterentur, tribulationes et persecutiones, quæ iustum iudicem movere possent ad accelerandum extremum iudicii diem, ita deinceps identidem, ac nulla non ætate ob iniquitatem temporum fuit, ut vidimus, huiusmodi in Ecclesia militante exspectatio, gementibus ob mala seculi piis mentibus, et ad Deum conversa Ecclesia, civitate Dei, dum a civitate terrena, quæ, ut cum S. Augustino *a*) loquar, *cum dominari appetit, etsi populi serviant, ipsa ei dominandi libido dominatur*, premitur variis modis, et angustiatur; solatium accipit autem a suo Salvatore Luc. XVIII. 6. &c. comparatione iudicis etiam iniqui, ob molestiam tamen viduæ tandem deferentis: „ Audite, quid iudex iniquitatis dicit:
„ Deus autem non faciet vindictam electorum suo-
„ rum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam
„ habebit in illis? Dico vobis, quia cito faciet
„ vindictam illorum: verumtamen Filius homi-
„ nis veniens, putas, inveniet fidem in terra„?
Vides hic extremum orbis casum, ac funestissimam infidelitatis conditionem, cum *revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis: qui adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus. b*) Quod sibi iam tunc imaginabantur Thessalonicenses, ab apostolo non ad petendam vindictam de persecutoribus (quam soli sibi Deus reservatam esse voluit: *Mihi vindicta, ego retribuam*) animati, sed ad spem concipiendam; *vobis*, inquit *c*)

X 5 *qui*

a) Lib. I. de civ. Dei c. 1. T. VII. p. 2.
b) II. Thess. II. 3. *c*) Ib. I. 7.

qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Iesu de cœlo cum angelis virtutis eius, in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, et qui non obediunt evangelio Domini nostri Iesu Christi. Qui pœnas dabunt in interitu æternas a facie Domini, et a gloria virtutis eius cum venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt: quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo.

De die ac tempore hoc epistola prima sic scripsit ad Thessalonicenses V. 1. &c. *De temporibus autem et momentis, fratres, non indigetis, ut scribamus vobis: ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. Cum autem dixerint pax, et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. Vos autem fratres non estis in tenebris, ut vos dies illa tanquam fur comprehendat: omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut et cæteri, sed vigilemus, et sobrii simus.* Hæc est ergo civitatis Dei, et terrenæ disparitas in exspectatione diei Domini, quod illa Christi, et apostolorum monitis edocta, incertum reputans momentum, continuo vigilet, seseque ad suscipiendum iudicem, sustinendumque iudicium paratam nunquam non, promtamque exhibeat cum accensis lampadibus: *Quis putas, est fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? Beatus ille servus, quem cum venerit dominus eius, invenerit sic facientem. Amen dico*

o vobis, quoniam super omnia bona sua constituet um. Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: et cœperit percutere conservos suos, manducet autem, t bibat cum ebriosis: veniet Dominus servi illius n die, qua non sperat, et hora qua ignorat: et lividet eum, partemque eius ponet cum hypocritis, llic erit fletus et stridor dentium. a) De his vero Christus suos commonens b) præcavensque: *Attenlite autem*, ait, *vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate, et curis huius vitæ: t superveniat in vos repentina dies illa: tanquam nim laqueus superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ. Vigilate itaque, omni empore orantes, ut digni habeamini, fugere ista omnia, quæ futura sunt, et stare ante filium hominis*: quando nimirum *Congregabuntur ante eum mnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis.* c)

Quod autem ex ore Christi d) D. Petrus e) dicit: *adveniet dies Domini ut fur*, modo a D. Paulo dictum quoque audivimus: *Quia dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet. Cum enim dixerint pax, et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.* Quem locum S. Augustinus in altera ad Hesychium ep. Salon. epistola f) de fine seculi non curiose inquirendo, versans, „Hoc ergo (in„ quit) scire opus est, ut curent filii lucis esse, „ et parato corde vigilare, qui nolunt ab illa ho„ ra sicut a nocturno fure deprehendi. Nam si

„ ad

a) Matth. XXIV. 45. b) Luc. XXI. 34.
c) Matth. XXV. 32. d) Matth. XXIV. 43.
e) II. Pet. III. 10. f) Epist. 199. n. 9. T. II. p. 745.

„ ad cavendum hoc malum, id est, ne hora Do-
„ mini tanquam fur inveniat imparatum, opus
„ esset, nosse temporum spatia,. non diceret apo-
„ stolus, non opus esse, ut hoc scriberet, sed hoc
„ potius eis esse scribendum, tanquam doctor
„ providentissimus iudicaret. Nunc autem nec
„ illis hoc opus esse monstravit, quibus sufficie-
„ bat, ut scirent, imparatis atque dormientibus
„ horam Domini sicut furem esse venturam, at-
„ que hoc sciendo essent ipsi vigilanter parati,
„ post quantalibet tempora veniret; et suum serva-
„ vit modum, ut licet apostolus, non tamen præ-
„ sumeret alios docere, quod apostolis Domi-
„ num dixisse cognoverat; *Non est vestrum, scire.*
Et infra *a*) Hesychio respondens, qui, signa adven-
tus iam tunc adesse, sibi in animum induxerat:
„ Si ergo ista mala, quæ nunc patitur genus hu-
„ manum, certa sunt indicia iam Dominum esse
„ venturum, quid est, quod ait Apostolus: cum
„ dixerint pax et securitas? Cum enim dixisset
„ evangelium: *arescentibus hominibus præ timore*
„ *et exspectatione*, continuo subiunxit: *Nam vir-*
„ *tutes cœlorum movebuntur, et tunc videbunt fi-*
„ *lium hominis venientem in nube cum potestate*
„ *magna et maiestate.* Videmus itaque, ne forte
„ melius intelligatur, non ea modo impleri, quæ
„ prædicta sunt illis verbis, sed tunc potius esse
„ ventura, quando sic erit tribulatio universo or-
„ bi, ut ad Ecclesiam pertineat, quæ universo or-
„ be tribulabitur, non ad eos, qui tribulabunt
„ eam. Ipsi enim dicturi sunt; *Pax et securitas*;

„ ut

a) n. 36. &c. p. 754.

„ ut repentinus illis superveniat interitus, et eos „ adventus Domini sicut fur in nocte comprehen„ dat, quando e contrario gaudebunt, et exulta„ bunt, qui diligunt manifestationem Domini. „ Nunc autem ista mala, quæ tanquam summa et „ extrema creduntur, utrique genti et utrique „ regno, et Christi scilicet et diaboli videmus „ esse communia. Pariter quippe his et boni af„ fliguntur et mali, nec est, qui dicat; *Pax et se*„ *curitas*, ubicunque contingunt, vel metuitur, „ ne contingant. Inter quæ tamen mala adhuc „ usquequaque frequentantur luxuriosa convivia, „ fervet ebrietas, avaritia grassatur, perstrepunt „ lascivi cantus. Organa, tibiæ, lyræ, citharæ, „ tesseræ, multa et varia genera sonorum atque „ ludornm. Hoccine est, arescere præ timore, „ an potius madescere præ libidine? sed hæc filii „ tenebrarum abundantius habebunt, et exerce„ bunt, cum dixerint: *Pax et securitas* „. Haud dispar videtur esse hodieque rerum utriusque civitatis Dei et diaboli status. At vero ea nos post mille ducentos et amplius ab ætate S. Augustini annos propius iam contingunt tempora, de quibus *a*) Christus: *Et prædicabitur hoc evangelium in universo orbe*, *in testimonium omnibus gentibus*, *et tunc veniet consummatio.* De quibus mox ante: *Et tunc scandalizabuntur multi*, *et invicem tradent*, *et odio habebunt invicem*, *et multi pseudoprophetæ surgent*, *et seducent multos*, *et quoniam abundabit iniquitas*, *refrigescet charitas multorum*: *qui autem perseveraverit usque in finem*, *hic salvus erit.*

Hæc

a) Matth. XXIV. 14. v. 10.

Hæc erit beata Ecclesiæ electorum sors ac spes certa in magna illa tribulatione, *qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet*: periculosissima illa tempora Ecclesiæ tunc contra hostes vel maxime militantis, quam modo vidimus *a*) viduæ nomine a Christo repræsentatæ, Deo faciente *vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte*: *Verumtamen*, addit, *filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terris?* Ut modo intelleximus charitatem multorum refrigescentem, ita hic habemus fidem deficientem in terris, quam iam supra notavimus, locuti de Iudæorum conversione aliquando futura, atque ita quidem ex nonnullorum sententia, ut quando fuerint impleta *tempora nationum*, *b*) Ecclesiæ nimirum ex gentibus, qualis hodie est, congregatæ, novissimis temporibus Ecclesiam ex Iudæis fore reflorituram. Qua de re quidquid sit, ingemiscimus profecto hodie in ipsa Ecclesia eorum numerum augeri, qui impune christianam religionem abiiciunt, aut quidvis sibi de ea sentiendi tenendique licentiam sumunt eandem, qualem illi sibi arrogarunt, qui proximis seculis secessionem ab Ecclesia catholica fecerunt: ubi equidem orthodoxo cuique in gremio Ecclesiæ facile fuit, fidem suam in tuto ponere obsequio fidei Ecclesiæ debitæ; at vero auctoritate hac contemta, quis sibi iam consulat, aut satis caveat? Quis non ea imminere tempora timeat, quibus, si fieri posset, in errorem abducerentur etiam electi? ea inquam tempora, de quibus Christus: *filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* Quis in

a) Luc. XVIII. 7. *b*) Luc. XXI. 24.

in tanto periculo non se iungat Petræ illi, supra quam se Christus promisit ædificaturum Ecclesiam suam: Petræ illi in sede Petri, contra quam portæ inferi non prævalebunt: tunc etiam, *cum consummati fuerint mille anni* Ecclesiæ militantis regni Christi in terris, *quando solvetur Satanas de carcere suo, et exibit et seducet gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog, et Magog, et congregabit eos in prœlium, quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, et circuierunt castra Sanctorum, et civitatem dilectam.*

Est ista omnium gravissima per universum orbem catholicum persecutio, erunt funestissima Ecclesiæ militantis fata, quando civitas Dei regnumque Christi in terris, veluti in prædam erit civitati terrenæ et regno diaboli, electique Dei in tribulatione magna, *qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet a)* etiam sub dirissimis Ecclesiæ primis seculis pressæ temporibus, *Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro: propter electos autem breviabuntur dies illi.* Quod unice solatio tunc erit Ecclesiæ militanti, ac vix non sub malis succumbenti: quando mundus de hoste veluti prostrato, atque ad incitas redacto lætus, et manubiis ovans atque tripudians, civitasque terrena et regnum diaboli triumphare de civitate Dei, regno Christi, Ecclesia militante sibi videbuntur, dum ad interitum proximi erunt: *cum enim dixerint, pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et*

non

a) Matth. XXIV. 21.

non effugient. a) Dum econtra *his fieri incipientibus*, Christus suos erigit; *respicite, et levate capita vestra: quoniam appropinquat redemtio vestra. b)* *Ipsa* nimirum, de qua apostolus: *creatura liberabitur a servitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Ingemiscit quidem illa iuxta eundem apostolum *c)* alia, quam reprobi sorte, *et parturit adbuc.... Sed et nos ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei exspectantes, redemtionem corporis nostri.* Nimirum quando Ecclesia militans in terris, civitas et regnum Christi transfigurabitur in Ecclesiam triumphantém in cœlis in resurrectione secunda. Sic Io. XVI. 21. *Mulier, cum parturit, tristitiam habet, quia venit hora eius. Cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Quæso, quod gaudium resurgendo nasci in cœlum? ab exilio in patriam? ab ærumnis huius vitæ et pressuris novissimorum temporum in gaudium Domini intrare? Cum sit hoc unum solidum inter ærumnas huius vitæ solatium, eo se cumprimis animare debent fideles, ac præparare ad incertum periculosissimorum novissimorum temporum momentum. *Propter quod charissimi,* monet nos D. Petrus *d) hæc exspectantes satagite, immaculati, et inviolati ei inveniri in pace: et Domini nostri longanimitatem salutem arbitremini: sicut et charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis.* Passim S. Paulus *e)* de spe nostra ex Christi adventu periculis

novissimorum

a) Thess. V. 3. *b)* Luc. XXI. 28. *c)* Rom. VIII. 21.
d) II. Pet. III. 14. *e)* I. Tim. IV. II. Tim. III.

ovissimorum temporum instruit in suis epistolis, iutosque reddit Ecclesiæ cumprimis præpositos: *'pparuit enim*, ad Titum II. 11. scribit, *gratia)ei salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens os, ut abnegantes impietatem, et secularia deside-ia, sobrie, et iuste et pie vivamus in hoc seculo, ex-›ectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni)ei et salvatoris nostri Iesu Christi.* In Timotheo utem pastores instruit, ut sibimet, sibique com-1issis caveant a seductoribus maximisque seductio-um periculis, de quibus ubivis in hoc opere ıonuimus; præmonemurque, ut vidimus, passim ı divinis scripturis, veteris et novi Testamenti: *t memores sitis eorum, quæ prædixi, verborum*, it D. Petrus, *a) a sanctis prophetis, et apostolorum ›estrorum præceptorum Domini et salvatoris. Hoc cientes, quod venient in novissimis diebus in de-eptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ımbulantes, dicentes: ubi est promissio, aut adven-us eius?* Sunt, eruntque hi ipsissimi illi, de qui-›us iam audivimus *b)* S. Paulum: *cum dixerint: ›ax et securitas, tunc repentinus eis superveniet in-:eritus.* Quem locum S. Irenæus affert *c)* de An-:ichristo agens, cuius nomen in Apocalypsi S. Ioannis numeris *666.* designatur: „Scientes, (in-„ quit,) firmum numerum, qui a scriptura an-„ nuntiatus est, id est sexcentorum sexaginta sex, „ sustineant primum quidem divisionem regni in „ decem: post deinde illis regnantibus, et inci-„ pientibus corrigere sua negotia, et augere su-

a) Ib. v. 2. *b)* I. Thess. V. 3.
c) Lib. V. contra hæres. c. 30.

„ um regnum, qui de improviso advenerit, re-
„ gnum sibi vindicans, et terrebit prædictos, ha-
„ bens nomen continens prædictum numerum,
„ hunc vere cognoscere, esse abominationem de-
„ solationis. Hoc et apostolus ait: Cum dixerint
„ pax, et munitio, tunc subitaneus illis superve-
„ niet interitus„. Affert deinde nomina quædam,
quæ continent numerum 666. „ ευανθας, de quo
„ (ait,) quæritur: sed nihil de eo affirmamus. Sed
„ et Λατεινος nomen habet sexcentorum sexaginta
„ sex numerum: et valde verisimile est, quoniam
„ novissimum regnum hoc habet vocabulum, la-
„ tini enim sunt, qui nunc regnant; sed in hoc
„ nos gloriabimur. Sed et τειταν (cui nomini S.
„ martyr magis inhæret,) ut etiam (inquit,) sol
„ Titan vocetur ab his, qui nunc tenent; et
„ ostentationem quandam continet ultionis, et
„ vindictam inferentis, quod ille simulat, se ma-
„ le tractatos vindicare. Et alias autem, et anti-
„ quum, et fide dignum, et regale, magis autem
„ et tyrannicum nomen „. Id quod Antichristo
maxime congruit, tyrannidem exerciturо in orbe
christiano: „ Cum autem, (ut cum eodem S. Ire-
„ næo concludam,) vastaverit Antichristus hic
„ omnia in hoc mundo, regnans annis tribus et
„ mensibus sex, et sederit in templo Hierosoly-
„ mis; tunc veniet Dominus de cœlis in nubibus
„ in gloria Patris, illum quidem et obedientes ei
„ in stagnum ignis mittens, adducens autem iu-
„ stis regni tempora, hoc est: requietionem, septi-
„ mam diem sanctificatam; et restituens Abrahæ
„ promissionem hæreditatis: in quo regno ait Do-

„ minus

„ minus, multos ab Oriente et Occidente venien-
„ tes, recumbere cum Abraham, Isaac, et Iacob „.

CAPUT ULTIMUM.

Anacephaleosis.

Ecclesiam militantem regnum Christi in terris, in theocratia vet. Test. adumbratam, atque a prophetis praeconiatam, Daniel *a)* nobis in sua amplitudine repraesentavit per lapidem illum, qui percusserat statuam, qua regi Nabuchodonosori quatuor regna mundi in somno sunt ostensa, atque *factus est mons magnus, et implevit universam terram.* Lapis hic Christus Iesus est, quem reprobaverunt Iudaei *b)* ad quos missus est Christus: *hic factus est in caput anguli. A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris. Ideo auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus eius.* Est hoc, quod refragariis, et pervicacibus Iudaeis *c)* denunciatur, *qui contradicebant his, quae a Paulo dicebantur, blasphemantes. Tunc constanter Paulus, et Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei; sed quoniam repellitis illud, et indignos vos iudicatis aeternae vitae, ecce convertimur ad gentes.* Prioribus eorundem actuum capitibus iam narratum fuerat, quid egerint apostoli accepto spiritu sancto, quidque a Iudaeis perpessi sint caesi, ac in carcerem missi; quos cum comminantes dimisissent *d) unanimiter illi* levarunt vocem ad Deum *e)* orantes: *Et nunc Do-*

a) Dan. II. 34. 35. *b)* Matth. XXI. 42.
c) Act. Apost. XIII. 45. *d)* Act. IV. 21. *e)* v. 29.

mine respice in minas eorum, et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum. In eo quod manum tuam extendas ad sanitates, et signa, et prodigia fieri in nomen sancti filii tui Iesu. Et cum orassent, motus est locus, in quo erant congregati: et repleti sunt omnes spiritu sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia.

Igitur apostoli, a perfidis Iudæis se ad gentes converterunt, ut iussi *a*) fuerant a Christo: *Quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis: tolerabilius erit terræ Sodomorum, et Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati.* Quod experta est postea civitas Hierosolymorum excisa, unde gens Iudæorum per orbem dispersa etiam nunc vagatur in testimonium perfidæ obstinaciæ suæ, qui evangelio regni renitebantur etiam inter gentes, ante et post dispersionem suam, quæcunque poterant, ponentes obstacula (ut non solum acta et scripta apostolorum, verum etiam historia Romana docet) luentes, quas diximus, pœnas, perinde ac deinceps alii Ecclesiæ hostes et persecutores. Est hoc argumentum apocalypsis S. Ioannis, in qua singulis tubis, quibus Ecclesiæ imminens persecutio denunciatur, phialæ iræ Dei in persecutores respondent.

Porro Iudæi sese etiam in ipsa Ecclesia exhibuerunt auctores plerumque hæresum, quæ in primitiva Ecclesia divinitatem Christi incesserunt: auctores

a) Matth. X. 14.

auctores etiam seu commentatores regni cuiusdam millenarii Ecclesiæ præter Ecclesiam militantem regnum Christi in terris, quod primis huius tractationis capitibus discussimus, ac ultimis, mirati, esse hodieque inter christianos, qui etiamnum regnum quoddam Messiæ in gente Iudaica, stirpeque David præstolentur potius, quam ut agnoscant hierarchiam in Ecclesia militante, regno Christi in terris: quam a Christo in suis apostolis institutam in evangelio, ab iisdemque tam potenter contra omnem potestatem huius seculi constitutam plena auctoritate, ex actis et scriptis apostolorum tam luculentis testimoniis demonstravimus, a principe præsertim apostolorum D. Petro: cuius successorum quisquam, si, quam is in Ananiam et Saphiram, severitatem exerceret, quanti quæso clamores fierent? Cuius tamen sedis Petri ut eluderet primatum doctissimus alioquin hierarchiæ ecclesiasticæ assertor Hen. Dodwellus, potius primatum quendam Ecclesiæ primitivæ in primis Ecclesiæ Hierosolymitanæ præsulibus ex familia Christi, Iacobo minore, Symeone &c. quasi per nepotismum quemdam comminisci voluit, (quæ brevi excisa urbe disparuit sedes) quam agnoscere in sede Petri, quæ hactenus inconcussa perstat, auctoritatemque Petrus suam constanter in successoribus suis adversus omnes, qui vel Ecclesiam schismate scinderent, vel erroribus contaminarent, exeruit: quales hæreticos primos modo indicavimus christianos iudaizantes, qui Christum merum hominem dicebant. Illa de hæresi Eusebius Cæsar. *a)* testimonium

a) Lib. V. Hist. eccl. c. 28.

auctoris cuiusdam sec. II. affert in medium, a Victore et Zephyrino Petri successoribus calumniam abstergens, qua eorum temporibus veritatem adulteratam dicebant: „Quomodo, (sunt auctoris „illius verba,) eos non pudet, huiusmodi calum-„niam adversus Victorem concinnare, cum certo „sciant Theodotum coriarium, qui defectionis „illius Deum abnegantis parens et auctor fuit, „primusque Christum nudum esse hominem ad-„seruit, per Victorem a communione Ecclesiæ „eiectum fuisse„. Est hic idem S. Victor D. Petri successor, qui invicto animo Ecclesiæ Asiaticæ alioquin celebratissimæ, in causa paschatis, uti postea Africanæ in causa rebaptizandorum hæreticorum tempore S. Cypriani S. Stephanus pontifex et martyr sese opposuerunt, sententia totius postea Ecclesiæ iudicio firmata. Conticuerunt iam, qui tanta contentione nuper, Petrum Romæ unquam fuisse, negare perfricta fronte sunt ausi, contra apertissima totius antiquitatis ecclesiastiæ monumenta ac testimonia.

Ex his a Baluzio primum in lucem protractus Lactantii liber DE MORTIBUS PERSECUTORUM causam etiam ortæ hinc primæ in christianos persecutionis a Nerone excitatæ pandit, dum Petrus tunc Romam adveniens multos convertit „ad iustitiam, „Deoque templum fidele et stabile collocavit. „Qua re ad Neronem delata, cum animadverte-„ret, non modo Romæ, sed ubique quotidie mag-„nam multitudinem deficere a cultu idolorum, „et ad religionem novam, damnata vetustate, „transire; ut erat execrabilis et nocens tyrannus,

„prosilivit

„ prosilivit ad excidendum coeleste templum, de-
„ lendamque iustitiam, et primus omnium per-
„ secutus servos Dei, Petrum cruci affixit, et
„ Paulum interfecit. Nec tamen habuit impu-
„ ne; respexit enim Deus vexationem populi
„ sui. Deiectus itaque fastigio imperii, ac devo-
„ lutus a summo tyrannus impotens, nusquam
„ repente comparuit, ut ne sepulturæ quidem lo-
„ cus in terra tam malæ bestiæ appareret. Unde
„ illum quidam deliri credunt, esse translatum,
„ ac vivum reservandum „. Non minus insigne argumentum idem mox Lactantius phialæ Apocalypticæ iræ et vindictæ divinæ in Domitianum imp. quem Eusebius *a)* vocat Neronianæ impietatis et odii adversus Deum successorem, exhibet, testatus eum, postquam ad persequendum iustum populum instinctu dæmonum incitatus est, tunc traditum in manus inimicorum luisse poenas. *Nec satis*, addit, *ad ultionem fuit, quod est interfectus, domi etiam memoria nominis eius erasa est.* Præterit Lactantius, quæ tertia numerari solet inter decem, persecutionem Traiani longius a Roma in Asia sævientem, unde S. Ignatius (qui se Theophorum in suis epistolis et coram Traiano vocat, interrogatus: quis esset? Theophorus, respondit: (*Qui Christum habet in pectore*) Romam missus ab imperatore feris obiiciendus: ut postea S. Polycarpus Smyrnæ agente multitudine gentilium et Iudæorum, qui urbem incolebant, ut vivus combureretur, est condemnatus a proconsule sub M. Aurelio, sub quo quarta persecutio in Oriente coepta

a) Lib. III. hist. eccl. c. 17.

non solum Palaestinam, Syriam, Ægyptum, Asiam minorem, et Graeciam, quod etiam haud raro non iubentibus principibus factum, pervasit, verum etiam in vicinam Galliam prorogata est, in qua S. Pothinus Lugdunensis episcopus cum sociis ex Lugdunensi et Viennensi ecclesia (quarum extat de hoc martyrio epistola ad ecclesias Asiae et Phrygiae) pro fide occubuit. Sic postea ibidem S. Irenaeus eius successor, quem martyres Lugdunenses in epistola ad Eleutherium P. ut aemulatorem testamenti Christi commendant, sub Severo martyrio coronatus fuit: censenturque hae inter decem quarta et quinta; sequens vero Maximini sexta persecutio, quas praeterit Lactantius, qui persecutores Ecclesiae in hac etiamnum vita expertos divinam nemesin, quae in altera, dum quod differtur, non aufertur, omnes manet, persequi instituit, atque immaniores tyrannos. Igitur Domitiano mox Decium iungens *execrabile animal* vocat, „Qui vexaret Ec-
„ clesiam.... Et quasi huius rei gratia provectus esset
„ ad illud principale fastigium, furere protinus con-
„ tra Deum coepit, ut protinus caderet. Nam pro-
„ fectus adversus Carpos, qui tunc Daciam, Maesiam-
„ que occupaverant, statimque circumventus a bar-
„ baris, et cum magna exercitus parte deletus, nec
„ sepultura quidem potuit honorari: sed exutus ac
„ nudus, ut hostem Dei oportebat, pabulum feris, et
„ volucribus iacuit. Non multo post, (pergit,) Va-
„ lerianus quoque non dissimili furore correptus im-
„ pias manus in Deum intentavit: et multum, quam-
„ vis brevitempore, iusti sanguinis fudit. At illum
„ Deus novo ac singulari poenae genere adfecit, ut

„ posteris

, esset posteris documentum, adversarios Dei sem-
, per dignam scelere suo recipere mercedem. Hic
, captus a Persis, non modo imperium, quo fue-
, rat insolenter usus, sed etiam libertatem, quam
, coeteris ademerat, perdidit, vixitque in servi-
, tute turpissime. Nam rex Persarum Sapor, is,
, qui eum ceperat, si quando libuerit, aut vehi-
, culum ascendere, aut equum, inclinare sibi Ro-
, manum iubebat, ac terga praebere, et imposi-
, to pede supra dorsum eius, illud esse verum,
, dicebat, triumphi genus „. Referta sunt de hac persecutione S. Cypriani scripta, qui in ea gloriosum martyrium subiit, strenuus ille vindex disciplinae in potestate clavium contra eos, qui erga lapsos in illa persecutione indulgentius agendum existimabant, „ Aditum se, ut *a*) ad Cornelium P.
„ scribit, sibi non lamentationibus et satisfactio-
„ nibus, sed terroribus facere, pro certo habeant,
„ contra tales clausam stare Ecclesiam Domini,
„ nec castra Christi invicta, et fortia, Domino
„ tuente munita, minis cedere. Sacerdos Dei
„ evangelium tenens, et Christi praecepta custo-
„ diens, occidi potest, vinci non potest „. Gemina est sententia, qua utitur in epistola mox sequenti ad Thibaritanos *b*) *de exhortatione martyrii*:
„ Fungamur exitu mortis cum praemio immorta-
„ litatis, nec vereamur occidi, quos constat,
„ quando occidimur, coronari „.

Poenas porro Romanum imperium satis tunc luit suae in christianos immanitatis invasione barbararum undique gentium in provincias, Gothis

 Thraciam

a) Epist. LV. *b*) p. 91. ed. Baluz.

Thraciam et Macèdoniam invadentibus, Germanis alpes ſuperantibus, in Italiam Ravennam usque penetrantibus, aliis usque in Hiſpaniam, Alemannis ſuperato Rheno Gallias pervadentibus, Sarmatis Pannoniam depopulantibus, Parthis usque in Syriam progreſſis; ut innumera inteſtina bella civilia ſilentio prætercam, primum ſub tyrannis triginta usque, deinceps multiplicatis cæſaribus et Auguſtis poſt Aurelianum, de quo Lactantius natura veſano, et præcipiti, „ Quamvis (ait,) captivitatem Valeriani meminiſſet, tamen oblitus „ ſceleris eius et pœnæ, iram Dei crudelibus factis „ laceſſivit. Verum illi ne perficere quidem, quæ „ cogitavit, licuit, ſed protinus inter initia ſui furoris extinctus eſt „. Tum Diocletianum perſequitur, „ qui, (inquit,) ſcelerum inventor, et „ malorum machinator, cum diſperderet omnia, „ nec a Deo quidem manus potuit abſtinere. Hic „ orbem terræ ſimul et avaritia et timiditate ſubvertit. Tres enim participes regni ſui fecit, „ in quatuor partes orbe diviſo „. Primus fuit Maximianus frater, *qui eſt dictus Herculius, non diſſimilis ab eo.* Alter Maximianus dictus Galerius, quem ſibi generum aſciverat. De quibus paulo poſt: „ Vexabatur ergo (ait,) univerſa terra, et præter „ Gallias ab oriente usque ad occaſum tres acerbiſſimæ beſtiæ ſæviebant „. Quorum deinceps, tum Maximini item, ſævitiam in chriſtianos, et commeritas pœnas prolixius perſequitur, quam ut hic commemorare vacuum ſit. Id unum dixerim, Maximiano Galerio, et Maximino parem, ſed ſero nimis, perinde ac olim Iudaicæ gentis

tyranno

tyranno Antiocho, rediisse mentem, Galerio in extremis non solum Deum coacto confiteri, verum etiam polliceri, se restituturum Dei templum, satisque pro scelere facturum, edito etiam pro christianis, quod Lactantius affert, edicto. De Maximino vero narrat postea, exclamasse eum:
„ sicut ii, qui torqueri solent, et non se, sed alios
„ fecisse dicebat. Deinde quasi tormentis adactus,
„ fatebatur, Christum subinde deprecans, et plo-
„ rans, ut suimet misereretur. Sic inter gemitus,
„ quos tanquam cremaretur, edebat, nocentem
„ spiritum detestabili genere mortis efflavit. Hoc
„ modo Deus universos persecutores nominis sui
„ debellavit, ut eorum nec stirps nec radix ulla
„ remaneret „.

Quod vero maius esse potuit argumentum pro divinitate religionis christianæ, quam hæc eius propagatio inter continuas persecutiones, inter flagra et tormenta, enses et cruces, proscriptiones et mortes; ut inter has tyrannides Tertullianus in sua apologia pro christianis palam edicere potuerit, sanguinem christianorum esse semen religionis christianæ iam tunc tantopere amplificatæ, ut si vis vi esset repellenda, gentilibus facile forent superiores christiani? Tum vero integro illo trium seculorum intervallo, quo principes ethnici dominabantur orbi, manifestum fecit divinum numen, suæ solum potentiæ, non terrenæ cuiusque voluisse hoc esse opus.

Quod dum primi illi christiani principes a Constantino I. inde non satis in animum induxerunt,

„ siam congregabat? Nerone se, credo, aut Ve-
„ spasiano, aut Decio patrocinantibus tuebatur?
„ quorum in nos odiis confessio divinæ prædica-
„ tionis effloruit. Illi manu atque opere se alen-
„ tes, intra cœnacula, secretaque coeuntes, vi-
„ cos et castella gentesque fere omnes terra ac
„ mari contra senatusconsulta et regum edicta
„ peragrantes, claves, credo, regni cœlorum non
„ habebant? Aut non manifesta se tum Dei virtus
„ contra odia humana porrexit, cum tanto ma-
„ gis Christus prædicaretur, quanto magis prædi-
„ cari inhiberetur? At nunc, proh dolor! divi-
„ nam fidem suffragia terrena commendant, inops-
„ que virtutis suæ Christus, dum ambitio nomini
„ suo conciliatur, arguitur „.

Hæc S. Hilarius post S. Athanasium maximus auctoritatis hierarchicæ stator contra adversantem orthodoxæ fidei, in synodo Nicæna legitima potestate ecclesiastica trecentorum Patrum præscriptæ, tunc maxime Constantium Imp. Arianorum patronum. Nec minore vigore deinde S. Basilius contra Valentem Arianum orthodoxorum persecutorem usque ad mortes, ac gloriosa martyria: qualia etiam ingenti numero in Africa postea visa sunt sub Genserico, Hunnerico, et aliis Vandalorum regibus pro consubstantialitate verbi divini, ut nullus unquam fuerit visa persecutio atrocior, aut diuturnior, Deo tamen non tardante, e medio tollere persecutores Ecclesiæ suæ, ac vindictam sumente, vidimus, in persecutoribus imperatoribus gentilibus, conspicuumque fuit item in Iuliano apostata, qui cum primum fraudulenter persequeretur,

aperte

aperte sæviens in christianos an. 362. cum conflagrasset templum Apollinis in Daphne, mox anno sequenti ictu cœlitus immisso interiit. Alia huiusmodi exempla notavit B. Bossuet in commentario in Apocalypsin. Quibus accensenda est mors Valentis in prælio, ac Neronis instar disparente eius cadavere.

Post eum dum Theodosius senior obsecundans sententiæ Patrum, hierarcharum nimirum, penes quos est depositum fidei, in synodo Cpolitana contra Macedonium, iunior vero contra Nestorium, utrumque regiæ urbis Cpolitanæ antistitem, in concilio Ephesino, et postea Marcianus contra Eutycheten in concilio Chalcedonensi sustentarunt orthodoxam fidem, eorum successores ipsi sese causis fidei immiscentes, Zeno suo Henotico, Heraclius Ectesi, Constans Typo, et alii deinceps male Ecclesiæ consuluerunt, perinde ac postea Iustinianus in causa trium, ut vocabantur, capitulorum, qui tamen in aliis, ut par erat, quod res ecclesiasticas attinet, Ecclesiæ legibus accommodavit se, proscriptis quoque suis legibus hæreticis. Sic dum passim imperatoribus Orientis fautoribus florentissima Ecclesia, (ut suo loco meminimus) hæresibus fuit infecta, paulatim suæ ruinæ propinquat, quam experiebatur iam imperium occidentale, ipsaque Roma profana, ebria sanguine sanctorum toties sec. V. et VI. capta et depopulata Babylon et bestia Apocalyptica, Romanumque imperium incursione gentium barbararum accisum; dum interim Roma sacra efflorescit, Ecclesiaque militans, regnum Christi in terris exaltatur, præparatus mons Domi-

ni

in vertice montium, atque ut canit S. Grego-
is Nazianzenus in carmine de vita sua de præ-
gativa veteris Romæ:

Fides vetustæ recta erat iam antiquitus
Et recta perstat nunc item, nexu pio
Quodcunque labens sol videt, devinciens,
Ut universi præsidem mundi decet,
Totam colit quæ numinis concordiam.

Idem sanctissimus hierarcha palam orat. XVII. incipes allocutus, „ Nam vos quoque (inquit,) imperio meo ac tribunali lex Christi subiicit: imperium enim nos quoque gerimus: addo etiam præstantius ac perfectius, alioquin carni spiritum, et terrenis cœlestia cedere oportebit. Omnino te libertatem illam meam accepturum in bonam partem, scio. Sacri mei gregis ovis es, serva et alumna magni pastoris „. Hoc S. emiglus Remensis ep. baptizaturus Clodovæum, imum christianum Francorum regem, commo- facere his verbis voluit: *Mitis depone colla Si- mber*, subiturus nempe iugum Christi, non si- Christi Ecclesiam subiugaturus. Nihil accessit lodovæi imperio (perinde ac olim christianis im- ratoribus inde a Constantino) dum christianam ligionem amplexus est, factus ovis Christi SER- A ET ALUMNA MAGNI PASTORIS. Nihil is iuris testati politicæ dedisse legitur in regnum suum terris Ecclesiam militantem! Vidimus quam ma- cesserit, dum primi statim principes, limites ios prætergressi, aliquid sibi usurparunt in re- is ecclesiasticis, præter tutelam illam ac præsi-

dium,

[illegible]

„ [illegible]

„ [illegible]

„ [illegible] Quam [illegible]

[illegible] Germanicis [illegible] Marcam [illegible]

principibus [illegible]

[illegible] posse [illegible] „ [illegible]

„ [illegible]

„ [illegible]

„ [illegible]

„ [illegible] „

Vidimus quam [illegible] hoc semper regibus Francorum tam Merovingicæ stirpis a Clodovæo inde, quam etiam Carolingicæ postea fuit, Tutores se [illegible] præbuerunt Ecclesiæ legumque ecclesiasticarum, non moderatores, conservata concordia sacerdotium inter et regnum in suis conventibus ex utroque ordine, hierarcharum, et procerum imperii, et mutuam operam ferrent et tutelam, foro et iuribus utriusque permixtis: ut ecclesiastica seorsim hierarchæ tractarent, quibus in capitularia regum Francorum collectis vis etiam et robur ex præsidio ac tutela principum accederet, regum Francorum religionis christianæ (dum in Hispania reges plures violenter Arianam perfidiam obtruderunt) non solum tuendæ verum etiam propagandæ studiosissimorum, inde a Clodovæo: qui, neophytus, licet in devictam Germaniam seu Alemanniam lucem fidei intulit, ut postea Caro- [illegible] in Saxoniam: dum iam sub eius antecesso- [illegible] reliquas Germaniæ provincias a S. Bonifa- [illegible] mis, aliisque ex Britannia apostolis (ubi evangelii

'angelii lux dudum extincta a S. Augustino et
iciis iterum accensa fuit) fides esset illata ac fir-
ata in Bavaria, Thuringia, Hassia, Frisia; ope-
m simul conferentibus in Occidente ipsis mona-
eriis ad paganicas evertendas reliquias, exemplo
. Benedicti, lucos succidentis: dum eius filii in
lvis et nemoribus, montibus et vallibus mona-
eria exstruentes, solum etiam excolere praesertim
Germania totis viribus allaborarunt, insigni
imprimis S. Sturmii, eius rei gratia per Bucho-
æ vastissimam solitudinem a S. Bonifacio missi
emplo lectu dignissimo in eius vita apud Mabil-
nium Act. SS. Ord. S. Bened. sec. III. P. II. p. 273.
a ad rem persecuti sumus passim in HISTORIA
IGRÆ SILVÆ coloniæ ord. S. B.

Sec. IX. lux evangelii ad septentrionalem plagam
opagata fuit per S. Anscharium primum sub Ludo-
co pio in Dania apostolum; et dein in Suecia alibi-
e ad septentrionem gentium, dum etiam ex orien-
i imperio ad Sclavos, et Russos, et Bulgaros
angelium Christi pervenit sub Theodora impe-
trice; uti prius, Irene matris Leonis Constantini
ii opera, orientalis Ecclesia, quam ob cultum
aginum Leo Isauricus, et Constantinus Copro-
ymus turbaverant, unioni catholicæ Ecclesiæ fuit
stituta: donec ab ea iterum sub Photio scissa
it sec. IX. schismate firmato postea sub Mi-
aele Cærulario patriarcha Cpolitano medio sec.
I. quo ineunte Hungaria ad fidem christianam
it conversa, S. Stephano rege, per S. Adalbertum
aptizato, ipso agente apostolum. Sic compensa-
im est, restitutumque Ecclesiæ catholicæ in Occi-

 dente,

dente, quod ei decessit in Oriente iam inde a seculo VII. per sectam Mahumetanam seu Saracenos: contra quos a fine seculi XI. bella sacra seu cruciatæ sunt susceptæ, recuperata quidem a Godefrido Bullionio terra sancta ipsaque urbe Hierosolyma; deinceps vero repetitis illis sacris expeditionibus agente imprimis sec. XII. S. Bernardo, easque postea sec. XIII. ipso S. Ludovico rege Francorum cum Henrico II. Angliæ rege suscipiente, minus prospero successu, iam prius ab imperatoribus etiam Germanicis inter discordias illas sacerdotium inter et imperium sub Henrico IV. ob investituras primum exortas, atque variis deinceps utriusque potestatis, sacræ et profanæ, studiis ac contentione (ex translatione potissimum imperii Romani ad Germanos ab Ottonibus Saxonibus piis, felicibus, sec. X.) restauratas, fotas usque ad Rudolphum I. Habsburgicum pacis publicæ sacræ et profanæ statorem cum suis eiusdem stirpis in imperio successoribus, quidquid sequenti XIV. seculo iterum Ludovicus Bavarus designasset. Ubi animadvertere licet, singulis tubis respondisse iuxta apocalypsin S. Ioannis phialas suas, ac in caput familiarum principum, incentorum malorum, Franconicæ atque Suevicæ, et Bavaricæ recidisse, in auspicium augustæ Habsburgicæ gentis, hactenus per secula Germanicum imperium (aliquando etiam cum sceptro Hispanico, quando illi sol nunquam occidere visus est, donec regnum illud initio huius seculi christianissimorum regum Galliæ stirpi cederet) tenentis consociata nostra ætate in Francisco I. et M. Theresia impp. paterna et materna

sanguinis

sanguinis Habsburgici et Lotharingici nobilitate, quæ radice illa sancta, ex Berswinda matertera S. Leodegarii ep. Augustodunensis S. Odiliam protulit filiam, unamque olim agnoscebat sec. VII. stirpem in Ethicone I. Alsatiæ Duce.

Concordia sacerdotium inter et imperium restituta sec. XIV. una alterave tuba Ecclesiam militantem, regnum Christi in terris ad certamen in ipsis provocavit visceribus, hæresi, et schismate, quod ipsam Romanam sedem diu divexavit, dum Clemens VII. oppositus est pontifex Urbano VI. qui cum errores quosdam Wicleffi doctoris academiæ Oxoniensis, concordantibus cum pontifice episcopis Angliæ, damnasset, illum in rabiem egit, ut inter cætera hierarchicum ordinem in capite et membris incesseret, pontificem caput esse Ecclesiæ, negans, nec episcopos esse ordine superiores presbyteris statuens. Cum in Anglia hæresis, destituta præsidio potestatis secularis, proficere non posset, ea Wenceslai imp. ignavia a Io. Huss rectore academiæ Pragensis progressum habens, regnum illud intestinis bellis postea infestavit, ob usum calicis, cum iam cæteri errores essent damnati in concilio Constantiensi; ubi etiam diuturno schismati in Romana sede finis impositus esse videbatur, nisi canones sessionis IV. et V. ad tollendum schisma inter pontifices compositi, ansam dedissent ad turbandam communionem inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, et ad novum schisma in concilio Basileensi, usurpata sibi in verum legitimumque pontificem Eugenium IV. potestate a Basileensibus, qui sibi videbantur aucto-

ritate concilii Constantiensis agere in hac re, eius auctoritatem tamen in alia contra Wicleffum damnata causa lacesserunt, de superioritate nimirum ordinis episcoporum præ presbyteris: quandoquidem non solum hos promiscue inter Patres admiserunt, verum etiam horum pene solorum suffragio pontificem sede moverunt, postquam episcopi pene omnes recessissent, indicta ab Eugenio synodo Ferrariensi ad unionem Græcorum, quæ etiam, translato Florentiam concilio, feliciter facta fuit; sed dum hæc unio (perinde ac illa an. 1279. in concilio Lugdunensi timore potius infestationis a latinis principibus facta) brevi dilabitur, post reditum Ecclesia illa, non multo post capta a Mahomete II. urbe regia Cpoli, Romæ æmula, in Turcarum servitutem redacta phialam suam experta est.

Sic proximo seculo XVI. Ecclesia occidentalis variis hæresibus infestata, continuis inter se bellis per secula conflictata magnam partem regno Christi in terris Ecclesia militante exclusa, ad hodiernum usque diem miserum in modum scissa discerpitur libertate sentiendi, cuique relicta, ac iudicio privato in rebus religionis, non solum lata omnibus erroribus aperta via, verum etiam occlusa ad unionem unquam sperandam, toties iam in vanum tentatam tam Protestantium cum catholicis, quam eorum secum ipsis, re comperta mox in primordiis inter Lutherum, Zwinglium et Calvinum: estque abscissa prorsus omnis consensionis spes, nisi legitima restituta potestate ecclesiastica ad infallibile, quale in Ecclesia catholica habetur

in

rebus fidei, iudicium ferendum, cui omnino deferendum. At primi novatores freti tunc iteſtate ſeculari legitimum abiecerunt Eccleſiæ iu- :ium, quod aliquando expoſtulaſſe viſi ſunt ſy- ıdi oecumenicæ, flocci habita pontificia Leonis X. ntra Lutherum ſententia: fruſtra etiam Leonis X. ccellore Hadriano VI. (cuius æquanimitas ſedis ıoque apoſtolicæ inimicis eſt commendata) prin- ɔes Saxoniæ, a præſidio Lutheri revocare cona- , terrore iudicii divini his ad Fridericum Saxo- æ ducem perſcriptis verbis: „Hoc tibi denun- ciamus in virtute omnipotentis Dei, et Domi- ni noſtri Ieſu Chriſti, cuius in terris vicarius ſumus, nec te in præſenti ſeculo hoc laturum im- pune, et in futuro æterni te ignis exſpectare in- cendium„. Fuit Hadrianus ante pontificatum æceptor Caroli V. imp. et regis Hiſpaniarum: ıde poſt Ferdinandum et inter Philippos evan- :lii lucem per totum orbem terraqueum in Ame- :a recens detecta auſpicatius accendere allabora- t, quam in Germania cum ſuis ſucceſſoribus impp. : gente Habsburgica orthodoxam fidem (quæ ıctenus in Hiſpania illibata fuit, et in Gallia a Lu- ɔvico XIV. reſtituta fuit) conſervare: dum paſ- n principes huius mundi, ſpoliorum ex bonis :cleſiaſticis ſpe allecti, libentius audierunt a Lu- ıero, dici pontificem Romanum Antichriſtum, uam vicarium Chriſti.

Pontificiam auctoritatem hodieque ſub ſpectri omine (phantome) deliteſcentes vilipendunt ınſeniſtæ, qui cum ſuo nomine in fronte prodire on audent (parva illa in Belgio, ut vocatur, Ec-

 cleſia,

clesia, hæreticorum scilicet tuta præsidio, excepta) Ecclesiæque sinum latenter exulcerant, tanti se esse existimantes, ob quos totus orbis catholicus in concilium generale coactus (idque contendunt, qui gloriantur esse Augustini *a)* dicentis in suamet quam maxime causa contra Pelagianos: *Quid adhuc quaeris examen, quod apud sedem apostolicam factum est?*) commoveatur, cum sint dudum iam iudicio summorum Ecclesiæ pastorum, pontificis et episcoporum, per orbem catholicum in communione legitimæ potestatis ecclesticæ damnati. Igitur incassum appellant ad concilium generale, facto anterioribus Ecclesiæ temporibus inaudito; sequiori autem ævo dum fuerat tentatum, semper caruit effectu, ipso Petro de Marca *b)* fatente cum aliis, nunquam in Ecclesia admissam fuisse provocationem a papa ad concilium: nec semel summi pontificis sententiam peremptoriam vocat S. Bernardus. Epist. 217. et 239. Dum vere scripta præcipuorum huius sectæ hyperaspitum Arnaldi et Nicolii (felle et acrimonia non minus in episcopos, quam pontificem referta) forte eos non magis illorum, quam concilii sententiæ delaturos fuisse suspicionem ingerant vel ex ipsa eorum obstinacia, qui illos hodieque (quando iam ipsum sacrosanctum concilium Tridentinum in ipso Ecclesiæ gremio posthaberi, et sacrilege proscindi cernimus) sectantur, et post seculum non verentur, sibi in animum inducere in communione potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos, non nisi mon-

strum,

a) Oper. imp. perf. contra Iulian. lib. II. c. 11.
b) De concordia sacer. et imp. l. II. c. 17. n. 1.

strum, spectrum, phantasma, ut ipsi suam sectam appellant, fuisse debellatum: dum palam est, in damnando Iansenismo concordem cum pontifice esse, atque adeo etiam in concilio generali futuram esse sententiam. Ad præsens usque seculum Gallia continebatur hæc secta, paucis ibidemque cum ea facientibus episcopis. Idem contigit, quando a Clemente XI. ineunte hoc seculo XVIII. edita est bulla Unigenitus, acceptata ab archiepiscopis et episcopis Galliæ (cum alibi gentium nec disceptatio de ea esset) paucis refractariis exceptis, qui iudicio et auctoritate tum Gallorum, cum etiam aliarum catholicarum gentium episcoporum unanimi ad silentium seu ad nihilum fuerunt redacti: robur quoque addente tutela Galliarum regis, atque in Belgio catholico Caroli VI. imp. cum illic gliscere inciperet secta: prout hæc breviter narrata leguntur in remonstratione archiepiscopi Viennensis cardinalis de Miggazzi an. 1781. ad Iosephum II. imp. qui delatione quadam deceptus, ac si bulla Unigenitus potestatem papæ in temporalia principum stabiliret, eam vetito in Belgio iuramento episcoporum super formulare Alexandri VII. proscripserat, revocata tamen paulo post sententia, contentionibus scholarum tantum, salvo dogmate, prohibitis. Qua de re ipse pontifex in suo reditu Vienna literis archiepiscopum Mechliniensem, cardinalem de Frankenberg (qui cæsarem an. 1781. in Belgio divertentem iam edocuerat, bullam Unigenitus continere decisionem in materia fidei per omnes episcopos paucis exceptis refragariis acceptatam) certiorem fecit, quæ le-

guntur in collectione repræsentationum &c. Belgicarum *a*) unacum iis, quæ modo memoravimus præter epistolam card. Miggazzi etiam excerpta ad hanc rem ex remonstratione archiep. Strigoniensis primatis Hungariæ card. Bathiani, ea item, quæ iidem cardinales cum cæteris Hungarici regni episcopis a Pio VI. P. an. 1782. vivæ vocis oraculo quoad hoc et alia in responsis *b*) acceperunt: „ Oportere, tradi bullam in scho-
„ lis, et quidem non historice sed dogmatice:
„ qualis enim theologus, qui bullam Unigeni-
„ tus nescit? Nec tamen necesse est, ut de hac
„ fiant disputationes; proinde fieri posse, ut man-
„ datum cæsareum publicetur cum declaratio-
„ ne, voluntatem regiam tendere ad impediendas
„ omnes controversias „. Uterque porro Cardinalis, Bathiani perinde ac card. Miggazzi inconcussis demonstrant testimoniis, *c*) ubique gentium a summis Ecclesiæ pastoribus fuisse receptam bullam Unigenitus per orbem catholicum dispersis. Card. Miggazzi ad ditiones Austriacas se restringens rationem reddit, cur bulla Unigenitus in cæteris Austriaci imperii provinciis eadem, qua in Belgio, celebritate non fuerit publicata: quod turbæ nempe, turbarumque duces, et auctores, atque Iansenii et Quesnelli asseclæ in illis nulli extiterint: neque tamen, subdit, propterea bullæ acceptationem in dictis provinciis factam esse, negari posse, cum archiepiscoporum et episcoporum in iisdem provinciis existentium testimonia promta et parata sint: archiepiscoporum, nimirum Salisbur-

gensis

a) Partie eccles. I. et III. partie du second recueil.
b) Ib. P. III. p. 255. *c*) P. I. p. 110 &c. et 131.

gensis primatis Germaniæ, Pragensis in Bohemia, cuius successor card. Bathiani latius exspaciatus receptionem bullæ factam demonstrat tum in Gallia, exceptis quibusdam episcopis, cum in Italiæ regnis extra ditiones pontificias, Siciliæ et Sardiniæ seu Pedemontii ac rebuspublicis Genuensi, et Veneta per patriarchas et primates, quos nominat, perinde ac Hispaniæ, Lusitaniæ et Poloniæ primates; Germaniæ porro singillatim recenset plures episcopos, archiepiscopos, et Electores ecclesiasticos. An non perinde hoc est, ac si sententiam dedissent in concilio generali congregati? *a*) Imo in.

Z 5 maius

a) L'Eglise dispersée jouit certainement de la meme infallibilité, sunt verba C. de Frankenberg in laudato lib. I. c. P. III. p. 296. que lorsqu'elle se trouve rassemblée dans un concile general; sans cela il s'ensuivroit, que Iesus Christ ne l'auroit point suffisamment munie d'autorité, pour pouvoir reprimer, et condamner les heresies, qui s'eleveroient contre elle: puisque les heretiques (comme ils en ont usé de tout tems) chercheroient toujours a eluder ses anathemes, en appellant au futur concile, auquel ils se soumettroient aussi peu, qu' aux décisions du saint siége, ce que l'experience a constamment prouvé. Cette Bulle étant donc evidemment une decision formelle de l'Eglise en matiere de foi, les Evéques ne pourroient pas meme cesser d'y adherer sans se separer du chef supreme de l'Eglise, rompre l'unité de la paix, et se rendre prevaricateurs de leur devoirs en trahisant les interets les plus precieux de la religion, et le depot sacré de la Foi même. Clemens archiep. Trevirensis imp. Elector ad eundem Ios. II. imp. in eandem sententiam sic scribit: La constitution UNIGENITUS est evidemment une constitution dogmatique du S. Siege, acceptée soit expressement, soit tacitement par tous les Evéques catholiques. C'est par consequent un iugement en dernier resort, et infaillible de l'Eglise universelle. Tous les Princes catholiques, et notamment l'ayeul de V. M. Charles VI... se sont fait un devoir de s'y soumettre, et de la publier dans leurs états. En effet comment auroient ils pu refuser, d'adherer à un iugement doctrinal de l'Eglise

maius hoc cedit documentum divinæ præsentiæ a Christo usque ad consummationem seculi promissæ apostolis in eorum successoribus in communione potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos: estque illustrissimum divinæ providentiæ argumentum inconcussæ fidei petræ illius, super quam ædificavit Christus Ecclesiam suam, quin portæ inferi unquam prævaliturae sint adversus eam; dum hic cernimus machinas omnes adversus bullas et decreta illius in vanum abiisse. Quare, quicunque sive laicorum sive clericorum detrectat suscipere bullam Unigenitus, sive iuramentum deponere, ac subscribere formulari Alexandri VII. contra mandatum summi pontificis et episcopi sui in communione legitimæ potestatis eccl. rebellis et refragarius Ecclesiæ hæreticus censeri potest; si episcopus sit, seorsim sibi cathedram constituens, adversus cathedram a Christo constitutam apud successores apostolorum in

universelle, sans encourir l'anatheme, que. I. C. lui même a prononcé contre ceux, qui n'ecoutoient pas son Eglise? L'autorité des Princes, quelque grande, quelque respectable, quelque souveraine qu'elle soit dans son ressort, ne peut rien contre cet arrêt du Tout-Puissant. Les Papes, et les Evêques étant de droit divin les pasteurs et les docteurs des Fideles, aucune puissance humaine ne sauroit avoir le droit d'empêcher qu'ils ne leur fassent entendre leur voix pour les diriger dans l'ordre de religion &c. Paucis rem complexus est Pius VI. P. M. brevi ad episc. Brixinensem an. 1781 dato: Neque tuam, neque ullius catholici episcopi prudentiam fugere potest, bullam Unigenitus a summo pontifice Clemente XI. primum editam, ab eius in S. Sede successoribus sæpe confirmatam, universali ecclesiarum, cum plurimarum expresso, tum aliarum tacito saltem consensu receptam esse, eamque dogmaticum ac irreformabile S. Sedis iudicium continere, cui nemo queat obedientiam detrectare.

in communione potestatis eccl. inter summos Ecclesiæ pastores, pontificem et episcopos.

Ausus est hoc Scipio Riccius episcopus Pistoriensis (di Pistoia et Prato) iniuria ordinis sui episcopalis in contemtum suorum coepiscoporum ipsiusque summæ sedis Romanæ, in synodo dioecesana, contra morem omnis ævi, cum meris sacerdotibus secundi ordinis ea tractanda suscipere, quæ solum ad conventus et iudicium episcoporum in communione potestatis a Christo in suis apostolis eorum successoribus datæ, pertinent, eaque præsumsit decidenda, quæ iam suffragio summorum Ecclesiæ pastorum pontificis et episcoporum sunt repudiata; avitos porro pro suo lubitu ecclesiasticos ritus ac disciplinam immutandi, licentiam sibi sumsit, morumque censuram illam adoptandi, quæ ad desperationem et aversionem potius, quam amorem divini numinis ducat, secutus doctrinam eiusdem sectæ illius, quæ perinde alterum præceptum dilectionis, in quibus lex pendet et prophetæ, dum spirat ore, pervertit amaro corde, et calamo, felle tincto, dicente S. Ioanne, *si quis dixerit, quoniam, diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est.* a) Iamdiu reluctatus est Riccius ad tam serias, paternasque Pii VI. P. M. reprehensiones, archiepiscoporum, et episcoporum collegarum, et presbyterorum parochorum, aliorumque amicorum, ac ipsarum ovium suarum censuras et monita, prolixe etiam in scriptis publicis typis evulgata, brevique temporis intervallo sæpius impressa, communique voto et calculo comprobata.

a) I. Io.

probata. Quæ vero omnia necdum animum ad ſinceram, et veram reſipiſcentiam, de qua quidem fama eſt, inflexiſſe cenſeri queat; ſiquidem novum de rebus iam præiudicatis, inſtaurari iudicium contendat: dum potius ſeria confeſſio tot gravium errorum ab eo exſpectari debeat, atque ſcandalorum reparatio non ſolum apud ſuas oves, in priſtinum ſtatum reſtitutis, quæ temere inſtituit, revocatisque, quæ male docuit in ſuis inſtructionibus ac literis paſtoralibus, verum etiam apud illos omnes, quibus illæ ſuæ aberrationes typis vulgatæ offenſioni, maloque exemplo fuerunt, ſynodus præſertim diœceſana, in qua is ex clero minore ſeculari et regulari doctores ac iudices incompetentes ſibi aſcivit rerum, ad ſynodos epiſcoporum tantum attinentium, quos epiſcopi Ægypti in Synodo Epheſina *ſuperfluos foras* mitti voluerunt: *Synodus*, aiunt, EPISCOPORUM *eſt*, *non clericorum.* Et S. Cœleſtinus P. ad epiſcopos Galliarum ſcribit, ſcire debere presbyteros, *ſe vobis eſſe ſubiectos*, epiſcopis nempe, quos dum ſibi in cauſa Ianſenii et Queſnelli conciliare, atque in partes trahere deſperarunt Ianſeniſtæ, doctores ſecundi ordinis, Riccianæ factionis ſocii, ius illud ſuffragii (presbyteros quaſi epiſcopis æquiparando, ut noviſſime Petrus Tamburini in regione illa) ſibi contra conſtantem Eccleſiæ catholicæ morem arrogare contenderunt, quod in concilio Baſileenſi uſurpatum Patres Tridentini ita abhorruerunt, ut etiam de reiiciendis epiſcopis *in partibus*, quorum unus Eichſtadienſis epiſcopi ſuffraganeus aderat, inirent conſilia: qui ipſi hodie hic et illic imbuti

com-

comparuerant principiis illarum partium schismaticarum, in quibus eorum solent existere sedes in Oriente, semina schismatum spargentes in Occidente: quorum quod unus, qui tamen ductus poenitentia revocavit, egit opere edito ad reuniendos dissidentes, caulasque separatas habentes a catholica Ecclesia ovili Christi, alter desertam redintegrans pugnam novissime suam operam in conventu Emsensi conduxit ad dissidentes inter se reddendos ecclesiæ pastores. At gregarios hos in communione potestatis ecclesiasticæ inter summos Ecclesiæ pastores, vicarium Christi pontificem, et episcopos, oves propriæ non audiunt: *sed qui pastor est ovium, huic ostiarius aperit, et oves vocem eius audiunt, et proprias oves vocat nominatim, et educit eas. Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit: et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. a)*

Est hoc quod hodie vel maxime sollicitos tenet alicubi saltem gentium, ac tenere oportebat omnes, quibus Christus ovile suum commisit in tanta ovilium confusione, pastuque promiscuo, ne oves propriæ sequantur pastorem alienum, cui Christus non commisit ovile, quales ante se notavit Christus fures et latrones. *Ego*, inquit, *sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur: et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet. Fur non venit, nisi ut furetur, et mactet, et perdat.* Misit Christus apostolos suos sicut oves in medio luporum; alibi eos sibi attendere vult ab illis,

qui

a) Io. X. 3. &c.

qui veniunt, inquit, *ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Illud pertinet ad tempora persecutionum, hoc ad pericula seductionum, quæ maxima novissimis illis temporibus Christus futura prædixit, quando ut alibi dicit: *Filius hominis cum venerit, putasne, fidem inveniet?* Quo quid hodie proclivius est, quando athei, deistæ, indifferentistæ palam ubique gentium prodeunt, et impune se iactant, incuriis, frenaque laxantibus, aut etiam antesignanis ipsis summis principibus; Quando sibi quisque fidem pro suo arbitrio fingit, ut possint esse quot capita, tot sententiæ? Numquid sic varius oculus est *lucerna corporis tui*, de qua *a*) Christus: *si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit*, seculo nimirum isthoc, quod *lucidum* dici vult, dum nihil minus, quam *simplex* est, aut esse potest, quando quisque tenebras suas lucem sibi fingit, hominesque *in cæcitate*, ut cum S. Gregorio M. *b*) loquar, *quam tolerant, quasi in claritate luminis exultant.*

Plena hodie sunt omnia his falsæ lucis phænomenis veluti fulgetris, quibus acies oculorum mentis offusa caligine perstringitur et excæcatur. Ubique perstrepunt ceu bruta quædam hodie fulmina lumina spuria ac stygii ignes νυκταλόπων lucifugarum, tenebrionum: operitque caligo populos, qui tenebras magis diligunt quam lucem, quam nobis Christus lux vera, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, in illis accendit,

a) Matth. VI. 2.
b) lib. I. Moral. c. 25.

dit, atque in eorum successione conservat, de quibus ipse dixit: *Vos estis lux mundi*: quam illi prædicatione evangelii mundo intulerunt, conservatam in Ecclesia Christi. „ Quapropter, (sunt „ verba S. Irenæi M. *a*) eis, qui sunt in Ecclesia, „ presbyteris obaudire oportet, qui successionem „ habent ab apostolis, sicut ostendimus (eadem „ nempe sæpius superius inculcans) qui cum epi„ scopatus successione charisma veritatis certum „ secundum placitum Patris acceperunt „. Ubi palam est, S. martyrem presbyterorum nomine episcopos intelligere, perinde ac alii antiquissimi SS. Patres, ipseque D. Petrus: *seniores ergo*, ait *b*) *qui in vobis sunt*, *obsecro consenior* &c. „ Reliquos „ vero (pergit S. Irenæus,) qui absistunt a prin„ cipali successione, et quocunque loco colligunt, „ suspectos habere, vel quasi hæreticos, vel quasi „ scindentes, et elatos, et sibi placentes, aut rur„ sus ut hypocritas quæstus gratia et vanæ gloriæ „ hoc operantur. Omnes autem hi deciderunt „ a veritate „. D. Paulus Titum III. 10. monet: *Hæreticum hominem post unam, et secundam correptionem devita.* Et ad Timotheum, quem perinde ac Titum episcopum in successione, apostolorum constituit *c*) scribit: *Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus D. N. I. Chr. et ei quæ secundum pietatem est, doctrinæ, superbus est, nihil sciens: sed languens circa quæstiones et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictationes homi-*

num

a) Cont. hær. L. IV. c. 26. n. 2.
b) ep. I. 5. *c*) I. Tim. VI. 3.

num mente corruptorum, *et qui veritate privati sunt*, *existimantium*, *quaestum esse pietatem*. Quod tum maxime fit, quando perverso fine, religio in Deum in Ecclesia Dei, regno Christi in terris, in mundo, accomodatur commodis regni de hoc mundo, dum una est Ecclesia militans, regnum Christi in terris, cum Ecclesia triumphante, regno Christi in coelis, unusque rerum omnium finis ultimus, gloria Dei intime coniuncta cum salute nostra, quam operamur in Ecclesia militante regno Christi in terris, aeterna fruituri felicitate in Ecclesia triumphante, regno Christi in coelis, quem aspiciebat Daniel VII. 13. *in visione noctis*, *et ecce cum nubibus coeli quasi filius hominis veniebat*, *et usque ad antiquum dierum pervenit*: *et in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem*, *et honorem*, *et regnum*: *et omnes populi*, *tribus*, *et linguae ipsi servient*: *potestas eius potestas aeterna*, *quae non auferetur*: *et regnum eius*, *quod non corrumpetur.* Frustra igitur sunt, qui Ecclesiam militantem, regnum Christi in terris, divisum esse posse existimant, aut contra se divisum reddere conantur, *quod non corrumpetur*; dum Matth. XII. 25. Christi effato, *Omne regnum*, *divisum contra se*, *desolabitur*: *et omnis civitas*, *vel domus contra se non stabit.*

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

PRIMI, ET SECUNDI TOMI.

A

B

præ-

seq.

claratio

Offi-

Er-

Errata Tom. I.

Pag. 3.	lin.	10.	chiliastorum	leg.	chiliastarum
p. 7.	lin.	16.	quo	leg.	quod
p. 11.	lin.	1.	graviorum	leg.	gravior.
p. 11.	lin.	12.	apocraphis	leg.	apocryphis
p. 18.	lin.	27.	facta	leg.	fata
p. 19.	lin.	4.	Dei	leg.	Deus
p. 21.	lin.	20.	qui	leg.	quæ
p. 71.	lin.	1.	hi,	leg.	hæc
ibid.	lin.	25.	erpmebant,	leg.	premebant
p. 77.	lin.	23.	statunt.	leg.	statuunt.
p. 78.	lin.	ultim.	prœmio,	leg.	procemio.
p. 87.	lin.	15.	Psalm. LXVI. 17.	leg.	LXVII. 16.
p. 111.	lin.	11.	aniam	leg.	animam
p. 122.	lin.	9.	a	leg.	de
p. 135.	lin.	7.	caput.	leg.	capit.
p. 164.	lin.	penultima	Eccsia	leg.	Ecclesia
p. 183.	lin.	23.	voluntem	leg.	voluntatem
p. 176.	lin.	27.	ectatus	leg.	sectatus
p. 197.	lin.	28.	pugaremus.	leg.	pugnaremus
p. 280.	lin.	3.	mperio	leg.	imperio
p. ibid.	lin.	4.	exponebanur	leg.	exponebantur,
p. 296.	lin.	12.	hi,	leg.	his.
p. 306.	lin.	26.	odiosa	leg.	odioso.

Tom. II.

pag. 89.	lin.	11.	partibus	leg.	patribus
p. ibid.	lin.	16.	esse	leg.	esset
p. 117.	lin.	ult.	front	leg.	fronte
p. 134.	lin.	9.		leg.	ἐπισκοπεῖν
p. 146.	lin.	9.	capaces	leg.	capacia
p. 214.	lin.	3.	aute	leg.	ante

